

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Partyzánský pluk Ludvíka Svobody

Bc. Petra Knollová

Diplomová práce

2013

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra Knollová**
Osobní číslo: **H10613**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny: Soudobé dějiny**
Název tématu: **Partyzánský pluk Ludvíka Svobody**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Zpracovat historii partyzánského pluku Ludvíka Svobody, který působil od podzimu 1944 v západní oblasti Pardubického kraje s hlavní základnou v okrese Chrudim. V úvodní části zpracovat vznik tohoto oddílu. Dále jeho vývoj, rozrůstání a hlavní náplň činnosti této odbojové skupiny. Blíže popsat jeho členy, zejména ty, kteří se výrazněji účastnili v odbojové činnosti. Popsat činnost pluku na konci války a na závěr práce pak osud tohoto pluku po konci války v květnu 1945.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XV.a, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006. GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XV.b, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2007. NĚMEČEK, Josef. II. odboj 1939-1945 v okrese Chrudim. Chrudim, 2007. GEBHART, Jan - ŠIMOVČEK, Ján. Partyzáni v Československu 1941 - 1944. Praha, 1984.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.
Ústav historických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2011**

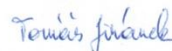
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2013**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

 Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 84

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2012

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 24. 6. 2013

Bc. Petra Knollová

Anotace:

Obsahem této diplomové práce je historie Partyzánského pluku Ludvíka Svobody. Ten působil na území Chrudimska v období od konce listopadu 1944 do června 1945. Popsán je jeho vznik, zformování i jednotlivé skupiny, které se k této partyzánské jednotce postupně přidávaly. Popsány jsou také jeho jednotlivé složky - prapory a roty a jejich činnost v průběhu trvání 2. světové války i po jejím konci. Cílem této práce bylo zachytit činnost a organizační uspořádání jedné z mnoha partyzánských skupin působících v Protektorátu Čechy a Morava.

Klíčová slova: Partyzánský pluk Ludvíka Svobody, II. světová válka, partyzánské hnutí odporu, Chrudimsko.

Abstract:

This diploma thesis discusses the history of the Ludvík Svoboda's Partisan Regiment, which was active in Chrudimsko region from the end of November, 1944 until June, 1945. The paper interprets the origins and formation of the regiment and describes the individual groups, which gradually joined the LSPR. Its individual bodies, battalions and companies have been described as well as their activities both during the World War II and afterwards. The main aim of this thesis was to depict the activity and organization of one of the partisan groups operating in the territory of the Protectorate Bohemia and Moravia.

Key words: Ludvík Svoboda's Partisan Regiment, World War II, partisan resistance movement, Chrudimsko region.

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi poskytli informace a byli mi ochotni věnovat svůj čas. Jedná se především o vedoucího mé práce doc. PhDr. Jana Němečka, DrSc., který mi poskytl cenné informace a rady, bez kterých bych se neobešla.

Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického ústavu za jejich ochotu a pomoc při mém bádání. Stejný dík patří také zaměstnancům Státního oblastního archivu Zámrsk a Státního okresního archivu Chrudim. V neposlední řadě také zaměstnancům Archivu Národního muzea v Praze. Všichni tito mi ochotně vyšli vstříc s možností nahlédnout do často nezpracovaných archivních fondů.

V neposlední řadě bych chtěla za cenné informace poděkovat předsedkyni chrudimské pobočky Svazu bojovníků za svobodu paní Jitce Měšťanové a místnímu pamětníkovi Oldřichu Říhovi.

Děkuji také všem ostatním, které jsem zde nejmenovala, ale kteří mi při práci pomáhali.

Obsah

1. Úvod	1
2. Porovnání partyzánských skupin v oblasti Chrudimska	9
2. 1 Vznik a vývoj partyzánského odboje na území Protektorátu Čechy a Morava.....	9
2. 2 Porovnání pozice PPLS s obdobnými partyzánskými jednotkami v oblasti Chrudimska	12
3. Vznik a vývoj PPLS	22
3. 1 Parašutistický výsadek Jana Koziny.....	22
3. 2 Počátky PPLS	31
3. 3 Činnost PPLS do května 1945.....	37
3. 4 Změny v květnu 1945	41
3. 5 Poválečný osud PPLS a jeho příslušníků	45
3. 6 Významné osoby štábu PPLS.....	48
3. 6. 1 Vasil Kiš	48
3. 6. 2 Přibík Ossendorf.....	60
4. Vznik a činnost I. praporu PPLS	62
4. 1 I. rota	64
4. 1. 1 Významné osoby I. roty.....	74
4. 2 II. rota	76
4. 2. 1 Významné osoby II. roty	79
4. 3 III. rota.....	81
4. 3. 1 Významné osoby III. roty.....	86
4. 4 IV. rota.....	88
4. 4. 1 Významné osoby IV. roty.....	93
4. 5 V. rota.....	95
4. 5. 1 Významné osoby V. roty	96
4. 6 VI. rota.....	96
5. Vznik a činnost II. praporu PPLS.....	98

5. 1 I. rota	99
5. 1. 1 Významné osoby I. roty.....	99
5. 2 II. rota.....	103
5. 2. 1 Významné osoby II. roty	109
5. 3 III. rota.....	112
5. 3. 1 Významné osoby III. roty.....	119
5. 4 IV. rota.....	122
5. 4. 1 Významné osoby IV. roty.....	124
5. 5 V. rota.....	125
5. 5. 1 Významné osoby V. roty	126
6. Vznik a činnost III. praporu PPLS	127
6. 1 Významné osoby III. praporu.....	132
7. Vznik a činnosti IV. praporu PPLS	134
7. 1 Významné osoby IV. praporu	139
8. Závěr.....	141
9. Resumé	144
10. Prameny a literatura	146
11. Přílohy	152

1. Úvod

Pokud se zamyslíme nad pravým významem a výkladem slova odboj, vrátíme se na počátek německé okupace, respektive do období poloviny března 1939. První akce hnutí odporu nalezneme právě v této době. V počátcích se setkáváme pouze s jistou podporou akcí protiněmeckého odporu, které však nepřekročily pomyslnou hranici osobního ohrožení, a to především u širších mas obyvatelstva. Přesto se však našli lidé, kteří se nebáli tuto hranici překročit a rozhodli se, bez ohledu na nebezpečí perzekuce, iniciovat a organizovat rozhodnější odpor proti okupantům a okupačnímu režimu. Společný cíl různých forem hnutí odporu, ať už těch organizovaných či spontánních, sledoval jediný cíl. Tím bylo dosáhnout opět národní svobody a nezávislosti. Až časem došlo k překročení určité hranice mezi živelnou národní opozicí a uvědomělou a plánovanou odbojovou činností. To již začala vznikat řada ilegálních skupin.¹ Český odboj, v pozici lidí žijících legálním životem, se často rozvíjel spíše v podobě tzv. nepostižitelného odboje či ve formě výzev typu „Pracuj pomalu“, než k progresivnějšímu a otevřenějšímu boji proti nepříteli.²

Postupně docházelo k formování organizovaných odbojových skupin a organizací. Jednou z forem odbojové činnosti bylo partyzánské hnutí odporu. Právě tomuto tématu odbojové činnosti 2. světové války jsem se rozhodla věnovat v následující práci.

Partyzánské hnutí se stalo důležitým vojenským i politickým faktorem, který zasáhl do událostí 2. světové války jak na území Protektorátu Čechy a Morava, tak v celé Evropě i mimo ni. Právě proto jsem se rozhodla zpracovat problematiku tohoto tématu. Následující práce se věnuje Partyzánskému pluku Ludvíka Svobody (dále jen PPLS).

V obecném pojetí bývá partyzánské hnutí charakterizováno jako *„jeden z druhů boje lidových mas za svobodu a nezávislost jejich vlasti a její sociální přeměny, vedený na území okupovaném protivníkem. Ve svém boji se opírá ozbrojené partyzánské jádro o podporu a spolupráci s místním obyvatelstvem, které se stává jeho širokou základnou a podílí se na boji s nepřitelem.“*³ Jako hlavní úkoly partyzánského hnutí se uvádí *„ničení živé síly nepřitele, likvidace kolaborantů a zrádců z vlastních řad; ničení vojenské techniky protivníka,*

¹ GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XV. a, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006, s. 247-249. ISBN 80-7185-582-0.

² Tamtéž, s. 351-352.

³ GEBHART, Jan. Obecné předpoklady a podmínky geneze partyzánského hnutí v českých zemích. In *Publikace vydaná k příležitosti pořádání regionálního semináře Partyzánské hnutí na Českomoravské vysočině*. Havlíčkův Brod, 1989, s. 2. Bez ISBN.

a to vojenských základen, táborů, přepady malých jednotek, posádek letišť či vlaků; narušování a ničení spojů, přísunových cest a transportů, vykolejování vlaků, vyhazování mostů, přepady vojenských vlaků a automobilů, zachycování kurýrů, destrukce železnic, telefonních a telegrafních spojů; rozkládání bojové morálky nepřátelských vojsk; výzvědná a zpravodajská činnost, a to jak k vlastní obranně a přípravě akcí, tak pro předávání zpráv velením spojeneckých armád přes velitelské a řídicí složky partyzánského hnutí, které se koncentruje v první řadě na údaje o složení, výzbroji, pohybu, na plány a cíle činnosti nepřátelských vojsk; narušování válečné výroby, ničení surovin, výrobků a zdrojů energie sabotážními a diverzními akcemi; dezorganizace správních, okupačních úřadů nepřítele – přepady úřadů a jejich vedoucích, ničení spisů, ochromení zpravodajského aparátu; ochrana a obrana civilního obyvatelstva; politická práce mezi obyvatelstvem, agitace a propaganda sjednocování všech antifašistických a demokratických sil, vytváření demokratických orgánů na území působnosti partyzánů; v závěru pak přechod k ozbrojenému povstání a definitivní vyhnání okupantů.“⁴

Tento vyčerpávající výčet činností ve velké míře odpovídá činností PPLS. Jednalo se o partyzánskou skupinu, která v období od sklonu roku 1944 do jejího rozpuštění v létě 1945, působila v oblasti Chrudimska. Postupně se k ní přidávaly další skupiny z Pardubic či Přelouče, a tak se i působnost PPLS postupně rozvíjela.

Ačkoliv lze PPLS zařadit mezi početnější skupiny partyzánského odboje, jehož členové provedli několik významných sabotážních akcí, nevěnovala se této skupině doposud žádná podrobnější publikace či odborná studie. To byl jeden z důvodů, proč jsem si ji vybrala pro téma této práce.

V přehledu partyzánských jednotek se o PPLS hovoří souhrnně takto: „*Velitel por. Vasilij Kiš, počet členů 604, organizovaná v září 1944, činnost zahájena 9. 2. 1945, jednotka česko-ruská, velení české, působiště okres Chrudim stanoviště lesy u Miřetic. Ztráty 26 mrtvých, 1 umučen Gestapem.“⁵*

Jak probíhalo zformování této odbojové skupiny? Co mu předcházelo? Jaké byly její konkrétní činnosti podnikané proti okupačnímu aparátu? Jaké bylo její organizační rozdělení

⁴ Tamtéž, s. 2-3.

⁵ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), Praha, Zemský odbor bezpečnosti Praha, sign. 300-46-2, fol. 41, přehled partyzánských skupin, bez datace a bez autora.

a co se dělo s touto jednotkou i jejími členy po skončení 2. světové války? Na tyto otázky se následující práce pokusí odpovědět.

Na tomto místě je ještě nutné uvést některé rozpory v používání pojmu oddíl a pluk. V počátcích, řekněme do února 1945, se v archivních dokumentech setkáváme s názvem jednotky Partyzánský oddíl Ludvíka Svobody. S postupným rozšiřováním a připojováním jednotlivých skupin k tomuto uskupení se od února 1945 začal objevovat název pluk. Pokud již v únoru 1945 došlo k připojování do té doby oddělených partyzánských skupin, z kterých pak vznikaly jednotlivé roty a poté prapory, mělo by se označení pluk užívat už od této doby. Takto to některé materiály připouštějí a k tomuto označení se kloním také při používání oněch dvou termínů v této práci. Do února 1945 oddíl, od této doby pak pluk.

Do května 1945 byl PPLS založen na fungování jednotlivých rot, které se přidávaly postupně. Až po 10. 5. 1945 došlo k reorganizaci na 4 prapory v celkovém počtu 18 rot. Podle tohoto až poválečného vymezení jsem se také řídila v následující práci. Je sice pravda, že díky prolínání jednotlivých osob a činností v různých rotách nebyl tento výběr často nejjednodušší. Navíc k tomuto rozdělení neexistuje žádný sjednocující archivní materiál, proto bylo nutné projít skutečně velké množství dokumentů pro pochopení této poválečné organizace PPLS. Přesto mi přišlo pro případného čtenáře jako nejpréhlednější, proto jsem ho také použila.

V první kapitole jsem se zaměřila na určité porovnání partyzánských skupin působících v oblasti Chrudimska v poslední fázi trvání války. Nejprve jsem se, v menší podkapitole týkající se obecného pojetí partyzánského hnutí odporu a hlavně zrodu organizovaných partyzánských desantů, jejich přípravě, výcviku a také vysazování z oblasti Sovětského svazu, snažila nastínit tuto problematiku obecně. V druhé podkapitole jsem se již zaměřila na konkrétní partyzánské skupiny působící v oblasti Českomoravské vysočiny. Snažila jsem se vystihnout jejich podobné či naopak odlišné osudy s PPLS.

V další kapitole jsem se zaměřila nejprve na výsadek Jana Koziny, který byl pro vznik a vývoj PPLS zásadní. Poté jsem popsala samotné formování pluku a jeho hlavní činnosti. K této kapitole je připojena také podkapitola týkající se osobnosti Vasilu Kiše, velitele PPLS a Přibíka Ossendorfa, další významné osoby pluku.

Následující kapitoly se týkají praporů, s rozdělením na podkapitoly popisující činnost jednotlivých rot. Snažila jsem se zachytit jejich postupné formování, příslušníky, jimi provedené destrukční a sabotážní akce, bojovou aktivitu v posledních několika válečných

dnech a také jejich další působnost v rámci pluku po konci války. V každé podkapitole věnované jednotlivým rotám je umístěna část, která se týká významných osobností té či oné roty. K tomuto zařazení přímo do textu (a ne například do příloh až na konec práce) jsem se rozhodla proto, že příběhy některých účastníků často dokreslují celý obraz působení a činnosti dané roty. Proto si případný čtenář může okamžitě udělat jasnější představu o dané problematice.

Co se týká jmen příslušníků PPLS, rozhodla jsem se do práce nezařadit žádné konkrétní seznamy jmen. Vždy na konci části týkající se určité roty jsem jen uvedla několik významnějších představitelů. Takto jsem učinila hlavně proto, že v dostupných materiálech se jednotlivé seznamy příslušníků liší. Početní základna této skupiny nebyla, až do počátku května 1945, příliš početná. Největší rozmach zaznamenala organizace právě v počátečních dnech května roku 1945 v souvislosti s Květnovým povstáním českého lidu. To se hovoří až o 900 členech, které měla tato partyzánská skupina mít. Zde se ovšem údaje různí. Většina souhrnných informací, které jsou o této skupině k dispozici, uvádí 604 zapojených osob. K tomuto číslu se však v žádných tabulkách či soupisech, se kterými jsem měla možnost pracovat, nelze dopočítat. Právě díky tomu, že převážná většina členů této skupiny vstoupila do jejích jednotek až v období kolem 5. 5. 1945 (či dalo by se říci, že se jen připletla k závěrečným bojům války), neexistují o nich podrobné záznamy. V práci se také nenachází žádný seznam těch, kterým byl přidělen status partyzána podle zákona 255/1946 Sb. Takto jsem se rozhodla proto, že po konci 2. světové války se vyskytlo mnoho nejasností kolem vydávání těchto osvědčení. Sám velitel Kiš později přiznal, že mnoho jím vydaných osvědčení se nezakládalo na pravdě. Pokud nemáme jistotu, že i přes všechny podmínky nebyla osvědčení vydána neoprávněně, nejsou takové seznamy dosti důvěryhodné. Mohlo by pak dojít k tomu, že jména některých by byla uvedena neoprávněně a naopak jména těch, kteří se skutečně účastnili, by chyběla. Skutečná verifikace činnosti jednotlivých příslušníků PPLS je v dnešní době, kdy naprostá většina pamětníků již nežije, takřka nemožná.

V práci jsem se snažila poskytnout popis činnosti této skupiny bez ideologického zabarvení a zveličování významu partyzánské práce. Důležité bylo zejména odpoutat se od komunistické ideologie a poskytnout nestranný pohled na tuto problematiku. Této kritice bylo nutné podrobit také použitou literaturu i archivní prameny, které vznikaly často až v období vrcholné moci komunistické strany na našem území.

Na zmínku o PPLS narážíme v literatuře jen zřídka. Jeho fungování a práce byly však nesporné. V bohužel nedatované zprávě Ministerstva národní obrany (dále jen MNO), oddělení partyzánů – propagace, se o PPLS píše jako o pluku: „... *který svou činností řadí se mezi nejlepší partyzánské oddíly v ČSR*“.⁶ Proč se o něm však nedočteme v žádné literatuře? Pokud narazíme na zmínku o této odbojové jednotce, nalezneme o ní jen pár vět, případně odstavců, ale doposud žádná větší práce se nevěnovala této skupině podrobně. Většinou se autoři knih a publikací omezili na konstatování, že po rozchodu Melnika s Kišem se Kiš napojil na ilegální organizaci Komunistické strany Československa (dále jen KSČ) a Revoluční odboj mládeže (dále jen ROM) v Chrudimi, kde zorganizoval partyzánskou skupinu. Jednou z mála knih, kde se této problematice věnuje alespoň několik odstavců, je syntéza Jana Gebharta a Jána Šimovčeka, *Partyzáni v Československu 1941-1945*. Tato kniha je jednou z nejpodrobnějších věnovaných partyzánské tematice. Ze zdrojů v podobě literatury bych uvedla jen několik publikací, které mi pomáhaly dokreslovat informace získané z archivních materiálů. Jedná se například o knihu z řady *Velké dějiny zemí Koruny české*, konkrétně díl XV. b z pera dvou významných historiků, zabývajících se problematikou 2. světové války – J. Gebharta a Jana Kuklíka. Dále několik publikací vydávaných Českým svazem protifašistických bojovníků, týkajících se partyzánského hnutí, či publikaci, týkající se odboje na Chrudimsku od regionálního badatele Josefa Němečka. Jsem si vědoma toho, že převážná část literatury o partyzánském hnutí pochází z období před rokem 1989, nicméně soustavný výzkum této problematiky v posledních 20 letech takřka neexistuje a omezuje se spíše na regionální badatele. Proto jsem byla nucena s kritickým odstupem použít i starší literaturu.

Situaci na Chrudimsku mi také pomáhala dokreslovat místní předsedkyně Svazu bojovníků za svobodu Jitka Měšťanová. Tím se také dostávám k poslední, avšak neméně důležité studnici informací, kterou pro mě byl přímý účastník partyzánských akcí v rámci PPLS pan Oldřich Říha. Ten mi poskytl cennou dávku informací důležitých zejména autentičností jeho výpovědí. Byl to však jediný přímý pamětník, kterého jsem objevila, respektive který se mnou ještě byl schopen a hlavně ochoten o svých prožitcích z doby 2. světové války hovořit. Žije ještě několik dalších přímých aktérů, ti však již nebyli ochotni či možná ze zdravotních důvodů schopni se mnou hovořit.

⁶ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický ústav (dále jen VÚA – VHA), Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v ČSR, inv. č. 363, kart. 21, fol. 66, PPLS, zpráva o činnosti, bez datace, vypracovaná Mileno Boháčem z MNO – propagace.

Právě proto, že se informace z literární základny omezují v problematice PPLS jen na několik málo vět, stal se mým hlavním zdrojem informací fond 308 z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického ústavu v Praze s názvem Druhý domácí odboj. Vycházela jsem ze 4 kartonů, které se záležitostí PPLS podrobně věnují. Z mnoha záznamů, které se v tomto fondu nacházejí, jsem čerpala zejména z vypracovaných popisů činnosti jednotlivých praporů a rot. Dále ze vzpomínek příslušníků skupiny, ale například také z dochovaných dobových hlášení, která posílali velitelé jednotlivých skupin štábu pluku. Neméně významné se pro mne staly životopisy jednotlivých účastníků, díky nimž se mi podařilo utvořit si ucelený obraz o tom, jak práce této odbojové skupiny probíhala. Většina záznamů, s výjimkou hlášení o provedených akcích, byla psána zpětně. Ovšem ne s dlouhým časovým odstupem, většinou v obdobích května či června 1945. Další informace, i když již ne v takovém rozsahu, se nacházejí v dalším fondu zmiňovaného archivu. Jedná se o fond s názvem Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu. Tento fond obsahuje dokumenty vytvořené z činnosti bývalého Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ. Dokumenty jsou v tomto fondu rozdělené na jednotlivé sbírky podle zemského členění ČSR. Poslední důležité informace jsem v tomto archivu našla v Prověřovacím spise této partyzánské skupiny s označením 117/a. Tam se nachází určitý oficiální souhrn již zmiňovaných informací z fondu 308, který sloužil MNO k prověření činnosti této skupiny při její žádosti o uznání statutu odbojové skupiny podle zákona 255/1946 Sb.

Další archivní materiály, z kterých jsem čerpala, jsem našla ve fondech Národního archivu v Praze. Tam jsem měla možnost studovat ve fondu nazvaném Paměti bojovníků. Tento fond obsahuje mnoho vzpomínek účastníků odboje, kteří posílali své práce do soutěže, která na téma odboje probíhala již od 60. let a každoročně byla vyhodnocována.

Informace o PPLS jsem našla také v pozůstalosti historika Zdeňka Jelínka. Jeho celoživotní dílo je uloženo v Archivu Národního muzea v Praze. Jedná se o nezpřístupněný fond, měla jsem ovšem možnost do jeho části nahlédnout. Problém byl však v tom, že k tomuto fondu, čítajícímu přes 200 kartonů, existuje jen velice nepřesný soupis. Často tak popis daného kartonu vůbec nesouhlasil s jeho obsahem. Přesto se mi v těchto materiálech podařilo nalézt některé vzpomínky a hlavně podrobný popis událostí v podobě vzpomínek Vasila Kiše. Ty byly zaznamenány ve formě jeho rozhovoru s Janem Tesařem a jsou uloženy právě v pozůstalosti Z. Jelínka.

Dalším důležitým archivem, odkud jsem čerpala informace, byl Archiv bezpečnostních složek v Praze. Tam byl pro mě stěžejní fond 308 s názvem Sbírká dokumentů z prověřování skupin II. domácího odboje. Některé informace z tohoto fondu se shodovaly s již získanými z fondu 308 z Vojenského historického archivu. Dalším použitým fondem tohoto archivu se stal fond 302 vedený pod označením Hlavní správa vojenské kontrarozvědky. Tam jsem našla informace týkající se prověřování činnosti partyzánských skupin v době okupace. Dále jsem okrajově použila informace z několika dalších fondů této instituce. Nechala jsem si tam také vyhledat materiály k prověření osoby vedoucího pluku Vasila Kiše. Čerpala jsem také z fondu Z s názvem Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem MV, dále ze dvou svazků dokumentů Státní bezpečnosti vedené na tuto osobu pod označením č. 891954 MV a V-889 Ústí nad Labem. To byly tedy hlavní zdroje informací.

Díky těmto zásadním informacím se mi podařilo sestavit přehled činnosti PPLS. Bylo však ještě nutné některé informace ověřit z jiných zdrojů. Jednalo se zejména o verifikování informací o akcích provedených jednotlivými složkami pluku. To byl však ten nejtěžší úkol. Jak je známo, mnoho informací z provenience nacistických orgánů se nedochovalo. Pokud ano, tak torzovitě a navíc v posledních letech války jsme na tom v pozici badatelů po takovýchto zdrojích informací ještě hůře. Toto své pátrání jsem začala na úrovni státních okresních archivů, konkrétně Státní okresní archiv (SOkA) Chrudim a SOkA Pardubice. V chrudimském archivu jsem pátrala po fondu místních četnických stanic. Tento fond je nepřístupný, přesto mi místní vedení povolilo do jeho materiálů nahlédnout. Kýžený výsledek se však nedostavil. O konkrétních partyzánských akcích jsem záznamy nenalezla. Pokračovala jsem tedy v archivu v Pardubicích. Tam fond četnické stanice existuje, jeho zápisy ve formě kroniky však byly psány zpětně a tak jsem ani tam příliš neuspěla. Následoval Státní oblastní archiv (SOA) Zámorsk, kde se nalézá fond Velitelství četnického oddělení Chrudim. V tomto případě, taktéž ještě nezpracovaného fondu, se však jednalo skutečně jen o torza archivních dokumentů. V mém pátrání tak následoval přesun na místa nejvyšší, tedy do Národního archivu a jeho fondu Zemského četnického velitelství Praha a také do Sbírká staničních knih. Tyto Pamětní knihy železničních stanic byly pro období 2. světové války bohužel psány zpětně, čímž pro historika poněkud ztrácejí hodnotu. Přesto v nich nalezneme informace o některých partyzánských akcích. Zde se mi již podařilo nalézt zprávu alespoň o největší akci PPLS a to sice o destrukci na železnici u Brčekol. Úspěch nepřineslo ani pátrání v dalším fondu Národního archivu - Německé státní ministerstvo pro

Čechy a Moravu. Ověřit z jiných zdrojů se mi tak podařilo jen několik akcí provedených partyzány PPLS.

K citování archivních fondů bych ještě ráda podotkla, že pokud se jednalo o zpracovaný archivní fond, měla většina jeho materiálu číslování prováděné pomocí tzv. folia. Pokud tomu tak bylo, a bylo to jasně patrné, pak jsem v následující práci používala pro bližší identifikaci použitých materiálů toto označení. Pokud však tento jasný identifikátor chyběl, použila jsem alespoň číslo strany ve smyslu čísla stránkování určitého dokumentu. Tedy číslování, které použil původce archivního dokumentu. Často se však stalo, že nebylo žádné číslování, pak jsem u archivních zdrojů uváděla, že se jednalo o dokument bez stránkování.

V práci jsem také uváděla doslovné citace, kvůli jejich co největší autentičnosti, v přesném znění. Tedy i s možnými pravopisnými, či jinými gramatickými chybami a nepřesnostmi.

V jednotlivých kapitolách následující práce se pokusím na základě získaných informací popsat činnost a osud PPLS po všech stránkách jeho působnosti.

2. Porovnání partyzánských skupin v oblasti Chrudimska

2.1 Vznik a vývoj partyzánského odboje na území Protektorátu Čechy a Morava

Na počátku je nutné si uvědomit, jak důležitým územím byl pro nacistickou říši Protektorát Čechy a Morava. Tato země v srdci Evropy byla důležitou oporou zásobování říše a důležitým dopravním uzlem. Dění na jejím území proto hrálo pro Němce zásadní roli. To si plně uvědomovali západní spojenci, kteří připravovali plány na letecké bombardování této oblasti, a také Sovětský svaz. Není pochyb, že myšlenka partyzánské formy boje proti okupantům na území Protektorátu Čechy a Morava vzešla z plánů sovětského velení. Moskevské vedení KSČ se od poloviny ledna 1944 rozhodlo pro co nejširší uplatňování metody ozbrojeného boje a rozvoje partyzánského hnutí v domácím odboji.⁷ Právě proto se rozhodla komunistická strana Sovětského svazu (v této době platný název Všesvazová komunistická strana /bolševiků/, na KSSS přejmenovaná až v r. 1952) vyvinout značné úsilí k tomu, aby došlo k rozvoji partyzánského hnutí na území protektorátu. Nutné však bylo stanovit specifické podmínky pro vznik tohoto druhu odboje právě pro české země.⁸ Nebylo vskutku jednoduché vytvořit partyzánský způsob odbojové činnosti v oblasti tak hustě osídlené, propletené průmyslem i velkou dopravní sítí (což byl rozdíl od Sovětského svazu, Polska a dalších zemí). Přesto se ukázalo, že to bylo možné i v takto složité oblasti. Dalším problémem bylo také to, že s vedením boje pomocí partyzánských praktik nebyly na našem území prakticky žádné zkušenosti. Chronický byl také nedostatek zbraní.⁹

Další překážkou bylo to, že na území protektorátu se nacházel velice silný nacistický správní a potlačovací aparát a fungovala zde – v některých oblastech - také silná infiltrace německého obyvatelstva. Jednou z hlavních podmínek pro nově se utvářející partyzánské jednotky se proto stalo doporučení, aby byly vytvářeny malé skupiny v počtu zhruba 10 osob. Ty měly svou činnost opírat o již fungující místní jednotky. První vznik partyzánských jednotek v oblasti Čech můžeme zaznamenat již v roce 1942 v oblasti Podbrdsko.¹⁰ Hlavně

⁷ GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XV. b, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006, s. 335. ISBN 978-80-7185-835-5.

⁸ *Partyzánské hnutí v českých zemích 1944-1945*. Český svaz protifašistických bojovníků. Praha, 1975, s. 2-4. Bez ISBN.

⁹ JELÍNEK, Zdeněk. *Partyzánské organizátorské desanty v českých zemích v letech 1944-45*. Roztoky u Prahy, 1984, s. 5, 6. Bez ISBN.

¹⁰ *Partyzánské hnutí v českých zemích 1944-1945*. Český svaz protifašistických bojovníků. Praha, 1975, s. 4, 5. Bez ISBN.

v počátcích byli však nacisté stále před partyzány a většinu pokusů o vytvoření takových skupin se jim podařilo zachytit již v samém zárodku.¹¹

Za období počátku většího rozvoje partyzánského způsobu odbojové činnosti lze pokládat rok 1943, kdy na základně rozhodnutí III. ilegálního ústředního vedení KSČ začali čeští komunisté postupně přecházet k partyzánské formě boje.¹² Je však nutné podotknout, že ne všichni partyzáni museli být příslušníky komunistické strany. Členy strany byli jistě členové výsadek. Ovšem lidé, kteří se k těmto skupinám přidávali až na území protektorátu, nemuseli být nutně členy ilegální ani předválečné KSČ. Často se jednalo o nestraníky či osoby, které byly jen příznivci levicové politiky. Je ovšem pravdou, že i ti, co mnohdy vstupovali do odbojové činnosti jako nestraníci, se po válce často stali novými členy KSČ. Vždyť partyzánská práce byla z velké části zaměřena na ideologii. Na komunistickou ideologii, v jejímž jméně mladí lidé tuto práci vykonávali. Politická propaganda komunismu byla s touto prací přímo spojena. Není tak divu, že se mnoho příslušníků partyzánských skupin po válce dostávalo na přední místa politické struktury. Stávali se významnými stranickými funkcionáři nebo vysoce postavenými příslušníky Státní bezpečnosti.

Nyní se dostáváme k samotnému tvoření výsadek organizovaných na území SSSR. Zhruba od roku 1943 docházelo k vybírání vhodných kandidátů z řad čs. občanů pobývajících v SSSR.¹³ Ti byli postupně doplňováni nejen Sověty, ale i Ukrajinci či Němci, kteří s nimi výsadek tvořili.¹⁴ Vysílání byli do přípravných škol a kurzů, které je měly na jejich budoucí úkoly připravit. Seznamovali se tam s výsledky dosavadního boje partyzánských jednotek, s teorií partyzánské války, taktikou partyzánského boje i s taktikou, kterou používali nacisté proti partyzánským jednotkám. Pozornost byla věnována systému konspirační práce, ale i práci politické. Nutné bylo také seznámení s historií země, zejména regionu, kde měli dotyční působit. Důležité bylo i nastínění vojenských událostí a života v protektorátu. Neméně potřebné pak osvojení střelby ze zbraní a její techniky, poznání destrukční techniky a spojovacích prostředků. Nacvičovala se i práce s padákem či pohyb v terénu. Na samém konci byla příprava na ovlivňování veřejného mínění a schopnost získávání místních lidí pro pomoc partyzánskému hnutí.¹⁵ Pro tyto potřeby došlo k vytvoření zvláštní školy

¹¹ Tamtéž, s. 9.

¹² JELÍNEK, Zdeněk. *Partyzánské organizátorské desanty v českých zemích v letech 1944-45*. Roztoky u Prahy, 1984, s. 6. Bez ISBN.

¹³ *Partyzánské hnutí v českých zemích 1944-1945*. Český svaz protifašistických bojovníků. Praha, 1975, s. 9. Bez ISBN.

¹⁴ Tamtéž, s. 11.

¹⁵ Tamtéž, s. 9, 10.

partyzánského boje. Ta vznikla pod záštitou ukrajinských komunistů a tamní vláda poskytla nezbytný vojenský materiál a leteckou i finanční pomoc. Školení prováděli zkušení sovětsí partyzánští velitelé. Garantem této práce se stal Ukrajinský štáb partyzánského hnutí (dále UŠPH) pod velením genpor. Timofeje A. Strokače. Stálým zástupcem KSČ v této organizaci byl Rudolf Slánský. Funkcí politického pracovníka byl pověřen mjr. Augustin Schramm. Strokač však nesouhlasil s tím, aby se na výcviku a přípravě výsadků podíleli čs. důstojníci.¹⁶ V druhé polovině června 1944 navštívil tuto výcvikovou školu, umístěnou do města Svjatošin u Kyjeva, Klement Gottwald, představitel moskevského vedení KSČ.¹⁷ Výcvik trval zhruba od poloviny června do konce září roku 1944. První takto vycvičené výsadky přistály na území protektorátu na přelomu září a října 1944.¹⁸ Před přesunem prvních z nich se ve Svjatošinu odehrávala slavnost, při níž parašutisté skládali přísahu čs. partyzána. Většina z absolventů byla také povýšena do vyšších vojenských hodností.¹⁹ Celkem bylo ve výcvikových kurzech UŠPH, které trvaly pět až šest týdnů, vyškoleny 220 osob. Ne všichni však byli nasazeni do skutečných výsadkových akcí.²⁰ Jednotlivé výsadky se skládaly z parašutistů v síle 10 až 20 osob. V každé skupině musel být velitel, politický komisař, náčelník štábu, náčelník rozvědky, lékař, radista a další specialisté.²¹

Byly dány základní úkoly, které měly organizátorské desanty na území protektorátu plnit. Jednalo se o:

„1. Pomáhat při organizování partyzánských oddílů z řad domácího obyvatelstva.

2. Navazovat spojení s ilegálními organizacemi KSČ a s vlastenecky a protifašisticky naladěnými vrstvami obyvatelstva s cílem zapojit Čechy do celonárodního boje proti okupantům.

3. Prostřednictvím zdejších dělníků a úředníků pronikat do závodů a továren, na železniční stanice a do úřadů s cílem organizovat tam diverze.

¹⁶ GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XV. b, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006, s. 336-337. ISBN 978-80-7185-835-5.

¹⁷ Tamtéž, s. 339.

¹⁸ Tamtéž, s. 414.

¹⁹ Tamtéž, s. 340. Podrobně k výcviku parašutistů též ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě: Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941-1945)*. Praha, 2003, s. 74-93. ISBN 80-85280-93-0.

²⁰ JELÍNEK, Zdeněk. *Partyzánské organizátorské desanty v českých zemích v letech 1944-45*. Roztoky u Prahy, 1984, s. 21-23. Bez ISBN.

²¹ *Partyzánské hnutí v českých zemích 1944-1945*. Český svaz protifašistických bojovníků. Praha, 1975, s. 11. Bez ISBN.

4. *Provádět záškodnickou činnost, přepadávat hitlerovce v prostoru jejich dislokace, zvláštní pozornost věnovat železnicím a přepadávání významných funkcionářů a důstojníků.*

5. *Organizovat základny pro přijímání nových výsadek.*

6. *Provádět zpravodajskou činnost v nejširším smyslu toho slova pro vrchní velení Rudé armády.*

7. *Pomáhat českým vlastencům v organizování národních výborů.* ²²

K rozmachu partyzánských výsadek na území protektorátu došlo v druhé polovině roku 1944. Vysílání skupin bylo pečlivě naplánováno. I názvy dostávaly skupiny podle místa jejich předpokládaného působení. Například výsadek Jana Koziny byl symbolicky pojmenován podle místa působnosti v oblasti západních Čech. Jednotky se na území dostaly buď vysazením na území Slovenska, odkud se pak pěšky dostávaly na území protektorátu, nebo přímým vysazením nad územím plánovaného místa určení.²³

2. 2 Porovnání pozice PPLS s obdobnými partyzánskými jednotkami v oblasti Chrudimska

Nyní se zaměříme na určité porovnání PPLS s ostatními partyzánskými skupinami, které působily v oblasti Chrudimska v období let 1944 a 1945. V celé oblasti Českomoravské vysočiny byly nejvýraznějšími skupinami Dr. Miroslav Tyrš, Kirov, Krylov, Vpřed, Jan Kozina, Jermak, Mistr Jan Hus a Zarevo. Pro jisté porovnání jsem vybrala skupinu Zarevo, Mistr Jan Hus a Vpřed a to hlavně proto, že působily v blízkém (a tedy srovnatelném) okolí PPLS. Mapa postavení partyzánských oddílů počátkem května 1945 v příloze č. 1.

Partyzánská skupina Zarevo, neboli Záře, se lišila již v začátku tím, že se na území protektorátu dostala pěším přesunem ze Slovenska v polovině října 1944. Do českých zemí

²² JELÍNEK, Zdeněk. *Partyzánské organizátorské desanty v českých zemích v letech 1944-45*. Roztoky u Prahy, 1984, s. 26, 27. Bez ISBN.

²³ *Partyzánské hnutí v českých zemích 1944-1945*. Český svaz protifašistických bojovníků. Praha, 1975, s. 12, 13. Bez ISBN.

přišla ze severovýchodu, konkrétně přes Horní Slezsko a Hlučínsko.²⁴ Jednalo se o skupinu se zpravodajskými a diverzními úkoly. Jejím velitelem byl kapitán Pavel Vasiljevič Fjodorov, více známý pod jménem Faustov. V prosinci roku 1944 se skupina dostala do oblasti Žďáru nad Sázavou, kde našla své útočiště v osadě Samotín. V souvislosti se zdařilými akcemi, které tato skupina prováděla, se o ní hovoří jako o jedné z nejúspěšnějších v českých zemích.²⁵ Od ostatních byla tedy odlišná hlavně tím, že její příslušníci přešli protektorátní hranice pěšky. Tím se odlišovaly ostatní skupiny, které se do protektorátu dostaly pomocí leteckého výsadku. Tak tomu bylo i v případě skupiny Mistr Jan Hus. Ta na území protektorátu přistála v noci z 26. na 27. 10. 1944. Stalo se tak v severozápadním výběžku Železných hor poblíž hradu Lichnice, konkrétně mezi obcemi Podhořany, Lovčice a Starkoč. Tato skupina se již od počátku opírala o místní ilegální skupiny. Brzy se rozrostla do větších rozměrů, až do podoby partyzánské brigády. Jejím velitelem byl major Alexandr Vasiljevič Fomin. Brigádu však zčásti dostihlo gestapo, když koncem března 1945 vypátralo její štáb v Leškovicích. Tam padlo mnoho jejích příslušníků včetně velitele Fomina. I přesto organizace dále fungovala a v květnu 1945 měla ve svých řadách na 444 příslušníků a kolem 1 200 pomocníků.²⁶ Výsadek skupiny Mistr Jan Hus se tak, na rozdíl od Jana Koziny, podařil takřka bez chybičky.

Obě skupiny, tedy jak Zarevo, tak i Mistr Jan Hus, úzce spolupracovaly také s další skupinou, kterou bych zde ráda představila, a to sice s partyzánskou skupinou Vpřed. Tato jednotka působila v kratším časovém úseku, a to od března do května 1945. Její místo působení bylo PPLS nejbližší. Své akce prováděla v okolí Hlinska, Skutče a Poličky. Základ skupiny tvořil desant vysazený na území protektorátu v noci z 26. na 27. 3. 1945 nad obcemi Svratka, Křižánky a Herálec. V jeho čele stál major Nikolaj Jemeljanovič Melničuk, zvaný též Orel. Skupina se hned na počátku poměrně rozrostla. K 11 člennému základu se přidalo mnoho uprchlých sovětských válečných zajatců, kteří se v této oblasti ukrývali. Dále také poměrně velké množství místních lidí. Přesto nebyla skupina tak početná, jako například

²⁴ Tamtéž, s. 16.

²⁵ HUŇÁČEK, Zdeněk et al. *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka. Praha, 1988, s. 336, 337. Bez ISBN. Podrobněji k tomuto oddílu viz JELÍNEK, Zdeněk. *Partyzánský oddíl zvláštního určení Zarevo*. Kolín, 1988. Bez ISBN.

²⁶ HUŇÁČEK, Zdeněk et al. *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka. Praha, 1988, s. 323, 324. Bez ISBN. Blíže k brigádě M. J. Husa CHMELA, Miloslav. *Naplňený čas života: K historii partyzánské brigády Mistra Jana Husa*. Praha, 1986. ISBN 80-206-0055-8.

M. J. Hus. V době květnového povstání 1945 dosáhla počtu 104 osob.²⁷ Nutno ještě dodat, že výsadky ze SSSR podléhaly od podzimu 1944 vedení 1. ukrajinského frontu.²⁸

V předchozích řádcích jsme si objasnili vznik partyzánských skupin vysílaných na území protektorátu z východu. Když jsme si přiblížili, alespoň v krátkosti, osudy těchto tří skupin, můžeme se zamyslet nad tím, co měly společného či naopak odlišného s PPLS. Vymezila jsem si několik základních kritérií, podle kterých jsem tyto skupiny v následujícím textu porovnávala.

Zásadní rozdíl u PPLS byl v tom, že ostatní skupiny byly sestaveny v zahraničí, tedy v SSSR. Jejich příslušníci byli sebraní a vycvičení, připraveni plnit dané úkoly. I když byl často vstup do reality v protektorátu jiný než podmínky, na jaké byli v zahraničí připravováni, stále měli za sebou odborný výcvik a na určité situace byli připraveni. Oproti těmto jednotkám byl PPLS zásadně odlišný. Jediným, kdo měl takovýto odborný výcvik, byl jeho velitel Kiš. Ostatní příslušníci, kteří se postupně přidávali, měli většinou jen základní vojenský výcvik v podobě absolvované vojenské služby. Rozhodně nebyli cvičeni v provádění partyzánských úkolů. Některé osoby, které se k PPLS postupně přidávaly, působily již předtím v menších či větších skupinkách odboje. Ne všichni však měli alespoň takovouto zkušenost. Často se jednalo o příslušníky místní ilegální organizace KSČ. Základ pak vytvářeli příslušníci organizace Revolučního odboje mládeže, která vznikla v roce 1944 ze zaměstnanců chrudimské továrny Wiesner. Jednalo se o mladé lidi bez zkušeností s bojem a s převahou, jakou představovaly nacistické orgány působící v protektorátu.

Organizátorské skupiny byly také vybaveny moderní technikou a poměrně velkým množstvím potřebného vojenského materiálu.²⁹ Výsadek Jan Kozina byl sice všemi těmito vymoženostmi obdařen, skupina měla vysílačku a množství další vojenské výzbroje a výstroje, problém byl však v tom, že při nezdařeném vysazení skupina o většinu těchto věcí přišla. Přeživší členové tak zůstali bez prostředků. Kiš se tak v Chrudimi ocitl jednak bez vybavení, ale i bez vysílačky, jak bude dále uvedeno. Tudíž zůstal bez spojení s ÚŠPH.

Na předchozí navazuje otázka, jak byly partyzánské skupiny tvořeny. Můžeme si stanovit rozdělení podle způsobů, jakými byly partyzánské oddíly vytvářeny a formovány. Podle tohoto kritéria se dají skupiny rozdělit na tzv. lesní oddíly a městské či místní oddíly.

²⁷ HUŇÁČEK, Zdeněk et al. *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka. Praha, 1988, s. 335. Bez ISBN.

²⁸ GEBHART, Jan - ŠIMOVIČEK, Ján. *Partyzáni v Československu 1944-1945*. Praha, 1984, s. 353. Bez ISBN.

²⁹ *Partyzánské hnutí v českých zemích 1944-1945*. Český svaz protifašistických bojovníků. Praha, 1975, s. 11. Bez ISBN.

Hlavním úkolem lesních oddílů byl ozbrojený boj. Tyto jednotky se často pohybovaly a přemísťovaly, aby se nemusely vázat na jedno místo určené jako základna a nevystavily tak místní obyvatele perzekuci ze strany nacistů. Právě z důvodu častých přesunů se jednalo o jednotky s menším počtem členů, většinou kolem 10, maximálně 20 členů. Jelikož tito partyzáni nepotřebovali mít jistotu jedné základny, nařizovali dokonce jejich krátkodobým přechovavatelům, aby jejich pobyt hlásili četníkům či přímo Němcům jako vynucené zásobování. Takovéto skupiny pak měly v případě ohrožení snazší možnost ústupu i díky tomu, že se v případě potřeby mohly rozdělit na několik menších oddílů. Neustálé přesuny také znesnadňovaly Němcům zaměřit jejich vysílačku. Nutné však bylo spojení s místními lidmi, od kterých skupiny musely získávat informace například o pohybu nepřítele.³⁰

Druhou formou organizace byly partyzánské skupiny městského typu, někdy též nazývané civilní partyzánské skupiny. Takovéto jednotky měly svůj hlavní štáb, který řídil další podřízené oddíly. Do takto organizovaných skupin bylo zapojeno mnoho místních obyvatel, což mělo za výhodu možnost pružně reagovat na dané podmínky. Jejich členové z řad místního obyvatelstva byli postupně školeni, ozbrojováni a byli jim z velitelství dávány jednotlivé úkoly. Tyto skupiny pak nejčastěji prováděly úkoly typu ničení telefonních a telegrafních linek či přepadání německých okupačních orgánů. Takto zapojení lidé skládali partyzánskou přísahu. Důležitým úkolem pro skupiny městského typu byly také letákové akce.³¹ Je tedy jasné, že PPLS patřil do skupin městského typu. Z uvedené charakteristiky plnil všechny podmínky.

Dalším kritériem, podle kterého lze poukázat na rozdíly v jednotlivých partyzánských skupinách, byla doba jejich působení, respektive jejich vysazení na území protektorátu. Jak jsem již uvedla výše, jednalo se o skupiny, které byly na území protektorátu vyslány v období podzimu až jara 1945. I přesto, že se toto rozpětí může zdát poměrně krátké, v oné době tomu tak nebylo. Vycházelo z potřeb postupující Rudé armády, která potřebovala jak zpravodajské informace z německého zázemí, tak i rozvoj sabotážní činnosti, která měla za cíl ochromovat německé dodávky na frontu. Za tuto dobu se značně proměnilo rozložení sil v bojující Evropě. Poměrně jednodušší působnost tak již měla skupina Vpřed vysazená v období března 1945. V této době již Němci pomalu ztráceli síly a jejich pátrací akce již nebyly v takové intenzitě jako na podzim roku 1944.

³⁰ GEBHART, Jan - ŠIMOVIČEK, Ján. *Partyzáni v Československu 1941-1945*. Praha, 1984, s. 405. Bez ISBN.

³¹ Tamtéž, s. 405, 406.

V této části bych se ještě pozastavila u rozložení nacistických sil v regionu Chrudimska a u odvetných opatření proti partyzánům ze strany nacistických orgánů. Všeobecně rostoucí odbojová činnost a aktivita partyzánů na konci roku 1944 v Čechách a také na Moravě vyvolala mezi složkami nacistické moci odezvu. Hlavním cílem se stalo zničit partyzánské hnutí a k tomu byla nutná nová taktika. V polovině listopadu 1944 se v oblasti Moravskoslezských Beskyd rozjela velká protipartyzánská operace s názvem Tetřev.³² Mohlo se zdát, že nacisté v této době soustředili svou hlavní pozornost na tuto oblast. Ovšem ani například v námi sledované oblasti Českomoravské vrchoviny a Železných hor nezaháleli. Koncem roku 1944, konkrétně před Vánoci toho roku,³³ došlo pod vedením pražské vedoucí úřadovny gestapa ke zformování nové instituce pro potlačování partyzánského hnutí. Vzniklo tak Sonderkommando (Zvláštní oddíl), jehož velení nacisté takticky umístili přímo do srdce oblasti s vysokým počtem partyzánských skupin, tedy do Chrudimi. Velitelem tohoto protipartyzánského oddílu byl jmenován kriminální komisař Paul Feustel. Příslušníky tohoto oddílu byli většinou zkušení pracovníci nacistické výkonné moci. Organizace byla rozdělena na další menší stíhací jednotky, tzv. jagdkommando (stíhací skupiny). Tyto jednotky byly rozmístěny do měst v oblasti česko-moravských hranic. Jejich sídla byla v Poličce, Ústí nad Orlicí odkud byla jednotka počátkem roku 1945 přemístěna do Nasavrku, dále pak v Havlíčkově Brodě, Ždírci nad Doubravou, Ledči nad Sázavou, Humpolci a Pelhřimově. V čele každého takového jagdkommando byl pověřený příslušník gestapa. Každá skupina měla jednu až dvě čety, které se skládaly z příslušníků pořádkové policie SS nebo z příslušníků jednotek SS. Kromě toho mělo chrudimské Sonderkommando k dispozici celní rotu a jednotku speciálně vycvičených agentů z řad vězněných sovětských zajatců získaných pro spolupráci. Ke své práci mohlo také využít další útvary protektorátní a pořádkové policie. Další formou získání informací o partyzánských oddílech bylo nasazení konfidentů.³⁴ Prakticky ihned po počátku fungování Sonderkommando v Chrudimi se odehrávaly kontroly a razie v lesích v okolí města. Většina z takovýchto akcí však byla bez výsledků.³⁵ Němci se v této oblasti skutečně soustřeďovali ve vysokém počtu. V každé škole

³² Tamtéž, s. 424.

³³ SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava: Nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944-1945*. Praha, 1991, s. 148. ISBN 80-206-0145-7.

³⁴ GEBHART, Jan - ŠIMOVČEK, Ján. *Partyzáni v Československu 1941-1945*. Praha, 1984, s. 426-428. Bez ISBN. K činnosti chrudimského Sonderkommando viz též GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XV. b, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006, s. 422, 423. ISBN 978-80-7185-835-5. A SLÁDEK, Oldřich. *Zločinná role gestapa: Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938-1945*. Praha, 1986, s. 346. Bez ISBN.

³⁵ Státní okresní archiv (dále SOKA), Chrudim, Četnická stanice Slatiňany, Památník, nezpracovaný fond, bez stránkování.

ve větším městě byla umístěna německá vojenská posádka nebo lazaret. Chrudimské letiště se v tomto období také stalo výcvikovým střediskem německého letectva.³⁶ Pro výcvik nových posil v boji proti partyzánům vznikla navíc na počátku roku 1945 zvláštní policejní škola, která měla cvičit odborníky v boji proti partyzánům.³⁷ Ke konci ledna 1945 byl výskyt partyzánských skupin v oblasti východních Čech tak silný, že byl nacistický aparát nucen zvýšit počet příslušníků na četnických stanicích a to v okrese Litomyšl, Vysoké Mýto, Chrudim, Čáslav, Humpolec a Pelhřimov. Hlavním zaměřením posílených jednotek byl především boj s partyzány. Četníci měli dokonce při kladení odporu právo dotyčného okamžitě zneškodnit. Jejich úkolem také bylo sledování partyzánských skupin, možnosti zapojení místních lidí i situace v okolí.³⁸

Takto tedy vypadala situace v prostoru, kde operovali příslušníci PPLS. Nejspíše se vyplatilo rčení „pod svícem největší tma“. I když se zatykáni, zejména v únoru 1945, nevyhnulo ani spolupracovníkům PPLS, nezaznamenala tato jednotka ani její spolupracovníci většího odhalení, jako tomu bylo například u oddílu Mistra Jana Husa v Lipovci a Licoměřicích v prosinci 1944.

Svízelné bylo období zimy na přelomu roku 1944 a 1945. Partyzánské jednotky čelily soustředěnému náporu nacistického bezpečnostního a potlačovacího aparátu, kterému se snažily unikat. Docházelo však ke stále častějším a důkladnějším kontrolám území možného úkrytu partyzánů, zejména samot a menších osad, kde se mohli partyzáni skrývat.³⁹ Jako odvetu pro množící se parašutistické výsadky a s nimi související nové partyzánské skupiny, vydal německý státní ministr pro Čechy a Moravu Karl Hermann Frank již v listopadu 1944 ještě tvrdší nařízení proti těmto skupinám. Ty Němci označovali za bandy a její členy za bandity. Jako jeden ze zstrašovacích prostředků Frank nařídil, že dopadení partyzáni byli pověšeni a pro výstrahu zůstali na šibenici 48 hodin viset na místě.⁴⁰

³⁶ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 35, PPLS – Chrudimsko, bez datace a bez autora.

³⁷ SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava: Nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944-1945*. Praha, 1991, s. 164. ISBN 80-206-0145-7.

³⁸ Národní archiv (dále jen NA), Praha, Zemské četnické velitelství, inv. č. 809, kart. 903, hlášení četnických stanic za rok 1944 a 1945. Zpráva inspektora uniformované protektorátní policie v Čechách z 25. 1. 1945.

³⁹ GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XV. b, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006, s. 424, 425. ISBN 978-80-7185-835-5.

⁴⁰ GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XV. a, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006, s. 417. Viz rozkaz pro velitele bezpečnosti podepsaný K. H. Frankem z 3. 11. 1944. NOVÁK, Oldřich – SLÁDEK, Oldřich – ŽIŽKA, Jaroslav. *KSČ proti nacismu: KSČ v dokumentech nacistických bezpečnostních a zpravodajských orgánů*. Praha, 1971, s. 321. Bez ISBN.

Oproti tomu období jara 1945 bylo dobou, kdy zaznamenal vývoj partyzánského hnutí zlom nejen v podobě zkvalitnění práce jednotek, ale také v zintenzivnění jejich činnosti. K tomu přispívaly i změny v mezinárodně politické situaci. Právě toto období bylo tím, kdy docházelo jednak k rozšiřování členských základů jednotek, ale i k růstu počtu jejich pomocníků a podporovatelů.⁴¹ Pokud se vrátíme k jednotkám v oblasti Vysočiny, měla v tomto ohledu nespornou výhodu skupina Vpřed, která svou činnost započala až v této době. Pro ostatní jednotky bylo důležité přečkat dlouhou a nebezpečnou zimu přelomu let 1944 a 1945. Byla to doba vhodná k reorganizaci či podrobné přípravě činností jednotlivých oddílů.⁴²

Díky dobře organizovaným zásahům nacistických orgánů byla „životnost“ vedení odbojové organizace v období roku 1944 obecně zhruba kolem jednoho roku.⁴³ O rozšiřování partyzánského hnutí byly nacistické úřady dobře informovány a jejich nebezpečí rozhodně nepodceňovaly, i když jejich informace stále nebyly přesné. V lednu 1945 se například domnívaly, že se na území Čech a Slovenska nachází více než 30 band, tedy partyzánských skupin, které Němci souhrnně takto nazývali. Byli si také vědomi toho, že některé skupiny postupně přemísťují svá působišťe z oblasti Slovenska (po porážce Slovenského národního povstání) do Čech.⁴⁴

Ráda bych zmínila ještě jednu organizaci, která působila v oblasti Chrudimska, avšak od ostatních partyzánských jednotek se poněkud lišila hned od počátku. Jednalo se o výsadek Krylov, který se na území protektorátu snesl 20. 2. 1945 u Rabštejské Lhoty na Chrudimsku. Velitelem byl major Boris Petrovič Charitonov (krycím jménem Krylov). Zásadní rozdíl oproti jiným výsadekům byl v tom, že tato skupina byla do protektorátu vyslána s hlavním úkolem shromažďovat a do řídicího centra pak podávat zpravodajské informace. Jejím posláním tak bylo provádět zpravodajský průzkum. Tento výsadek skutečně v prvním měsíci plnil čistě zpravodajské úkoly. Postupně si kolem sebe vytvořil širokou základnu z místních obyvatel a jako svou hlavní pozici zvolil obec Rzy u Dobříkova v okrese Ústí nad Orlicí. Postupně se však i příslušníci této skupiny zapojili do bojových a diverzních úkolů společně

⁴¹ GEBHART, Jan - ŠIMOVČEK, Ján. *Partyzáni v Československu 1941-1945*. Praha, 1984, s. 459, 460. Bez ISBN.

⁴² NOVÁK, Oldřich – SLÁDEK, Oldřich – ŽIŽKA, Jaroslav. *KSČ proti nacismu: KSČ v dokumentech nacistických bezpečnostních a zpravodajských orgánů*. Praha, 1971, s. 306. Bez ISBN.

⁴³ Tamtéž, s. 243.

⁴⁴ Tajné hlášení pro vyšší vedoucí SS a policii, současně i pro velitele bezpečnostní policie Čechy a Morava podepsané K. H. Frankem o situaci „band“ v bývalém čs. prostoru podle zpravodajské služby. Tamtéž, s. 353.

s místní ilegální KSČ a sovětskými uprchlíky.⁴⁵ Důležitým rozdílem bylo také to, že tato jednotka společně s dalšími, které plnily zpravodajské úkoly, byla organizována partyzánským štábem 4. ukrajinského frontu Rudé armády,⁴⁶ na rozdíl od ostatních, které byly řízeny štábem 1. ukrajinského frontu.

Na tomto příkladě bylo patrné, jak se postupně měnily úkoly a poslání nových partyzánských jednotek vysílaných na území Čech. Ještě v období března a dubna 1945 bylo na naše území vysláno několik desítek nových výsadek. Další podobnou skupinou operující v oblasti Chrudimska byl výsadek Sadko pod vedením Šubína. Ten přistál v prostoru Luže -Podlažice, konkrétně nedaleko Chrasti u Chrudimi. Tato skupina plnila zpravodajské úkoly a to zejména sledování přesunu nacistického wehrmachtu na silnicích v okolí Vysokého Mýta a Litomyše a také na železniční trati Skuteč – Polička – Havlíčkův Brod.⁴⁷ Některé výsadky byly dokonce vysílány i v období konce dubna a ještě začátku května 1945.⁴⁸

Rozdílná byla také početní základna jednotlivých skupin. V tomto se může PPLS řadit mezi větší organizace. Uvádí se, že v květnu 1945 měla tato skupina kolem 600 členů. Ve zprávě ze šetření činnosti PPLS se však hovoří o tom, že většina jeho členů se k činnosti zapojila až v květnu roku 1945. Dostupné prameny se však v celkovém počtu příslušníků pluku různí. Většinou se udával počet 604 osob,⁴⁹ ovšem vyskytly se také informace až o 904 osobách.⁵⁰

PPLS nezhálel ani v provádění jednotlivých sabotážních akcí. Ať už se jednalo o destrukce na železnici, letákové akce či sabotáže, nezůstal PPLS pozadu oproti jiným srovnatelným skupinám v regionu. Počty provedených akcí jsou srovnatelné například s akcemi brigády Mistr Jan Hus.⁵¹ Destrukce na železnicích, a tím ochromení nacistického zásobování pomocí vlaků, byly jednou ze stěžejních činností partyzánů. Například v hlášeních četnických stanic v regionu se často objevovaly zprávy o destrukčních akcích z okolí

⁴⁵ GEBHART, Jan - ŠIMOVIČEK, Ján. *Partyzáni v Československu 1941-1945*. Praha, 1984, s. 460, 461. Bez ISBN. Viz GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XV. a, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006, s. 438, 439. ISBN 978-80-7185-835-5.

⁴⁶ GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XV. a, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006, s. 438. ISBN 978-80-7185-835-5.

⁴⁷ GEBHART, Jan - ŠIMOVIČEK, Ján. *Partyzáni v Československu 1941-1945*. Praha, 1984, s. 468-469. Bez ISBN.

⁴⁸ Tamtéž, s. 470.

⁴⁹ ABS, Praha, Krajská správa MV Pardubice, B 5-6, inv. č. 33, fol. 26, zpráva ze šetření Partyzánské skupiny pluk Ludvíka Svobody z 9. 7. 1952. Přesto je však číslo 604 uváděno bez jistých důkazů. Například jmenný seznam osob, kde by byl uveden tento počet jmen, se mi nalézt nepodařilo.

⁵⁰ ABS, Praha, Mapy zpracované Studijním ústavem MV, sign. Z-6-232-19, fol. 2, zpráva o činnosti partyzánské organizace Pluk Ludvíka Svobody z 1. 4. 1954 sepsaná I. zvláštním odborem ministerstva vnitra.

⁵¹ HUŇÁČEK, Zdeněk et al. *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka. Praha, 1988, s. 323, 324. Bez ISBN.

Krucemburku, Sobiňova a dalších míst na železniční trati Pardubice – Havlíčkův Brod. Tato trať se velice často stávala oblastí útoků rozličných partyzánských skupin, které v této části Českomoravské vysočiny působily.⁵² Znemožnění železniční, ale i silniční dopravy na mnoha místech mělo zamezit hlavně převážení vojenského materiálu do míst bojů. Tato situace se stupňovala zejména v měsíci dubnu 1945, kdy se den ode dne se zvyšoval počet železničních destrukcí. Přibývalo také případů muničních skladů či menších nacistických posádek.⁵³

Na závěr této kapitoly je nutné uvést několik řádků k činnosti partyzánských skupin a jejich organizaci v posledních dnech 2. světové války. Již na přelomu dubna a května 1945 nasvědčovala situace nacistického Německa na blížící se konec jeho vládnutí. V době před vypuknutím Květnového povstání na území protektorátu soustřeďovali partyzáni svou činnost na případy nepřátelských dopravních prostředků i menších vojenských posádek a tím vnášení chaosu do týlu ustupující německé armády. První květnové dny byly charakteristické postupným zapojováním obyvatel menších měst a vesnic do partyzánských skupin a jejich další společný boj proti nepříteli. Období od 5. do 9. 5. 1945 se stalo posledními dny, kdy propukaly boje s ustupujícími německými jednotkami.

Jednání Němců bylo v posledních dnech války rozlišné. Ani v úplných koncích nacistického impéria se někteří jeho přívrženci nezřekli brutálních akcí proti příslušníkům protektorátu. Ovšem na některých místech proti tomu docházelo k celkem poklidnému vyjednávání mezi veliteli německých jednotek a povstalci, zejména v otázce odzbrojování jednotlivých posádek.⁵⁴ K takové situaci došlo například v Chrudimi, kde byla uzavřena dohoda o převzetí iniciativy místním národním výborem s příslibem, že z české strany nemělo docházet k akcím proti německé armádě a jejím složkám,⁵⁵ stejně jako v Přelouči.⁵⁶

Období 8. a 9. 5. 1945 bylo charakteristické tím, že partyzáni na hlavních ústupových trasách znesnadňovali Němcům přesun případovými a dalšími bojovými akcemi. Stavěly se zátarasy na silnicích a na řadě míst docházelo k bojovým střetnutím mezi oběma stranami.⁵⁷ Tak tomu bylo v bojích PPLS a ustupujících německých jednotek v oblasti Miřetic a okolí.

Taková tedy jsou základní fakta v otázce vzniku partyzánských skupin vysílaných ze SSSR v letech 1944 až 1945 na území Protektorátu Čechy a Morava. Porovnala jsem alespoň

⁵² NA, Praha, Zemské četnické velitelství, inv. č. 809, kart. 904, hlášení četnických stanic za rok 1944 a 1945.

⁵³ GEBHART, Jan. ŠIMOVIČEK, Ján. *Partyzáni v Československu 1941-1945*. Praha, 1984, s. 470-472. Bez ISBN.

⁵⁴ Tamtéž, s. 498.

⁵⁵ FRAJDL, Jiří. Východočeský květen 1945. In *Květnové dokumenty*. Pardubice, 1970, s. 11. Bez ISBN.

⁵⁶ Tamtéž, s. 15.

⁵⁷ GEBHART, Jan - ŠIMOVIČEK, Ján. *Partyzáni v Československu 1941-1945*. Praha, 1984, s. 503. Bez ISBN.

rámcově situaci výsadku skupiny Jana Koziny, jejíž velitel Vasil Kiš se stal následně velitelem PPLS. Již samotná role Kiše byla oproti jiným parašutistům ojedinělá. Snad jako jediný opustil zbytek své skupiny, předal velení Melnikovi a rozhodl se sám organizovat novou skupinu v jiné oblasti, než pro kterou byl výsadek určen. Těžko dnes již soudit, do jaké míry to byl záměr, úmysl či prostě jen shoda okolností. Je také nutné si uvědomit, že Kišovi bylo v této době pouhých 24 let. Byl mladý, ambiciózní a podle všeho se nechtěl příliš podřizovat autoritám. Tímto krokem však ztratil spojení se štábem na východě a také jisté výhody, které by mu jeho sovětští velitelé mohli poskytnout. Musel se tak soustředit na to, aby kolem sebe vytvořil skupinu lidí, kteří byli do jisté míry soběstační.

3. Vznik a vývoj PPLS

Partyzánský pluku Ludvíka Svobody (dále jen PPLS) vznikl na podzim roku 1944 na Chrudimsku. Po příchodu por. Vasila Kiše do této oblasti došlo pod jeho velením k postupnému seskupení několika stávajících odbojových celků působících v této části východních Čech. Jak se do této oblasti vlastně Kiš dostal? Odpověď musíme hledat u vysazení parašutistické skupiny Jana Koziny.

3. 1 Parašutistický výsadek Jana Koziny

V noci z 16. na 17. 10. 1944 byl vysazen parašutistický desant Jan Kozina u obce Tuchořice, okr. Louny. Jeho velitelem byl por. Vasil Kiš. Dalšími členy byli náčelník štábu oddílu mjr. Grigorij Arsentěvič Melnik, zástupcem velitele a politickým komisařem Ján Kopčák,⁵⁸ lékařem jednotky kapitán zdravotní služby Nikita Kuzmič Kosinkov, náčelníkem zásobování podporučík Art'om Mesropovič Petrosjan. Dalšími členy byli radistka Alexandra Nikolajevna Pančenková, nadporučík Pavel Fomič Morjakov, radista Vladimír Nikolajevič Šamajev, velitel průzkumu Dmitrij Nikolajevič Mališev, seržant Arkadij Ivanovič Jastremskij. Z československých příslušníků byli účastníky výsadku rotmistr Michal Galanda,⁵⁹ desátníci Juraj Hušťák⁶⁰ a Peter Tunder,⁶¹ spojka a pomocník velitele svobodník Michal Turis,⁶² svobodníci Jozef Balaščik⁶³ a Ján Pallo.⁶⁴ To byl tedy kompletní výsadek nazvaný Jan Kozina.⁶⁵

Partyzánská skupina Jana Koziny byla do Čech vyslána z iniciativy štábu partyzánského hnutí při I. ukrajinském frontu. Úkoly byly jasně vytyčeny:

⁵⁸ Stručný životopis k této osobě viz ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě: Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941–1945)*. Praha, 2003, s. 231. ISBN 80-85280-93-0.

⁵⁹ Stručný životopis k této osobě viz tamtéž, s. 202.

⁶⁰ Stručný životopis k této osobě viz tamtéž, s. 215.

⁶¹ Stručný životopis k této osobě viz tamtéž, s. 285.

⁶² Stručný životopis k této osobě viz tamtéž, s. 285.

⁶³ Stručný životopis k této osobě viz tamtéž, s. 184.

⁶⁴ Stručný životopis k této osobě viz tamtéž, s. 257.

⁶⁵ ŽAMPACH, Vojtěch. *Partyzánské portréty*. Brno, 1980, s. 133-135. Bez ISBN.

„1) Vysadit se v Šumavských lesích. 2) Organizovat partyzánské oddíly z místních obyvatel. 3) Paralisovat železniční dopravu na lince Praha – Plzeň. 4) Vésti záškodnickou, diversní, bojovou a propagační činnost v okruhu své působnosti.“⁶⁶

Dalo by se říci, že PPLS dané úkoly skutečně plnil, ovšem v jiné oblasti protektorátu, než bylo původně plánováno. Máme k dispozici celkem podrobný popis celého výsadku, včetně chvil těsně před odletem. Skupina byla vyzbrojena, vystrojena a zaopatřena zásobami proviantu na 10 dní. Letadlo, kterým se skupina do prostoru protektorátu přepravila, bylo typu Douglas a přepravovalo ještě tři nákladové padáky. Poslední dispozice obdržela skupina 16. 10. 1944 v 16 hod. Jednotliví členové výsadku dokončili poslední přípravy a v 18 hod. se všichni společně přepravili nákladním automobilem na vojenské letiště v Řešově v Polsku. Letadlo z letiště odstartovalo ve 22 hod. Do protektorátu muselo přeletět přes frontu. Úkol nebyl vůbec lehký, protože po celý úsek cesty bylo letadlo ostřelováno nepřátelskými protiletectkými zbraněmi. Podle sdělení byli však členové posádky i parašutisté po celou dobu letu klidní.⁶⁷ Jinak let probíhal celkem klidně, nebe bylo jasné, jen místy se objevovala menší oblaka. Po 3:30 hod. dal instruktor Jaščenko po dohodě s pilotem letadla rozkaz k přípravě k vysazení.⁶⁸ Literatura však uvádí, že výsadek byl proveden již ve 23:10 hod.,⁶⁹ což je také pravděpodobnější. Délka doletu byla dodržena, ale kvůli manévrování nad frontou došlo k výsadku na jiném místě, a to asi o 150 km severněji, než bylo původně plánováno.⁷⁰ Výsadek se nakonec uskutečnil, ale místo na Šumavě přistáli parašutisté u Tuchořic v okrese Louny. Přesné místo seskoku se však přeživší výsadkáři dozvěděli až po konci války. Výsadek byl rozdělen na dvě části. Nejprve seskočila skupina vedená Kopčákem. Tuto skupinu ihned po seskoku napadl nepřítel střelbou, při ní padli Kosinkov, Jastremskij a Mordunová.⁷¹ Část první skupiny seskočila celkem dobře, ovšem v místě, které bylo velmi nebezpečné. Zleva se nacházel lesík, zprava chmelnice, vpředu se nacházel rybník a vzadu koncentrační tábor, jak se později dozvěděli. Další nevýhodou bylo, že tato vesnice ležela již za hranicí Protektorátu Čechy a Morava. Jednalo o oblast převážně s německým obyvatelstvem, které bylo pověstné agresivním přístupem jak k partyzánům, tak

⁶⁶ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 69, rukou psaný dokument, bez autora a bez datace.

⁶⁷ Tamtéž, fol. 71.

⁶⁸ Tamtéž, fol. 72.

⁶⁹ ŽAMPACH, Vojtěch. *Partyzánské portréty*. Brno, 1980, s. 137. Bez ISBN.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

i k sestřeleným spojeneckým letcům.⁷² Druhá část tohoto výsadku dopadla ve vzdálenosti 10 až 12 km od první části skupiny. I tato skupina byla po seskoku obklíčena a došlo k boji. Při přestřelce byla zajata radistka Pančenková⁷³, další členové byli zraněni. Náčelník štábu skupiny mjr. Melnik⁷⁴ byl těžce raněn do levé nohy a další 4 příslušníci této skupiny, Kiš, Morjakov, Petrosjan a Mališev, se rozhodli dopravit ho do bezpečí. Proti nim však bylo nepříznivé podzimní počasí a také potíže s německými jednotkami, které je začaly pronásledovat.⁷⁵ Celá skupina ještě nebyla ani na zemi a Němci již začali osvětlovat okolí seskokového místa. Situace se stále přirostřovala. V okolí bylo slyšet projíždějící německé kolony aut, motocykly i vojáky na kolech. I kvůli tomu nebylo možné dobře zamaskovat či zakopat padáky. Tato skupina hledala ostatní členy posádky 1 hodinu a 40 minut. Bez výsledku. Zůstal tak Kiš, Melnik, Morjakov, Mališev a Petrosjan. Ti se rozhodli, že počkají ještě 2 hod., zda se neobjeví někdo z jejich výsadku a pak neprodleně místo opustí.⁷⁶

O výsadku se Němci dozvěděli ihned. V situační zprávě za měsíc říjen bylo v sekci Nepřátelské nálety v říjnu 1944 uvedeno, že v noci z 16. na 17. 10. 1944 bylo pozorováno: „*Osaměle letící ruské letadlo nad východními a západními Čechami, v pohraničním prostoru Žatec – Louny seskok 17-členné partyzánské skupiny, z toho 2 ženy.*“⁷⁷ V sekci této zprávy týkající se padákových agentů bylo také uvedeno hlášení o této parašutistické akci. Na konci listopadu 1944 hlásil vedoucí pražské řídicí úřadovny gestapa Ernst Gerke, že z tohoto výsadku bylo 7 osob zatčeno, z toho 1 žena. Další 3 osoby byly mrtvé, z toho 1 žena. Na místě seskoku byla zajištěna 1 vysílačka, 3 kontejnery se zbraněmi, střelivem a výbušninami a 9 osobních padáků. Při zásahu došlo k jednomu úmrtí a jednomu zranění v řadách příslušníků SS.⁷⁸

⁷² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 72, rukou psaný dokument o cestě výsadku J. Kozina do oblasti Chrudimska, bez autora a bez datace.

⁷³ Pančenková byla zajata a vězněna v Terezíně, kde se dočkala konce války. Zaját byl také Šamajev, který byl na jaře 1945 v Terezíně popraven. Stejně dopadl také Turis, který byl v Terezíně zastřelen v březnu 1945 při útěku. Slovenské příslušníky výsadku, Balaščíka, Galandu, Hušťáka a Tundera Němci také zajali. Hušťák na oko přijal spolupráci s Němci a při první možnosti přešel přes frontu. Zbylí byli vězněni v Terezíně, kde se dočkali osvobození. Poslední dva z výsadku, Kopčák a Pallo, se z ohroženého místa dostali a v březnu 1945 se přidali k jiné partyzánské skupině. ŽAMPACH, Vojtěch. *Partyzánské portréty*. Brno, 1980, s. 138, 139. Bez ISBN.

⁷⁴ Později Kiš uvedl, že si Melnik měl zranění způsobit částečně sám. Utrpěl podle něho tři lehká zranění v boji, ovšem další čtyři si měl způsobit sám díky neopatrnosti v zacházení s automatickým. VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 82, zpráva o přerušení styku s mjr. Melnikem, psáno Kišem 1. 4. 1946.

⁷⁵ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 2, odbojová činnost PPLS sepsaná 30. 1. 1950, bez autora.

⁷⁶ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 73, rukou psaný dokument o cestě výsadku J. Kozina do oblasti Chrudimska, bez autora a bez datace.

⁷⁷ NOVÁK, Oldřich – SLÁDEK, Oldřich – ŽIŽKA, Jaroslav. *KSČ proti nacismu: KSČ v dokumentech nacistických bezpečnostních a zpravodajských orgánů*. Praha, 1971, s. 318. Bez ISBN.

⁷⁸ Tamtéž, s. 319.

Stav výsadku nebyl vskutku dobrý. Melnik nebyl v jednu chvíli k nalezení, byl velice unaven a zraněn. Morjakov si při seskoku poranil sluch a skoro neslyšel. Mališev si poranil nohu. Jakýkoliv odpočinek byl nebezpečný, Němci jim byli v patách. Když si zbytek skupiny zkusil na chvíli odpočinout, probudil je po chvíli křik Němců a střelba ze zbraní.⁷⁹ Následoval boj a postupný pokus o vyklouznutí z této nebezpečné oblasti. Skupina předpokládala, že se ocitla na území severovýchodního Rakouska. Postupovala proto severozápadním směrem v domnění, že se tak dostane na území Čech. Dvakrát se zbylí členové skupiny přebrodivili přes řeku, o které až později zjistili, že to byla Ohře. Skupina pokračovala dále za deštivé noci. Při jejich cestě se jim ztratil desátník Turis. Pátrání po něm bylo bezúspěšné. Blížilo se ráno a skupina se navíc ocitla v krajině, kde se nenacházel žádný les. Další cesta by byla nebezpečná, proto se rozhodli zastavit. Na mokré zemi leželi zamaskováni okolní travinou a plevellem. Celý den pozorovali kolony Němců, kteří okolím projížděli. Nejedli a nepili celý den. V cestě pak pokračovali až v noci. Tato oblast se zdála být plná pronásledovatelů, proto se parašutisté nejdříve ani nepokoušeli vyhledat pomoc v okolních obcích. Po noci dlouhého pochodu se před nimi ráno objevil stoh se slámou, ve kterém strávili celý den. Večer se rozhodli pokračovat v cestě. Byli již velice vyčerpaní, hladoví a navíc Melnik byl raněn a potřeboval ošetření. Rozhodli se tak vyhledat pomoc v nejbližší vesnici. Byli tam však odmítnuti a další den strávili ve stohu u obce Smolnice,⁸⁰ okres Louny. Další noc zkoušeli štěstí ve stejné vesnici znovu.⁸¹ Nejedli totiž už 4 dny a hladem byli tak vysíleni, že v další cestě pokračovat nemohli. Vydali se proto znovu do oné obce. Další místní obyvatelé se nejdříve velice zdráhali, nakonec poskytli partyzánům alespoň chléb. Ošetřit zraněného Melnika však nechtěli. Popsali jim alespoň cestu do obce Hvížd'alka,⁸² která byla ukryta v lesích. Další den tak přečkali ve stohu, tentokrát v blízkosti obce Hvížd'alka. V té narazili na jistého Šťastného, který jim i přes velký strach pomohl. Sdělil jim také, že Němci kvůli jejich skupině rozjeli skutečně velkou pátrací akci. Rozestavěli stráže po okolí a vypsali na jejich dopadení dokonce odměnu 100 000 K. Šťastný jim dal najíst a popsal další cestu. V následujících dnech přesunu se skupina setkávala s minimem pomoci od místních obyvatel. Sám Kiš však uvedl, že se rozhodně nechtěli vzdát určeného úkolu a snažili se za každou cenu

⁷⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 74, rukou psaný dokument o cestě výsadku J. Kozina do oblasti Chrudimska, bez autora a bez datace.

⁸⁰ Tato vesnice se měla nacházet ještě na území Sudet. <http://www.antikomplex.cz/mistopisny-slovník/search/> [cit. 2013-06-12]

⁸¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 78, pokračování výše zmíněného dokumentu o cestě výsadku J. Kozina do oblasti Chrudimska dopsaného na stroji, bez autora a bez datace.

⁸² Tato obec se již měla nacházet na území protektorátu.

dostat do místa jejich určení, tedy na Šumavu.⁸³ Cestu jim však znesnadňoval fakt vypsané odměny. Letáky s touto výzvou byly umístěny po celém Protektorátu Čechy a Morava. Pátrání po přeživších členech výsadku bylo přiděleno šefovi protikomunistického referátu IV A 1 na pražském gestapu - vrchnímu kriminálnímu komisaři a SS-Hauptsturmführerovi Heinzi Janturovi. Zájem o jejich dopadení byl opravdu veliký. Svědčí o tom i fakt, že zmiňovaná odměna byla K. H. Frankem ještě dvakrát navýšena.⁸⁴ Kroky, které byly proti partyzánům nastoleny, konzultoval šéf pražské úřadovny gestapa E. Gerke přímo s K. H. Frankem.⁸⁵ Text výstrahy je umístěn v příloze č. 2.

Po počátečních neúspěších se v obci Drozdovice u Zbirohu přesto našel člověk, který jim ochotně pomohl. Jednalo se o veterána 1. světové války, který měl jako bývalý voják pravděpodobně větší pochopení pro jejich osud. Jednalo se o Vladimíra Váchu. Ten jim alespoň na jeden den poskytl úkryt ve svém domě, kde si členové skupiny mohli konečně alespoň trochu v klidu odpočinout. Vácha jim dal také cennou věc, která jim velice pomohla v jejich další cestě. Jednalo se o mapu Čech. Sdělil jim i důležité informace o rozmístění Němců v oblasti středních Čech. Právě v této chvíli bylo rozhodnuto dostat se - spíše než na Šumavu - na frontu, případně se po cestě přidat k jinému partyzánskému oddílu. Skupina se tak vydala na východ. Oklikou se museli vyhnout především oblasti Benešovska, kde měli Němci zřízené velké výcvikové středisko Waffen-SS – SS-Truppenübungsplatz Böhmen. V obci Nová Ves u Dolních Kralovic žádali o pomoc jistého Františka Nuličku. Ten je však odmítl a navíc jejich návštěvu nahlásil na četnickém velitelství ve Vlastějovicích, okr. Kutná Hora. Našel se však lesní správce Karel Pulec,⁸⁶ který parašutistům pomohl. Nechal je u sebe dva dny přenocovat a dokonce jim nabízel svou pomoc v případě, že by se rozhodli v okolí zůstat a navázat odbojovou činností. Partyzáni mu věnovali na důkaz věrné spolupráce pistolí. Jejich další cesta pokračovala na Českomoravskou vysočinu, kde v lesích u obce Křemenice, okr. Havlíčkův Brod, přepadli hajného Josefa Eise. Ten jim nabídl pomoc a sdělil, že je ve

⁸³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 79, pokračování výše zmíněného dokumentu o cestě výsadku J. Kozina do oblasti Chrudimska dopsaného na stroji, bez autora a bez datace.

⁸⁴ Sborník Vojenské akademie Antonína Zápotockého, řada A, zvláštní číslo, svazek 13, č. 113, ročník 1965, s. 183.

⁸⁵ SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava: Nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944-1945*. Praha, 1991, s. 142. ISBN 80-206-0145-7.

⁸⁶ Pod vlivem kontaktu s paraskupinou Jana Koziny, které poskytl Pulec pomoc, se v listopadu 1944 rozhodl zorganizovat v okolí Dolních Kralovic partyzánské hnutí tvořené místními lidmi. Pulec se postavil do jejich čela. Do oddílu se však dostal konfident tábořského gestapa a došlo k vyzrazení celé skupiny. Při jedné tajné schůzce byli příslušníci skupiny obklíčeni Němci. Část jich zahynula na místě, část byla zajata. Pulec se po marném pokusu o útěk nakonec zastřelil. Ještě před tím však stačil zničit písemné materiály, které měl u sebe. FRAJDL, Jiří. *Květnové povstání ve východních Čechách 1945*. Hradec Králové, 1975, s. 91. Bez ISBN.

spojení s partyzánskou skupinou Mistra Jana Husa⁸⁷. Parašutisté se tak rozhodli v úkrytu u Eise počkat na spojení se skupinou.⁸⁸ S tou navázal mjr. Melnik spojení a velitel skupiny M. J. Hus Fomin podal 23. 11. 1944 radiotelegrafickou zprávu štábu na Ukrajině, že obě skupiny Jana Koziny byly rozbity. K navázání spojení došlo a skupina čekala na další pokyny z ústředí.

Při čekání se skupina přesunula do osady Polom, kde se o partyzány postarali Antonín Horník s Urbanem. Úkryt našli v jejich obydlí v této osadě v okrese Chrudim. Tam však hrozilo prozrazení z toho důvodu, že tato osada se sestávala jen ze tří stavení. Následovalo rozhodování o dalším osudu skupiny. Miroslav Pich (krycí jméno Tůma), politický komisař skupiny M. J. Hus, dal Kišovi a Melnikovi jasně najevo, že oblast Českomoravské vrchoviny je doménou jejich skupiny. Proto, pokud se nechtěli připojit k jejich jednotce, doporučil jim, aby své akce směřovali mimo tuto oblast.⁸⁹

Původní plán zbytku výsadku byl takový, že by k sobě připojili osoby žijící v ilegalitě na Chrudimsku, počkali na posily zasláné z ukrajinského štábu, včetně chybějícího vybavení a své působiště přenesli do oblasti původního místa určení - do jižních Čech.⁹⁰ Setkání se členy ilegální KSČ na Chrudimsku proběhlo 28. 11. 1944 v Bardově chatě na samotě u Horního Bradla, kde dělal správce Horníkův otec. Na tuto schůzku se dostavili Bedřich Valenta, Miroslav Starý a Zdeněk Decker. Dále pak Jan Štrup, Karel Král a Miloslav Tomiška. Ze strany partyzánů byli přítomni Melnik a Kiš. Přímého jednání se účastnil Kiš, Melnik, Valenta a Štrup. Ostatní hlídali okolí chaty. Chrudimští ilegální pracovníci je informovali o situaci v regionu.⁹¹ Celé jednání trvalo přibližně 2 až 3 hodiny. Bylo rozhodnuto, že ke skupině výsadkářů přistoupí Jan Štrup ve funkci komisaře. Další zprávy si měly skupiny mezi sebou podávat prostřednictvím spojek, kterými byli Polívka a Horník. V této chvíli došlo k rozdělení Kiše a Melnika. Melnik dál zůstal v Polomu a Kiš se přesunul na Lipku k Pospíšilovým. Oba však byli i nadále ve spojení.⁹² Mezi 10. až 15. 12. 1944 došlo

⁸⁷ Bližší informace ke skupině Mistr Jan Hus v kapitole zabývající se porovnáním PPLS s obdobnými skupinami v regionu.

⁸⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 80, pokračování výše zmíněného dokumentu o cestě výsadku J. Kozina do oblasti Chrudimska dopsaného na stroji, bez autora a bez datace.

⁸⁹ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, vzpomínky Vasila Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 21, 22.

⁹⁰ Tamtéž, s. 23.

⁹¹ Tamtéž, s. 24.

⁹² Tamtéž, s. 25.

k nedorozumění, když Urban, napojený na skupinu R-3,⁹³ žádal od Kiše a Melnika heslo, kterým by jejich existenci prokázal do Londýna. To mu oni ovšem nemohli poskytnout, protože s odbojovým hnutím v Londýně neměli nic společného. Podřízení byli plně sovětskému velení.⁹⁴ Tak skončila spolupráce s Urbanem, který jim předtím společně s Eisem a Horníkem na Polomu pomáhal zejména v zajištění materiálních potřeb.⁹⁵ Mezitím se uskutečnilo spojení s ukrajinským štábem a na jeho pokyn bylo další velení svěřeno mjr. Melnikovi. Jmenování proběhlo dne 8. 12. 1944.⁹⁶ V jiných materiálech se však psalo o tom, že Kiš předal velení Melnikovi dobrovolně a došlo mezi nimi ke vzájemné dohodě. Jisté však bylo, že Kiš Melnikovi velící funkci předal a zprávu o tom podali pomocí vysílačky oddílu M. J. Husi. Tím došlo k jejich rozdělení. Podle Kiše s plným Melnikovým vědomím o tom, že Kiš chtěl sám organizovat vlastní skupinu. Podle Kiše byl naopak Melnik dlouhým putováním z místa seskoku a nepřilíš velké pomoci místních obyvatel znechucen a nechtěl se ani podílet na další odbojové práci. Údajně Melnik dále nechtěl pokračovat v práci v tomto regionu, proto se Kiš odpojil.⁹⁷

Skupina mjr. Melnika se uchýlila do lesů u Kameniček. V této době tvořili tuto skupinu mjr. Melnik, Morjakov, Mališev a Petrosjan. V okolí Kameniček, kde se skupina ukrývala, jí poskytl pomoc Miloslav Kubič s rodinou. Dne 14. 1. 1945 se odehrálo setkání Melnika s Chimičem z brigády M. J. Hus u obce Košinov. Obě skupiny začaly spolupracovat. Došlo také k navázání spolupráce s odbojovou skupinou Zarevo (Záře)⁹⁸ pod velením kpt. Faustova. Ta dala zbytku jednotky Jana Koziny k dispozici vysílačku, díky které se podařilo navázat přímé spojení se štábem IV. ukrajinského frontu a získat tak potřebný materiál a výzbroj.⁹⁹ Byl to právě Chimič, kdo se koncem ledna roku 1945 připojil ke skupině

⁹³ R-3, neboli Rada tří, byla nekomunistickou odbojovou organizací, která se začala vytvářet od podzimu 1942. Hlavní zásluhu na tom měli příslušníci PVVZ na Moravě Josef Grňa a Karel Veselý – Šteiner. Další významnou osobou byl Vojtěch Luža. Byla ve styku se zahraničním odbojem v Londýně. V oblasti Českomoravské vrchoviny spolupracovala od jara 1944 se skupinou pplk. Svatoně působící na Litomyšlsku. Centrum organizace bylo na Českomoravské vrchovině, její působnost však zasahovala také do oblasti Brněnska, Prahy i SV a J Čech. Postupně dostávala její struktura podobu volně sdružených, poměrně samostatných, odbojových skupin a partyzánských jednotek. Z nich můžeme zmínit například R 3 – Tau či již zmiňovanou R 3 – Generál Svatoň. HUŇÁČEK, Zdeněk et al. *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka. Praha, 1988, s. 389, 390. Bez ISBN.

⁹⁴ Archiv Národního muzea, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, vzpomínky Vasilu Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 27.

⁹⁵ Tamtéž, s. 28.

⁹⁶ ŽAMPACH, Vojtěch. *Partyzánské portréty*. Brno, 1980, s. 139. Bez ISBN.

⁹⁷ ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, zpráva o přerušení styku s mjr. Melnikem, sepsáno nejspíše Kišem 1. 4. 1946, bez stránkování.

⁹⁸ Více ke skupině Zarevo v kapitole týkající se porovnání PPLS s obdobnými skupinami v regionu.

⁹⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 13, článek s názvem Brigáda Jana Koziny v boji za vlast, Rudé právo č. 90 ze 14. 4. 1946, s. 3. Skupina se soustředila na akce destruktivní, zpravodajské ale také na vytváření národních výborů. K provádění zpravodajské služby bylo nutné získat v každém městě dostatek

Jana Koziny, kde působil ve funkci komisaře. Společně s ním se ze skupiny M. J. Hus přesunul také Ivan Knyš.¹⁰⁰

Takto započala odbojová činnost skupiny Jana Koziny na území Protektorátu Čechy a Morava.¹⁰¹ Celou cestu od Loun až na Českomoravskou vysočinu prošel Kiš v uniformě čs. důstojníka. Stejně jako jeho přeživší ruští spolupracovníci z výsadku, kteří absolvovali trasu v uniformách sovětských.¹⁰² Tato dlouhá cesta trvala skupině 31 dní a měřila zhruba 420 až 450 km. Jako počátek působení Kiše v tomto regionu se uvádí datum 17. 11. 1944 jako jejich příchod do oblasti Chrudimska.¹⁰³ Mapka cesty výsadku Jana Koziny v příloze č. 3.

Zde bych se ještě zastavila u vztahu Kiše s Melnikem a vůbec vnímání Kišovy osoby ze strany jeho spolubojovníků z výsadku. To jistě také osvětlí nejasnosti kolem jeho odchodu ze skupiny. Není žádným tajemstvím, že již při sestavování výsadku probíhaly slovní roztržky mezi jednotlivými členy, zejména mezi Melnikem, Kišem a Kopčákem. Ke společné shodě však nakonec přece jenom došlo.¹⁰⁴ Kiš byl, podle údajů z literatury, týkajících se jeho povahových vlastností, mladík s dravou a výbušnou povahou, zatímco starší Melnik byl rozumnější a zkušenější. Rozpory jistě nastaly také proto, že velením celého výsadku byl při jeho sestavování pověřen Kiš, i když měl nižší vojenskou hodnost než Melnik.¹⁰⁵ Rozpory trvaly i po celou dobu cesty. Kiš po celé jejich dlouhé cestě, kterou podnikli přes území Čech, obstarával většinu věcí. To hlavně proto, že jako jediný ze skupiny uměl česky a znal místní poměry. „*Melnik někdy stavěl až pohádkové požadavky, zapomínaje, že celá země byla prosáknutá zrádci a kolaboranty a skvělou sítí nepřátelské zpravodajské služby.*“¹⁰⁶ Rozpory tak byly patrné. Například při nezdařeném přistání vydal Kiš rozkaz, aby všichni, kdo se

ilegálních pracovníků pro takovéto výzvědné úkoly. V Chrudimi byl v pozici vedoucího výzvědné služby Jan Štrup. Důležité byly také přísuny zbraní a dalšího vojenského materiálu, který byl shazován z letadel vyslaných z území SSSR, později z Polska. Celá brigáda se skládala ze 74 mužů a bylo jí podřízeno několik dalších skupin jako Jan Žižka, Za svobodu Slovanů či Jihlava 0/1. Podle celkového přehledu činnosti brigády Jan Kozina bylo výsledkem její činnosti vykojení 15 vlaků s válečným materiálem, 18 vyhozených železničních a silničních mostů, dále vypuštění několika desítek tisíc litrů lihu, stovky zabitých a zajatých nepřátel a mnoho ukořistěných zbraní a střeliva.

¹⁰⁰ CHMELA, Miloslav. *Naplněný čas života: K historii partyzánské brigády Mistra Jana Husa*. Praha, 1989, s. 12-14. ISBN 80-206-0055-8.

¹⁰¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 3, odbojová činnost PPLS sepsaná 30. 1. 1950, bez autora.

¹⁰² Sborník Vojenské akademie Antonína Zápotockého, řada A, zvláštní číslo, svazek 13, č. 113, ročník 1965, s. 182.

¹⁰³ Rozhovor s Oldřichem Říhou, Chrudim 14. 3. 2013.

¹⁰⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 69, rukou psaný dokument o cestě výsadku J. Kozina do oblasti Chrudimska, bez autora a bez datace.

¹⁰⁵ ŽAMPACH, Vojtěch. *Partyzánské portréty*. Brno, 1980, s. 133. Bez ISBN.

¹⁰⁶ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 82, zpráva o přerušení styku s mjr. Melnikem, psáno nejspíš Kišem 1. 4. 1946.

z výsadku sešli, co nejrychleji nebezpečné místo opustili. Melnik byl však proti a rozhodl o tom, že přeživší skupinka zůstane na místě seskoku do rána. Mezitím je však Němci vypátrali. Z této nebezpečné situace se dostali bez ztrát na životech jen s velkým štěstím.¹⁰⁷

Nedlouho po odchodu Kiše od skupiny došlo k zatčení Urbana. Co se týká jeho zatčení, prohlašoval Kiš po válce, že s tím neměl nic společného, ačkoliv ho z toho někteří podezřívali. Urban Kišovi prý nedůvěřoval. Následovalo také zatčení Horníka z Polomu. Ten jako jediný znal Kišovu spojku se světem - Bohuslava Polívku. Nastala tak panika a obava z vyzrazení.¹⁰⁸

Dalším důvodem jeho odchodu od skupiny bylo rozhodnutí ukrajinského velení, které Kišovi nařizovalo přizpůsobit se na konci prosince 1944 velení partyzánské skupiny M. J. Husa. Společně s osobami žijícími v ilegalitě, Kolemblem, Pecnem a Pochobradským se vydali na velitelství oddílu M. J. Hus na Žakovu horu. Po cestě je však vyhledala spojka a oznámila jim, že velení oddílu bylo obklíčeno. Kiš pak, podle své výpovědi, stále čekal na znovunavázání spojení s tímto oddílem. Protože byl oblečen v čs. uniformě, nemohl se ve dne pohybovat a tak dopis pro štáb oddílu poslal po Bohuslavu Polívkovi. Několik dní poté začalo velké zatýkání. Zatčen byl Polívka i další spolupracovníci Kiše a členů skupiny M. J. Husa. Kiš se díky kontaktům, které navázal v Chrudimi s ilegální organizací ROM, zatčení vyhnul.¹⁰⁹

Dlouho po skončení 2. světové války vypověděl člen výsadku Jana Koziny Morjakov, že když se Kiš od skupiny v jejich tehdejší úkrytu v Polomu vzdálil, brali ho za dezertéra. Pokud by ho pak přistihl některý ze zbylých členů skupiny, byl by Kiš v této situaci zastřelen. Morjakov také tvrdil, že Kiš měl poměr s manželkou jejich přechovavatele Horníka, o čemž se spekovalo. Po návratu sovětských členů výsadku do Kyjeva byl i tam Kiš prohlášen za zrádce.¹¹⁰ Morjakov se domníval, že Melnik po válce Kišovu nerovnou činnost kryl. K tomu došlo tím, že to byl právě Melnik, kdo mu jeho partyzánskou činnost v roce 1961 při setkání

¹⁰⁷ ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, zpráva o přerušení styku s mjr. Melnikem, sepsáno nejspíše Kišem 1. 4. 1946, bez stránkování.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž, výpověď Pavla Morjakova ze dne 27. 6. 1983 ve věci oznámení poznatků k osobě čs. občana Vasila Kiše, s. 2.

obou u příležitosti výstavy v Kyjevě, potvrdil.¹¹¹ O poměru Kiše s pí. Horníkovou se skutečně spekulovalo. Sám Kiš to však popřel s tím, že pro něj měla již vysoký věk.¹¹²

O řekněme „laxním“ přístupu Kiše k bojovým úkolům vypověděl také Nikolaj Chimič z M. J. Husa. Hovořil o něm jako o dezertérovi, který opustil jednotku Jana Koziny. Dále uvedl, že kvůli jeho činnosti bylo zatčeno mnoho příslušníků odboje v obvodu Lipovce - Licoměřic a v oblasti Trhové Kamenice. Vypověděl o jeho poměru s manželkou Horníka i o tom, že dále vedl nemravný život a jako pomstu pak pí. Horníková udala gestapu mnoho příslušníků odboje. Na rozkaz z velitelství ukrajinského štábu byl sesazen z funkce velitele a měl se přidat k diverzní části oddílu Mistra Jana Husa. Tam se však Kiš nedostavil, nesplnil tak rozkaz a byl považován za dezertéra.¹¹³

3. 2 Počátky PPLS

Návod na zapojení Kiše do chrudimského odboje vzešel od Horníka, který dobře znal místní organizace. Věděl také, kdo se nachází v ilegalitě a kdo by se případně chtěl k nově vznikající organizaci připojit.¹¹⁴ Následoval přesun do Mýtek¹¹⁵, kam Kiše, společně uprchlým sovětským válečným zajatcem Afanasem Koropkou, odvedl Bohuslav Polívka. V Mýtkách přebýval Kiš u Kolářových a navázal spojení s chrudimským inspektorem kriminální policie Václavem Říhou. Ten mu dal k dispozici vojenskou uniformu a poskytl informace o pohybu Němců.¹¹⁶ Kiš stále doufal, že mu jeho ukrajinské vedení pošle posily a nově utvořená skupina se přesune na původní stanoviště do jižních Čech.¹¹⁷ V Mýtkách pobývali v podzemním krytu u rodiny Kolářových až do 6. 2. 1945. Nejasnosti

¹¹¹ Tamtéž, s. 3.

¹¹² ABS, Praha, Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-410-23, fol. 9, protokol výpovědi Vasila Kiše sepsaný dne 5. 9. 1945 v Praze.

¹¹³ Tamtéž, fol. 20, opis dopisu kpt. RA Chimiče Nikolaje Ignatěviče zaslaného předsedovi národního výboru v Chrudimi, bez datace.

¹¹⁴ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, vzpomínky Vasila Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 23.

¹¹⁵ Dnes část obce Mladoňovice, asi 10 km od Chrudimi směrem na Vápenný Podol a Seč.

¹¹⁶ ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, zpráva o přerušení styku s mjr. Melnikem, sepsáno nejspíše Kišem 1. 4. 1946, bez stránkování.

¹¹⁷ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, vzpomínky Vasila Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 34.

jsou však v datu jejich příchodu na toto místo. Některé materiály hovoří již o 28. 11. 1944.¹¹⁸ To se mi však zdá nepravděpodobné, protože ještě na konci listopadu pobýval Kiš i s Melnikem v Polomu. Následoval přesun do Lipky a teprve poté do Mýtek, takže se mi jako pravděpodobnější období jejich příchodu zdá druhá polovina prosince 1944. Datum 28. 11. 1944 bylo významné tím, že došlo k navázání spolupráce s ilegální KSČ v Chrudimi.

Počáteční organizování odboje vedeného Kišem zmařilo velké zatýkání v Hluboké, Lipce, Bradle i u Ledče nad Sázavou. V sítích gestapa uvízlo mnoho Kišových spolupracovníků.¹¹⁹ Kiš zůstal u Kolářových v Mýtkách, ovšem Bedřich Valenta ho přemluvil, aby s ním odešel do Chrudimi.¹²⁰ Podle vzpomínek Oldřicha Říhy měl Bedřich Valenta předtuchu, že se něco špatného stane. Rozhodl se proto odvést Kiše do jiného úkrytu. Kišovi se prý moc nechtělo, chtěl ještě zůstat na oběd, ale Valenta trval na svém. Koropka varování neuposlechl, zůstal na místě a byl 6. 2. 1945 s celou rodinou Kolářových zatčen.¹²¹ Zatýkání lidí napojených na usedlost v Mýtkách a rodinu Kolářových pokračovalo i v dalších dnech. Dne 8. 2. 1945 byl gestapem zatčen Miroslav Valenta. Ten se staral o dokumenty celé skupiny a plnil tak funkci jejího archiváře. O tuto skutečnost to bylo nebezpečnější, protože znal mnoho lidí zapojených do skupiny.¹²²

Kiš se takto ocitl u Ossendorfových v Chrudimi. Od konce listopadu 1944 byl ve spojení s ilegální KSČ v Chrudimi a také s představiteli Revolučního odboje mládeže (ROM), organizací působící v místní továrně. Začala tak jejich vzájemná spolupráce.¹²³ Skupina ROM se sestávala z pracovníků továrny firmy Wiesner v Chrudimi, ve které se vyráběla ocelová těla granátů. Dělníci se snažili brzdit a škodit výrobě jak jen to šlo. Tak se například stávalo, že dobré a bezvadné kusy z výroby šly do starého železa a granáty se mnohokrát opravovaly. Právě v tomto prostředí vznikla v červenci 1944 skupinka čtyř totálně nasazených. Byli jimi Oldřich Říha, Václav Šípek, Lubomír Kryštof a Přibík Ossendorf.¹²⁴ Dalším členem se stal

¹¹⁸ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 35, PPLS – Chrudimsko, bez datace a bez autora.

¹¹⁹ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, vzpomínky Vasila Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 45.

¹²⁰ Tamtéž, s. 46.

¹²¹ Rozhovor s Oldřichem Říhou, Chrudim 14. 3. 2013. Říha k osobě Koropky ještě uvedl, že byl značně flegmatický a z dobrého úkrytu u Kolářových se mu nechtělo. Na to však doplatil.

¹²² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 6, zpráva o činnosti PPLS, bez autora a bez datace.

¹²³ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, vzpomínky Vasila Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 48.

¹²⁴ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 35, PPLS – Chrudimsko, bez datace a bez autora.

Ladislav Horčic. Tato skupina se rozhodla bojovat proti okupantům. Jejich hlavním úkolem bylo navázat spojení s odbojovými jednotkami, které již existovaly. Aktivním odporem také chtěli pozvednout upadající morálku obyvatelstva. Důležitým úkolem se stalo získání zbraní a výbušnin, které by pak mohli použít pro své další akce. Tak vznikla odbojová skupina ROM.¹²⁵ V létě 1944 čítala asi 70 členů rozdělených do 7 družstev po 10 mužích¹²⁶ a postupně se ještě rozrůstala. Do vedení této organizace se prosadili Bedřich Valenta, Miroslav Starý, Miloslav Tomiška a Zdeněk Decker.¹²⁷ Hlavní osobou této skupiny byl Přibík Ossendorf.¹²⁸ Velitelé jednotlivých družstev byli pečlivě vybíráni a byl brán zřetel na to, aby se vzájemně neznali. Jejich jediným rozpoznávacím znamením tak byly šifry, které byly stanoveny zvláštním systémem. V praxi to fungovalo tak, že členové jednotlivých družstev znali pouze šifru svého velitele, která se zároveň stala poznávacím heslem.¹²⁹ Na podzim 1944 měla tato organizace přes 200¹³⁰ členů. To se Kišovi moc nelíbilo a chtěl provést důkladné prověrky. ROM tvořili mladí lidé ve věku 18 až 25 let. Kiše zaujal především Zdeněk Decker, který pracoval v ilegálním výboru organizace KSČ v Chrudimi.¹³¹

Již od konce roku 1944 se z ROMu stávala organizovaná partyzánská jednotka pod velením Kiše. Došlo k přebudování na vojenskou jednotku složenou z útočných čet. Každá z nich měla pět členů.¹³² Václav Šípek ve svých vzpomínkách uvedl, že i v těchto těžkých dobách dovedl velitel oddílu dodat jeho členům optimismus a odhodlání k další činnosti. *„Jestliže jsem měl někdy schůzku s velitelem nebo jiným důstojníkem dovedl mě tento dáti tolik optimismu a duševní síly že jsem byl v té chvíli ochoten provést jakýkoliv úkol.“*¹³³ Samotný oddíl byl dobudován na konci ledna 1945. Po připojení k partyzánskému oddílu byl hlavní změnou fakt, že se doposud polovojenská organizace změnila v organizaci čistě vojenskou. Velitelem byl v této chvíli jmenován poručík v záloze Přibík Ossendorf a veliteli

¹²⁵ Tamtéž, fol. 36.

¹²⁶ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 1, odbojová činnost PPLS sepsaná 30. 1. 1950, bez autora.

¹²⁷ VÚA – VHA, Praha, Sbírká dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 36, PPLS – Chrudimsko, bez datace a bez autora.

¹²⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 1, odbojová činnost PPLS sepsaná 30. 1. 1950, bez autora.

¹²⁹ Tamtéž, fol. 20, vznik PPLS a přehled jeho činnosti, bez datace a bez autora.

¹³⁰ Podle slov Oldřicha Říhy byl počet kolem 140 osob. I on však potvrdil to, že mnoho z nich nebylo k nově vznikající organizaci pod velením Kiše přizváno. Ihned jich bylo vyškrtáno 40 a později další, takže celkem bylo 80 členů ROMu z další spolupráce odmítnuto. Jedním z důvodů prý byl velký počet členů a strach z prozrazení. Důležitou roli však sehrály také kádrové důvody. Oldřich Říha, Chrudim 14. 3. 2013.

¹³¹ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, vzpomínky Vasila Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 48.

¹³² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 65, vzpomínky na podzemní boj PPLS sepsané Solničkou, bez datace.

¹³³ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 24, činnost III. čety I. roty PPLS, sepsáno V. Šípkem, bez datace.

jednotlivých čet L. Kryštof, V. Šípek, L. Horčic a O. Říha.¹³⁴ Další změny čekali na příslušníky oddílu Ludvíka Svobody, jaký byl v této době již platný název, v únoru 1945.

Po zatýkání na Mýtkách, 7. 2. 1945, přešlo velké množství odbojových pracovníků KSČ do ilegality. Jednalo se o Bedřicha Valentu, Miroslava Starého i Miloslava Tomišku. Právě s nimi se Kiš spojil a jako odvetu za mohutné vlny zatýkání příslušníků odboje se rozhodli pro založení partyzánské skupiny s názvem Partyzánský oddíl generála Ludvíka Svobody.¹³⁵ V legálním životě zůstal jen Zdeněk Decker, který působil jako spojka mezi jednotlivými členy v ilegality a oddílem.¹³⁶ Hlavním úkolem skupiny se stalo získávání zbraní, střeliva a trhavin. Dále z potřebných materiálů konstruovat miny a postupně přecházet od organizování ilegální činnosti v otevřený boj proti nacistickým okupantům. Tento další plán byl vymyšlen v době od 8. do 10. 2. 1945.¹³⁷ Kiš tvrdil, že v této době nechtěl navazovat kontakt ke spolupráci s příslušníky oddílu M. J. Husa, protože stále přetrvávala snaha nalézt Melnika. Měl po něm dokonce pátrat Bedřich Valenta.¹³⁸

V Chrudimi u rodičů P. Ossendorfa zůstal Kiš ubytován dalších 14 dní. Při jednáních, která vedl s Ossendorfem, bylo rozhodnuto o přejmenování a reorganizaci celého oddílu.¹³⁹ V lednu 1945 proběhla také spolupráce s pí. R. Faltusovou. Ta byla pro skupinu velice důležitá zejména proto, že díky ní dostávali veškeré zprávy o německé domobraně. Informace získávala tato žena čtením korespondence spolunájemníků. Předala tak skupině úplný seznam Němců v Chrudimi. Koncem ledna 1945 mělo dojít k navázání spojení s vojenskou organizací působící v Chrudimi pod velením strn. Horáka¹⁴⁰. K tomu ale nakonec nedošlo.¹⁴¹

¹³⁴ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 20, vznik PPLS a přehled jeho činnosti, bez datace a bez autora. Zde se uvádí, že Kiš měl radiotelegrafické spojení s velením v SSSR, které mu dalo pověření k zorganizování partyzánské skupiny. To je však v rozporu se všemi ostatními dokumenty, podle nichž zůstal Kiš bez spojení. Měl možnost spojení pouze přes vysílačku skupiny M. J. Hus. Jejich spolupráce však skončila na počátku prosince 1944 a tím přišel Kiš také o spojení se štábem. To potvrdil i ve vzpomínkách viz Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, vzpomínky Vasila Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 50.

¹³⁵ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, Vzpomínky Vasila Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 49.

¹³⁶ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 21, vznik PPLS a přehled jeho činnosti, bez datace a bez autora.

¹³⁷ V této době vzniklo také razítko s označením „Partyzánský oddíl Ludvíka Svobody“, které zhotovil jeden ze členů - Jaroslav Žalud ve Wiesnerově továrně, kde pracoval. Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, Vzpomínky Vasila Kiše sepsané ve formě rozhovoru s Dr. Janem Tesařem, s. 50.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 1, odbojová činnost PPLS sepsaná 30. 1. 1950, bez autora.

¹⁴⁰ O této organizaci nemáme bližších informací. Četnická stranice v Chrudimi sice vytvářela jistou odbojovou činnost, ale spíše v letech 1939-1942. Podobnost se jménem Horáka nám dává tušit možnost pozůstatku chrudimské skupiny Obrany národa, ale ani tato stopa není ta pravá. Člen ON Horák byl totiž ředitelem okresní

V Chrudimi začal Kiš rozvíjet své myšlenky na vytvoření většího partyzánského oddílu a seznámil Ossendorfa s tím, jak by měla partyzánská skupina fungovat. Do ilegality se musel uchýlit také Lubomír Kryštof. Ostatní zatím přežívali v podzemních úkrytech na různých místech. V této době pátralo gestapo velice intenzivně po dalších příslušnících a spolupracovnících zapojených do práce této ilegální skupiny.¹⁴²

Zhruba v období od 20. 2. až do 10. 5. 1945 se dalším úkrytem Kiše i ostatních lidí žijících v ilegalitě stala samota Perk¹⁴³, kde bydlela rodina Kučerových.¹⁴⁴ V období jara 1945 se měl Kiš společně s Bedřichem Valentou a Miloslavem Tomiškou ukrývat také u babičky Oldřicha Říhy v Chrudimi na Pumberkách v Malenské ulici.¹⁴⁵

Počátky vzniku PPLS nebyly nijak snadné. Kiš sám ve svých vzpomínkách uvedl, že území protektorátu nemělo pro partyzánskou činnost příliš vhodné podmínky. Ty byly naprosto odlišné od těch, na které byl připravován v prostředí Sovětského svazu. Situace tak dávala výhodu německým okupantům.¹⁴⁶ Zájem gestapa o pátrání po členech skupiny se zaměřoval zejména na Chrudim a okolí. Proto vymysleli příslušníci skupiny lest, kterou se snažili navést gestapo na falešnou stopu. Přesunuli na čas svou činnost jiným směrem, aby odvedli pozornost z okolí Chrudimi. Došlo tak k několika akcím na železniční trati Česká Třebová – Praha a Pardubice – Hradec Králové, konkrétně ve stanicích Valy u Přelouče, Černá za Bory a Rosice nad Labem. Tím odvedli pozornost gestapa na jinou stranu dané oblasti.¹⁴⁷

nemocenské pojišťovny. Tomáš Richter. *Činnost Obrany národa ve východních Čechách v době nacistické okupace*. Pardubice, 2010. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta, s. 55.

¹⁴¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 21, vznik PPLS a přehled jeho činnosti, bez datace a bez autora.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Perk u Miřetic. Stavení rodiny Kučerových se nacházelo na samotě, u křižovatky silnic Žumberk – Bošov – Miřetice. Po konci 2. světové války byla na domě umístěna pamětní deska štábu PPLS. *Protifašistický odboj na Chrudimsku 1939-1945*. Vydal OV SPB, okresní muzeum Chrudim a ONV Chrudim. Bez data vydání i ISBN. Později přibyl také památník. Foto samoty na Perku v příloze č. 4.

¹⁴⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 6, Zpráva o činnosti PPLS, bez autora a bez datace.

¹⁴⁵ U babičky O. Říhy se partyzáni však chovali velice nezodpovědně. Byli uryti ve sklepě a později na půdě, ovšem často se objevovali v okně či jinde po domě. Nebezpečí bylo o to větší, že se dům nacházel poblíž vojenského cvičiště, takže kolem něj chodili němečtí vojáci. Partyzáni podle slov Říhy vyznávali přísloví „pod svícnem největší tma“ a příliš opatrnosti nedbali. Rozhovor s Oldřichem Říhou, Chrudim 14. 3. 2013.

¹⁴⁶ Sborník Vojenské akademie Antonína Zápotockého, řada A, zvláštní číslo, svazek 13, č. 113, ročník 1965, s. 183.

¹⁴⁷ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 21, vznik PPLS a přehled jeho činnosti, bez datace a bez autora.

Od února 1945 začala pravidelná destrukční činnost oddílu. Během Kišova pobytu v Chrudimi došlo k reorganizaci partyzánského oddílu, ze kterého se stal pluk.¹⁴⁸ Jiné záznamy však uvádí, že ke změně na partyzánský pluk došlo až na konci dubna 1945. Pokud to můžeme shrnout lze říci, že do února 1945 je možné používat pojem oddíl, pak by se již měl používat pojem pluk¹⁴⁹. Že ke vzniku pluku skutečně došlo již v únoru 1945, můžeme usuzovat z toho, že právě od února toho roku začaly přistupovat další skupiny, které se stávaly rotami. Jednalo se vlastně o jednotlivé skupiny, které se buď v této době formovaly, nebo již nějakým způsobem fungovaly.¹⁵⁰ Je však nutné podotknout, že z vojenského hlediska chybí mezistupeň v podobě praporu. Do období května 1945 se však hovoří skutečně jen o rotách a jim podřízených četách. Označení pro prapory se začalo objevovat až v událostech po 10. 5. 1945. Někdy bylo skutečně složité, vyznat se v organizaci, která neměla pevně stanovenou strukturu. Jednotlivé skupiny se živelně přidávaly, proto nebyla celá organizace vždy zcela jasná. Souhrnně jsem se tak rozhodla používat pojem pluk již od února 1945, i když některé materiály to připouští jinak.

Postupně se přidávaly jednotlivé skupiny, které tvořily samostatné roty. Jejich bližší popis a informace o nich jsou uvedeny v kapitolách týkajících se jednotlivých rot.

V dubnu 1945 bylo obsazení jednotlivých pozic následující. Velitelem byl poručík Vasil Kiš, náčelníkem štábu poručík v záloze Přibík Ossendorf, komisařem čet. asp. Zdeněk Decker, styčným důstojníkem Miloslav Tomiška, zbrojním důstojníkem Miroslav Starý a zpravodajským důstojníkem pak Josef Třešňák. V této době se oddíl skládal ze čtyř rot a pátá se v tuto dobu formovala. Složení rot bylo v této době následující. Velitelem I. roty byl Karel Matyáš, velitelem II. roty František Zajíček, velitel III. roty Jaroslav Pudil, velitelkou IV. roty Zdenka Cejpová a velitelem V. roty Jaroslav David. Postupně se přidávaly další roty jako například VII. rota Podskaláků či X. rota z Pardubic. Na tomto principu fungovala skupina do období závěrečných bojů v květnu 1945.¹⁵¹ Většina příslušníků, kteří přistoupili k PPLS

¹⁴⁸ Tamtéž, fol. 6, Zpráva o činnosti PPLS, bez autora a bez datace.

¹⁴⁹ Pluk se vyznačuje tím, že má pevnou organizaci a obvykle se skládá z velitelství a dvou až čtyř bojových praporů. Nadřazeným útvarem pluku je brigáda a divize. Oproti tomu podřízenými jednotkami jsou prapory a roty. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pluk> [cit. 2013-02-28]

¹⁵⁰ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 6, Zpráva o činnosti PPLS, bez autora a bez datace.

¹⁵¹ Tamtéž, fol. 22, vznik PPLS a přehled jeho činnosti, bez datace a bez autora.

v období do května 1945, skládala partyzánskou přísahu na skutečně symbolickém místě. Tím bylo místo osady Ležáky, symbol tragédie boje proti nacistům.¹⁵²

3. 3 Činnost PPLS do května 1945

Po navázání kontaktů Kiše s místními odbojovými jednotkami, vytvoření určité koncepce dalšího vývoje a plánů jednotlivých akcí, mohla konečně nastat samotná činnost.

První z akcí byla provedena v druhé polovině prosince 1944. Jednalo se o letákovou akci v kasárnách německého vojska v Chrudimi a v Pardubicích. Mnoho informací o tom, jak letáky skutečně vypadaly, nemáme. Jejich obsah byl rozdílný. Například v těch určených pro německé vojáky byla většinou uvedena výzva k tomu, aby vojáci opustili vojenské jednotky, dezertovali a nečekali na konec války. Úkolem českých letáků bylo povzbudit a podnítit širokou veřejnost pro další odbojovou činnost.¹⁵³ Letáky si členové rot buď vyráběli sami, nebo je dostávali z velitelství. Byly psány v němčině nebo v češtině, podle toho komu byly určeny. Ty pro německé vojáky byly do kasáren a na jiná místa, kde byli vojáci ubytováni, házeny přes plot. České letáky byly, většinou v noci, umístovány na různá frekventovaná místa a vývěsní tabule v jednotlivých obcích. Často se píše o tisku letáků. To se mi zdá nepravděpodobné, neboť každý neměl přístup k tiskařskému stroji, kde by takové letáky vyrobil. Jeden takový se měl nacházet u štábu pluku, konkrétně snad u Příbíkova Ossendorfa. Přímé důkazy o tom však neexistují. Dá se tak předpokládat, že pokud se jednalo o letáky dodávané rotám z velitelství, mohly být tištěné. Pokud si je však vyráběli příslušníci rot sami, řekla bych spíše, že byly psané ručně.

Od ledna 1945 docházelo k mnoha akcím přerušování telefonního či telegrafního vedení. K tomu docházelo prostřednictvím ničení drátů či kabelů tohoto vedení. Jejich cílem bylo přerušit hlavně vojenské spojení mezi jednotlivými posádkami a velitelstvím. Takovýchto akcí se účastnilo několik lidí, většinou dva až tři. Jako důkazy donášeli ti, kteří akci prováděli, svým velitelům kusy kabelů, které při přestřižení odnesli. Často se jednalo i o

¹⁵² Sborník Vojenské akademie Antonína Zápotockého, řada A, zvláštní číslo, svazek 13, č. 113, ročník 1965, s. 183.

¹⁵³ VÚA – VHA, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 69, Zpráva o PPLS sepsána Boháčem z MNO, oddělení propagace, bez datace.

několik metrů takového kabelu. Podrobnější údaje o podobných akcích jsou popsány u jednotlivých rot, které se na nich podílely a prováděly je.

Destrukční akce, provedené jednotlivými partyzánskými rotami, patřily mezi jejich nejdůležitější činnosti.¹⁵⁴ Obecně spadá provádění těchto akcí ve větší míře do doby od listopadu 1944. Prudký vzestup pak nastal v dubnu 1945.¹⁵⁵ Pokud se budeme zabývat akcemi, které prováděly partyzánské skupiny, je nutné rozlišovat několik termínů spojených s touto prací. Jedná se o termíny sabotáž, diverze a destrukce.

Sabotáž byla činnost, jejímž hlavním úkolem bylo co nejvíce a co nejúčinněji poškodit protivníka. Měla nejrůznější formy a podoby. Mohlo se jednat od utajování vynálezů, neplnění příkazů a nařízení, záměrné zpomalování práce či záměrné znehodnocování výrobků a surovin, až po přímé poškozování vojenské techniky. K rozmachu těchto sabotážních činností docházelo obecně od léta 1941. V této souvislosti bylo známé rčení „Pracuj pomalu!“¹⁵⁶.

Diverze oproti sabotáži nezakrývala nepřátelský úmysl. Právě diverzní činnost a její rozmach úzce souvisela s vytvářením partyzánských skupin. Takto můžeme nazývat akce na železnicích či přerušování telefonního a telegrafního spojení zejména mezi vojenskými útvary.¹⁵⁷

Akce destrukční můžeme popsat stejně jako diverzní. Snad s tím rozdílem, že o destrukčních akcích můžeme hovořit jako o těch většího rozsahu.¹⁵⁸

První náznaky diverzní a destrukční činnosti se obecně na území východních Čech objevovaly již na jaře 1944, avšak k jejich většímu rozmachu docházelo hlavně při pozdější spolupráci se skupinami, které byly vysílány na území protektorátu z východu.¹⁵⁹ Tesař ve své práci uvedl rozdělení podle typu používaných prostředků k destrukčním akcím. Výbušné nálože k destrukčním činnostem více využívaly ty jednotky, které k nim měly přístup. To byly podle něj zejména parašutisté, kteří si takový materiál přinesli s sebou nebo byli později

¹⁵⁴ TESAŘ, Jan. Partyzánské destrukce na železnicích ve východních Čechách a na západní Moravě. In *Historie a vojenství*, roč. 1959, č. 2, s. 209.

¹⁵⁵ TESAŘ, Jan. Partyzánské destrukce na železnicích ve východních Čechách a na západní Moravě. In *Historie a vojenství*, roč. 1959, č. 2, s. 212.

¹⁵⁶ HUŇÁČEK, Zdeněk et al. *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka. Praha, 1988, s. 415. Bez ISBN.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 416.

¹⁵⁸ TESAŘ, Jan. Partyzánské destrukce na železnicích ve východních Čechách a na západní Moravě. In *Historie a vojenství*, roč. 1959, č. 2, s. 212, 213.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 214, 215.

zásobování dodávkami pomocí sovětského letectva. Podle něho bylo používání výbušnin při těchto akcích rychlejší, neohrožovalo tolik jednotku a nevyžadovalo tolik odborných železničních znalostí. Oproti tomu civilní osoby, které spolupracovaly s partyzánskými skupinami, měly často větší železniční znalosti, ale neměly tolik příležitostí získat výbušniny. Ty se proto zaměřovaly na mechanické způsoby vykojení vlaků.¹⁶⁰ V tomto však nelze u PPLS s úplností souhlasit. Skupina vedená Kišem žádné výbušniny ze svého zázemí neměla ani později žádné neobdržela. Jejich získání záviselo na navázání kontaktů s jinými odbojovými skupinami, které je byly schopné získat a poskytnout. Z toho vyplývá, že počáteční destrukční akce členů PPLS, byly nejdříve prováděny mechanicky - pomocí klínů či přehazováním výhybek. Až postupem času došlo k získávání výbušnin, které bylo možné při těchto akcích použít.

V době od poloviny dubna 1945 mělo být snad každou noc slyšet na železnici výbuchy a detonace. Německá nákladní doprava byla díky těmto akcím značně ochromena a omezil se pohyb vojenských transportů.¹⁶¹ O některých destrukčních akcích na železničních tratích v okolí Chrudimi jsem našla informace v Pamětní knize železniční stanice Chrudim. Podle záznamů došlo v měsíci březnu a hlavně v dubnu roku 1945 k mnoha partyzánským akcím na železničních úsecích spadajících pod správu stanice Chrudim. Nejčastěji se jednalo o demontování kolejí či o pokládání náloží na koleje. Takovéto činy prováděli partyzáni nebo sami železničáři. Jako opatření proti takovýmto akcím byla v noci snížena rychlost projíždějících vlaků na 25km/h a častý byl také ochranný vůz, který se nacházel před lokomotivou.¹⁶² Před provedení samotné akce byla důležitá příprava. Nešlo jen o dobré vytipování místa destrukce, ale právě i k vypočítání průměrné rychlosti jízdy vlaku, která mohla aktérům mnoho napovědět.¹⁶³

Výsledky destrukčních akcí byly následující:

Celkem 111 telefonních a telegrafních přerušení, 31 destrukcí na tratích, 3 vlaky vykojeny, 1 pancéřový vlak vyřazen z činnosti, 3 mosty zdemolovány a 20 světlometů zničeno. Dále bylo zničeno 16 cisteren, zapáleny sklady benzínu a drobného materiálu, zničeny 2 sklady střeliva, vyřazena z provozu továrna v Semtíně, ve které bylo zdemolováno vodovodní

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 216.

¹⁶¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 22, činnost II. čtyř sepsal 17. 8. 1946 Solnička.

¹⁶² NA, Praha, Sbíрка staničních kronik, inv. č. 419, kart. 22, fol. 4, Pamětní kniha železniční stanice Chrudim.

¹⁶³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-6, fol. 82, výpočty průměrné vlakové rychlosti, březen 1945, Rulíšek.

potrubí.¹⁶⁴ Celkově tak bylo do povětří vyhozeno 15 500 m, tedy 15,5 km kolejnic.¹⁶⁵ Akce, které se mi podařilo dohledat, jsou uvedeny v kapitolách týkajících se jednotlivých rot, respektive často v přílohách uvedených na konci práce.

Od počátku roku 1945 docházelo postupně k vytváření ilegálních národních výborů. Ty se připravovaly na převzetí moci po válce. Po 5. 5. 1945 skutečně na mnoha místech vystoupily z ilegality a jednaly s představiteli protektorátní či německé okupační moci. Výbory se tvořily v jednotlivých obcích a období jejich vzniku bylo různé. Některé vznikaly již v únoru 1945, jiné třeba až v počátečních květnových dnech. A proč se v práci týkající se partyzánského pluku věnovat, alespoň okrajově, vzniku národních výborů? Jednak proto, že byly důležitou součástí dění květnových dní, ale zejména proto, že v mnohých národních výborech se angažovali příslušníci PPLS. Ti pak buď odcházeli do plného působení v národních výborech, nebo naopak často odcházeli v počátcích legálního působení národních výborů ke službě v PPLS.¹⁶⁶

Stálou starostí partyzánského pluku bylo získávání zbraní pro další boj. V počátcích měla skupina zbraní velký nedostatek. To se v podstatě zřetelně nezlepšilo ani v květnových dnech. Když přicházeli noví členové, museli si zbraně často sehnat sami odzbrojením Němců vlastníma rukama.¹⁶⁷ Velké množství jich bylo získáno v květnových odzbrojovacích akcích proti německé armádě. Kde potřebné zbraně však vzít ještě před těmito událostmi? Jednou z možností bylo přepadávání a následné odzbrojování četnických stanic či železničních transportů. I to příslušníci PPLS prováděli.

¹⁶⁴ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 25, PPLS Chrudim, zápis o činnosti, bez datace a bez autora.

¹⁶⁵ Tamtéž, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 69, zpráva o PPLS sepsána Boháčem z MNO, oddělení propagace, bez datace.

¹⁶⁶ Prvními úkoly národních výborů bylo organizování čet, které by v případě nastalého převratu byly připraveny k zásahu proti nacistickým orgánům, myšleno na úrovni obcí či měst. Často se takto vytvořené skupiny také přidávaly k PPLS a to zejména v květnových bojích. Tamtéž, f. Domácí odboj, sign. 46-1-6, fol. 6, činnost MNV ve Vlčnově před revolucí a po ní, sepsal nejspíše předseda MNV, podpis nečitelný, 9. 3. 1946.

¹⁶⁷ Tamtéž, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 275, doklady k vyšetřování v záležitosti por. V. Kiše proti J. Štrupovi, sepsal Ossendorf v pozici referenta osobního oddělení I/6 MNO 20. 5. 1945.

3. 4 Změny v květnu 1945

Počátek května 1945, respektive období těsně před vypuknutím ozbrojených střetů s ustupujícími Němci, si vyžádalo reorganizaci pluku. Ta byla plně dokončena po 10. 5. 1945. Ve velení zůstal Vasil Kiš, v pozici náčelníka štábu Přibík Ossendorf. Funkce komisaře zůstala Zdeňku Deckerovi, styčným důstojníkem byl i nadále Miloslav Tomiška. Změna nastala v pozici zbrojního důstojníka, kterým se stal Otakar Hájek. Zpravodajským důstojníkem byl i nadále Josef Třešňák.¹⁶⁸ Po osvobození v květnu 1945 přibyla funkce intendanta, kterou zastával František Svozil a přibily také kancelářské síly v podobě Věry Kučerové a Boženy Svatošové. Vzniklo zpravodajské oddělení ve složení Lubomír Kryštof, Karel Kočí, Vladimír Hamršmíd a Ladislav Horčic. Působili také spojky, kterými byli Bedřich Navrátil, František Švadlenka, Rudolf Zárybnický a několik příslušníků PPLS.¹⁶⁹

Události květnových dní probíhaly ve znamení bojů mezi ustupujícími německými jednotkami a partyzány, kteří je nechtěli nechat jen tak projet. Na silnicích proto byly vystavěny zátarasy, tzv. záseky, u nichž chtěli partyzáni Němce zastavit a odzbrojit. Ne vždy se to podařilo a často následovaly i několikahodinové boje. Jako bojový prostor PPLS byla vymezena oblast Chrudim, Slatiňany, Hrochův Týnec, Chrast, Luže, Skuteč, Žumberk, Miřetice, Včelákov, Ležáky, Vrbatův Kostelec, Nasavrky, Trhová Kamenice, Vápenný Podol, Heřmanův Městec, Pardubice a Přelouč. Do bojů se zapojilo několikanásobně více lidí, než za celou dobu dosavadní existence této skupiny. Jednotky, které vznikly, měly pohlídat zejména to, aby se ustupující německé útvary nezdržely na daném území a pokračovaly dále v ústupu. S tím bylo také spojeno jejich odzbrojování.

Jeden ze zdrojů hovoří o 280 partyzánech, kteří byli schopni zapojit se v těchto dnech do bojových střetů s Němci. Bojovali v jednotkách o počtech 20 až 40 mužů. Jako o největším z těchto bojů se píše o tom u Včelákova, který proběhl dne 9. 5. 1945. Na tomto místě se u záseku střetli partyzáni nejprve s dvěma menšími německými transporty. S těmi si ještě poradili. Pak se ale objevil velký transport, který zahrnoval jak kolony vozů, tak i jezdeckvo. Tato kolona mohla čítat až několik tisíc vojáků. Přitom partyzánů bylo v boji proti nim ozbrojeno jen kolem 100 osob.¹⁷⁰ Jiný zdroj však uvádí, že již v době vypuknutí tohoto

¹⁶⁸ VÚA – VHA, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 7, Zpráva o činnosti PPLS, bez autora a bez datace.

¹⁶⁹ VÚA – VHA, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 24, Vznik partyzánského pluku L. Svobody a přehled jeho činnosti, bez datace a bez autora.

¹⁷⁰ VÚA – VHA, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 69, Zpráva o PPLS sepsána Boháčem z MNO, oddělení propagace, bez datace.

velkého bojového střetnutí s ustupující německou armádou, byly v oblasti Včelákova soustředěny zhruba čtyři stovky bojovníků PPLS. Ona velká kolona německých vojáků, která přes toto území prchala, byla pancéřová jednotka SS vyzbrojená obrněnými vozy a tanky. Jejich střet nastal příznačně v oblasti, kde stála obec Ležáky. Partyzáni se rozdělili a zaujali palebná postavení. Část z nich obsadila západní soutěsku vypálené obce, další skupina chránila hlavní štáb, který se nacházel u levé strany silnice ve směru od Včelákova. Velitelství štábu se nacházelo na vyvýšeném místě, odkud měli velitelé přehled o událostech v celém údolí. Ve chvíli, kdy se objevila na silnici auta, začala palba z kulometů. První vozy byly rozstříleny a vraky zatarasily silnici. Ta nebyla příliš široká a Němci se tím pádem ocitli v pasti. Na pomoc se dopředu dostaly tanky, které chtěly zlomit odpor protivníka. Těžké stroje však uvízly v rozbahněné louce a nastal boj muže proti muži. Při této přestřelce zahynul mladý příslušník pluku Čestmír Zach. Tento tvrdý souboj trval celých osm hodin. Němcům se nakonec přece jen podařilo odklidit zátarasu na cestě a odjet směrem k Chrudimi a Pardubicím. Tam přesto padli do zajetí. Tento bojový střet brali partyzáni jako symbol odplaty. Navíc na místě, jakým byla osada Ležáky, jeden ze symbolů běsnění nacistických okupantů. Ještě před touto bitvou bylo pryč na místě osady vztyčeno několik dřevěných cedulí s nápisy „Hier stand Ležáky...“ – „Zde byly Ležáky...“¹⁷¹ Viz příloha č. 5. Tento střet se proto stal pomstou.¹⁷² I další partyzáni brali boj na tak symbolickém místě jako odvetu za tragedii, kterou Němci v Ležáčích provedli.¹⁷³ Někteří se do závěrečných květnových bojů pouštěli i s vidinou pomsty za své blízké, kteří padli během války v rukou nacistů.¹⁷⁴

Závěrečné boje skončily dne 10. 5. 1945. V tento den už byla v kraji Rudá armáda. Na chrudimském náměstí se v toho dne konala velkolepá přehlídka a uvítání partyzánských jednotek. Na ní vystoupil na tribuně s proslovem za všechny partyzány Vasil Kiš.¹⁷⁵ Při příjezdu do města byli partyzáni vřele vítáni. Na přehlídce byli kromě nich přítomni také příslušníci národních výborů, zástupci ruských vojsk, britských vojáků a důstojníci bývalé

¹⁷¹ MOTL, Stanislav. *Cesty za oponu času: Ozvěny lidické noci*. Praha, 2011, s. 183. ISBN 978-80-7281-426-8.

¹⁷² Tamtéž, s. 179-183.

¹⁷³ Například Jiří Strouhal z miřetické roty viděl boje s Němci právě jako odvetu za akce spojené s Ležáky. Tato myšlenka byla v jeho případě umocněna blízkostí ležácké tragédie. Pro lidi z Miřetic se často jednalo o příbuzné, známé či spolupracovníky. Proto brali jako jistou pomstu možnost pomstít se i za jejich životy Němcům právě na tak příznačném místě. VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, fol. 131, životopis Jiřího Strouhala z 13. 5. 1945.

¹⁷⁴ Například Vlastimil Letošník z II. roty II. praporu bral svůj vstup do jednotky při závěrečných bojových akcích jako pomstu za smrt svého otce, kterého zatklo gestapo a nakonec zemřel v koncentračním táboře. Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 231, popis činnosti Vlastimila Letošníka, bez datace.

¹⁷⁵ Tamtéž, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 68, zpráva o PPLS sepsána Boháčem z MNO, oddělení propagace, bez datace.

čs. armády. Partyzáni se seřadili do čtverce před tribunu. Několikadenní boje a předtím často život v ilegality se na nich pravda poněkud podepsal. Většina z nich byla špinavá, zaprášená a neudržovaného zevnějšku. Všichni přítomní si vyslechli proslovy jednotlivých zástupců a po zaznění československé a ruské hymny, byla vystřelena čestná salva. Poté se partyzáni mohli odebrat do svých ubikací.¹⁷⁶ Fotografie z této přehlídky a uvítání v Chrudimi v příloze č. 6.

V následujících dnech a týdnech zůstávala část mužstva PPLS stále v pohotovosti. Jednotlivé roty prohledávaly okolí měst a vesnic. Vesnice a města kolem Chrudimi si rozdělily a měla být propátrána osídlená i neosídlená místa, lesy, louky i veškerý terén. Na těchto místech měli partyzáni zajišťovat a zatýkat uprchlé německé vojáky, cizince bez dokumentů, kolaboranty a další hledané osoby. Ty byly následně odváděny na velitelství pluku do Chrudimi a odtamtud putovali do místního zajateckého tábora. Příslušníci pluku se měli také zajímat o to, zda někde nedocházelo ke krádežím, znásilňování žen nebo jakýmkoliv jiným činnostem, které by byly přestupkem dobrých mravů.¹⁷⁷

Úkolem příslušníků PPLS bylo, až do 6. 6. 1945, chránit a hlídat pořádek v jednotlivých městech a jejich okolí. Také provádět strážní činnost u nově vznikajících institucí a podniků, které se vracely pod českou správu. PPLS se také stal oporou pro nově fungující národní výbory. Byl jediným organizovaným útvarem, který sloužil jako opora bezpečnosti v dané oblasti. Spolupracoval s místním posádkovým velitelstvím.¹⁷⁸

Velitelství PPLS také přebíralo věci, které byly zabavovány Němcům či kolaborantům. Ty pak byly uskladněny na velitelství pluku v Chrudimi a mohly být dále předávány těm, kteří je potřebovali.¹⁷⁹ Německý zdravotnický materiál, který byl ustupujícím jednotkám zabaven, byl uskladněn na národních výborech jednotlivých obcí. Na konci května 1945 byl předán do chrudimské nemocnice. O převzetí se postaral primář Dr. Mlčoch a Dr. Formánek.¹⁸⁰

Problémem, který se po odjezdu Němců objevil, bylo mnoho věcí odložených či spíše odhozených u silnic. Jednalo se o automobily, některé i v dobrém stavu, které bylo nutné

¹⁷⁶ Tamtéž, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 7, zpráva o činnosti PPLS, bez autora a bez datace.

¹⁷⁷ Tamtéž, sign. 308-72-1, fol. 114, rozkaz psaný Ossendorfem pro velitele II. praporu Choutku z 18. 5. 1945.

¹⁷⁸ Tamtéž, Prověřovací spis Svoboda Ludvík partyzánský pluk, 117/a, zpráva o činnosti PPLS, fol. 10, 11, z 26. 5. 1945, bez uvedení autora.

¹⁷⁹ Tamtéž, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-1, fol. 54, odevzdávací list sepsaný vrchním strážmistrem četnické stanice v Chrasti u Chrudimi z 19. 5. 1945.

¹⁸⁰ Tamtéž, sign. 308-72-2, fol. 33, zpráva NV v Chrudimi ze dne 30. 5. 1945.

odklidit, než je stačili místní lidé rozebrat. Dalším nebezpečím, které se v této době u silnic nacházelo, bylo mnoho nábojů, granátů a různého dalšího vojenského materiálu, který mohl být místním lidem nebezpečný.¹⁸¹

O konečném počtu členů PPLS se lze jen dohadovat. V jednom z dokumentů, který však bohužel není ani datovaný, ani podepsaný, se uvádí počet členů 725.¹⁸² Podle dalších informací se počet příslušníků tohoto pluku měl pohybovat od 225 až k 604 členům. Například v prověřovacím spisu se nachází seznam, který obsahuje 519 jmen.¹⁸³ Ovšem hned v následující zprávě o prověření činnosti skupiny se jako počet jejích členů uvádí číslo 604.¹⁸⁴ Tento počet se také objevoval v archivních pramenech nejčastěji. Problém byl především s tím, že v revolučních dnech přistoupilo do skupiny mnoho nových členů. Početní stav se tak mnohonásobně zvětšil. Hlášení Sboru národní bezpečnosti v Chrudimi z 15. 3. 1946 připustilo, že v květnu 1945 přistoupilo mnoho nových členů, čímž nemohl být zjištěn přesný početní stav této skupiny.¹⁸⁵ Podle zjištění prověřovací komise partyzánská skupina PPLS existovala a byla činná. Na akcích se ovšem podíleli jen někteří její členové. Další dlouho ani nevěděli, že jsou členy nějaké organizované skupiny. Partyzánské skupině jako takové byl podle zákona 34/1946 Sb. přiznán partyzánský charakter jako celku a to od 1. 7. 1944. Podle tohoto rozhodnutí byl 78 příslušníkům praporu uznán partyzánský charakter.¹⁸⁶ Další členové a spolupracovníci partyzánů byli odměněni Okresním národním výborem v Chrudimi pamětní medailí.¹⁸⁷ Vzhledem k tomu, že mnoho členů skutečně nemělo o skupině a její činnosti dostatek informací, bylo v 50. letech nařízeno znovu prověření některých členů.¹⁸⁸

Při bojové činnosti v květnových dnech mělo být ukořistěno 109 nákladních aut, 12 sanitních vozů s lékařským materiálem, 51 motocyklů, 3 pancéřová auta, 1 autovysílačka, 2 děla, 2 přenosné vysílací stanice, 405 jezdeckých i tažných koní a 20 vozatajských kolon o přibližně 20 – 30 vozech. Dále mnoho pušek, kulometů, automatů, pistolí, střeliva a dalšího

¹⁸¹ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 40, denní hlášení I. roty z 15. 5. 1945 sepsané velitelem Týcem.

¹⁸² Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 25, PPLS Chrudim, zápis o činnosti, bez datace a bez autora.

¹⁸³ VÚA – VHA, Praha, Prověřovací spis Svoboda Ludvík partyzánský pluk, 117/a, Seznam příslušníků PPLS, fol. 16-29, bez datace a bez autora.

¹⁸⁴ Tamtéž, prověření činnosti PPLS ze 4. 9. 1952 provedené komisí, fol. 31.

¹⁸⁵ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 255, vyšetřování SNB v Chrudimi pro vyšetřující komisy ONV v Chrudimi z 15. 3. 1946.

¹⁸⁶ Tamtéž, Prověřovací spis Svoboda Ludvík partyzánský pluk, 117/a, prověření činnosti PPLS ze 4. 9. 1952 provedené komisí, fol. 31, 32.

¹⁸⁷ Tamtéž, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 255, vyšetřování SNB v Chrudimi pro vyšetřující komisy ONV v Chrudimi z 15. 3. 1946.

¹⁸⁸ Tamtéž, Prověřovací spis Svoboda Ludvík partyzánský pluk, 117/a, Prověření činnosti PPLS ze 4. 9. 1952 provedené komisí, fol. 31, 32.

vojenského i jiného materiálu jako například oděvů či postrojů. Dále 14 letadel, která byla předána Rudé armádě společně s dalším zabraným materiálem. Ztráty na straně nepřítele měly být 3 053 zajatých, 1 113 zabitých a 112 raněných.¹⁸⁹ Jiné údaje o ztrátách na straně Němců uvádějí stejný počet zabitých. Jen počty zraněných a zajatých se liší. Zraněných mělo být 114 a zajatých 3 552. Gestapem mělo být zatčeno 29 spolupracovníků a příslušníků pluku, v bojích jich padlo 22, 17 bylo zraněno, popraveno 12 a 3 zůstali nezvěstní.¹⁹⁰ Například prověřovací spis skupiny uvedl počet padlých 26, 12 zraněných, 5 zatčených gestapem a 1 popravený.¹⁹¹ Údaje o zraněných členech PPLS v bojích v květnu 1945 jsou uvedeny v příloze č. 7. V příloze č. 8 pak nalezneme jména padlých členů PPLS.

3. 5 Poválečný osud PPLS a jeho příslušníků

Po ukončení závěrečných bojů se početní stav PPLS začal postupně snižovat. Někteří ještě zůstávali a prováděli potřebné práce v oblasti, jiní odcházeli do svých původních civilních zaměstnání či zpět na nedostudované školy. K většímu odchodu pak došlo na začátku června 1945. Mnoho ze členů této skupiny odešlo do osvobozeného pohraničí. Někteří prostřednictvím možností pluku žádali o přiřazení k různým profesím, nově budovaným bezpečnostním sborům či o přidělení majetku zabaveného Němcům.¹⁹²

Velitelství jednotlivých praporů či rot vydávalo jejich příslušníkům potvrzení do civilních zaměstnání. Za dobu služby, kterou konali v rámci PPLS, dostávali mzdu od svých zaměstnavatelů tak, jako by byly normálně v pracovním procesu.¹⁹³ Pokud zůstali v PPLS mohli zažádat o propuštění na dovolenou. Ta mohla být různě dlouhá a za různým účelem. Často byla poskytnuta pro nutnost konat zemědělské práce, pokud měli členové pluku vlastní hospodářství. Výjimkou nebylo ani poskytnutí dovolené pro případ svatby. Mohli také dostat

¹⁸⁹ Tamtéž, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 25, PPLS Chrudim, zápis o činnosti, bez datace a bez autora. Podobné údaje o počtu ukořistěného množství věcí viz též FRAJDL, Jiří. Východočeský květen 1945. In *Květnové dokumenty*. Pardubice, 1945, s. 18. Bez ISBN.

¹⁹⁰ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 68, zpráva o PPLS sepsána Boháčem z MNO, oddělení propagace, bez datace.

¹⁹¹ Tamtéž, Prověřovací spis Svoboda Ludvík partyzánský pluk, 117/a, protokol vytvořený členy prověřovací komise partyzánů u Ministerstva národní obrany sepsaný dne 19. 11. 1946, fol. 40.

¹⁹² Pro příklad mohu uvést partyzána Josefa Navrátila z Dachova. Ten žádal o umístění k bezpečnostní službě či o přidělení na nějaký statek, závod či podnik zabavený Němcům, nejlépe v oblasti zemědělství či kamenictví. Tamtéž, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, fol. 190, popis své činnosti, kterou sepsal Josef Navrátil 1. 6. 1945.

¹⁹³ Tamtéž, sign. 308-72-1, fol. 71, potvrzení vydané velitelem II. praporu do zaměstnání jistého Koudelky o plnění vojenské služby v PPLS z 25. 5. 1945.

zdravotní či tzv. existenční dovolenou. Tyto žádosti byly povětšinou předkládány na konci měsíce května 1945.¹⁹⁴ Dovolena mohla být různě dlouhá. Někdo chtěl jen 2 dny, jiní dokonce 14 dní.¹⁹⁵ Docházelo však také k opačným případům. Objevili se také muži, kteří chtěli k pluku přistoupit.¹⁹⁶

Občas se objevil problém s nepřizpůsobivými partyzány, kteří nebyli schopni a ochotni poslouchat rozkazy a nařízení od svých velitelů. Ti byli ze služby propuštěni.¹⁹⁷ Byli skutečně i takoví příslušníci pluku, kteří svých pravomocí zneužívali a překračovali povolenou mez. Docházelo pak například k nedorozuměním a roztržkám mezi partyzány a představiteli národních výborů v podobě vymezení kompetencí a nároků třeba na zabavené věci.¹⁹⁸ Stále však byly větší problémy s chováním příslušníků Rudé armády než s místními partyzány. Ti byli často opilí a pak tropili výtržnosti a ohrožovali místní obyvatele.¹⁹⁹

Běžný den příslušníků PPLS, kteří zůstali v činné službě, vypadal přibližně následovně. V 6 hod. budíček, 6-6:30 hod. oblékání a úklid ubikací, 6:30-7 hod. ranní půlhodinka, 7-7:30 hod. snídaně, 7:30-12 hod. zaměstnání podle rozkazů jednotlivých rot, 12-14 hod. oběd, 14-18 hod. zaměstnání podle rozkazů jednotlivých rot, 18 hod. čtení rozkazu, pak volno, 23 hod. večerka. Za přesné dodržování budíčku a večerky ručil velitel stráže. Ten také hlásil stav mužstva a ručil za to, že bude v kasárnách klid. Hlásil také skutečnost, pokud některý z příslušníků přišel z volného času opilý. Každá rota měla vlastní knihu denních rozkazů. Tyto knihy obsahovaly informace o jednotlivých službách, instrukce, rozkazy a pořadí zaměstnání roty.²⁰⁰

Kromě plnění všech úkolů a povinností se příslušníci PPLS také bavili. Jednoho večera se uskutečnilo kabaretní představení, na které si partyzáni zapůjčili kostýmy

¹⁹⁴ Tamtéž, sign. 308-72-1, fol. 78, seznam s žádostmi o dovolenou příslušníků II. praporu zaslaného 30. 5. 1945 velitelství PPLS.

¹⁹⁵ Tamtéž, sign. 308-72-8, fol. 1, seznam hlášení dovolených, bez autora a bez datace.

¹⁹⁶ Tamtéž, fol. 12, hlášení o přistoupení a vystoupení z roty, bez datace, podpis nečitelný.

¹⁹⁷ To byl příklad Vincence Mariniho, který byl od pluku vyloučen dne 25. 5. 1945. Tamtéž, sign. 308-72-11, fol. 50, denní hlášení jednotky motorizovaných spojek z 25. 5. 1945 sepsané snad velitelem Zárybnickým.

¹⁹⁸ Takovýto rozpor nastal například 15. 5. 1945 ve Vápenném Podolu mezi představiteli NV a partyzány PPLS z I. a III. roty. Ve sporu šlo o to, že partyzáni žádali na NV vydání hudebních nástrojů, které tam zůstaly po Němcích. Jejich vydání vyžadovali celkem nevybíravým způsobem. Nakonec jim byly vydány, ale jen jako zápůjčka. Partyzáni příslušníkům NV vyhrožovali a podobně se chovali také k ostatním obyvatelům obce. K hudebním nástrojům si navíc odnesly také cigarety, tabák a jiné další drobné věci. Tamtéž, fol. 88, stížnost na partyzány sepsané funkcionáři NV ve Vápenném Podolu 17. 5. 1945 adresovaná Štábu partyzánských brigád pro kraj Pardubice.

¹⁹⁹ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 29, ranní hlášení kasárenského dozorce z 22. 5. 1945.

²⁰⁰ Tamtéž, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-3, fol. 29, dodatek k plukovnímu rozkazu z 23. 5. 1945.

z městského divadla v Chrudimi.²⁰¹ Toto představení se odehrálo dne 26. 5. 1945 od 20 hod. a účastnili se ho všichni příslušníci pluku kromě dozorčího důstojníka kasáren a kasárenské stráže. Večírek se konal v prostorách chrudimského muzea. Návrat do kasáren probíhal od 21 hod., ovšem partyzáni prý s programem příliš spokojeni nebyli.²⁰²

Zajímavé jsou účetní záznamy, podle kterých si můžeme udělat na základě příjmů a výdajů představu o tom, jak probíhal život v PPLS v květnu a červnu 1945. Příjmy většinou tvořily vklady od Národního výboru v Chrudimi či přímo od velitelství PPLS. Výdaje byly různé. Zahrnovaly zejména pořízení ošacení, bot ale také jídla či pití pro členy pluku a také jejich výplatu²⁰³. Výplaty zajišťovala Hospodářská správa posádkového velitelství v Chrudimi. Ta se starala také o stravování členů PPLS. Do činnosti byla uvedena již 5. 5. 1945. Nejednalo se však o instituci, která by podléhala přímo PPLS. V některých květnových dnech roku 1945 musela zajistit stravu až pro 11 000 osob. Naštěstí byly zásoby potravin zabavených Němcům dost velké. Ani stravování tolika lidí tak nenarušilo zásobování civilního obyvatelstva. Tato správa se například podílela na zabavení a uskladnění vagónu másla, který byl na železnici ve stanici Rosice dne 10. 5. 1945.²⁰⁴ Součet příjmů a výdajů PPLS je umístěn v příloze č. 9.

Po 16. květnu 1945 došlo z rozkazu štábu partyzánských brigád v kraji Pardubice k reorganizaci partyzánských oddílů.²⁰⁵ Nařízení v této věci přišlo přímo od ministra Národní obrany generála Ludvíka Svobody a znělo: „*Všechny partyzánské oddíly a skupiny budou okamžitě sloučeny a budou nadále podléhati ve výkonu služby jen mjr. Franjo Aubrechtovi, vedoucímu štábu partyzánských brigád, kraj Pardubice, a to s pověřením posádkového velitelství Pardubice.*“ Jednotlivé oddíly následně provedly rozdělení na skupiny podle národností. Ruské skupiny podléhaly přímo velení Rudé armády, československé partyzánské oddíly se měly shromáždit na obvyklých místech a z nich se jejich velitelé měli hlásit u štábu

²⁰¹ Tamtéž, sign. 308-72-2, fol. 23, rozkaz pro vydání divadelních kostýmů z 25. 5. 1945.

²⁰² Tamtéž, sign. 308-72-11, fol. 43, ranní hlášení kasárenského dozorce z 27. 5. 1945.

²⁰³ Jednotliví partyzáni dostávali plat dle hodnosti. Hodnosti si přinášeli jako vojáci z vojenské služby. Vyplácení prováděla Hospodářská správa mužstva PPLS v Chrudimi. Rozdělení bylo následující: rotný dostával měsíčně 450 K, četař 375 K, desátník 300 K, svobodní 225 K, voják 150 K. Ženatí navíc 800 K. Tyto částky dostávali ke svému stálému platu, který pobírali v zaměstnání. Tamtéž, sign. 308-72-2, fol. 88, částky pro příslušníky PPLS vydané velitelstvím 23. 5. 1945.

²⁰⁴ Tamtéž, sign. 308-72-12, fol. 23, prosba o zvýšení dávky másla od vedoucího hospodářské služby Blažka z 23. 5. 1945.

²⁰⁵ Tamtéž, sign. 308-72-11, fol. 71, denní rozkaz č. 1 od štábu partyzánských brigád pro kraj Pardubice z 16. 5. 1945 vydaný Mísařem a Aubrechtem.

partyzánských brigád pro kraj Pardubice pro další rozkazy. Došlo tak k podřízení PPLS štábu partyzánských oddílů a dál se měl tento útvar řídit jeho rozkazy.²⁰⁶

V době po skončení války bylo již i partyzánům zakázáno nošení zbraní při sobě. Veškerá výzbroj a výstroj byla shromážděna na stanoveném místě. Takovéto předměty byly vydávány jen ke služebním potřebám v případě nařízených akcí. Po skončení akce byly pak zbraně vždy zase vráceny. Nošení zbraní mimo službu bylo přísně zakázáno. Příslušníci organizovaných partyzánských jednotek začali v tomto období také dostávat partyzánské legitimace. U každého musela být prověřena jeho činnost a velitelé jednotek odevzdali seznamy s příslušníky na štáb partyzánských brigád se sídlem v Pardubicích.²⁰⁷

Dne 22. 5. 1945 začaly svou činnost provozovat jednotlivé komise při PPLS. Jednalo se o komisi politickou, pod vedením Z. Deckera a M. Tomišky, dále působila komise zpravodajská, kde se angažovali R. Choutka a K. Matyáš. Další byla komise velitelská za účasti velitele pluku V. Kiše, náčelníka štábu P. Ossendorfa a Kafky. Všechny tyto komise měly za úkol přezkoumat partyzánskou způsobilost mužstva a velitelů po stránce bojové i politické. Hledalo se také další využití lidí zapojených do odboje.²⁰⁸

PPLS ukončil svou činnost dne 6. 6. 1945.

3. 6 Významné osoby štábu PPLS

3. 6. 1 Vasil Kiš

Vasil Kiš se narodil 17. 11. 1920 v Poroškově, okres Perečín, Podkarpatská Rus.²⁰⁹ Hlásil se k řeckokatolickému vyznání. Byl synem Petra Kiše a Marie, rozené Maškarincové.²¹⁰ Když v roce 1938 opouštěl gymnázium, vyslechl si společně s dalšími studenty od ředitele větu, která ho podle jeho slov jako motto provázela po celou dobu 2. světové války. Tato věta zněla: „*Všechno, co budete dělat, dělejte rozumně a hleďte na konec toho všeho. Věřím, že obstojíte čestně a po skončení tohoto provizória budete našemu*

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Tamtéž, sign. 308-72-3, fol. 12, velitelský rozkaz z 19. 5. 1945, bez podpisu.

²⁰⁹ V letech 1918-1938 součást Československa jako Podkarpatská Rus, dnes Ukrajina.

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Perečyn> [cit. 2013-05-14]

²¹⁰ ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě: Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941-1945)*. Praha, 2003, s. 227.

*školskému kolektivu hlásit jen skutky prospěšné národu!*²¹¹ V této době se rozhodl, že školu vedenou maďarskými okupanty navštěvovat nebude a odešel k rodičům na venkov do obce Turja Poljana. Tam se přidal k odbojové skupině působící v karpatských lesích.²¹² Jednalo se o skupinu vzbouřenců, kteří v této oblasti hledali mladíky znalé místní lesy a krajinu. Ti se pak ujali funkce průvodců.²¹³ Kišovým prvním úkolem se stalo převádění příslušníků čs. armády a dalších čs. pracovníků, které stíhalo gestapo či maďarská policie.²¹⁴ Po březnových událostech roku 1939 byly takovéto skupinky postupně rozbity. Zadržen byl i Kiš a neunikl ani výslechům. Nakonec byl propuštěn s tím, že se musel pravidelně hlásit na místní četnické stanici. V této době nastoupil do nové práce jako lesní dělník. Právě to bylo místo, kde se seznámil s myšlenkami komunismu. Příslušníci komunistické strany tvořili velkou část lesních dělníků, se kterými Kiš také navázal spojení. Do této doby nebyl politicky činný v žádné straně a věnoval se jen studiu a sportu. Začal se tak utvářet jeho politický názor a zanedlouho také vstoupil do řad ilegální KSČ. Prošel politickým školením, ovšem nevyhnul se pozornosti maďarské státní policie a jako nejmladší příslušník místní KSČ byl znovu zatčen. Velký výsledek to však pro policii nemělo a po několika výsleších byl propuštěn.²¹⁵ Nastala doba, červenec 1940, kdy se místní stranická skupina přemístila na pokyn vedení ilegálního výboru KSČ do SSSR. Ovšem ani cesta do československých jednotek nebyla snadná.²¹⁶ Když i jeho začalo hledat maďarské četnictvo a hrozilo mu zatčení, rozhodl se pro odchod do SSSR. Tam byl internován a posléze odsouzen soudem NKVD²¹⁷ ke třem letům nucených prací. Ty prováděl v táborech ve Sverdlovské oblasti.²¹⁸ Tam byl až do února 1943 a následně vstoupil jako dobrovolník do čs. armády vznikající v sovětském Buzuluku. V tomto městě absolvoval poddůstojnickou školu. Dále navštěvoval školu důstojnickou taktéž v Buzuluku a v Novochoopersku.²¹⁹ V květnu 1943 byl přidělen k 1. čs. brigádě

²¹¹ Sborník Vojenské akademie Antonína Zápotockého, řada A, zvláštní číslo, svazek 13, č. 113, ročník 1965, s. 179.

²¹² Tamtéž. O osobě Vasilu Kiše viz též ŽAMPACH, Vojtěch. *Partyzánské portréty*. Brno, 1980, s. 133-142. Bez ISBN.

²¹³ Sborník Vojenské akademie Antonína Zápotockého, řada A, zvláštní číslo, svazek 13, č. 113, ročník 1965, s. 180.

²¹⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 19, životopis Vasilu Kiše z 20. 5. 1945.

²¹⁵ Sborník Vojenské akademie Antonína Zápotockého, řada A, zvláštní číslo, svazek 13, č. 113, ročník 1965, s. 180.

²¹⁶ Tamtéž, s. 181.

²¹⁷ NKVD, v překladu Lidový komisariát vnitřních záležitostí, byl centrální státní orgán v Sovětském svazu zabývající se zejména vnitřní bezpečností, střežení hranic či prací rozvědky a kontrarozvědky. V této podobě fungoval od r. 1934 do r. 1946, kdy byl přejmenován na Ministerstvo vnitřních záležitostí. <http://cs.wikipedia.org/wiki/NKVD> [2013-06-25]

²¹⁸ ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě: Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941-1945)*. Praha, 2003, s. 227, 228.

²¹⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 19, životopis Vasilu Kiše z 20. 5. 1945.

v Novochopersku a 6. 9. toho roku byl přemístěn k rotě zvláštního určení.²²⁰ V té zastával funkci zástupce velitele setniny a prodělal speciální výcvik. Ten se skládal z výcviku ženijního, diverzního, radiovýcviku, šifrovacího kurz a zpravodajského kurzu. Nezbytná byla politická příprava a instruktorský kurz parašutistického výcviku.²²¹ Právě tam si ho jeho nadřízení vytipovali jako vhodného adepta na vstup k parašutistům - diverzantům. Prošel výcvikem a z posluchače této školy se Kiš vypracoval až na instruktora. V této roli působil v Kyjevě – Svjatošinu. Právě tam připravoval parašutisty československé i z okolních zemí.²²² Dne 17. 7. 1944 byl Kiš odvelen k poslanci Rudolfu Slánskému. Ten organizoval prostřednictvím Ukrajinského štábu partyzánského hnutí v Kyjevě, ve spolupráci s domácím odbojem, partyzánské hnutí na území protektorátu.²²³ Kiš se tak dostal do parašutistického výsadku nesoucího název Jan Kozina a to dokonce ve funkci velitele výsadku.

Nyní se zaměříme na vnímání osoby Vasila Kiše z pohledu jeho kolegů a spolupracovníků. Podle dostupných informací by se mohlo zdát, že ho lidé buď měli rádi, podřizovali se mu, věřili mu a plnili jeho rozkazy, nebo úplně naopak.

K činnosti poručíka Kiše se jeho spolupracovníci z výsadku Jana Koziny vyjádřili tak, že podle nich koncem listopadu a začátkem prosince 1944 beze stopy zmizel. Jeho oddíl ho tak považoval za dezertéra, který opustil své bojovníky. Toto se později vyjasnilo tak, že se Kiš přidal ke chrudimské odbojové skupině. V této době byl však podezřelý, že vedl propagandu proti Sovětskému svazu a nepravdivě pomlouval své spolubojovníky z výsadku. Sám prý také vykládal, že je všechny musel dokonce násilím vystrčit při seskoku z letadla. Byl podezřelý z toho, že díky jeho přičinění bylo zatčeno velké množství odbojových pracovníků z vesnic Lipovec, Licoměřice a také z okresu Trhové Kamenice. Zatčení lidí z Trhové Kamenice se mělo odehrát proto, že Kiš udržoval intimní poměr s manželkou Horníka z Polomu u Trhové Kamenice. Právě ona později měla udat celou podzemní organizaci z Trhové Kamenice. Byl také nařčen z toho, že se za celých 8 měsíců, kdy pobýval v protektorátu, nepostavil do otevřeného boje.²²⁴ Přímo se neúčastnil ani žádných destrukčních akcí a prý nevedl ani komunistickou propagandu a agitaci spolupracovníků.

²²⁰ ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě: Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941-1945)*. Praha, 2003, s. 228.

²²¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 19, životopis Vasila Kiše z 20. 5. 1945.

²²² Sborník Vojenské akademie Antonína Zápotockého, řada A, zvláštní číslo, svazek 13, č. 113, ročník 1965, s. 182.

²²³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 19, životopis Vasila Kiše z 20. 5. 1945.

²²⁴ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 278, zpráva o Kišovi sepsaná Chimičem, bez datace.

Podobné jeho prohřešky oznámil Nikolaj Ignat'jevič Chimič²²⁵ štábu I. ukrajinského frontu již na konci roku 1944. Velitel štábu na Ukrajině dal proto rozkaz k tomu, aby byl Kiš z místa velitele skupiny sesazen a byl přidělen k diverzní části oddílu Mistr Jan Hus. Tam však Kiš nikdy nenastoupil a tomuto nařízení se navíc údajně vysmál. Tím, že k oddílu Mistr Jan Hus nenastoupil, byl pokládán za zrádce vlasti a dezertéra.²²⁶ Tato obvinění byla po válce vyšetřována. Jeho bývalí spolupracovníci chtěli jeho zatčení a postavení před soud.²²⁷

Po válce padlo na Kiše i P. Ossendorfa dokonce podezření ze spolupráce s gestapem. Údajně i celá jejich odbojová skupina měla být vytvořena s vědomím gestapa.²²⁸ Ovšem o takovémto podezření nepadla v jiných dostupných materiálech ani zmínka. Pokud by to byla pravda, je téměř nemožné, že by se takováto skutečnost neprojevila. Navíc uvažíme-li, že Kišova skupina byla tvořena a napojena převážně na ilegální členy chrudimské organizace KSČ, gestapo by proti nim, v průběhu jejich řekněme půlroční činnosti, jistě zasáhlo. Musí se však uznat, že měl Vasil Kiš velké štěstí, že se mu dařilo gestapu tak dlouhou dobu unikat. Na jeho hlavu byla vypsána vysoká odměna a plakáty s výzvou k jeho zadržení či oznámení místa pohybu této osoby byly vylepené po celém Protektorátu Čechy a Morava.²²⁹ I když právě to, že po tolik měsíců unikal gestapu a vždy se vlně zatčení stihl včas vyhnout, mohlo u některých jeho spolupracovníků vyvolávat pocit spolupráce s nacistickými orgány. Tomu ovšem žádné mnou probádané materiály ani v nejmenším nenasvědčovaly. Měl tedy nejspíše skutečně pouze velké štěstí.

Jeho činnost v období 2. světové války byla prošetřovaná také v roce 1950. StB se tehdy zajímala hlavně o jeho činnost po seskoku desantu Jan Kozina na území protektorátu. Byl obviňován z toho, že osoby či skupiny, které s ním spolupracovaly, potkal špatný osud a nedlouho po jeho odchodu byly dopadeny gestapem. To byla další z věcí, která vzbuzovala pozornost a vykreslovala osobu Kiše jako možného konfidenta gestapa. K činnosti v PPLS Kiš v této době sám doznal, že hlavní činnost byla prováděna až před koncem války a osobně

²²⁵ N. I. Chimič byl účastníkem výsadku Mistr Jan Hus. Koncem ledna 1945 přešel od této skupiny k jednotce Jana Koziny, kde působil jako komisař až do konce války. CHMELA, Miloslav. *Naplňený čas života: K historii partyzánské brigády Mistra Jana Husa*. Praha, 1989, s. 12-13. ISBN 80-206-0055-8.

²²⁶ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 279, zpráva o Kišovi sepsaná Chimičem, bez datace.

²²⁷ Tamtéž, fol. 280.

²²⁸ ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, vyšetřovací spis útvaru 610 – A, zpráva o akci Závěr z 10. 10. 1950, s. 4.

²²⁹ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 6, výpověď Stanislava Bláhy k činnosti Vasila Kiše, s. 17, bez datace.

se mnoha akcí neúčastnil, snad pouze dvou. Více se podle svých slov věnoval organizační práci.²³⁰

O svých zkušenostech s V. Kišem vypověděli i další příslušníci komunistického odboje na Chrudimsku - Alois Pecen a Jan Štrup. Ti se nejprve snažili Kiše varovat před Horníkem z Polomu, o němž se vědělo, že to byl šmelinář a pijan. Kiš však varování nepřijal a dokonce jim za takovéto pomluvy hrozil válečným soudem.²³¹ Tito dva partyzáni se dokonce rozhodli napsat o chování Kiše dopis dalšímu z vedení štábu PPLS Zdeňku Deckerovi. Štrup na adresu Kiše v dopise doslova uvedl: „...*charakterová kreatura par excelance, svině chlap, grázl, lhář, podvodník, intrikán, mamlas, zmetek, zrůda, mizera, lump, lotr, zbabělec a zloděj!!!!!!!!!!!!*“²³² Jeho činnost s sebou prý přinesla jen stovky zatčených. Kišovu neschopnost doložil tím, že Štrupa postavil před nesplnitelný úkol - sestavit partyzánský oddíl.²³³ Navíc beze zbraní. Podobně se vyjadřoval také o Koropkovi, sovětském uprchlém zajatci, který byl až do únorového zatčení s Kišem v úkrytu na Mýtkách. Do oddílu Kiš pozval také Aloise Pecna a Mirka Pochobradského. Právě těm dal za úkol vybudovat kryt na nebezpečném místě. Ani je nezabezpečil na obranu zbraněmi. Po zatčení Horníka se pak prý vypařil. Pecen i Pochobradský odešli. Štrup dokonce došel k podezření, že je Kiš agent provokatér.²³⁴ Kiš podle Štrupa kázal o partyzánské morálce, kterou se ale sám nijak neřídil.²³⁵ Svým spolupracovníkům měl dokonce slibovat zbraně z jakéhosi skladiště, které ve skutečnosti nejspíše neexistovalo.²³⁶ Situace se dostala tak daleko, že Štrup žádal Kišovo odstranění. Doslova napsal: „*Je-li možnost a máte-li nějakou pistoli, jako že jistě máte, odstraňte ho, dokud je čas. Lojza ti vzkazuje, že jest ochoten, dáte-li mu zbraň, ho jít okamžitě oddělat. Já též.*“²³⁷ Jan Štrup později v nedatovaném dopise svá předchozí vyjádření odvolal a Kišovi se za všechna výše zmíněná obvinění omluvil.²³⁸

²³⁰ ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, Operativní vložka Kiš a spol., popis osoby Kiše ve vyšetřovací vazbě, 13. 12. 1950, s. 2. S ním byli ve vyšetřovací vazbě a této kauze Antonín Váca a Václav Šustr.

²³¹ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 281, originál dopisu Jana Štrupa o chování Vasila Kiše z 21. 3. 1945, který byl adresován Zdeňku Deckerovi. Uložen také v pozůstalosti Zdeňka Jelínka v podobě opisu, který byl v držení Miroslava Starého z Chrudimi. Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 6.

²³² VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 281, originál dopisu Jana Štrupa o chování Vasila Kiše z 21. 3. 1945, který byl adresován Zdeňku Deckerovi.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ Tamtéž, fol. 282.

²³⁵ Tamtéž, fol. 283.

²³⁶ Tamtéž, fol. 284.

²³⁷ Tamtéž, fol. 285.

²³⁸ Tamtéž, fol. 287, 288, omluvný dopis Štrupa Kišovi, bez datace.

Pamětník a příslušník PPLS Oldřich Říha mi tento dopis vysvětloval tím, že právě mezi Kišem, Štrupem a Pecnem došlo k nedorozumění. Kiš oba vyloučil z oddílu a oni se mu pak tímto způsobem mstili. Štrup byl údajně velmi problémovým člověkem. Postupem doby si mezi lidmi, kteří osobám žijícím v ilegalitě pomáhali, vytvořil špatnou pověst. Nikdo ho nechtěl schovávat. Byl nebezpečný. Byl silný kuřák a často vyžadoval od přechovatelů velké množství tabáku. To znamenalo v té době samozřejmě problém, protože se jednalo o nedostatkové zboží na příděl. Potíže byly také s jídlem, dalším nedostatkovým artiklem, kterého vyžadoval hodně. Tímto svým chováním se pak dostal úplně mimo PPLS. Podle Říhy tak byl dopis jasnou snahou Štrupa o pošpinění a pomstu vůči Kišově osobě.²³⁹

I toto však mělo na konci války a těsně po ní svou dohru. Dne 9. 5. 1945 byl Štrup na Kišův rozkaz zajištěn a vyslýchán. Výslech prováděl Kiš v přítomnosti nějakého kapitána. U výslechu ukázali Štrupovi onen dopis z března 1945.²⁴⁰ Při tomto výslechu mu bylo sděleno: „*Bud' jej odvoláš a sice tak, že napíšeš, že jsi jej napsal z pomnutí smyslů na základě nesprávných informací od lidí, které vyjmenuješ a ještě dnes tito lidé budou odstřeleni a nebo neodvoláš a budeš odstřelen sám.*“²⁴¹ Štrup na tuto podmínku přistoupil a po týdnu zadržování byl propuštěn. Když si však šel na policejní oddělení národního výboru požádat o osvědčení o politické spolehlivosti, bylo mu sděleno, že Kiš dal přímý rozkaz, aby mu nebylo toto osvědčení vystaveno. Nakonec ho, asi s měsíčním zpožděním až 11. 6. 1945, získal. Dne 16. 6. 1945 byl znovu zadržen a převezen na výslech do Prahy. Tam byl zajištěn ve věznici v Praze - Bubenci až do 26. 6., kdy byl vyslechnut. Při tomto výslechu měl popsat Kišovo chování a poté byl propuštěn. I po válce však stále trval na některém nevhodném chování Kiše: jeho neopatrnosti, krádežích a lživém slibování neuskutečnitelného.²⁴² Uvedl například, že Kiš sliboval svým spolupracovníkům pomoc výsadku o 30 000 čs. parašutistech, kteří měli přistát v oblasti východních Čech. Neustále také sliboval shození dodávek zbraní a vyzbrojení ostatních spolupracovníků. Snažil se mnoho lidí stáhnout do illegality, i když mohl využít ty, kteří se již v ilegalitě museli skrývat. Když většinu jeho lží jeho spolupracovníci prohlédli, vysloužil si od nich přezdívku dobrodruh, pistolník či obrázkový kovboj. Mnoho lidí tím k němu ztratilo důvěru.²⁴³

²³⁹ Rozhovor s Oldřichem Říhou, v Chrudimi 14. 3. 2013.

²⁴⁰ VÚA – VHA, Praha, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 289, popis Štrupovi činnosti, bez datace

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ Tamtéž, fol. 291.

Podle hodnocení Kišových bývalých spolupracovníků z odboje, například parašutisty z výsadku Jan Kozina Jána Kopčáka, byla navíc jeho orientace již v období války spíše na západní mocnosti.²⁴⁴ Bylo opravdu celkem nemožné slibovat pomoc ze SSSR, když neměl Kiš v době formování PPLS k dispozici vysílačku a spojení se štábem na Ukrajině. Pokud by tomu tak bylo, mohl by o takovéto pomoci alespoň přemýšlet. V jeho situaci se však musel spolehnout jen na vlastní síly a svých nových spolupracovníků.

V. Kiš byl po konci války dvakrát vyznamenán Válečným křížem, dvakrát medailí Za chrabrost a také medailí Za zásluhy. Velitelem PPLS byl v hodnosti štábního kapitána, poslední jeho hodností v armádě pak byl poručík v záloze. Doba, kdy působil jako čs. partyzán, mu byla započítána od 1. 7. 1944 do 9. 5. 1945.²⁴⁵

Po osvobození pracoval Kiš jako zpravodajský důstojník 1. divize čs. armády v Chomutově. Tam se také seznámil se svou manželkou Miroslavou. V této době se stýkal s osobami, které později uprchly na západ. Jednalo se např. o Andreje Šteineru, mjr. Knolla či Václava Holuba²⁴⁶. V roce 1946 z armády odešel a stal se národním správcem likérky v Mostě.²⁴⁷ Již od jeho odchodu z armády byl na příkaz Ministerstva vnitra sledován. Problém byl také s jeho členstvím v KSČ. Při jeho pobytu v SSSR za 2. světové války nebyl údajně do této strany přijat.²⁴⁸ Přihlášku tak měl podat až po válce, ovšem v roce 1947 legitimaci vrátil s tím, že se stranou nechce mít nic společného.²⁴⁹ V jiných materiálech se však vždy hovořilo o jeho členství v KSČ již v době jeho pobytu v SSSR. Zdá se mi nepravděpodobné, že by se do výsadku ze SSSR dostala osoba, která by nebyla členem strany. To nesouvisí s jeho vnitřním přesvědčením, které skutečně mohlo být nakloněno spíše prozápadním politickým tendencím. Pak se i toto mohlo projevit na jeho politické činnosti v pozici velitele pluku. Možná se více zaměřoval na organizaci skupiny, než na její politické vedení.

²⁴⁴ ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, vyšetřování útvaru 701 ve věci šetření Vasila Kiše ze 4. 3. 1949, s. 1.

²⁴⁵ VÚA – VHA, Praha, Prověřovací spis Svoboda Ludvík partyzánský pluk, 117/a, fol. 3.

²⁴⁶ Václav Holub byl politik zastupující Československou sociální demokracii. Po únoru 1948 žil v exilu ve Velké Británii. I tam byl dále politicky činný v exilové sociální demokracii. http://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_Holub [cit. 2013-05-17]

²⁴⁷ ABS, Praha, svazek a. č. 891954 MV, memorandum o agentu „IGOROVÍ“ zpracované kpt. Janem Žákem, bez datace, s. 6.

²⁴⁸ Tamtéž, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, operativní vložka Kiš a spol., popis osoby Kiše ve vyšetřovací vazbě, 13. 12. 1950, s. 4.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 6.

V roce 1947 vystoupil z KSČ a byl údajně podezřelý, že byl současně členem strany sociálně-demokratické a národně-socialistické.²⁵⁰ Kiš se tak postupně stával pro nově vznikající režim politicky nepohodlným. K jeho neoblíbě přispělo například přátelství s Vlastou Burianem²⁵¹. Seznámili se při Burianově práci v uhelných dolech v severních Čechách, přátelili se a navštěvovali. O Kišovi bylo v této době také známo, že byl finančně dobře zajištěn a byl například velkým podporovatelem Sportovního klubu v Mostě.²⁵² Od této doby se Kiš, považovaný příslušníky Státní bezpečnosti (dále StB) za osobu vychytralou, stal jedním z těch, kteří uvízli v hledáčku StB.

Postupně se přidávala další obvinění, která měla za úkol vyřadit ho z normálního života. Vyskytlo se obvinění, že se Kiš společně s bývalým spolupracovníkem Pacinou pokusili 29. 11. 1949 o ilegální přechod státní hranice.²⁵³ Za to, že byli prý pohraniční stráží propuštěni, měli jejím příslušníkům údajně zaplatit 100 000 Kčs. Toto obvinění se však neprokázalo.²⁵⁴

Vraťme se však k údajné spolupráci Kiše s gestapem za 2. světové války. Tuto domněnku vyslovil také jistý Karel Hlína z Mostu, který působil během 2. světové války jako předseda ilegální KSČ v Pardubicích. Tomu měl údajně Kiš v roce 1946 v jeho zaměstnání v pekárně sdělit, že se oba znají z pardubického gestapa. To se Hlínovi zdálo podezřelé. Jako zajištěná a vyslychaná osoba na pardubickém gestapu sice byl, ovšem takto zadržení lidé nebyli v takové pozici, aby mohli sledovat ostatní spoluvězně. Většinou byli postaveni čelem ke zdi a mnoho informací o tom, kdo se pohyboval v jejich okolí, neměli. Jeho další domněnka, podle které usuzoval na spolupráci Kiše s místním gestapem, bylo to, že ke konci války se v oblasti Přeloučska pohyboval jistý Kiš. Ten byl však místním lidem žijícím či pracujícím v ilegalitě znám jako spolupracovník gestapa. Na Hlínův dotaz, zda nepůsobil Kiš v oblasti Přelouče, mu odpověděl, že to byl jiný Kiš, který se měl v době jejich rozhovoru nacházet na území Maďarska.²⁵⁵ To byla jistě zajímavá reakce, která mohla v Hlínovi vyvolat

²⁵⁰ Tamtéž, vyšetřování útvaru 701 ve věci šetření Vasila Kiše ze 4. 3. 1949, s. 2.

²⁵¹ Vlasta Burian patřil k filmovým a divadelním legendám první republiky. Po válce byl však nařčen z kolaborace kvůli jeho účasti ve filmech natáčených za protektorátu. Byl odsouzen k několika měsícům vězení a k pokutě půl milionu korun. Divadlo mu bylo znárodněno. K divadlu se vrátit nemohl, proto pracoval nejprve v severočeských dolech, později na horských chatách. Tam mohl alespoň pro skromné hotelové publikum ilegálně vystupovat. K divadlu se vrátil až v roce 1950. Zemřel v lednu 1962. V roce 1994 byl jeho proces znovu projednán a Burian byl rehabilitován. http://cs.wikipedia.org/wiki/Vlasta_Burian [cit. 2013-05-20]

²⁵² ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, vyšetřování Krajského vedení StB Ústí nad Labem ve věci šetření Vasila Kiše ze 4. 3. 1949, s. 4.

²⁵³ Tamtéž, vyšetřování útvaru 610 - A ve věci Kiš – Šustr a spol. ze dne 9. 1. 1950, s. 2.

²⁵⁴ Tamtéž, vyšetřování útvaru 610 – A ve věci Kiš – Šustr – podezřelá činnost na okrese Most z 22. 3. 1950, s. 5.

²⁵⁵ Tamtéž, vyšetřovací spis útvaru 610 – A, akce Závěr z 20. 9. 1950, s. 4, 5.

nedůvěru. Ovšem o tom, že by se Kiš v době jeho působení v Protektorátu Čechy a Morava pohyboval v oblasti Přeloučska, nebylo z jiných dostupných materiálů známo. Působila tam sice jedna rota PPLS, ovšem to, že by se tam zdržoval sám Kiš, bylo nepravděpodobné. Stejně tak nebyla v žádných jiných materiálech nalezena zmínka o tom, že by se Kiš někdy vyskytoval v budově pardubického gestapa.

Nyní zpět ke Kišovým obviněním z činů, které měl provádět v poválečném období na Mostecku. V žalobě krajského prokurátora v Ústí nad Labem byla na Kiše a další²⁵⁶ podána žaloba pro trestné činy podvodu, sabotáže, křivého obvinění, pletich proti znárodnění a dalším trestným činům.²⁵⁷ Obviňován byl konkrétně z toho, že po květnu roku 1945 zveličil partyzánskou činnost PPLS. Zapojil do ní až 450 osob, kterým neoprávněně přiznával partyzánský charakter. Při výslechu doznal, že věděl o tom, že některé údaje o členech skupiny byly nepravdivé. Později prosazoval některé osoby, což mu umožňovala funkce předsedy krajského sdružení Svazu českých partyzánů.²⁵⁸ Charakter partyzána pak přiznal i lidem, kteří kolaborovali s nacisty. V roce 1947 se také snažil zmařit znárodnění likérky v Mostě, ve které byl národním správcem. Toho, aby byla likérka vyjmuta ze znárodnění, chtěl docílit tak, že shromažďoval podklady proti komunistické straně, které pak měl využít bývalý ministr Majer²⁵⁹. Jistými dopisy měl dokonce vydírat předsedu ONV v Mostě. Nakonec se mu podařilo prosadit to, že likérka znárodněna nebyla.²⁶⁰ Právě u Kiše ve vinárně likérky se měli scházet i ostatní obvinění a provádět tam protistranickou činnost. Kiš byl také

²⁵⁶ Ve skupině, která byla vyšetřována společně s Kišem, byl i jistý Šustr a Ptáčník. Tito jeho známí vytvořili v době konce 2. světové války partyzánskou skupinu Václavík. Ta působila v kraji Hradec Králové, ovšem pozdější vyšetřování ukázalo, že celá tato skupina byla napojena a řízena gestapem. Tamtéž, vyšetřovací spis útvaru 610 A, zpráva o akci Závěr z 10. 10. 1950, s. 5.

O partyzánské jednotce Václavík jako takové se nedá vlastně ani hovořit. Tvořilo ji několik menších skupin z východních Čech, které však nikdy nevystoupily jednotně. Přesto měl její hlavní iniciátor Ptáčník snahu tyto skupinky na konci 2. světové války spojit. Zpráva, které prošetřovala činnost této skupiny, tak došla k názoru, že jako taková partyzánská skupina vůbec neexistovala. ABS, Praha, Sběrka dokumentů z prověřování skupin II. domácího odboje, sign. 308-8-4, Zpráva ve věci Partyzánské brigády Václavík – prošetření sepsané SNB v Jičíně dne 14. 10. 1948.

²⁵⁷ ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, žaloba Krajské prokuratury v Ústí nad Labem z 25. 2. 1953, s. 1.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 10.

²⁵⁹ Václav Majer byl čs. politik, člen sociálnědemokratické strany, za kterou byl do února 1948 ministrem výživy. Poté emigroval nejprve do Velké Británie, později do USA, kde působil až do své smrti v roce 1972 jako předseda Československé strany sociálnědemokratické v exilu. http://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_Majer [cit. 2013-06-02]

²⁶⁰ ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, žaloba Krajské prokuratury v Ústí nad Labem z 25. 2. 1953, s. 11.

obviněn z toho, že ve svém bytě uschoval různý zpravodajský materiál a samopal bez příslušného povolení.²⁶¹

Kiš byl ve spise z roku 1950 popisován jako osoba podezřelá svými styky s lidmi reakčně zaměřenými, krajně nepřátelskými státnímu zřízení, kteří buď uprchli za hranice a stali se členy nepřátelských zpravodajských služeb, nebo byli zatčeni pro záškodnickou či protistátní činnost. Často se jednalo o bývalé příslušníky čs. armády, kteří uprchli z Československa a podle StB se pak stali na západě agenti cizích státních služeb. Podle neproověřených zpráv se měl Kiš dokonce stýkat s osobami, které byly účastny na přípravě údajného vojenského převratu připravovaného gen. Karlem Kuttelwascherem²⁶². Díky dalšímu spojení s mjr. Knollem, agentem zahraniční zpravodajské služby, byl z této spolupráce podezříván také Kiš.²⁶³

Spojován byl také s Viliamem Žingorem, legendárním slovenským partyzánským velitelem brigády M. R. Štefánika, který se po únoru 1948 postavil proti komunistickému režimu a byl v roce 1950 odsouzen k trestu smrti za to, že na Slovensku prováděl ilegální a teroristickou činnost a snažil se rozvrátit KSS, když v roce 1949 kolem sebe shromáždil skupinu bývalých partyzánů a vrátil se do hor. Vyšetřovatelé StB se snažili tyto dvě osoby propojit, nalézt jejich spojení a společnou práci proti státu. Doslova se píše: „... *kdyby se nám podařilo prokázat spojitost případu Žingor – Kiš, byla by to jedna z nejlepších realizovaných skupin, která by politicky seděla a která byla také našemu zřízení nejnebezpečnější.*“²⁶⁴ I takto vykonstruovaná spojení měla StB v pozornosti. Propojení obou jmenovaných se prokázat nepodařilo. Podle všech informací se přímo ani neznali, a pokud ano, snad jen podle vidění u příležitosti sešlostí bývalých partyzánů.

Dalším Kišovým prohřeškem bylo údajné napojení na faráře církve česko-bratrské Bohumila Ditricha z Chomutova. Ten měl být ve spojení s protistátní organizací se špionážním charakterem. K zahraniční zpravodajské tajné službě se měl Ditrich dostat

²⁶¹ Tamtéž, s. 12.

²⁶² Karel Kuttelwascher (1916 – 1959) byl český letec působící v období 2. světové války nejprve ve Francii, později ve Velké Británii. Tam patřil k nejúspěšnějším českými pilotům u RAF. V srpnu 1945 se vrátil do ČSR, ovšem únorové proměny roku 1948 se nevyhnuly ani jemu, a tak následně emigroval do Velké Británie. V roce 2000 byl in memoriam povýšen do hodnosti brigádního generála a v srpnu 2009 mu byla na rodném domě ve Svatém Kříži (Havlíčkův Brod) odhalena pamětní deska. http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Kuttelwascher [cit. 2013-06-26] Více též DARLINGTON, Roger. *Noční jestřáb*. Praha, 1993. ISBN 80-85280-16-7.

²⁶³ ABS, Praha, vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, vyšetřovací spis útvaru 610 A, zpráva o akci Závěr z 10. 10. 1950, s. 7.

²⁶⁴ Tamtéž, záznam ze dne 23. 11. 1950 z výslechu Žingora provedeného zaměstnancem krajského velitelství Státní bezpečnosti Ústí nad Labem, s. 2.

v letech 1947 a 1948, kdy pobýval na studiích v USA. Své zprávy získané v severních Čechách pak podával do Prahy jistému Hrubému.²⁶⁵ Další bylo Kišovo obvinění z členství v přípravném výboru Svazu svobodné ukrajinské mládeže.²⁶⁶

Dne 1. 9. 1950 byl Kiš zatčen.²⁶⁷ Obviněn byl nakonec ze zločinu podvodu, sabotáže, dále ze zločinu pletich proti znárodnění podniku, ohrožení státního tajemství a nedovoleného ozbrojování.²⁶⁸ Prokázáno mu bylo spáchání trestného činu podvodu, zločinu pletich proti znárodnění podniků a nedovoleného ozbrojování.²⁶⁹ Za tyto činy byl odsouzen k trestu odnětí svobody v době trvání 4 let. Dostal tak jeden z nejnižších trestů odnětí svobody ze skupiny, která s ním byla obviněna.²⁷⁰ Odsouzen byl 30. 4. 1953, k jeho velkému štěstí byl však již 4. 5. 1953 amnestován.²⁷¹

Několik let po svém propuštění přistoupil Vasil Kiš na spolupráci s StB, kde působil pod krycím jménem Igor. Jeho první větší činností bylo nasazení do akce s názvem „Sklo“. Při ní byl v roce 1958 a 1960 poslán do Rakouska, kde měl navázat styk se svým přítelem z Teplic Ladislavem Moldavanem. Ten byl podezřelý z toho, že spolupracoval s americkou rozvědkou. Další akce Kiše proběhla v roce 1966, kdy byl poslán do NSR²⁷² za přítelem své ženy Norbertem Meixnerem. Od toho měl zjistit, zda je Meixnerům strýc důstojníkem německé armády. V hlášení o těchto pracích Kiše se píše: „*Úkoly v zahraničí plnil dobře a svědomitě.*“²⁷³ O práci Kiše u StB bylo dále uvedeno, že byl do této služby přiveden Krajskou správou Ministerstva vnitra v Ústí nad Labem v roce 1956 a zaměřoval se převážně na problematiku ukrajinských nacionalistů. „*Za dobu spolupráce předal množství hodnotných zpráv, které po prověření byly shledány pravdivými a byly též využity při realizacích.*“²⁷⁴ Užitečný pro StB byl jistě proto, že v době 2. světové války prodělal zpravodajský kurz a stále udržoval styky s příslušníky armádního sboru SSSR. Konkrétně s těmi, kteří prováděli speciální výcvik v SSSR během 2. světové války. StB u něho neměla ani obavy, že by své

²⁶⁵ Tamtéž, vyšetřovací spis Krajského vedení StB Ústí nad Labem z 19. 12. 1950, s. 1.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 2.

²⁶⁷ Tamtéž, vyhodnocení archivního svazku z 3. 12. 1966, s. 2.

²⁶⁸ Tamtéž, žaloba Krajské prokuratury v Ústí nad Labem z 25. 2. 1953, s. 17.

²⁶⁹ Tamtéž, rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem z 29. 4. 1953, s. 2.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 3.

²⁷¹ ABS, Praha, Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem MV, sign. Z-10-2, spis týkající se mjr. Knolla vypracovaný v Praze 12. 8. 1955, fol. 5.

²⁷² NSR, Německá spolková republika, tento název zavedla ČSSR pro tzv. Západní Německo. http://cs.wikipedia.org/wiki/Západní_Německo [cit. 2013-06-02]

²⁷³ ABS, Praha, svazek a. č. 891954 MV, memorandum o agentu „IGOROVÍ“ zpracované kpt. Janem Žákem, bez datace, s. 7.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 7, 8.

pobyty v zahraničí využil k emigraci, protože v ČSSR byl dobře finančně zajištěný. Měla ovšem obavy z toho, že díky jeho znalostem se mohl stát vhodným cílem pro zájem rozvědky států západní Evropy, které navštěvoval.²⁷⁵ Proto byla později sledována i jeho manželka Miroslava Kišová, narozená 19. 10. 1922 v Kopistech. Ta byla v průběhu od ledna do dubna 1968 na návštěvě v NSR. Protože byl její manžel touto dobou již v centru pozornosti rozvědky, byla jak její pošta z Německa, tak i manželova a dceřina pošta posílaná pro ni sledována StB. V závěrečné zprávě tohoto případu se doslovně píše: „*Manžel jmenované je osobou vhodnou pro zájmy rozvědky a cílem bylo zjistit zda o Kišovou projeví rozvědká zájem.*“²⁷⁶ Kišová byla v NSR na návštěvě za svým přítelem Norbertem Meixnerem, který dříve žil ve stejné vesnici jako ona a znali se tak od dětství.²⁷⁷

I přes relativní spokojenost s jeho osobou byla v roce 1970 jeho spolupráce s StB ukončena. Důvodem bylo to, že: „*V poslední době však bylo zjištěno, že vážně porušil zásady konspirace a dekonspiroval se.*“²⁷⁸ Důvodem bylo, že v Kišově bydlišti v Teplicích byl jeho častý styk s příslušníky StB zpozorován a začalo se o něm říkat, že je jejich spolupracovníkem. Bezpečnost měla nejspíše strach z Kišova souseda, jistého Miloše Blechy, který s ním bydlel v jenom domě. Ten v roce 1969 uprchl do NSR a věděl o Kišových častých cestách do zahraničí. Doslova řekl: „*... že kdekoliv v zahraničí přijde do styku s Bezpečností, všude do Kišovi polepí.*“²⁷⁹

Na závěr kapitoly věnované této bezesporu nejdůležitější osobě, bych chtěla uvést několik slov či názorů, které mi k němu sdělil jeden z žijících pamětníků Oldřich Říha. Tento člověk Kiše osobně znal. Pracovali společně v PPLS a několikrát se viděli také po konci války. K této, pro mě stále ještě poněkud rozporuplné osobě, mi řekl toto: „*Byl to dobrý chlap, otevřený a obětavý. Dobrý velitel, na jednu stranu tvrdý, ale spravedlivý.*“ Říha věděl i o neshodách, které měl Kiš po válce s armádou, kterou kvůli tomu také opustil. K jeho situaci a nejruznějším obviněním, kterým po válce čelil, řekl toto: „*Po válce mu dávali na krk všechno možné.*“ Ne všechno ale musela být nutně pravda.²⁸⁰ Dne 8. 5. 1994 byl in memoriam povýšen do hodnosti plukovníka.²⁸¹

²⁷⁵ Tamtéž, s. 8.

²⁷⁶ Tamtéž, Závěrečná zpráva zpracovaná Krajskou správou SNB Ústí nad Labem z 20. 5. 1968.

²⁷⁷ Tamtéž, Memorandum o agentu „IGOROVÍ“ zpracované kpt. Janem Žákem, bez datace, s. 7.

²⁷⁸ Tamtéž, Návrh na ukončení spolupráce s agentem „Ilgorem“ sepsaná kpt. Janem Žákem z Krajské správy SNB Ústí nad Labem dne 27. 4. 1970, s. 11.

²⁷⁹ Tamtéž.

²⁸⁰ Rozhovor s Oldřichem Říhou, v Chrudimi 14. 3. 2013.

²⁸¹ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 136. Bez ISBN.

3. 6. 2 Přibík Ossendorf

Přibík Ossendorf se narodil v Chrudimi dne 15. 6. 1909. Tam také vystudoval obchodní akademii, kterou ukončil v roce 1929. Poté odešel na vojnu, kde absolvoval školu pro výchovu záložních důstojníků v Bratislavě. Vojenskou službu ukončil s hodností podporučíka v záloze, v roce 1934 byl povýšen do hodnosti poručíka v záloze. Do zaměstnání nastoupil v roce 1931. Jednalo se o banku Slavie v Moravské Ostravě. Tam zastával pozici akvizičního úředníka. O tři roky později přešel do služeb První české vzájemné pojišťovny v Praze na pozici organizačního úředníka. V roce 1937 se oženil a z tohoto manželství vzešla dcera Jana, která se narodila v prosinci 1939. Manželství bylo rozvedeno v roce 1941. Ve stejné době přestoupil i v zaměstnání. Jeho novým zaměstnavatelem se stala Slovanská akciová pojišťovna v Praze. V tomto ústavu se stal správcem organizační úřadovny v Roudnici. V této pozici setrval do července 1944, kdy se ani jemu nevyhnulo nucené pracovní nasazení do válečného průmyslu. Pracovním úřadem byl umístěn jako pomocný dělník u firmy Wiesner v Chrudimi, kde pracoval jako kontrolor granátů. V této firmě začala jeho odbojová či spíše sabotážní činnost. V pozici kontrolora mohl sabotáž uplatnit. Dělal to tak, že vadné granáty uznával za dobré a naopak. V červenci 1944 stál při založení ilegální organizace Revolučního odboje mládeže (ROM), která vznikla právě v továrně Wiesner. Následovala spolupráce s Vasilem Kišem v nově vznikajícím partyzánském oddíle Ludvíka Svobody. Dne 5. 1. 1945 byl Ossendorf jmenován velitelem oddílu a později pak náčelníkem štábu. Byl jedním z hlavních organizátorů destrukční činnosti oddílu. Dne 8. 2. 1945 se Vasil Kiš přemístil k rodičům Ossendorfa, kde se skrýval 14 dnů. Sám Ossendorf tuto dobu v životopise komentoval takto: „*Od této doby žil jsem pouze pro boj s Němci, který vyvrcholil v boji v prostoru miřetickém.*“²⁸² V této době se stal náčelníkem štábu. Všech bojů se prý také účastnil se zbraní v ruce.²⁸³ O tom však pochybuji, protože většina členů štábu se podílela spíše na organizaci bojů, než na samotné účasti v bojových střetech. O jeho osobě jsem měla možnost hovořit také s Oldřichem Říhou. Ptala jsem se ho tedy na to, zda se příslušníci štábu také zapojovali do bojových, či předtím do sabotážních akcí pluku. Při této příležitosti mi Říha sdělil vzpomínku, která se týkala právě Přibíka Ossendorfa. Ten byl také člen štábu, a jak mi potvrdil p. Říha, jejich činnost byla skutečně většinou pouze organizační. Někdy v období přelomu března a dubna 1945 byl Ossendorf společně s Říhou připravovat akci u Slatiňan. Na blízké silnici měli hodit granát na projíždějící německé auto. Když auto

²⁸² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, fol. 1, Životopis Přibíka Ossendorfa, bez datace.

²⁸³ Tamtéž.

jelo, oba si lehli a připravili se k akci. Ossendorf si však najednou uvědomil, že to není příhodné místo. Kolem byly jen louky a pole a nebylo kam se rychle schovat. Akci nakonec v poslední chvíli zastavil. „*Ze štábu se do akcí moc nezapojovali. Bojovali mladí.*“²⁸⁴ Podle Říhových slov posílali velitelé do akcí spíše mladé kluky, sami byli opatrní.²⁸⁵

Někteří pamětníci, kteří si zážitky z doby protektorátu stále zachovali, mají na Ossendorfa trochu jiný názor. Paní Jitka Měšťanová se s Přibíkem Ossendorffem znala. Znala se i s jeho druhou manželkou Marií. Paní Měšťanová si však o Ossendorffovi nemyslí, že byl tak velkým partyzánem, za kterého se vydával. To dosvědčuje i to, že se k odboji přidal poměrně pozdě, až v roce 1944. Do doby jeho pobytu v Praze se nejspíše do nějaké odbojové činnosti nijak nezapojil. „*Podle mě to byl člověk, co se rozhodl na poslední chvíli. V době, kdy už viděl, jak asi válka dopadne, tak se rozhodl přidat na stranu odboje. Kdo ví, kam by se býval přidal, kdyby se válečný vývoj obrátil na druhou stranu. Navíc bylo v Chrudimi známo, že jeho otec byl v počátku války vlajkařem.*“²⁸⁶ To mi sdělila paní Jitka Měšťanová. Že jeho otec byl v organizaci Vlajka, potvrdil také Oldřich Říha. Ten k tomu však dodal, že nijak činný nebyl a již na počátku války z ní měl vystoupit. Ossendorf i Říha se dobře znali také proto, že v Chrudimi bydleli nedaleko od sebe.²⁸⁷ Pro odbojovou činnost používal jméno Žižka.

²⁸⁴ Rozhovor s Oldřichem Říhou, v Chrudimi 14. 3. 2013.

²⁸⁵ Tamtéž.

²⁸⁶ Rozhovor s Jitkou Měšťanovou, Chrudim 6. 2. 2013.

²⁸⁷ Rozhovor s Oldřichem Říhou, Chrudim 14. 3. 2013.

4. Vznik a činnost I. praporu PPLS

I. prapor byl základem PPLS. Skládal se z šesti rot, které se nejvíce podílely na destrukcích a dalších ilegálních činnostech. Zejména příslušníci I. a II. roty byly hlavními aktéry destrukčních akcí na železnicích a akcí, při nichž docházelo k přerušování telefonního a telegrafního vedení. Členové rot I. praporu se nejvíce zapojili do organizačních prací budování celého pluku.²⁸⁸ Velitelem I. praporu se po reorganizaci PPLS po 10. 5. 1945 stal Karel Matyáš.²⁸⁹ Do té doby fungoval pluk jen v podobě jednotlivých rot, až po 10. 5. 1945 rozdělených pod čtyři prapory.

Součástí každé z rot bylo několik dalších čet. Ty byly tvořeny většinou na principu tzv. pěttek, tedy ve složení o pěti členech. O většině z nich však nemáme bližší informace. V následujících kapitolách, se tak budu věnovat činnosti jednotlivých rot jako celků.

Po ukončení květnových bojů a osvobození v roce 1945 byl každému praporu přidělen určitý úsek Chrudimska, který měli jeho členové propátrat. I. praporu bylo dáno za úkol propátrat úsek v oblasti Slatiňan, Hrochova Týnce, Chrudimi, a Medlešic.²⁹⁰ Velitel I. praporu PPLS v Chrudimi vydal velitelům rot rozkaz o vytvoření tzv. bojových skupin. Ty měly vzniknout v rotě v Chrudimi pod vedením Josefa Tyce, v rotě ve Slatiňanech pod vedením Miroslava Paula a v rotě v Pardubicích pod velením Bohuslava Komárka. U těchto rot byly vytvořeny skupinky po pěti členech, k nimž byli přiděleni příslušníci Rudé armády. Společně pak propátrávali okolí oblastí, které mezi ně byly rozděleny následovně. Chrudimská rota měla na starost obce Stíčany, Hrochův Týnec, Čankovice, Skalice, Blížňovice, Blansko, Březovice, Staré Holešovice, Nové Holešovice a Lipeč. Slatiňanská rota měla na starosti oblast Slatiňan, Vlčnova, Orele, Škrovádu, Kunčí, Bítovan, Zaječic, Řestoků, Zájezdce, Trojovic, Přestavlk, Honbic a Libanic. Pardubická rota pak měla pátrat v oblasti Blata, Medlešic, Vestce, Tuněchod, Úhřetic, Vejvanovic, Dvakačovic, Bezděkova, Kočí a Topolu. Tyto pátrací akce probíhaly od rána 19. 5. 1945 a měly být provedeny během tří následujících dní.²⁹¹

²⁸⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 1, zpráva o činnosti I. praporu sepsaná velitelem Kišem dne 21. 5. 1945.

²⁸⁹ Tamtéž, sign. 308-72-3, fol. 7, příkaz vydaný velitelem I. praporu Matyášem pro jednotlivé roty, 18. 5. 1945.

²⁹⁰ Tamtéž.

²⁹¹ VÚA – VHA, Praha, Sbírká dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 20, rozkaz velitelům rot Chrudim, Slatiňany a Pardubice vydaná velitelem I. praporu PPLS 18. 5. 1945.

Po 10. 5. 1945 se jednotlivé roty začaly přesouvat do ubikací. Těmi se staly rozličné budovy jak v Chrudimi, tak i v okolních městech a obcích. Postupně se také snižoval početní stav mužstva, který například k 26. 5. 1945 činil 92 osob zapojených v rámci rot I. praporu.²⁹²

Karel Matyáš byl velitelem I. praporu PPLS. Narodil se 2. 2. 1912 v Chrudimi, kde absolvoval reálné gymnázium a obchodní akademii. Toto studium zakončil maturitou v roce 1931. Ve stejný rok vstoupil do čs. armády, kde absolvoval důstojnickou školu v Košicích. Vojenskou službu vykonával u 7. horského praporu v Popradu a dosáhl při ní na hodnost poručíka. Po vojně byl nějakou chvíli nezaměstnaný a od roku 1933 působil jako obchodní zaměstnanec několika firem s reklamou či radioaparáty. Toto zaměstnání však opustil a v roce 1934 nastoupil do Prahy na Zemské finanční ředitelství. Na tomto místě působil do roku 1937, kdy byl přeložen do Hradce Králové. Nejprve k Okresnímu finančnímu ředitelství a v roce 1940 k Celnímu úřadu v Hradci Králové. Byl členem Svazu mladých a později Svazu přátel SSSR. Po vyhlášení protektorátu se zúčastnil několika akcí jako například strhávání praporů, německých nápisů, plakátů či přezávání telefonních kabelů a rozdávání letáků. Za tuto činnost byl, ač bez prokázání přímé viny, na 3 měsíce uvězněn. V roce 1942 byl asi 9 měsíců zaměstnán ve Fantových závodech v Pardubicích. Právě tam se zúčastnil sabotáží výroby, kterou prováděl tak, že společně s dalšími zaměstnanci sypali písek do ložisek cisternových vozů. Na jaře 1944 byl totálně nasazen na vojenském letišti v Hradci Králové. Tam s několika dalšími spolehlivými spolupracovníky prováděl sabotáže různého druhu. Společně například zatopili vodou několik malých bunkrovitých skladišť s municí, přezávali telefonní kabely či poškozovali letadla. Tyto práce mohl provádět díky tomu, že byl přeřazen na práci do leteckého hangáru, kde se vyráběly betonové silniční plotny. Mohl tak třeba sypat cement do rozdělaných válců, ložisek či kulometných a dělových hlavni. Díky těmto záškodnickým činnostem došlo k podstatnému poškození částí motoru, k uvolňování matek u výškových a směrových kormidel či k poškození vysílacích a přijímacích radiozařízení ve strojích. To se pravděpodobně projevilo vyšším počtem havárií letadel. Matyáš vzpomínal, že během 6 dnů jich havarovalo hned 11. Domníval se, že na této statistice měl zásluhu také on a jeho kolegové, s kterými vykonával sabotáže. Začátkem dubna 1945 navázal Matyáš spojení s Ossendorfem a jeho skupinou v Chrudimi. Na jeho popud vytvořil jednu partyzánskou četu i v Hradci Králové. Tato četa měla 14 mužů. Její činnost však neměla dlouhého trvání,

²⁹² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-11, fol. 41, ranní hlášení I. praporu sepsané velitelem Matyášem dne 26. 5. 1945.

protože dopravovat nálože pro destrukční akce z Chrudimi do Hradce Králové bylo velice náročné, ba přímo nemožné. Kvůli množství destrukčních akcí na železniční trati Pardubice – Hradec Králové byla doprava naprosto ochromena a nebylo tak možné převážet ani zbraně. V druhé polovině dubna 1945 se Matyáš přesunul do Chrudimi, kde ho Ossendorf pověřil velitelstvím I. roty. Dne 5. 5. 1945 byl Matyáš v Hradci Králové, a protože nejezdily vlaky, dostal se do Chrudimi až od den déle. Jeho rota se účastnila závěrečných bojů u Miřetic. Sám Matyáš působil v těchto dnech v Chrudimi, kde zajišťoval partyzánskou strážní službu a pohotovostní službu ve městě a na nádraží. Z vojenských transportů, které se jim podařilo odzbrojit, dopravoval zbraně do míst bojů.²⁹³

4. 1 I. rota

I. rota vznikla ze skupiny ROM, která působila od léta roku 1944 a skládala se z totálně nasazených pracovníků chrudimské Wiesnerovi továrny. Velitelem a hlavním organizátorem byl Příbík Ossendorf. Již v ROMu byli jeho příslušníci rozděleni na čtyři. To se také zachovalo v rámci přestupu do I. roty. Zůstaly tak zachovány 4 čety, které v podobné formě fungovaly již v organizaci ROM. Veliteli čet byli Lubomír Kryštof, Oldřich Říha, Ladislav Horčic a Václav Šípek.²⁹⁴ Schůzky členů jednotlivých čet se konaly pravidelně dvakrát v týdnu. Účastnili se jich všichni členové a probírali další plány, taktiku a akce.²⁹⁵ V počátcích velel I. rotě Příbík Ossendorf,²⁹⁶ od poloviny dubna 1945 pak Karel Matyáš²⁹⁷ a při bojích v období od 5. 5. 1945 přešlo velení I. roty do rukou Josefa Týce.²⁹⁸ Do období konce války byla součástí I. roty skupina ze Slatiňan, později samostatná II. rota I. praporu.²⁹⁹

I. rota měla během svého působení zničit 16 telefonních a telegrafních vedení. Dále se jejím členům mělo podařit provést 9 destrukcí na železnici.³⁰⁰ Provedeno mělo být také 6 letákových akcí společně s II. a III. rotou tohoto praporu. V závěrečných bojích a odzbrojování německých vojáků měla být touto rotou ukořistěna 3 auta a 1 sanitka. Dále si

²⁹³ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 17, životopis Matyáše sepsaný 21. 5. 1945.

²⁹⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 1, zpráva o činnosti I. praporu od velitele Kiše z 21. 5. 1945.

²⁹⁵ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 34, činnost III. Čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

²⁹⁶ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 1, zpráva o činnosti I. praporu od velitele Kiše z 21. 5. 1945.

²⁹⁷ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 17, životopis Matyáše sepsaný 21. 5. 1945.

²⁹⁸ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 32, hlášení I. roty veliteli oddílu z 9. 5. 1945 sepsané Týcem.

²⁹⁹ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 1, zpráva o činnosti I. praporu od velitele Kiše z 21. 5. 1945.

³⁰⁰ Tamtéž, fol. 2.

na svůj účet připsala získání 9 letadel a 48 koní. Příslušníci této roty zabili v bojích 121 Němců, 18 jich bylo raněno a 252 zajato. Nutno ovšem dodat, že v této rotě došlo také k jedné ztrátě na životu ze stran partyzánů.³⁰¹ V archivních materiálech se mi podařilo dohledat 22 akcí na přerušení telefonního a telegrafního vedení, 13 destrukcí na železničních tratích a 5 letákových akcí. Tyto jsou uvedeny v příloze č. 10.

Hlavní činnost I. roty nastala na jaře 1945. Období do 10. 3. 1945 se neslo v úkolech organizace, vystrojování, vyzbrojování a instruování jednotlivých čet. Na samotné provádění akcí ještě nebyla vhodná doba a navíc chyběly prostředky, které to umožňovaly. Změna nastala již zmiňovaného 10. 3. 1945. Od tohoto data se příslušníci I. roty účastnili destrukčních, ale i propagačních akcí.³⁰² Dne 16. 4. 1945 navázala III. četa spojení s ilegální zásobovatelskou organizací, od které dostávali její příslušníci určité množství potravinových lístků, které měli navíc. Za ně pak mohli získat potraviny pro partyzány ukryté v lesích.³⁰³ Jednalo se zejména o dodávky chleba, masa, sádla a tuku. A to ne v malých dávkách. Chleba bylo například dodáno 50 kg.³⁰⁴ Přesný název či popis této zmiňované organizace nebyl v materiálech uveden. Mohlo se s velkou pravděpodobností jednat o skupinu kolem osob Rudolfa Ferdinanda, Františka Kopice a Vladimíra Pravdy. Poslední dva jmenovaní pracovali na vyživovacím oddělení úřadu obce Rosice u Chrasti. Právě tam docházelo k manipulaci s potravinovými lístky, které pak mohly být použity pro nákup potravin určených partyzánům. Tyto tři osoby byly členy III. roty z Rosic, patřící pod II. prapor PPLS. V kapitole týkající se této roty jsou k jejich činnosti uvedeny bližší informace.

Nyní si přiblížme letákové akce, které prováděli příslušníci I. roty. Obecné informace o provádění těchto akcí jsem již uvedla v části týkající se činnosti PPLS jako takového, členové I. roty si oblast v okruhu asi 15 km kolem Chrudimi rozdělili na úseky. Každý člen dostal určitý počet letáků, které měl za úkol během jedné noci umístit.³⁰⁵ V této době se na vytváření letáků podílel velitel III. čety Václav Šípek. Vypracoval jich na 300 kusů. Jejich text byl například: „*Pryč s válkou a Hitlerem! Skončete krvavou lázeň německého národa!*“ nebo třeba „*Berlín je ze tří stran obklíčen! Spojenecká vojska dobyla KOLÍN nad*

³⁰¹ Tamtéž, fol. 3. Tolik se uvádí ve zprávě o činnosti I. praporu k I. rotě. Ovšem v dalším přehledu o činnosti jedné čet, nikoliv celé roty, se píše o získání 5 aut a koňského povozu. Tamtéž, fol. 23, přehled činnosti II. čety sepsaný 17. 8. 1946 Solničkou. Takové konkrétní počty zabavených a získaných věcí mohou být skutečně zavádějící. Přejde mi někdy až nemožné při chaosu, jaký musel v těchto dnech na místech bojů panovat, vědět tak přesně o každém kusu zabaveného materiálu či dopravních prostředků.

³⁰² Tamtéž, fol. 37, Přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945.

³⁰³ Tamtéž, fol. 34, činnost III. čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

³⁰⁴ Tamtéž, fol. 35.

³⁰⁵ Tamtéž, fol. 22, přehled činnosti II. čety sepsaný 17. 8. 1946 Solničkou.

*RÝNEM!*³⁰⁶ Letáky byly pokládány za velice důležitý prostředek propagandy. Šípek ve svých vzpomínkách uvedl příklad akce rozšiřování letáků. Dva členové III. čety, Jiří Fučík a Bohuslav Procházka, jeli na kolech rozdělit asi 150 letáků do okolí Heřmanova Městce. Po cestě potkali skupinku asi 20 lidí. Před nimi, jako náhodou, upustil každý několik letáků. Lidé se na ně prý doslova vrhli. Pisatel se následně zamýšlel nad tím, jak rychle se šířila ona informace z letáku, když by každý ze skupinky sdělil text letáku dalším dvaceti lidem.³⁰⁷ Tato úvaha se mi však zdá přehnaná. Najít dvacet dalších lidí, kterým by mohl dotyčný daný text sdělit, mi připadá příliš nadsazená. Vždyť i za pouhé držení takovýchto letáků či šíření protiněmeckých názorů padaly tvrdé tresty.

Přerušování telefonního a telegrafního vedení bylo také jednou z činností, kterou se snažili partyzáni svým nenáviděným okupantům škodit. Němci prý dokonce nestačili po každé noci poničené kabely ani spravovat. Těchto akcí se účastnila hlavně III. četa této roty. Na důkaz toho, že byla akce skutečně provedena, nosili partyzáni náčelníkovi štábu Ossendorfovi kusy kabelů. Většinou se jednalo o několik metrů kabelů, které se hromadily na půdě Ossendorfova bytu.³⁰⁸ Všichni členové skupiny u sebe v kapse prý stále nosili malé kleště. To proto, aby mohli v příhodný okamžik přerušit jakékoliv telefonní nebo telegrafní vedení.³⁰⁹ Akce byly prováděny povětšinou v noci a to nejlépe kolem půlnoci.³¹⁰ Od ledna 1945 se odehrávaly takřka každou noc.³¹¹

Nutno dodat, že většinu akcí prováděli odbojáři bez zbraní. Až později u sebe měli alespoň jeden granát, jinak byli ozbrojeni jen podomácky vyrobenými zbraněmi.³¹² Zbraní v počátcích moc neměli, a tak si nějaké vyrobili doma sami. Například Solnička vyrobil svým spolubojovníkům dýky a obušky. Dýky měly lehkou rukojeť z lisovaného papíru s malou opěrkou pro dlaň, našroubovanou na dýku. Vyrobil k nim i pouzdra, vevnitř vypechovaná, připevněná na opasek a zastrčená do zadní kapsy. Obušky dělal Solnička zase z gumových, asi 30 cm dlouhých hadic. Ty byly naplněny broky nebo ocelovými válečky z ložisek prokládaných železnými pilinami. Na jednom z uzátkovaných konců bylo připevněno poutko na navlečení na ruku a na zavěšení na knoflík pod kabát. Hlavní výhodou těchto zbraní bylo to, že nebyly hlučné. Navíc, když někdo dostal takovým obuškem, byl nanejvýš omráčen

³⁰⁶ Tamtéž, fol. 25, činnost III. čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

³⁰⁷ Tamtéž.

³⁰⁸ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 67, vzpomínky na podzemní boj, sepsal Solnička, bez datace.

³⁰⁹ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 23, přehled činnosti II. čety sepsaný 17. 8. 1946 Solničkou.

³¹⁰ Tamtéž, fol. 27, činnost III. čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

³¹¹ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 7, zpráva o činnosti PPLS, bez autora a bez datace.

³¹² Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 28, činnost III. čety I. roty PPLS sepsal Šípek, bez datace.

a upadl do mdlob. Partyzáni se také museli umět alespoň trochu bít a případného nepřítele zneškodnit holýma rukama. K jejich akcím využívali i další, často po domácku vyrobené, pomůcky. Například ke strhávání telegrafního vedení používali dlouhý provaz, který měl na konci přivázané závaží. Do jejich arzenálu zbraní patřily také pácidla a klíče na poničení kolejnic. Některé předměty, které si vyráběli, používali přímo jako prostředky pro provedení sabotážních akcí. Na silnici kladli trojzubce, které měly propíchnout pneumatiky projíždějících aut. Dřevěné nebo železné klíny zase používali na vykolejení vlaků.³¹³

Destrukčních akcí na železnici provedli příslušníci I. roty PPLS poměrně velké množství, přesto bych chtěla několik z nich zmínit podrobně. Vybrala jsem destrukční akci na železniční trati Pardubice – Česká Třebová, u stanice Kostěnice a zadržení pancéřového vlaku ve stanici Chrudim.

Jako první bych uvedla akci v Kostěnicích, kterou provedli příslušníci II. čety I. roty. Uskutečnila se v noci ze 4. na 5. 5. 1945 ve 2 hod. ráno.³¹⁴ Pro takovouto noční činnost bylo výhodnější, když bylo pod mrakem. Pokud hodně svítil měsíc, bylo víc vidět a mohlo snadněji dojít ke zpozorování nepřítelem nebo zvědavými zraky náhodných svědků. II. četa dostala za úkol provést destrukci na železniční trati Pardubice – Česká Třebová. Akce se účastnili Josef Bříza, Josef Podzemský, Jan Zbořil a Josef Solnička. Každý u sebe měl 1 nálož se zápalnicí. Celá skupina se vydala na kolech z Chrudimi na místo určené do Kostěnic. V Uhřeticích však skupina potkala německou hlídku, které se muži zdáli podezřelí. Solnička se s hlídkou musel vydat na místní strážnici, kde se ho Němci vyptávali na všechno možné, legitimovali ho a naštěstí ho bez prohlídky propustili. Vymýšlel si historky, že jedou za jeho strýcem, který bydlí v Kostěnicích a je tam pokrývačem. Kdyby Solničku Němci prohledali, našli by u něho 4 granáty a celá akce i skupina by jistě dopadla jinak. V okolí Kostěnic chvíli bloudili, než se jim podařilo najít příhodné místo. Tím se stalo místo u viaduktu přímo v obci. Kola si všichni připravili tak, aby jim byla nápomocna k rychlému odjezdu. Rozdělili si úkoly, vyšplhali se na násep, každý na své místo. Dva šli doleva, dva doprava, každý na jednu ze čtyř kolejnic. Umístění trhavin probíhalo následovně. „*Vyhrábnout jamku pod kolejnicí ve spojení a utěsnit tam nálož bylo dílem okamžiku. Krátké zahouknutí a čtyři ohničky vyšlehy současně na náspu.*“³¹⁵ Po zdařilém provedení samotné akce však přišla nehoda. Zbořil si v husté tmě nevšiml, že se rozběhl na špatnou stranu a spadl z náspu do prázdna. Zřítíl se

³¹³ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 65, vzpomínky na podzemní odboj sepsané Solničkou, bez datace.

³¹⁴ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 26, hlášení o akci z 13. 5. 1945 sepsané za II. četu I. roty Solnička.

³¹⁵ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 66, vzpomínky na podzemní boj sepsané Solničkou, bez datace.

z mostu asi ze tří metrů přímo na dlažbu silnice a zůstal ležet. Za 80 vteřin³¹⁶, než všechny nálože vybuchly, musela být celá skupina z místa činu pryč. Zbořila ostatní kamarádi zvedli a naložili na kolo. Potichu se snažili dostat přes vesnici, to už je provázely zvuky detonací.³¹⁷ Za chvíli již seděli na kolech a ujížděli vedlejší silnicí. Zbořilovi se jelo těžce, ale zvládl to. I když skupina kola spíše vedla, než aby na nich jela, k ránu se všichni její členové dostali v pořádku domů.³¹⁸

Druhá akce se odehrála 5. 5. 1945 na chrudimské nádraží, kam dorazil pancéřový vlak. Ten se stal dalším cílem partyzánů. Po jeho příjezdu se sešli příslušníci I. roty u Miroslava Starého na Pumberkách. Každý z členů si s sebou vzal jednoho nového. Nově příchozí členové byli vyzbrojeni a všichni se pod velením Oldřicha Říhy vypravili k nádraží. Vytvořily se hlídky, které se rozmístily v okolí celého nádraží. Hlavní zájem měli partyzáni o vagon vlaku s automatickými pistolemi a s kulomety. Zbraně a střelivo pro ně byly v těchto květnových dnech velice důležité. Němci však celé nádraží hlídali. Stáli v hlídkách po dvou vzdálení od sebe asi 20 metrů. Takto měli obstoupené celé nádraží. Na každém rohu měli navíc na obranu postavený těžký kulomet. V oknech nádražní budovy se nacházely pušky připravené na obranu. Naděje na ukořistění tohoto vlaku se tak začala pomalu rozplývat. Přesto příslušníci I. roty zůstali rozmístění v okolí a dané místo hlídali celý den a noc. Na poradě se sešli u místního muzea. Němci se však začali po partyzánech shánět. Dokonce se ptali jednoho z nových členů, jestli neví, kde jsou partyzáni. Ten se vyděsil a běžel je varovat. Příslušníci I. roty se proto rozhodli uchýlit do bezpečí sklepa muzea, kde se zabednili a nechali si jen jedno únikové okénko směrem k řece.³¹⁹

Následující den, tedy 6. 5. 1945 ve 2 hod. ráno, se skupina dozvěděla, že onen pancéřový vlak měl pokračovat v cestě dál na pomoc obléhané Praze. Partyzáni se rozhodli, že jeho další cestě musí zabránit. Plán tak byl jasný, poničit trať ve směru Chrudim – Medlešice a Chrudim – Heřmanův Městec, aby vlak směrem na Prahu nemohl v cestě pokračovat. V této době byla již zničena trať na druhou stranu směrem do Chrasti, tak by se vlak nemohl dostat ani zpět. Do této akce se zapojil Oldřich Říha, Jaroslav Cejp a Otta Kramařík, všichni z I. čety. Daný úsek trati, kde odbojáři plánovali destrukci, byl hlídán německým vojskem. Přesto se jim akce podařila. Trať na dvou místech podminovali

³¹⁶ Jiný zdroj uvádí 2 minuty 15 vteřin. Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 26, hlášení o akci z 13. 5. 1945 sepsal za II. četu I. roty Solnička.

³¹⁷ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 66, vzpomínky na podzemní boj sepsal Solnička, bez datace.

³¹⁸ Tamtéž, fol. 67.

³¹⁹ Tamtéž, fol. 38 a 39, vzpomínka Oldřicha Říhy, bez datace.

a vyhodili do povětří.³²⁰ Poničení trati bylo provedeno prostřednictvím dvou náloží s doutnákem načasovaným na 1 minutu.³²¹ Celá akce se uskutečnila asi ve 3:20 hod. v noci. Již několik vteřin po prvním výbuchu začalo německé běsnění po pachatelích tohoto činu. Vojáci stříleli rakety, kterými osvětlili celé daleké okolí. Viděli tak přesně, kudy jim pachatelé utíkají. Začali po nich střílet, naštěstí se netrefili a žádnému z partyzánů se nic nestalo.³²² Vlak se nakonec podařilo zadržet na chrudimském nádraží a později také zajistit jeho obsah.³²³ Další zdroj k aktérům této akce přidává Karla Alingra, Vladimíra Zeleného a Ottu Berana.³²⁴ Vzpomínky na tuto akci mi sdělil jeden z posledních žijících aktérů Oldřich Říha. Jednalo se o jeho poslední sabotážní akci na železnici. Nálože na tuto akci mu donesl jeho spolubojovník z roty Luděk Fejfar. Podle vzpomínek Říhy měly menší bomby šňůry dlouhé jen 10 cm, větší pak 30 cm. Podle jeho vzpomínek byla akce provedena dvakrát. První kolem 1:30 hod., kdy Říha čekal v úkrytu u trati. Když byl vlak asi 3-4 m před ním, zapálil šňůru. Bylo to ovšem brzy a nálož vybuchla ještě před příjezdem vlaku. Ten proto zastavil a akce se nepovedla tak, jak bylo původně plánováno. Ovšem Němci, kteří tento vlak doprovázeli, začali hned střílet. Vystřelovali světlice, takže celé okolí bylo osvětleno skoro jako ve dne. Bylo skutečně velkým štěstím, že Říha nedostal žádný zásah. Po této nezdařené akci se vrátil zpět do Chrudimi. Kiš mu ale ještě v noci vzkázal, že ji musí opakovat. Pro tu si Říha vybral místo u ohybu trati vedoucí na Heřmanův Městec u Wiesnerovy továrny. Na místo určení doběhl asi ve 3:30 hod. a už viděl blížící se vlak. Ten byl vzdálen asi jen 400 m, myslel si proto, že nemá šanci stihnout položit nálož včas a ještě utéct zpět do bezpečí. Říkal si: „*Ted' na konec války tady vostat...*“³²⁵ Celá akce se nakonec povedla, nálož stihl odpálit a utíkal směrem ke Chrudimi do roští, kde se mohl schovat. Vlak zůstal podle Říhy v Chrudimi ještě další asi 3 nebo 4 měsíce po válce.³²⁶

³²⁰ Tamtéž, fol. 39.

³²¹ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 3, hlášení I. čety I. roty, bez datace i bez uvedení autora. Snad od velitele I. čety Říhy.

³²² Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 39, vzpomínka Oldřicha Říhy, bez datace.

³²³ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 3, hlášení I. čety I. roty, bez datace i bez uvedení autora.

³²⁴ ABS, Praha, Sběrka dokumentů z prověřování skupin II. domácího odboje, sign. 308-69-1-8, s. 5, protokol ze 17. 2. 1956 s Karlem Alingerem sepsaný na služebně SNB v Chrudimi. Zde je uveden rok 1956, ovšem všechny další podobné protokoly jsou z roku 1946. Domnívám se proto, že i tento pochází z roku 1946 a došlo jen k překlepu.

³²⁵ Rozhovor s Oldřichem Říhou, v Chrudimi 14. 3. 2013.

³²⁶ Tamtéž.

Přerušeni cesty obrněného vlaku ve směru na Prahu bylo potvrzeno také v kronice železniční stanice v Chrudimi. Tam se dokonce popisuje propojení železničářů a partyzánů, kteří se navzájem informovali o nastalém dění.³²⁷

Následuje ještě několik důležitých sabotáží akcí provedených I. rotou PPLS. Můžeme do nich počítat také tu, kterou provedli Josef Solnička s Lubomírem Kryštofem. Ti jednou v noc přetřeli černou barvou německé nápisy a ukazatele na úseku silnice Sobětuchy – Slatiňany – Kočí.³²⁸ K této akci bohužel nemáme bližší informace o podrobnostech ani datu provedení.

Další z nich byl výbuch ve skladu s benzínem nedaleko Chrudimi. O tuto akci se nejprve pokusila skupinka ve složení Josef Solnička, Josef Podzemský, Stanislav Bláha a Jan Zbořil, která se vydala na místo poblíž letiště nedaleko Chrudimi. Tam se nacházelo skladiště benzínu, technického materiálu a náradí, které bylo určeno právě pro místní letiště. Tato akce byla jejich první, při které používali nálože. Nešlo přitom o nijak jednoduchý úkol, celý tento areál byl vojensky velice dobře střežen. Hned na poprvé se však dostavil neúspěch. Jak si všichni zvědavě nálož prohlíželi, došlo nejspíše k porušení zápalnice a nálož nevybuchla. Akci tak bylo nutné další den opakovat. Té se již účastnili jen Solnička s Josefem Břízou.³²⁹ Odehrála se dne 18. 4. 1945 v 0:20 hod. v Pouchobradech³³⁰ u Markovic.³³¹ Benzín a další materiál pro letiště byl uskladněn na zahradě před hostincem v části obce zvané Vrchy. I přesto, že tam byla postavena německá hlídka, rozhodli se příslušníci této roty materiál zničit. Oba hlavní aktéři vyčkávali poblíž hostince na vhodný okamžik a ten také nastal. Vojáka, který tam měl být na stráž, odvedla jakási jeho milenka někam za roh. Partyzáni tak měli volné pole působnosti. Bříza se chopil úkolu umístit nálož, Solnička zatím hlídal na silnici. Držel kola a zároveň měl v ruce připravený granát. Nálož se podařilo umístit a oba předem promyšlenou cestou prchali směrem ke Chrudimi. Napodruhé se akce již povedla a nálož splnila svůj účel. Bylo slyšet výbuch za výbuchem. Sudy chytaly jeden od druhého a nebe bylo ozářeno vysokými plameny ohně. Při jejich ústupu je však zastavil voják a chtěl

³²⁷ NA, Praha, Sběrka staničních kronik, inv. č. 411, kart. 22, fol. 8, Pamětní kniha železniční stanice Chrast u Chrudimě.

³²⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 67, vzpomínky na podzemní boj, sepsal Solnička, bez datace.

³²⁹ Tamtéž, fol. 65.

³³⁰ V některých materiálech je uváděno Pouchobrady, jinde Vrchy. Pokud se podíváme na mapu tak zjistíme, že jsou to obě části obce Sobětuchy a navazují na sebe.

http://www.mapy.cz/#t=s&x=15.776178&y=49.939385&z=13&d=ward_10135_1 [cit. 2013-03-04]

³³¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-6, fol. 19, hlášení z 18. 4. 1945, bez uvedení autora. Mohlo by se jednat o Solničku.

vědět, co tam dělají. Nejdříve přišel nápad hodit po něm granát, který měli ještě k dispozici. Bylo by to však riskantní, střepina by je mohla jednak oba zranit a výbuch by jistě přivolal další německé posily. Oba mu začali vyprávět, co se tam stalo, že je tam velký požár. Působili vyděšeně z toho, že tam hoří a voják je nakonec nechal jet dál. Byli tak zachráněni. Němci na tuto jejich akci reagovali zpřísněním kontrol. Od té doby také vždy umísťovali na hlídku dva vojáky.³³² Při kontrole musel být odhozen jeden ruční granát. Pro skupinu byl však velmi důležitý, a tak se její členové vydali dalšího dne na ono místo zpět. To však již bylo hlídáno německým vojákem, který čekal na to, zda si pro granát někdo přijde. Na místě činu následně probíhalo vyšetřování. Jeden z partyzánů se dokonce připlétl k fotografování místa činu, které tam gestapo provádělo. V hlášení, které podával veliteli o průběhu této akce, uvedl, že by si přál, aby se mu jednou ona fotografie dostala do ruky.³³³ Takovou fotografii se mi bohužel nepodařilo najít a není ani jasné, kdo byl onou vyfotografovanou osobou.

Poslední blíže popsanou akcí I. roty PPLS bylo přepadení vily na Práčově. K tomu došlo dne 26. 4. 1945 asi 30 minut po půlnoci. V tuto dobu vnikli členové III. čety do vily Dr. Novotného na Práčově. Tento člověk měl být údajně místním zrádcem. Společně s ním ve vile bydlel ještě pardubický příslušník gestapa Hubert Hanauske.³³⁴ Partyzáni se do domu dostali sklepem a pokračovali systematicky nahoru až na půdu. Prohlédli všechna místa včetně garáže a zahradního altánu. V domě byla nalezena jak německá, tak protektorátní vlajka. Prohledány byly také dokumenty, fotky a německé knihy. Takovéto důležité materiály měli partyzáni z tohoto domu přinést. Na místě se nacházelo ještě mnoho cenných věcí, jako například přístroje nebo porcelánové nádoby. Podle hlášení však partyzáni s sebou ven nic podobného neodnesli. V domě nechali jeho obyvatelům vzkaz: „*smrt německým okupantům*“³³⁵. Kdyby přišli o den dříve, našli by snad více kompromitujících materiálů, kvůli kterým byli do vily posláni.³³⁶ Celá akce trvala asi 3 a půl hodiny. Největší zásluhy při ní byly přidělovány Jiřímu Fučíkovi, který pomocí paklíčů bleskově otvíral všechny zamčené dveře v domě. Akce se účastnili všichni členové III. čety. Václav Šípek, J. Fučík a Bohuslav Procházka pátrali ve vile, Jaroslav Hudeček hlídkoval v lese a hlídal kola. Další hlídku v okolí budovy tvořili Kostkan, Radomír Cerman a Vladislav Rulíšek.³³⁷

³³² Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 22, činnost II. čety sepsal 17. 8. 1946 Solnička.

³³³ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 19, hlášení z 18. 4. 1945, bez uvedení autora.

³³⁴ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 35, činnost III. čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

³³⁵ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 8, hlášení o akce sepsané velitelem IV. čety Šípkem pod krycím jménem Torben z 27. 4. 1945.

³³⁶ Tamtéž, fol. 7 a 8.

³³⁷ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 27, činnost III. čety I. roty PPLS, sepsal Šípek, bez datace.

Přišel počátek května a dosud prováděné akce se změnilly na přímý boj s nepřítelem. Během květnových bojů s ustupujícími Němci se příslušníci této roty podíleli na bojových operacích v prostoru Tisovec, Dřeveš a Dachov. Zapojili se hlavně do bojů a přestřelek, které se odehrály dne 9. 5. 1945.³³⁸ Tato jednotka obsadila dřevešskou silnici, na které zaujala palebné postavení. Tímto manévrem ovládla prostor a silnici Tisovec – Dřeveš – Dachov. Její další příslušníci byli umístěni v lese jihovýchodně od Ležáků. Při přestřelce, která se tam uskutečnila, bylo zabito 8 Němců. Z partyzánů nebyl zraněn nikdo. Ukořistěno bylo při této akci 5 aut, 1 vůz na koňský potah, 9 koní, bedna léčiva a jiných lékařských potřeb a mnoho kusů zbraní, hlavně pušek vzoru 24. Dále velké množství granátů, min a střeliva. 14 mužů z I. roty bylo následně převedeno na pomoc ostatním jednotkám hájícím úsek silnice Majlant – Včelákov. Při tomto bojovém střetu mělo být zabaveno několik kusů motocyklů a jízdních kol.³³⁹ Teprve při těchto bojích, kdy se většina jednotek PPLS spojila ve společném útoku proti ustupujícím Němcům, členové roty poznali štáb a ostatní místní obyvatele, kteří se k PPLS přidali.³⁴⁰

Po ukončení bojů působila rota ve vyčišťovacích akcích v prostoru Svídnice, Trpišov a Šiškovice, kde došlo dne 10. 5. 1945 k zastřelení 3 německých vojáků a k zatčení dalších dvou. Ke ztrátám na straně partyzánů nedošlo.³⁴¹

Po květnových bojích se mužstvo přesunulo do Chrudimi. Nejprve do prostor měšťanské dívčí školy za kostelem na náměstí, 12. 5. 1945 pak do kasáren u Krajského soudu v Chrudimi. Rota měla v té době, podle hlášení z 10. 5. 1945, početní stav 15 osob.³⁴² Přesun nastal nejspíše proto, že ubytovací podmínky ve škole byly hlášeny jako špatné.³⁴³ Hlavním úkolem příslušníků roty byla strážní činnost u hlavního štábu pluku. Proto nesla někdy také označení 1. štábní rota. Následovaly pátrací akce v okolí Chrudimi.

Zajímavá akce se odehrála dne 12. 5. 1945. Toho dne příslušníci I. roty zastřelili 3 německé vojáky. Poté se ukázalo, že to nebyli jen obyčejní němečtí vojáci. Všichni tři se snažili vydávat za partyzány. Přitom jen loupili, rabovali, okrádali a takto utržené věci pak prodávali. Byl mezi nimi i příslušník SS. U těchto Němců bylo nalezeno 90 kg cukru, mnoho

³³⁸ Tamtéž, fol. 38, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945.

³³⁹ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 32, hášení I. roty veliteli oddílu z 9. 5. 1945 sepsané Týcem.

³⁴⁰ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 23, přehled činnosti II. čety sepsaný 17. 8. 1946 Solničkou.

³⁴¹ Tamtéž, fol. 38, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945.

³⁴² Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 34, denní hlášení I. roty sepsané 10. 5. 1945 velitelem Týcem.

³⁴³ Tamtéž, fol. 62, hlášení I. roty sepsané 10. 5. 1945 velitelem Týcem.

sádra, šatstva, prádla a také 40 000 K v hotovosti, 4 hodinky, prsteny a jiné cennosti. Nebyly tak pochyby o tom, že tyto věci museli ukrást.³⁴⁴

Docházelo také ke spolupráci jednotlivých rot I. praporu. Například dne 13. 5. 1945 došlo ke spojení I. a II. roty. Obě byly dány k dispozici Národnímu výboru v Heřmanově Městci. Od jeho vedení dostaly roty za úkol propátrat oblast katastru tohoto města. Jednalo se o obce Zbyslavce, Míčov, Jetonice, Slavkovice, Vyžice, Kostelec, Podhradí, Starý Dvůr, Tasovice a Vápenný Podol. Došlo k prohledání daného území a některé problematické úseky byly dokonce prohledány opakovaně. Při tomto pátrání byli zajati 3 Němci, kteří nebyli ozbrojeni. Do akce bylo nasazeno více jednotek proto, že se krajem šířily zvěsti, že se v oblasti nachází až 300 Němců, kteří se v místních lesích ukrývají před spravedlností. Takovéto tvrzení se však nepotvrdilo.³⁴⁵

V době, kdy rota nepátrala po ukrytých osobách, mělo mužstvo program sestavený zejména z přípravy na střelnici či cvičení.³⁴⁶ Jednalo se o pohybová cvičení, dále cviky s puškou či kontrolu zbraní. Členové roty také pomáhali s různorodými pracemi, které bylo ve městě potřeba provádět. Například s převozem nejrůznějších věcí a materiálů.³⁴⁷

Nastaly ale také situace, kdy příslušníci PPLS neměli zrovna nejlepší chování vůči veřejnosti. Postupně proto docházelo k odebírání zbraní a munice, kterou měli partyzáni u sebe. I. rota tak odevzdala automatické pistole všech typů, munici do nich, granáty všech typů, ruční pistole, munici do pušek a také kulomet s příslušnou municí. Na oplátku mužstvo obdrželo jako výzbroj jednu pušku, 30 ostrých nábojů, opasek, bodlo a toto vše pro každého člena jednotky. Celkem I. rota obdržela 27 pušek typ 98, 810 ostrých nábojů, 27 opasků a stejný počet bodel a pásů. Dále ještě 5 ručních pistolí a 40 nábojů do nich. V hlášení bylo dále uvedeno, že další 3 příslušníci nebyli v době vyzbrojení přítomni.³⁴⁸ Z toho si můžeme udělat představu, že zhruba v polovině měsíce května 1945 byl početní stav I. roty 30 osob. Tento počet se však den ode dne měnil. Postupem doby se spíše snižoval. Zapojení muži odcházeli na dovolenou či do svých civilních zaměstnání.

³⁴⁴ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 38, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945.

³⁴⁵ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 40, denní hlášení I. roty z 15. 5. 1945 sepsané velitelem Týcem.

³⁴⁶ Tamtéž, fol. 46, denní hlášení I. roty z 19. 5. 1945 sepsané velitelem Týcem.

³⁴⁷ Tamtéž, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol. 33, hlášení velitele I. roty Týce ze dne 25. 5. 1945.

³⁴⁸ Tamtéž, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-6, fol. 74, hlášení o výzbroji I. roty sepsal Vondráček 18. 5. 1945.

4. 1. 1 Významné osoby I. roty

Josef Týc, velitel I. roty, se narodil dne 17. 9. 1917 v Radochlíně, okres Chrudim. Po vyučení pracoval jako dělník v Pardubicích, kde dostudoval měšťanskou školu. V roce 1937 nastoupil vojenskou službu, ve které setrval do března 1939. V době vzniku protektorátu působil jako spojka, která převáděla osoby do Polska.³⁴⁹ Jednou málem došlo k jeho vyzrazení, což se nestalo jen díky pomoci velitele četnické stanice ve Vrbatově Kostelci – vrchnímu strážmistru Karlu Knězovi. Následovala spolupráce Týce s Knězem a celou ležáckou skupinou. Po vypálení Ležáků Týc svou odbojovou činnost ukončil. Zatčen naštěstí nebyl. Později se nechal zaměstnat u německé firmy Becher³⁵⁰ v žulových lomech. Správce lomu Kosinu přesvědčil, aby ho zaměstnal jako střelmistra. V lomu kradl výbušniny a v únoru roku 1945 vstoupil do partyzánských řad. V rámci PPLS se podílel na destrukčních akcích na železniční trati Pardubice – Havlíčkův Brod. Nutno dodat, že správce lomu Kosina o jeho činnostech věděl a tiše ho podporoval. V květnových dnech roku 1945 se Týc účastnil bojů u Včelákova a Miřetic v pozici velitele roty.³⁵¹ Podrobně ve svých vzpomínkách líčil konec války, zejména přestřelku s Němci u Ležáků. „*V neděli první přestřelky s bandyty SS prostor Perk – Havlovice – Ležácký kopec, zasahují také, odvádím rusa kterého němci pronásledují do lomu Hluboká vracím se zpět nacházím střeleného vojáka do stehna podepřu jej a odvádím jej do naší vesnice je uložen u Oplištilu a zaopatřen. Řekl mi že má automat schovaný pod kanálem kde leží kabát, jdu jej hledat prší, všude plno vody hledám 3 hodiny jsem unaven automat nenalézám.*“³⁵² Druhý den následovala v prostoru bývalé osady v Ležákách další přestřelka s Němci.³⁵³ Od 5. 5. 1945 převzal od Matyáše funkci velitele roty, ve které setrval až do června 1945.

Oldřich Říha, velitel I. čety I. roty, se narodil dne 4. 2. 1925 ve Skutči. Školu vystudoval v Chrudimi, kam se jejich rodina přestěhovala. V roce 1938 byl přijat do řad letecké mládeže, ovšem kvůli dalším událostem toho roku nemohl do armády nastoupit. Vyučil se u firmy Wiesner v Chrudimi jako strojní zámečnick. V roce 1940 byl zatčen jeho otec a odvezen do Německa. Domů se vrátil v roce 1943. Říha pracoval u firmy Wiesner, kde

³⁴⁹ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 561, životopis Týce z 16. 5. 1945.

³⁵⁰ Zajímavostí je, že firma K. H. Bechera odkoupila lom Hluboká začátkem března 1943. Součástí této firmy se tak stal i někdejší podnik – žulové lomy Františka Vaška. Protože se jednalo o majetek propadlý říši, byl podhodnocený prodán. O to se postaral šéf pardubického gestapa Clages, K. H. Becher byl totiž jeho synovec. http://www.lezaky-memorial.cz/history4243_cz.aspx [cit. 2013-06-03]

³⁵¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, fol. 503, životopis Týce z 16. 5. 1945.

³⁵² Tamtéž, fol. 561, životopis Týce z 16. 5. 1945.

³⁵³ Tamtéž.

sabotoval výrobu. Například tím, že za jeden den udělal 150 kusů zmetků. Další jeho sabotáží bylo, že v roce 1942 rozbil pojízdný jeřáb na převoz granátových tyčí. Výroba pak stála tři dny. Dával také do převodových skříní mezi zuby železné kolíčky, které zuby u kol rozdrtily. Do ložisek zase sypal písek, aby se zadřela. Působil již jako člen ROMu a na podzim roku 1944 naplno vstoupil do nově vznikajícího PPLS. Ve svém zaměstnání zhotovoval pro skupinu pouzdra pro nálože, klíny na koleje, nárazové a tlakové rozbušky a další jiné věci potřebné pro sabotážní činnost. V květnu 1945 se účastnil bojů s ustupujícími německými jednotkami.³⁵⁴ Tato osoba je zajímavá proto, že se jedná o jednoho z posledních žijících členů PPLS. S tímto člověkem jsem měla možnost mluvit a nutno dodat, že i přes svůj věk si p. Říha uchoval velké množství vzpomínek, které mi ochotně sdělil. Ve svém vyprávění vzpomínal i na další sabotážní akce u firmy Wiesner. První provedl k příležitosti úmrtí Heydricha. Podle jeho slov cítil, že je nutné také něco udělat. Jednalo se o ničení strojů a potvrdil také již zmíněnou akci s rozbitým jeřábem. K té ještě uvedl, že bylo skutečně velké štěstí, že se nad ním mistr slitoval a neudal celou událost jako úmysl. Ve všech hlášeních uvedl, že se jednalo o klukovinu, ne o sabotáž či úmyslně spáchaný čin. To Říhu zachránilo. Stačilo to, že oprava byla velice drahá.³⁵⁵ I on se účastnil závěrečných válečných střetů a před tím na mnoha dalších destrukčních činech. Jeho akce na zadržení pancéřového vlaku v Chrudimi den 5. 5. 1945 byla podrobně popsána výše.

Václav Šípek, alias Torben, byl velitelem III. čety I. roty. Narodil se dne 29. 9. 1924 v Trnové. Absolvoval měšťanskou školu a poté se vyučil v železářském obchodě u firmy Káles v Chrudimi³⁵⁶. I on byl jedním ze zakladatelů organizace ROM. Jeho angažování v odboji začínalo pomalu v období února 1944. Tehdy přišel jako totálně nasazený do továrny firmy Wiesner v Chrudimi. Právě tam poznal Šípek skupinu mladých lidí s podobnými názory na okupaci a fungování protektorátu, jako měl on. Jejich prvním úkolem se stalo sabotování výroby. Dne 28. 10. 1944 zorganizoval Šípek v dílně protestní akci. Ta se odehrávala na principu malého množství výroby, kterou měli zaměstnanci provést. Normálně byl denní výkon 240 ks granátů, v tento den ale došlo k vyrobení jen 80 ks. Došlo také k navázání spojení s Ossendorfem, kterého bral jako poradce a pomocníka.³⁵⁷ Postupně se připojil k PPLS. Dne 12. 12. 1944 došlo k podepsání partyzánské přísahy. 23. 1. 1945 dostali všichni členové této skupiny, podle mě spíše velitelé rot a případně čet, od Ossendorfa tabletku jedu

³⁵⁴ Tamtéž, fol. 514, životopis Říhy, bez datace.

³⁵⁵ Rozhovor s Oldřichem Říhou, v Chrudimi 14. 3. 2013.

³⁵⁶ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, fol. 530, životopis Šípka z 29. 5. 1945.

³⁵⁷ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 32, činnost III. čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

pro případ, že by byli zadrženi gestapem. Ossendorf měl toto komentovat slovy: „*To nesmí být pro Vás jed, to je symbol kamarádství.*“³⁵⁸ Zlomem se pro Šípka stalo datum 14. 2. 1945. Němci ho chtěli poslat na budování zákopu. On však nesouhlasil a rozhodl se odejít do ilegality. Bylo to v době, kdy se začaly tvořit tzv. úderné pětky – čtyry. Právě Šípek byl velitelem jedné z nich. V ilegalitě se ještě upevnila jeho spolupráce s Ossendorffem. Šípek tiskl mnoho letáků jak pro německé vojáky, tak i pro místní obyvatelstvo.³⁵⁹ Z ilegality vystoupil 29. 3. 1945 po záruce úředníka z úřadu práce o tom, že pátrání po něm bude zastaveno. Dalším významným datem byl 5. duben 1945. Toho dne obdržel Šípek pro svou četou první ruční granát. Dne 14. 4. 1945 se poprvé setkal i s velitelem PPLS Kišem. Počátkem května nastal i pro Šípka čas na přímý boj s německými nepřáteli. Dne 6. 5. 1945 se zapojil do ozbrojených střetů u Miřetic, kam z chrudimského nádraží přivezl, společně s dalším příslušníky III. čtyry, svým spolubojovníkům zbraně.³⁶⁰

4. 2 II. rota

II. rota byla nejprve, jako tzv. kořistnicko-diverzní četa, součástí roty I. Hlavním úkolem bylo opatřování zbraní, trhavin a provádění destrukčních akcí. Skupina byla složena z 10 až 12 železničářů z pardubického nádraží a obyvatel Slatiňan. Železničáři postupovali od menších a jednodušších sabotážních akcí až k větším destrukčním činům.³⁶¹ Této rotě se během její činnosti podařilo 12krát přerušit telefonní a telegrafní vedení. Dále se pod vedením této skupiny měly odehrát dvě destrukce na železnici a mělo dojít ke zničení 20 světlometů a 4 cisteren.³⁶² Tato rota se také měla podílet na šesti letákových akcích společně s I. a III. rotou.³⁶³ Podařilo se mi dohledat hned pět destrukčních akcí na železnici, ale o podílu příslušníků II. roty na zmiňovaných letákových akcích či na konkrétních akcích přerušení vedení jsem informace nenalezla.

Při odzbrojování ustupujících německých jednotek padlo jako jejich kořisti 6 aut, 5 letadel, 1 vysílací stanice a 39 koní. Pod zbraněmi této skupiny zemřelo 96 Němců, dalších

³⁵⁸ Tamtéž, fol. 33.

³⁵⁹ Tamtéž.

³⁶⁰ Tamtéž, fol. 35.

³⁶¹ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 1, zpráva o činnosti I. praporu sepsaná velitelem Kišem dne 21. 5. 1945.

³⁶² Tamtéž, fol. 2.

³⁶³ Tamtéž, fol. 3.

9 bylo zraněno a 206 zajato. Na straně partyzánů došlo k jednomu jedinému zranění.³⁶⁴ Velitelem této roty byl, od jejího přistoupení k PPLS 15. 1. 1945, František Zajíček.³⁶⁵ Po zapojení se stal Zajíček jedním z hlavních zásobovatelů pluku zbraněmi a třaskavinami, které skupina odcizovala z železničních transportů projíždějících nádražím v Pardubicích.³⁶⁶ Po reorganizaci pluku po 10. 5. 1945 se stal velitelem II. roty Miroslav Paul, krycím jménem Vazák, jeho zástupcem Jaroslav Mrkvička.³⁶⁷

Konkrétní akce této roty nemáme tak dobře popsané, jako to bylo u I. roty. Musíme se proto více opřít o vzpomínky a popisy činnosti jednotlivých členů. Ani v nich však nenalezneme příliš mnoho konkrétních informací o prováděných akcích. Chybí přesné popisy, jména či data provedení jednotlivých akcí. To zejména v činnosti části skupiny ze Slatiňan. Popsánu máme alespoň činnost skupiny kolem velitele Zajíčka. Ta prováděla sabotážní činy ještě před přistoupení k PPLS.

O činnosti Františka Zajíčka a jeho záškodnické skupiny působící na pardubickém nádraží, informovala také Pamětní kniha železniční stanice Pardubice. Již rok 1942 byl uváděn jako období, kdy se neorganizované záškodnické činy proměnily v organizovanou práci.³⁶⁸ Více činnosti přibylo v roce 1943, kdy začalo touto důležitou železniční tepnou proudit velké množství vojenských transportů na ruskou frontu. Stoupaly tak sabotážní akce zaměstnanců místní stanice. Děly se činy jako přefezávání tlakových hadic či krádeže vojenských zásilek.³⁶⁹ V roce 1943 započala tato destrukční četa práce na ničení telefonních a telegrafních kabelů. V této době se Zajíčkovi povedlo zničit na nádraží v Pardubicích dva nové kluzáky od firmy Mráz z Chocně, které se měly dostat do Prahy. Destrukce na železnicích prováděla tato skupinka od roku 1944.³⁷⁰ Tyto akce jsou popsány v příloze č. 10. Kromě železničářů z okruhu F. Zajíčka prováděli destrukce na železnici také další příslušníci II. roty, většinou obyvatelé ze Slatiňan. Ti se do těchto aktivit zapojili koncem března 1945. Nejprve prováděli destrukce mechanicky a to tak, že stavěli výhybky tzv. napůl. Tím došlo k vykolejení vlaku.³⁷¹ Později se na takovéto akce používaly výbušné nálože. Na jejich výrobě

³⁶⁴ Tamtéž.

³⁶⁵ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 6, zpráva o činnosti PPLS, bez autora a bez datace.

³⁶⁶ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 64, seznam členů sdružených kolem osoby Františka Zajíčka, sepsal Zajíček 27. 7. 1946 v Ústí nad Labem.

³⁶⁷ Tamtéž, sign. 308-71-2, tabulky členů vypracované k jednotlivým rotám.

³⁶⁸ NA, Praha, Sběrka staničních kronik, inv. č. 856, kart. 40, fol. 53, Pamětní kniha železniční stanice Pardubice.

³⁶⁹ Tamtéž, fol. 54.

³⁷⁰ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 64, seznam členů sdružených kolem osoby Františka Zajíčka, sepsal Zajíček 27. 7. 1946 v Ústí nad Labem.

³⁷¹ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 36, činnost II. roty slatiňanské ze 17. 5. 1945, bez uvedení autora.

se podíleli jednotliví členové roty, například Zdeněk Budínský. Tyto akce se uskutečňovaly zejména na úseku trati Slatiňany – Zaječice. To byla hlavní oblast, kde se angažovala tato část slatiňanské roty.³⁷²

Základem však bylo získávání zbraní a výbušnin. O to se staral Zajíček se svými spolupracovníky. Zbraně získávali členové skupiny, zaměstnanci drah, z vlakových transportů, které projížděly přes pardubické nádraží. Takto získané zbraně se pak staly základními bojovými prostředky, které měl celý pluk k dispozici. Často se členům této roty, alespoň těm zaměstnaným na dráze, říkalo tzv. Zajíčková parta. V té působili Václav Kysilka, Josef Novák, František Záleský, Jindřich Viterna a Josef Hlavatý.³⁷³ Dále také Josef Štěpánek, Antonín Šťastný, Jindřich Borůvka, František Marek a Jan Maliarik.³⁷⁴ Tato skupina se pak stala četou slatiňanské II. roty.

Sám Zajíček se podílel na destrukční akci v továrně v Semtíně, kterou provedl společně s příslušníky III. pardubické roty. Společně s nimi se také účastnil přepadení budovy Poštovního ředitelství v Pardubicích, ze které si odnesli větší množství zbraní.³⁷⁵ Obě tyto akce jsou podrobněji popsány v kapitole týkající se činnosti III. roty.

Příslušníci II. roty uskutečňovali také propagační akce, jako například tu provedenou v noci z 19. na 20. dubna 1945 ve Slatiňanech. Na všech veřejných budovách a ohradách byla v tuto noc velkými písmenky napsána hesla: „*Ať žije nová vláda ČSR!*“ „*Pryč s Němci!*“ „*Ať žije čsl. republika!*“³⁷⁶ Celá akce se zdařila a místní obyvatelé ji podle hlášení přivítali.³⁷⁷ Další konkrétní akce se mi však nepodařilo dohledat.

Celá skupina se více zapojila v závěrečných květnových bojích u Měřetic v období od 6. 5. 1945.³⁷⁸ Po ukončení posledních válečných bojů se její příslušníci přesunuli do Chrudimi. V jejím okolí pátrali po uprchlých německých vojácích a dalších hledaných osobách. Například dne 11. 5. 1945 prohledávali příslušníci této roty okolí Bylan a Lánů

³⁷² Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 28, činnost Budínského, bez datace.

³⁷³ Tamtéž, sign. 308-71-2, tabulky členů vypracované k jednotlivým rotám.

³⁷⁴ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 64, seznam členů sdružených kolem osoby Františka Zajíčka, sepsal Zajíček 27. 7. 1946 v Ústí nad Labem.

³⁷⁵ Tamtéž.

³⁷⁶ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 18, hlášení I. čety II. roty z 21. 4. 1945, podpis nečitelný.

³⁷⁷ Tamtéž.

³⁷⁸ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 36, činnost II. roty slatiňanské ze 17. 5. 1945, bez uvedení autora.

u Chrudimi.³⁷⁹ I když informace o početním stavu této roty máme dosti strohé, můžeme se domnívat, že se tento stav pohyboval kolem 15 až 20 osob.

4. 2. 1 Významné osoby II. roty

Miroslav Paul se narodil 17. 10. 1924 ve Slatiňanech. Svou partyzánskou činnost zahájil v únoru 1945. Působil jako spojka Miroslava Starého, který žil v této době v ilegality. Opatřoval zprávy o přesunu Němců a jejich činnosti, kterou vyvíjeli proti partyzánům. Pro partyzánskou činnost získal pět svých kamarádů, se kterými se účastnil různých odbojových akcí. Ve svých vzpomínkách uvedl, že od jisté osoby získával zbraně všeho druhu. Mělo se jednat o pušky, granáty a kulometry, které pak dodával ostatním partyzánům. Od koho konkrétně však zbraně získával, nebylo uvedeno. Snad od F. Zajíčka. Ve výčtu akcí, které proti Němcům podnikal, uvedl destrukce na železničních tratích, sabotování výroby v továrně na hasicí přístroje pro německé letiště či zapalování sena určeného pro německé vojsko. Při vypuknutí Květnového povstání měl zabrat zbraně asi 200 německých vojáků. Není však jasné, z jaké posádky. Účastnil se také bojových akcí u Miřetic a následně akcí pročesávání lesů a zneškodňování Němců ukrývajících se v okolí.³⁸⁰

Zajímavá je osoba Františka Zajíčka. Jak jeho činnost v období protektorátu, tak i jeho další poválečný osud. **František Zajíček** se narodil 5. 2. 1896 v Ústí nad Labem. Jeho otec vlastnil obuvnickou dílnu v Krásném Březně a matka byla v domácnosti. Vyučil se řezníkem a od roku 1920 byl zaměstnán u čs. drah. Od stejného roku byl také členem České strany národně sociální.³⁸¹ Žil v oblasti severních Čech a v roce 1938 musel ze svého rodného kraje odejít. V této době začala jeho, jak uvedl ve svém životopise, nenávisť k Němcům.³⁸² Tam také došlo k jeho prvnímu problému s Němci v potyčce při evakuaci místních obyvatel. Při ní se zapletl do smrti jednoho Němce a zranění dalších dvou.³⁸³ Byl zaměstnán jako železničář a po odsunu zakotvil na nádraží v Pardubicích. To bylo ideální místo pro provádění nejrůznějších sabotáží, zejména pro ničení vojenského materiálu, který po železnici putoval na frontu. Přes tuto hlavní trať projíždělo mnoho vojenských transportů na východ. Zde začal

³⁷⁹ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 36, hlášení stíhacího oddílu sepsané velitelem Paulem (Vazákem) ze dne nejspíše 18. (špatně čitelné) 5. 1945.

³⁸⁰ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 5, 6, činnost Paula, bez datace.

³⁸¹ <http://www.ustrcr.cz/cs/zajicek-frantisek-5-2-1896>, [cit. 2013-05-14]

³⁸² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, fol. 510, životopis Zajíčka, bez datace.

³⁸³ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 64, seznam členů sdružených kolem osoby Františka Zajíčka, sepsal Zajíček 27. 7. 1946 v Ústí nad Labem.

provádět sabotážní akce v podobě rozřezaných pneumatik na vozidlech, ničení kompasů, výškoměrů a vysílaček převážených letadel či strhávání elektrických drátů. Nefunkční po jeho akci skončily například světlometry určené pro pardubickou vojenskou posádku. Postupem času začali Němci transporty více a ostřeji střežit. Zajíček se tak na podzim 1942 rozhodl založit odbojovou železničářskou skupinu. Na některé prohřešky Zajíčka jeho vedoucí však přišli a hrozil mu postih pro poškozování vojenských zásilek. Byl proto ze svého místa sesazen a přeložen k nižší službě. Po nějaké době se mohl vrátit zpět na své původní místo a v sabotážích mohl dále pokračovat.³⁸⁴ V roce 1942 provedl Zajíček destrukční akci přímo na pardubickém nádraží. Umístnil nálož na kolejiště v nádraží těsně před příjezdem rychlovlaku. Ten byl při výbuchu velice poškozen. Za týden tuto akci opakoval. Zajíček loupil také zbraně a vojenský materiál z vlaků, které je přes pardubické nádraží přepravovaly. Získal takto třaskaviny a zbraně. Mělo se jednat asi o 500 ručních granátů a 16 pušek.³⁸⁵ Takto získaný vojenský materiál byl uskladněn u Zajíčka v bytě ve skrýši pod podlahou. Jeho paní domácí však měla určité tušení o jeho činnosti, proto se tento materiál později uchovával u Josefa Herolda, pozdějšího předsedy Národního výboru ve Slatiňanech.³⁸⁶ V dubnu 1945 se účastnil destrukční akce v továrně v Semtíně a na počátku května pak přepadení Poštovního ředitelství v Pardubicích. V květnových dnech roku 1945 se podílel na odzbrojování německých posádek. Dne 5. 5. 1945 byl zatčen velitelem slatiňanské německé posádky Moserem společně se skupinkou další pěti lidí. Zajíček měl mít údajně na rukávu partyzánskou pásku a za opaskem pistoli. Byl zajištěn a odvezen na úřadovnu gestapa do Pardubic. Situace ve Slatiňanech se vyostřila natolik, že zdejší velitel německé posádky prohlašoval, že za každého napadeného německého vojáka by nechal postřílet deset civilních občanů města. K tomuto kroku však nedošlo díky tomu, že do města začaly postupně přijíždět první tanky Rudé armády.³⁸⁷ Zajíček byl propuštěn až v době osvobození republiky.³⁸⁸

Po válce se vrátil do Ústí nad Labem, kde v letech 1945 až 1947 působil na Okresním národním výboru v pozici člena osidlovací komise. V roce 1948 se vrátil k práci u drah a právě tam začala jeho další odbojová činnost, tentokrát ve III. protikomunistickém odboji.³⁸⁹ Alespoň v krátkosti k jeho činnosti po únoru 1948. Od této doby plánoval destrukce na

³⁸⁴ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 510, životopis Zajíčka, bez datace.

³⁸⁵ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 64, seznam členů sdružených kolem osoby Františka Zajíčka, sepsal Zajíček 27. 7. 1946 v Ústí nad Labem.

³⁸⁶ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 510, životopis Zajíčka, bez datace.

³⁸⁷ SOKA Chrudim, Četnická stanice Slatiňany, Památník, nezpracovaný fond, bez folia.

³⁸⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, fol. 510, životopis Zajíčka, bez datace.

³⁸⁹ <http://www.ustrcr.cz/cs/zajicek-frantisek-5-2-1896>, [cit. 14. 5. 2013]

železničních tratích a za tímto účelem schraňoval zbraně a střelivo. Akce chtěl podniknout jako demonstrace proti nově nastupující moci. Jedinou provedenou akcí však bylo zničení železničních kolejí v květnu 1949. Údajně také chtěl vyhodit do povětří budovu sekretariátu krajského vedení KSČ a podle vyšetřovatelů StB plánoval i atentát na tehdejšího předsedu vlády Antonína Zápotockého. Podle obvinění shromažďoval také informace o vývoji v jeho okolí, které dále poskytoval do rádia Svobodná Evropa. Podílel se také na útěku jednoho občana do zahraničí. Do pasti StB padl v roce 1952 v rámci akce s názvem „Likvidace“, která byla zaměřena proti zaměstnancům drah. StB přišla na to, že ukrýval zbraně a od počátku roku 1953 byl sledován. Zatčen byl 17. 3. 1953 a byl obviněn z velezrady a vyzvědačství. Rozběhl se tak další z nechvalně známých procesů 50. let, ve kterém byl Zajíček hlavním z obviněných.³⁹⁰ Byl odsouzen k trestu smrti a dne 7. 7. 1954 v Praze na Pankráci popraven. Rehabilitován byl v roce 1990, v roce 1993 získat čestné občanství města Ústí nad Labem in memoriam a v únoru 2006 mu byla na ústeckém nádraží – západ odhalena pamětní deska.³⁹¹

4. 3 III. rota

Další složkou I. praporu byla III. rota z Pardubic. Ve spojení byla s rotou ze Slatiňan, respektive s Františkem Zajíčkem, se kterým získávala zbraně.³⁹² Již od prosince 1944 fungovalo pravidelné zasilání zbraní. To probíhalo tak, že když měli železničáři z okruhu Zajíčka noční směnu, přijeli vždy do Pardubic dvě spojky vyslané z Chrudimi. Ty okolo 21 hod. převzaly v Pardubicích balíky nebo pytle se zbraněmi, které putovaly dále do chrudimského regionu. Takto se do oblasti dostávaly nejenom zbraně, ale také zásoby jídla a kuřiva.³⁹³ Příslušníci III. roty provedli významnou destrukci vodovodního potrubí v továrně v Semtíně. Vedení této akce se ujal Zajíček z II. roty ze Slatiňan. III. rota se zaměřovala

³⁹⁰ Proces s touto skupinou byl jedním z nejvýznamnějších politických procesů, které se konaly v Ústí nad Labem. Souzena byla 11členná skupina zaměstnanců čs. drah, převážně členů národně sociální strany. Tento proces se konal 30. až 31. 4. 1954 v Ústí nad Labem a všech 11 souzených bylo obviněno z trestných činů velezrady a vyzvědačství. Zajíček byl odsouzen k trestu smrti, další dva obvinění k trestům doživotí a zbytek skupiny k trestům odnětí svobody na 11 až 25 let. <http://www.ustrcr.cz/cs/zajicek-frantisek-a-spol>, [cit. 2013-05-14]

³⁹¹ <http://www.ustrcr.cz/cs/zajicek-frantisek-5-2-1896>, [cit. 2013-05-14]

³⁹² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 1, zpráva o činnosti I. praporu sepsaná velitelem Kišem dne 21. 5. 1945.

³⁹³ VÚA – VHA, Praha, Osvědčení Bohuslava Komárka od komise MNO vydávající osvědčení podle zákona 255/1946 Sb., čj. 181766-38/77, s. 2.

hlavně na získávání vojenského materiálu a v květnových dnech na odzbrojování německých vojáků.³⁹⁴ Měla podniknout 5 akcí zničení telefonního a telegrafního vedení. Při jejich destrukčních činnostech došlo také ke zničení 2 cisteren.³⁹⁵ Tato rota se společně s rotou I. a II. měla podílet na šesti letákových akcích. Dohledané akce jsou uvedeny dále v textu. Jako kořist při závěrečném odzbrojování ustupujících německých jednotek si na svůj účet připsala 6 zabraných aut, 2 sanitní vozidla, 1 pancéřové auto, 1 autovysílačku, 1 vysílací stanici a 10 koní. Zabitých Němců bylo 69, dále 6 raněných a 116 zajatých. Z řad partyzánů došlo pouze k jednomu zranění.³⁹⁶ Do reorganizace pluku po 10. 5. 1945 působila pardubická rota pod označením X. rota PPLS pod velením Jana Miky, Bohuslav Komárek, řečený Sandy, byl jeho zástupcem.³⁹⁷ Poté se jejím velitelem stal B. Komárek. Foto členů III. roty v příloze č. 11.

Počátky odbojové činnosti této roty spadají do poloviny listopadu 1944. V této době došlo ke kontaktu s Miroslavem Starým. Ten pobýval v ilegalitě a byl to právě on, který tuto skupinu v lednu 1945 napojil na PPLS. Členy v počátcích byli Otta Jirout, Jan Mika, František Mika, František Němec a Bohuslav Komárek. Partyzánskou přísahu složili dne 2. 1. 1945. K již jmenovaným členům později přibyl Alois Svoboda a Lubor Šimek.³⁹⁸ Partyzánská přísaha členů této roty v příloze č. 12.

III. rota se zaměřila hlavně na získávání zbraní a třaskavin, které předávala velitelství pluku. Přejít k dopravě zbraní z Pardubic, a také k diverzní činnosti, nastal navázáním spojení s F. Zajíčkem, tedy s II. rotou. Takto byly například získány bomby na letišti v Pardubicích, které pro skupinu zcizoval František Mika, který byl na letišti nejspíše zaměstnán. Došlo také k přepadení křižanovické mlékárny nebo Ředitelství pošt a telegrafů v Pardubicích, odkud bylo ukradeno velké množství automatických pistolí.³⁹⁹ Tato akce je dále popsána podrobněji. O údajném přepadení mlékárny jsem bližší informace nenalezla. Zbraně a výbušniny byly získávány také ve zbrojovce v Přelouči. Z této továrny je pro

³⁹⁴ Tamtéž, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 1, zpráva o činnosti I. praporu sepsaná velitelem Kišem dne 21. 5. 1945.

³⁹⁵ Tamtéž, fol. 2.

³⁹⁶ Tamtéž, fol. 3.

³⁹⁷ Tamtéž, sign. 308-71-2, tabulky členů vypracované k jednotlivým rotám. K působení pardubické roty také NĚMEČEK, Jan. Protifašistický odboj na Pardubicku (7). Partyzánská pluk Ludvíka Svobody. In *Zář, List pardubického okresu*, 1990, č. 48, s. 3.

³⁹⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 57, činnost X. roty pardubické sepsal Jirout 25. 6. 1946.

³⁹⁹ Tamtéž.

skupinu odcizoval Václav Starý. Ten se také účastnil akce odmontování kulometů na pardubickém letišti.⁴⁰⁰

Do ledna 1945 projevovala tato rota jen činnost organizační, propagační a přípravnou. Hlavní náplní práce se tak stávalo vylepování letáků, které skupina většinou dostávala z velitelství. Některé letáky si její příslušníci také vytvářeli sami.⁴⁰¹ Podobné letákové akce prováděli příslušníci III. roty také na konci dubna 1945. Letáky jim byly doručeny z velitelství a následně byly distribuovány na různých místech v okrese Pardubice. Této propagační akce se účastnili noví členové, kterými se v té době stali Lubor Šimek, Josef Hrdý, Antonín Fikejs a Jiří Vávra.⁴⁰² Při jedné takové akci měli příslušníci roty například za úkol vylepit za jednu noc letáky, které se objevily nejen v centru Pardubic, ale i v okrajových částech jako Svítkov, Slovaný, Pardubičky či Jesničanky.⁴⁰³ Výčet akcí I. praporu uvádí, že se tato rota podílela na šesti letákových akcích. To se mi však ověřit nepodařilo. Bližší informace k dalším podobným akcím tak nemáme k dispozici.

O akcích přerušování telefonního a telegrafního vedení, kterých mělo být podle souhrnné zprávy o činnosti I. praporu pět, jsem zmínky také nenalezla.

Skupina se také angažovala na několika destrukčních akcích na železnici. Těch se s příslušníky této roty účastnil Miroslav Starý v pozici destrukčního instruktora. Mělo se jednat o tři akce na trati Medlešice – Skuteč.⁴⁰⁴ Podařilo se mi dohledat pouze dvě. Z nich však jen jedna byla provedena na odpovídajícím úseku železniční trati. Tyto jsou uvedeny v příloze č. 10. Na své konto si však příslušníci této roty připsali dvě významnější akce, které bych v následujících řádcích ráda zmínila.

Velkou destrukční akcí byla ta v továrně Explosia v Semtíně. Velitelem této akce byl František Zajíček z II. roty.⁴⁰⁵ Rozkaz k provedení přišel od velitelství pluku asi v polovině dubna 1945. Akci provedl Bohuslav Komárek společně se Zajíčkem.⁴⁰⁶ Třetím účastníkem

⁴⁰⁰ Tamtéž, sign. 308-69-5, fol. 20, seznam členů a činnosti z 11. 10. 1945 sepsal Šimek.

⁴⁰¹ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 57, činnost X. roty pardubické sepsal Jirout 25. 6. 1946.

⁴⁰² Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 62, vzpomínky Jan Miky z 2. 8. 1946.

⁴⁰³ VÚA – VHA, Praha, Osvědčení Bohuslava Komárka od komise MNO vydávající osvědčení podle zákona 255/1946 Sb., čj. 181766-38/77, s. 2 – 3.

⁴⁰⁴ VÚA – VHA, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-6, fol. 63, Protokol sepsaný 23. 2. 1946 s Miroslavem Starým na SNB v Chrudimi.

⁴⁰⁵ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 57, činnost X. roty pardubické sepsal Jirout 25. 6. 1946.

⁴⁰⁶ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 59, vzpomínky Komárka, bez datace.

byl Jaroslav Dědek.⁴⁰⁷ Akce se odehrála dne 27. 4. 1945.⁴⁰⁸ Vodárna s potrubím byla střežena 6 německými vojáky. Ti vždy každou hodinu obcházeli přidělený úsek. Počasí takovéto akci moc nepřálo, protože pršelo. Potrubí bylo navíc asi 4 metry pod zemí, což práci také stěžovalo. Nakonec se Komárkovi podařilo otevřít dva poklopy vedoucí k potrubí, což vůbec nebylo jednoduché. Oba byly totiž opatřeny silnými zámky. Přesto se zdařilo na potrubí ve tvaru písmene „S“ umístit dvě miny.⁴⁰⁹ Výbuch slyšeli aktéři až při cestě zpět do Pardubic. Bylo tak jisté, že se akce zdařila.⁴¹⁰ Díky této poruše musely další 4 továrny v okolním průmyslovém areálu zastavit činnost. Jednalo se o Explosii Semtín, Synthesii, Ummu a Báňskou hutní v Rybitví.⁴¹¹

Další zdařilou akcí této skupiny bylo ukořistění zbraní uložených v budově Ředitelství pošt a telegrafů v Pardubicích. Na této akci se podíleli František Zajíček, Otta Jirout, Jan Míka a Bohuslav Komárek.⁴¹² Jednalo se o zbraně, které byly na příkaz Němců odebrány pokladníkům poštovních úřadů.⁴¹³ Proto uložení v této budově. Akce se odehrála dne 4. 5. 1945.⁴¹⁴ Odpoledne si skupina místo obhlédla a zamířila přímo do kanceláře, kde se zbraně balily pro další cestu do Prahy. Celá akce vypadala následovně: „*Po příchodu do kanceláře jeden úředník se ptal, co si přejeme. V tom okamžení jsme vytáhli pistole, vyzvali je, aby dali ruce nahoru, načeš bratr Zajíček na ně křikl lumpové, na co to tu máte? A hned přiskočil a naplnil 4 aktovky automatickými zbraněmi.*“⁴¹⁵ Skupina měla být v převlečení za telegrafní montéry.⁴¹⁶ Mělo být získáno 100 kusů zbraní a munice. Míka úředníky ještě vyzval, aby zachovali 20 minut ticho a nehlásili gestapu o tom, co se stalo. V 16:45 hod. již rozhlas hlásil o této sabotážní akci. V hlášení se také vyhrožovalo, že pokud by pokračovaly

⁴⁰⁷ VÚA – VHA, Praha, Osvědčení Bohuslava Komárka od komise MNO vydávající osvědčení podle zákona 255/1946 Sb., čj. 181766-38/77, s. 2.

⁴⁰⁸ JENÍČEK, Jaroslav. Národní výbory na Pardubicku v květnu 1945. In *Květnové dokumenty*. Pardubice, 1945, s. 34.

⁴⁰⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 59, vzpomínky Komárka, bez datace.

⁴¹⁰ VÚA – VHA, Praha, Osvědčení Bohuslava Komárka od komise MNO vydávající osvědčení podle zákona 255/1946 Sb., čj. 181766-38/77, s. 2.

⁴¹¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 59, vzpomínky Komárka, bez datace. Tato akce pospána také v článku: NĚMEČEK, Jan. Protifašistický odboj na Pardubicku (7). Partyzánská pluk Ludvíka Svobody. In *Zář, List pardubického okresu*, 1990, č. 48, s. 3.

⁴¹² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 59, vzpomínky Komárka, bez datace.

⁴¹³ NĚMEČEK, Jan. Protifašistický odboj na Pardubicku (7). Partyzánská pluk Ludvíka Svobody. In *Zář, List pardubického okresu*, 1990, č. 48, s. 3.

⁴¹⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, fol. 135, vložka k návrhu na vyznamenání, Komárek, z 1. 7. 1947.

⁴¹⁵ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 59, vzpomínky Komárka, bez datace.

⁴¹⁶ NĚMEČEK, Jan. Protifašistický odboj na Pardubicku (7). Partyzánská pluk Ludvíka Svobody. In *Zář, List pardubického okresu*, 1990, č. 48, s. 3.

další akce, bude to jen v neprospěch místního obyvatelstva.⁴¹⁷ Ve vzpomínce přímého účastníka Bohuslava Komárka se píše o získání 100 ks zbraní. Další zdroje jsou však ke konkrétnímu získanému počtu zbraní opatrnější. Píše se spíše o 60 až 75 ks, přičemž přesný počet nelze zjistit.⁴¹⁸ O této akci jsem našla informace také v Kronice četnické stanice z Pardubic. V ní se psalo o počtu 96 ks automatických pistolí. Dále o tom, že celá akce trvala asi 10 minut. Gestapo začalo okamžitě po oznámení tohoto přepadení pátrat po pachatelích, které bylo bezvysledné. Zatčení však byli dva zaměstnanci úřadovny, kteří byli obviněni ze spojení s pachateli a to proto, že jim umožnili přístup do budovy bez řádného povolení.⁴¹⁹ Odcizení něco přes 60 ks zbraní uvedl ve svém svědectví také Bohuslav Komárek. Upřesnil pak ještě, že celá akce se odehrála za bílého dne, asi mezi 14. a 15. hodinou. Zbraně, které takto ukořistili, putovaly na připravené stanoviště do bytu železničáře Jindřicha Viterny na místo zvané Na Zavadilce⁴²⁰ v Pardubicích. Poté byly rozděleny potřebným partyzánům do oblasti Chrudimska a Vysočiny.⁴²¹

Člen III. roty Josef Hrdý se také účastnil akce, při níž mělo dojít k destrukci velkého skladiště ekrazitu⁴²² v Němčicích u Pardubic. Skladiště bylo důkladně hlídáno a v obci se nacházela také německá posádka. Tato plánovaná akce se nakonec nepodařila. Partyzáni byli napadeni hlídacím psem, který na ně upozornil hlídku. Museli tak utéct.⁴²³ Bližší informace a podrobnosti o této akci však nemáme k dispozici.

V posledních dnech války se tato skupina účastnila bojů u Miřetic, Kovářova a Seče jako samostatná X. stíhací rota.⁴²⁴ Bojová činnost začala 5. 5. 1945. V tento den se podařilo Josefu Hrdému, Luboru Šimkovi a Antonínu Fikejsovi odzbrojit německé vojáky a získat tak zbraně. Utvořila se skupinka – J. Hrdý, A. Fikejs, Otta Jirout, Jiří Vávra a Alois Pomezny. Jejich velitelem se stal L. Šimek. Tato skupina se účastnila závěrečných bojů války v oblasti

⁴¹⁷ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 59, vzpomínky Komárka, bez datace.

⁴¹⁸ NĚMEČEK, Jan. Protifašistický odboj na Pardubicku (7). Partyzánská pluk Ludvíka Svobody. In *Zář, List pardubického okresu*, 1990, č. 48, s. 3.

⁴¹⁹ SOKA Pardubice, Okresní četnické velitelství Pardubice, Památník, inv. č. 778, bez stránkování.

⁴²⁰ Místo u dnešního nadjezdu na Paramo, ve směru k sídlišti Dukla.

⁴²¹ VÚA – VHA, Praha, Osvědčení Bohuslava Komárka od komise MNO vydávající osvědčení podle zákona 255/1946 Sb., čj. 181766-38/77, s. 2.

⁴²² Ekrazit je průmyslová trhavina, která se často používá ve vojenství pro výrobu výbušných náloží dělostřeleckých granátů. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekrazit> [cit. 2013-06-23]

⁴²³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-5, fol. 15, moje partyzánská činnost, sepsal Hrdý 1. 10. 1945.

⁴²⁴ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 59, vzpomínky Komárka, bez datace.

Seče. Pod hradem Lichnice bylo zajato 25 Němců, dalších 11 bylo zastřeleno. Skupina se později ještě rozdělila. Část šla bojovat k Miřeticím a část se vydala do Chrudimi.⁴²⁵

Dne 9. 5. 1945 se podařilo Antonínu Fikejsovi zabránit rabování německého proviantního a lazaretního vlaku na nádraží v Pardubicích. Vlak byl zastaven ve stanici a jeho zásoby byly předány čs. červenému kříži.⁴²⁶

Po ukončení bojových střetů se rota podílela na zatýkání německých vojáků a vyčišťování zalesněných oblastí v prostoru Železných hor. Později byli příslušníci roty pověřeni zatýkáním při Krajském soudu v Chrudimi. Takto potom působili až do likvidace pluku, tedy do 6. 6. 1945.⁴²⁷ Spojkou roty se štábem a se slatiňanskou rotou, se kterou byli její příslušníci ve spojení, byl po celou dobu činnosti František Mika. Další roli spojky plnil František Němec, který zajišťoval spojení této roty s ilegální organizací KSČ v Pardubicích.⁴²⁸ Spojovacím důstojníkem byl po celou dobu společné práce Miroslav Starý, který zajišťoval spojení velitelství v Chrudimi s jednotkou v Pardubicích.⁴²⁹

4. 3. 1 Významné osoby III. roty

Do této skupiny byl zapojen také **Jindřich Jirout**, otec zmiňovaného Otty Jirouta. Odbojové činnosti se účastnil také jeho další syn Stanislav. Sám Jindřich Jirout se do odboje zapojoval postupně. Již v červenci roku 1939 spolupracoval jistým hodinářem Šoropatkou z Vamberka. Tomu sehnal nějaké zbraně, které pak s několika desítkami kusů nábojů odvezl blíže neurčené ilegální skupině na Moravu. Po celou dobu okupace poslouchal zahraniční rozhlas a takto získané informace podával dál. V červenci 1944 potkal u Chvaletic sovětského uprchlíka, který se chtěl dostat k partyzánům na Slovensko. Ještě s přítelem Františkem Slukou z Nemošic mu poskytl jak radu, tak i hmotnou pomoc, aby mohl pokračovat dále ve své cestě. Větší pomoc odboji poskytoval Jirout společně se svou manželkou přímo v jejich bytě v Pardubicích, v ulici V Ráji 1648. Tam přechovávali sovětské uprchlé zajatce i materiál k výrobě trhavin. Ten pak převáželi právě jeho synové Stanislav a Otta do Železných hor, kde ho v chatě Alkazar u Slatiňan předávali Kišovi. Oba jeho synové se účastnili destruktivních akcí na trati Pardubice – Skuteč. On sám často dojížděl do Ždírcce (nejspíše nad Doubravou), v jehož okolí bylo středisko sovětských uprchlých zajatců, které hmotně podporoval.

⁴²⁵ Tamtéž, sign. 308-69-5, fol. 15, moje partyzánská činnost, sepsal Hrdý 1. 10. 1945.

⁴²⁶ Tamtéž, fol. 16, činnost v odboji, Fikejs, bez datace.

⁴²⁷ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 59, vzpomínky Komárka, bez datace.

⁴²⁸ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 57, činnost X. roty pardubické sepsal Jirout 25. 6. 1946.

⁴²⁹ Tamtéž, sign. 308-69-6, fol. 62, protokol sepsaný 12. 3. 1946 na stanici SNB v Ústí nad Orlicí s O. Jiroutem.

V květnových dnech se znovu zapojil i Jindřich Jirout. Společně se Šimkem st. vyzbrojoval dobrovolníky, kteří odcházeli bojovat do oblasti Železných hor. Zbraně byly uskladňovány u již zmiňovaného Šimka. V jeho dílně byly také zhotovovány nálože používané při destrukcích.⁴³⁰

Bohuslav Komárek se narodil dne 2. 12. 1918 v Nových Jesenčanech a byl zaměstnancem čs. drah. Působil nejprve jako zástupce, později jako velitel III. roty. V ilegální činnosti se pohyboval již před spojením s PPLS. Od jara 1944 byl ve spojení s Miroslavem Starým, který ho také v lednu 1945 napojil na V. Kiše. Pro příslušník III. roty byla důležitým místem chata B. Komárka. Ta nesla název Granada a scházeli se na ní Komárek, Jirout, Mika a Němec. Kde přesně se však nacházela, není jasné. Miroslav Starý, který žil v ilegalitě, se později nějaký čas ukrýval právě tam.⁴³¹

Členem roty byl také **Antonín Fikejs**, narozený 14. 2. 1918. Od roku 1940 byl zaměstnán ve výtopně čs. drah v Pardubicích. Jeho činnost v odboji se soustředila hlavně na výrobu trhavin. Na nádraží však prováděl také sabotáže. Například když upravoval ložiska vagonů vlaků, které převážely důležité vojenské zásilky. Vymyslel také plán na konec války pro případ, že by chtěly ustupující německé jednotky zapálit důležitý vojenský materiál na nádraží. V pohotovosti měl dvě motorové stříkačky a dostatečnou zásobu vody v zásobnících lokomotiv. V pohotovosti byli v květnu 1945 i zaměstnanci, kteří by stříkačky obsluhovali. Na tento plán však nejspíše dojít nemuselo. Dne 7. 5. 1945 se mu podařilo, společně s vedoucím skautů Holečkem, odzbrojit německý lazaret ve škole v Pardubicích Na Skřivánku. Nacházelo se v něm asi 300 vojáků a 6 důstojníků. Tam získané zbraně byly použity na vyzbrojení příslušníků pluku. V průběhu roku 1944 a 1945 dával Fikejs potřebám PPLS k dispozici svou chatu na Brusích ve Svídnici u Slatiňan. Tam se také konaly schůzky členů. Chata sloužila i jako skrýš pro sovětské uprchlé válečné zajatce. Dne 17. 5. 1945 byla jeho chata sovětským dělostřelectvem, které v ní bylo utábořeno, úplně zdemolována a zařízení odneseno do jejich ležení. Fikejsovi bylo přislíbeno vrácení věcí.⁴³² Příslušníci Rudé armády slíbili, že mu chatu opraví, což však neudělali. Když si Fikejs stěžoval u jejich velitele, ještě ho vyhodil. Nakonec od nich prý dostal alespoň 17 příkrývek. Od ruského

⁴³⁰ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 4, činnost sepsaná Jindřichem Jiroutem z 18. 2. 1946.

⁴³¹ Tamtéž, fol. 58, vzpomínky Komárka, bez datace.

⁴³² Tamtéž, sign. 308-69-5, fol. 16, činnost v odboji, Fikejs, bez datace.

důstojníka, který u něho byl ubytován v Pardubicích, obdržel ještě velkou plaketu s obrazem Lenina. Tu pak odevzdal na sekretariát strany.⁴³³

4. 4 IV. rota

Součástí I. praporu byla také IV. rota z Přelouče. Ta byla organizována s hlavním úkolem, kterým bylo ovládnutí místní zbrojní továrny⁴³⁴ a záchrana zdymadla a elektrárny v Přelouči. Tyto objekty měly být na konci války Němci podminovány a vyhozeny do povětří.⁴³⁵ Této rotě se podařilo během květnového odzbrojování německých jednotek ukořistit 16 aut, 5 motocyklů a 5 koní. Při bojích s touto jednotkou podlehl 26 německých vojáků a 98 jich bylo zajato. V řadách partyzánů této roty nedošlo ke zranění ani zabití žádného ze členů.⁴³⁶ Velitel IV. roty byl od dubna 1945 do 18. 5. 1945 František Sládek, po tomto datu převzal velení Jan Rohan.⁴³⁷

Tato rota se od předchozích již více lišila. Svou činnost prováděla zejména v posledních týdnech a dnech války, se zaměřením na zadržování zbraní a odzbrojování místní německé posádky. V její činnosti prakticky nenalezneme destrukční či letákové akce, jak tomu bylo u předchozích rot. Její členové pracovali dlouho samostatně, než se připojili k PPLS.

Hlavní postavou této roty byl František Sládek. Ten měl s partyzány PPLS spolupracovat již od podzimu 1944. V zimě 1944 navázal také spojení s německými důstojníky Römmerem a Dütschem z přeloučské posádky, u nichž předpokládal, že by se mohli přidat k jejich odbojové činnosti. Toto spojení se podařilo a bylo velice důležité, protože Römmer působil ve skladu munice, jejíž získání bylo pod velkým zájmem partyzánů.⁴³⁸ Sládek věděl o přípravě menších partyzánských oddílů v okolí Přelouče.

⁴³³ Tamtéž, fol. 17.

⁴³⁴ Místní zbrojní závod opravoval do roku 1942 pro okupanty vozidla. Jednalo se o vozidla československá i německá. Od roku 1942 přešel podnik na opravu pancéřové techniky. Takovýto provoz fungoval až do konce války. V průběhu trvání protektorátu se areál továrny stále rozšiřoval a rostl také počet zaměstnanců. To souviselo s totálním nasazením zaměstnanců v rámci nacistického válečného průmyslu. TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 108. ISBN 978-80-254-0032-6.

⁴³⁵ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 1, zpráva o činnosti I. praporu sepsaná velitelem Kišem dne 21. 5. 1945.

⁴³⁶ Tamtéž, fol. 3.

⁴³⁷ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 15, organizace oddílu velitele Sládka, bez datace i uvedení autora.

⁴³⁸ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 11, zpráva o činnosti Sládka i celé roty, bez datace.

V dubnu došlo 1945 k jejich spojení a napojení na IV. rotu PPLS. Příkazy k založení společné skupiny dal Sládkovi sám Ossendorf.⁴³⁹ Dalšími, kdo se v této době připojili, byli Jan Rohan, František Vrbický a další.⁴⁴⁰ Na skupinu v Přelouči byla přes Zdeňka Kutila napojena také odbojová skupina působící v Cholticích. Právě přes Kutila došlo i na spolupráci s F. Zajíčkem z II. roty ze Slatiňan. Spolupráci s touto skupinou navázal také Richard Svátek, Miloš Schütz či Bedřich Žitný.⁴⁴¹ Postupně tak došlo ke spojení všech těchto článků v jednu odbojovou skupinu, tedy IV. rotu PPLS. V záloze měl velitel Sládek ještě oddíl 24 junáků, které před válkou vedl v této místní organizaci. Další k dispozici mu byl úderný oddíl v počtu 12 členů.⁴⁴²

Je však nutné vrátit se ještě o kousek zpět. Již na začátku dubna 1945 začali Němci připravovat destrukční akce ke zničení důležitých míst ve městě. Tyto akce se měly odehrát v případě, že by byli Němci nuceni opustit město. O tom byli partyzáni informováni díky německému důstojníku Dütschemu⁴⁴³. Rozdělení akcí bylo následující. Dne 14. 4. 1945 byly položeny nálože na most přes řeku Labe, 19. 4. byly však nálože opět vyjmuty, aby mohly být 26. 4. na onen most znovu uloženy. Ovšem 29. 4. byly dráty k náložím přerušeny, k destrukci tak nakonec nedošlo. Akci přípravy a následně odstranění náloží prováděli maďarští a němečtí vojáci z posádky z nedalekého Semína. V květnových dnech přešel most do rukou čs. vojska pod velením mjr. Vacka. Most, elektrárna a zdymadlo tak zůstaly nepoškozeny.⁴⁴⁴ Zničeny měly být také dvě budovy na náměstí. Mělo dojít k jejich zapálení, protože se v nich nacházel zdravotnický materiál za zhruba 1 milion K. Zničena měla být také místní zbrojovka.⁴⁴⁵ Nálože byly tak velké, že by následné exploze zničily daleké okolí.⁴⁴⁶ I tomu se však podařilo zabránit.

Zprávy, které Sládek dostával od německých důstojníků, předával Jaroslavu Horníčkovu z partyzánské skupiny Alcazar. Ten je dál poskytoval partyzánům. Týkaly se informací o skladišti zbraní a munice. Römmer údajně pomáhal těm, kteří se snažili vynášet

⁴³⁹ Tamtéž, fol. 13.

⁴⁴⁰ Tamtéž, fol. 5, osoby IV. roty, bez datace i autora.

⁴⁴¹ Tamtéž, fol. 6.

⁴⁴² Tamtéž, fol. 12, zpráva o činnosti Sládka i celé roty, bez datace.

⁴⁴³ V materiálech z VHA bylo uváděno jméno německého důstojníka Dütsch. V materiálech převzatých z kroniky města Přelouče se psalo o Schmitzovi. Podle podobnosti jména se dá předpokládat, že by se mohlo jednat o jednu osobu. TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 121. ISBN 978-80-254-0032-6.

⁴⁴⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 12, zpráva o činnosti Sládka i celé roty, bez datace.

⁴⁴⁵ Tamtéž, fol. 13.

⁴⁴⁶ Tamtéž, fol. 12.

věci ze zbrojovky. Dütsch zase předával informace o tajných schůzkách důstojníků, přesunu sanitních vozů a dalších vojenských záležitostech partyzánům. Měl prý dokonce dát partyzánům k dispozici peníze, mouku a 200 l benzínu.⁴⁴⁷ V jiných dokumentech či publikacích týkajících se jak PPLS, tak i dění v Přelouči v době 2. světové války, jsem ale zmínky o tak velké spolupráci německých vojáků a českých partyzánů nenalezla. Je tedy nutné brát výše zmíněné informace poněkud s rezervou. Jistá spolupráce byla jistě možná, nezdá se mi však pravděpodobné, že by probíhala v tak velké míře.

V posledních dnech války se tato rota starala o zamezení přísunu střeliva pro bojující německé jednotky u Čáslavi, které ho měly dostat právě z Přelouče. Členové roty také po ukončení války zajišťovali přísun lékařského materiálu pro koncentrační tábor v Terezíně.⁴⁴⁸ Zdravotnický materiál pro Terezín shromažďoval dr. Semonský.⁴⁴⁹

Květnové události roku 1945 byly v Přelouči neobvyklé zejména tím, že se místním představitelům podařilo jednat s německými zástupci místní posádky a v klidu, bez nasazení zbraní, se jim podařilo přistoupit na jistý kompromis. Dohodli se na dodržování příměří, pořádku a také na tom, že Němci nepoužijí zbraně. Místní obyvatelé mohli 5. 5. 1945 vyvěsit prapory a pořádat průvody.⁴⁵⁰ Za město ještě vyjednával dosavadní představitel Emil Kubík.⁴⁵¹ Německé vojsko pak bylo staženo do kasáren. Asi hodinu po tomto ujednání převzal správu nově nastupující Národní výbor města Přelouče. Za partyzány byl ve výboru František Sládek. Emil Kubík⁴⁵² a František Sládek pak společně vymýšleli plán na to, jak dostat pod kontrolu místní zbrojovku, která byla za války přeměněna na pancéřovou dílnu. Bylo vydáno nařízení, že se lidé nesmějí zdržovat v okolí zbrojovky a v okolí vojenských

⁴⁴⁷ Tamtéž, fol. 13.

⁴⁴⁸ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 2, zpráva o činnosti I. praporu sepsaná velitelem Kišem dne 21. 5. 1945.

⁴⁴⁹ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 124. ISBN 978-80-254-0032-6.

⁴⁵⁰ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 56, protokol sepsaný JUDr. Emilem Kubíkem v Přelouči dne 19. 6. 1945.

⁴⁵¹ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 121. ISBN 978-80-254-0032-6.

⁴⁵² JUDr. Emil Kubík byl rodák z Bělé pod Bezdězem narozený v roce 1902. Za první republiky nebyl členem žádné politické strany. V Přelouči se výrazně angažoval v sociální otázce a jeho cílem bylo vybudovat ve městě sociální dům. V období 2. světové války byl přednostou okresního soudu a také vedoucím místní skupiny Národního souručenství. Od července 1939, kdy bylo zrušeno obecní zastupitelstvo, byla jmenovaná obecní správní komise. Kubík se postavil do jejího čela. Stal se tak zástupcem města. V této pozici musel samozřejmě spolupracovat s Němci. Například v roce 1942, když proběhl atentát na zastupujícího říšského protektora Heydricha, musel tento čin veřejně odsoudit a později se také účastnil schůze starostů české země, kde musel vyjádřit loajalitu režimu. Po konci války se právě Kubík stal nejsnadnějším terčem obvinění z kolaborace. To mu však nebylo prokázáno. V srpnu 1945 dostal osvědčení národní spolehlivosti a v září 1945 byl s definitivní platností shledán nevinným. TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 87-88, 91-92, 109 a 132. ISBN 978-80-254-0032-6.

podniků. Přes Přelouč dne 5. 5. 1945 proudily kolony ustupujících německých vojsk směřujících na Prahu. Místní se báli hlavně toho, že by továrna mohla být ustupujícími Němci zničena. JUDr. Kubík se ujal vyjednávání s velitelem zbrojovky. Sdělil mu hlavní záměr a to sice zachování továrny. Při jednání také uvedl, že přišel jako zástupce partyzánů, kteří byli shromážděni v okolních lesích a připraveni na ozbrojený zásah, pokud by to bylo nutné. Velitel Němců se nejspíše zalekl a přislíbil, že vojáci proti zbrojovce ani celému městu nepodniknou žádných ozbrojených kroků. Výměnou za to žádal pro sebe a vedoucího skladu, aby jim byl umožněn odchod z města a projetí k Američanům.⁴⁵³ Tak se také stalo a velký zbrojařský podnik s uloženými 8 000 l benzínu byl Němci v klidu opuštěn a kontrolu nad ním převzali zástupci města.⁴⁵⁴

Takové tedy byly poslední válečné dny v Přelouči. Skupina IV. roty PPLS byla jen jednou ze složek odboje, které v této oblasti působily. Důležitá tak byla jejich spolupráce právě v závěru války. Například 29. 4. 1945 se v Přelouči sešla skupinka bývalých vojenských představitelů v čele s Václavem Vackem. Tato skupina se později v květnu 1945 zapojila do organizátorských prací a předávání moci ve městě.⁴⁵⁵

IV. rota PPLS spolupracovala v posledních dnech války také s partyzánským oddílem z Litošic⁴⁵⁶. Tito místní partyzáni se podíleli na odzbrojování německých vojáků. Zabavený vojenský materiál byl ukládán v litošické škole a zajatci přiváděni do Přelouče.⁴⁵⁷ Němci zajištěni v Přelouči a okolí byli postupně umisťováni do objektů místní zbrojovky, kde byl zřízen internační tábor. Odsunuti z Přelouče byli až v červnu 1946.⁴⁵⁸

Na konci války se členové této IV. roty účastnili odzbrojování německých transportů a to ve Zdechovicích. Tam zabrali partyzáni ustupujícím Němcům automobily, motocykly

⁴⁵³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 56, protokol sepsaný JUDr. Emilem Kubíkem v Přelouči dne 19. 6. 1945.

⁴⁵⁴ Tamtéž, fol. 57.

⁴⁵⁵ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 121. ISBN 978-80-254-0032-6.

⁴⁵⁶ Tato partyzánská skupina nesla název Alcazar a byla založena 15. 1. 1945 v přeloučské zbrojovce. Své hlavní stanoviště měla v obci Litošice. Jejím velitelem byl Jaroslav Horníček, správce místní obecné školy. ABS, Praha, Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-533-8, fol. 22, zpráva o partyzánské skupině Alcazar z 13. 3. 1946 psána náčelníkem oblastní zprávy OBZ v Táboře pro MNO v Praze. Dále též VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 40, 41, zpráva o činnosti partyzánské skupiny Litošice a Semtěš sepsaná Horníčkem, bez datace. Nebo VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 67, zpráva sepsaná Horníčkem, bez datace.

⁴⁵⁷ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 14, zpráva o činnosti Sládka i celé roty, bez datace.

⁴⁵⁸ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 130-131. ISBN 978-80-254-0032-6.

a koně. Tyto věci pak byly předány na Národní výbor v Přelouči.⁴⁵⁹ Po městě byly v těchto dnech umístěny partyzánské hlídky, které hlídaly zejména školní budovu a místní záložnu, kde byl, jak jsem již zmiňovala, uskladněn cenný materiál. Proto byly na jejich zabezpečení vyslány 2 čety po 4 mužích.⁴⁶⁰ Další skupiny hlídali místní cukrovar, továrnu Ego a zbrojovku. Vytvořeny byly také úderný a přepadový oddíl.⁴⁶¹

Od 10. do 17. 5. 1945 pracovala IV. rota PPLS na pátrání po německých příslušnících a jiných podezřelých osobách v lesích u Jankovic, Seníku, Kozašic, Morašic, Žehušic, Semtěše, Litošic, Choltic, Licomělic, Stojic a Holotína.⁴⁶²

O činnosti Františka Sládka a jeho skupiny jsem našla informace také v knize o městě Přelouči, která povětšinou čerpala z materiálů Městského národního výboru v Přelouči. Tyto materiály již nelíčily IV. rotu PPLS tak idylicky. Právě naopak. Velké problémy měli někteří její členové hlavně se zabavováním majetku Němcům a s nezákonnými rozhodnutími, která činili. Rekvizice majetku prováděli členové roty zejména u Ing. K. Herrana z Řečan nad Labem. Tomu Sládek a další členové roty ukradli velké množství věcí a cenností. Jednotka v takovéto činnosti pokračovala po celý měsíc květen 1945. Příslušníci Národního výboru v Přelouči chtěli vědět, jaké kompetence vlastně tento oddíl měl. Je však nutné poznamenat, že ani národní výbor tuto situaci příliš nezvládal a ještě 14. 5. 1945 vydal partyzánům potvrzení, že bojovali proti záškodníkům. IV. rota měla být jakýmsi nadřazeným orgánem jak pro národní výbor, tak i pro místní posádkové velitelství. Tak to alespoň stálo v pověřovacím listu vydaném velitelstvím PPLS v Chrudimi. Ještě horší však bylo, že partyzáni se snažili plnit také roli soudců. Ve dnech 21. až 23. 5. 1945 podnikli akci stříhání německých žen. Ta probíhala tak, že místní lidé měli oznámit partyzánům jména žen a dívek, které prokazatelně udržovaly styk s německými vojáky. Partyzáni již však měli své typy a postupně přiváděli první ženy. Ty nejprve stručně vyslechli, případně byli v některých případech předvoláni svědci. Chvillemi to skutečně vypadalo jako u soudu. Přítomni byli vyslychající, kterými byli Jan Rohan a Bedřich Žitný. Dále zapisovatelé Stanislav Brebera a Emil Štrobl. Oproti normálnímu soudu však chyběl obhájce obviněných. Většina obviněných žen byla dohola ostříhána a pro větší potupu byly ještě donuceny účastnit se průvodu městem. Ze zajištěných 23 žen jich bylo 17 ostříháno. Ani to však partyzánům IV. roty PPLS nestačilo. Pokračovali v přepadání lidí podezřelých z kolaborace nebo osob již

⁴⁵⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 5, osoby IV. roty, bez datace i autora.

⁴⁶⁰ Tamtéž, fol. 15, rozdělení členů oddílu velitele Sládka, bez datace i autora.

⁴⁶¹ Tamtéž, fol. 15, 16.

⁴⁶² Tamtéž, fol. 5, osoby IV. roty, bez datace i autora.

potrestaných za spolupráci s Němci. Překračování pravomocí partyzánů potvrdil také Okresní národní výbor v Pardubicích. Situace se začala pomalu obracet v červnu 1945. To se již začaly proti partyzánům sbírat důkazy. Hlavně o tom, že za peníze zajišťovali propuštění obviněných či proti stálému držení některých zabavených věcí. To si nakonec vyžádalo jejich obvinění a také odsouzení k trestům odnětí svobody.⁴⁶³

4. 4. 1 Významné osoby IV. roty

František Sládek působil v Přelouči jako zubní technik. Od roku 1939 pracoval v odboji pod vedením Pavla Křivského z želivského kláštera. Tato spolupráce probíhala až do roku 1944. O této jeho činnosti nikdo z okolí nevěděl. Zsvěcen byl jen jeho bratr. Gestapo bylo však jeho ilegální práci na stopě a Sládek byl pětkrát vyslýchán.⁴⁶⁴ O této jeho činnosti však chybí podrobnější údaje, pokud tomu tak skutečně bylo. V listopadu 1939 byl krátce velitelem protiletcecké ochrany města Přelouče. V období 2. světové války byl jedním z hlavních organizátorů kulturního a sportovního života města. V květnu 1940 byl vedoucím místního oddílu házené a volejbalu. Byl také režisérem ochotnického souboru Mládeže Národního souručenství.⁴⁶⁵ Přesto, že se jednalo o nacisty vytvořenou organizaci, byly hry spíše komediálního rázu a místním lidem přinesly často alespoň trochu rozveselení v těžké válečné době. V roce 1942 došlo k založení Kuratoria pro výchovu mládeže. Jejím okresním vedoucím se stal právě Sládek. Jeho další pozicí bylo v roce 1943 vedení Veřejné osvětové služby. V této pozici ho vystřídal Richard Svátek, tedy další osoba zapojená na konci války do odbojové činnosti.⁴⁶⁶ Je skutečně až podezřelé, jak se mohla osoba, která působila v mnohých nacistických a kolaborantských organizacích, vůbec dostat do napojení na partyzánskou skupinu. Vždyť například o Veřejné osvětové službě se hovořilo jako o organizaci, která: „... byla od svého počátku určena k hlásání nacismu a antisemitismu.“⁴⁶⁷ V druhé polovině dubna 1945 se pod vedením Sládka začal vytvářet Revoluční národní výbor v Přelouči. Díky jeho angažovanosti byla v květnových dnech roku 1945 v ohrožení i jeho rodina. O tu se

⁴⁶³ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 132-136. ISBN 978-80-254-0032-6.

⁴⁶⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 11, zpráva o činnosti Sládka i celé roty, bez datace.

⁴⁶⁵ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 89, 101, 103 ISBN 978-80-254-0032-6.

⁴⁶⁶ Tamtéž, 112.

⁴⁶⁷ Tamtéž.

obával a raději ji ukryl do oblasti lesů v okolí Litošic.⁴⁶⁸ Velitelem IV. roty PPLS byl od dubna do 18. 5. 1945.⁴⁶⁹ Kvůli tomu, že přijímal poměrně vysoké částky peněz od lidí obviněných z kolaborace, které pak mohl v pozici velitele partyzánů osvobodit, byl v lednu 1948 odsouzen. Vyslechl si trest odnětí svobody na 1 rok, ztráty volebního práva, ztráty koncese na provádění prací zubní techniky a veškerých partyzánských výhod.⁴⁷⁰

Informace máme také k činnosti Bedřicha Žitného, od 19. 5. 1945 zástupce velitele roty. **Bedřich Žitný** se narodil 24. 3. 1903 v Dolní Krupé. Absolvoval reálné gymnázium a pak pokračoval ve složení učitelských zkoušek. Učitelské povolání vykonával na počátku 20. let. Následovala vojenská služba. U čs. armády zůstal i po jejím ukončení. Dosáhl hodnosti rotmistra dělostřelectva a po jistý čas plnil v armádě zvláštní úkoly. V roce 1929 byl po zranění oka přeložen do civilní služby na Ministerstvo národní obrany do pozice úředníka ve zbrojovce v Přelouči. Po zabrání tohoto podniku Němci odešel na Ministerstvo obchodu do Prahy. Tam však ve skutečnosti nikdy nenastoupil a vydával se za práce neschopného. Během této doby se podílel na rozkrádání válečného materiálu z přeloučské zbrojovky, na černých porážkách dobytka, nezákonném získávání mouky a dalších věcí. Po třech letech byl jeho podvod s pracovní neschopností odhalen a byl přidělen k leteckému pluku. Odtamtud byl však po nedlouhé době propuštěn a nastoupil k firmě Pošík v Přelouči. Tam nečerno obchodoval s uhlím. Když se přišlo i na tyto jeho praktiky, byl totálně nasazen v Německu.⁴⁷¹ V září 1943 se tak dostal do továrny na letadla v Torgau. I v tomto novém působišti více marodil, než pracoval. Společně s dalšími pracovníky ze Srbska a Belgie prováděl sabotáže, za což si také několik týdnů pobyl ve vězení. Když začali spojenci osvobozovat tuto oblast Německa, povedlo se Žitnému utéct. V dubnu 1945 překročil protektorátní hranice a pokračoval v drobných sabotážních činech. Od 5. 5. 1945 působil v pětičlenné skupině s npor. Schützem v Přelouči. Od tohoto data se podílel na odzbrojovacích akcích v okolí. Jednoho Němce měl při potyčkách u místního nádraží zabít a několik dalších zranit. Účastnil se také akce, při které

⁴⁶⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 56, protokol sepsaný JUDr. Emilem Kubíkem v Přelouči dne 19. 6. 1945.

⁴⁶⁹ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 15, organizace oddílu velitele Sládka, bez datace i uvedení autora.

⁴⁷⁰ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 133. ISBN 978-80-254-0032-6. V této kauze byl souzen Sládek, Rohan a ještě jistý Rudolf Šípek. Ten od soudu odešel se zproštěním obžaloby.

⁴⁷¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, fol. 49, životopis sepsaný Žitným dne 19. 5. 1945 v Přelouči.

jeli dobrovolníci po osvobození do Terezína, aby tam dovezli potřebný zdravotnický materiál.⁴⁷²

Jan Rohan se narodil 30. 10. 1910 v Praze. Od 11. 1. 1945 prováděl sabotážní činnost na Úřadu práce v Hradci Králové, kde ničil kartotéky. Dne 3. 5. 1945 měl být, nejspíše za tuto činnost, zatčen. Tomu však unikl a začal spolupracovat se Zdeňkem Kutilem a Stanislavem Breberou z Přelouče, se kterými opatřoval zbraně. Dne 8. 5. 1945 se zapojil do potyčky s německými vojáky na mostě v Přelouči.⁴⁷³ I on se po konci války zapojil do nepravostí prováděných touto skupinou. Stejně jako Sládek byl také on v lednu 1948 souzen a od soudu si odnesl rozsudek dvou let žaláře a ztráty volebních práv.⁴⁷⁴

4. 5 V. rota

Další byla V. rota nazvaná Stromovka. Jejím velitelem byl Ladislav Pilař. Tato rota byla zformována až na počátku května 1945 na chrudimském předměstí Pumberky. Byl z ní utvořen strážní oddíl, jehož úkolem bylo hlídat vojenský materiál, který se na konci války nacházel na chrudimských nádražích. Šlo hlavně o to, aby se Němci již k tomuto materiálu nedostali a nemohli ho předat bojujícím jednotkám. Příslušníci této roty zasáhli i do závěrečných bojů, které se udály při průchodu ustupujících německých vojsk přes Chrudim. Po osvobození se účastnili pátracích akcí přímo ve městě. Této rotě se mělo podařit 7krát přerušit telefonní a telegrafní vedení.⁴⁷⁵ Do reorganizace PPLS po 10. 5. 1945 byla označována jako IX. rota. Bližší informace o provedených akcích přerušení vedení, které se měly uskutečnit, nejsou k dispozici.

O detailech činnosti této roty skutečně nemáme mnoho informací. To zejména díky tomu, že se zformovala až na úplném sklonku války. V prvních květnových dnech měla kolem padesáti členů. V seznamu členů roty bylo jako datum vstupu příslušníků do jednotky uvedeno 4. 5. 1945.⁴⁷⁶ V popisu její činnosti v rámci I. praporu se však setkáváme až s datem

⁴⁷² Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 8, vzpomínka sepsaná Žitným, bez datace.

⁴⁷³ Tamtéž, fol. 5, osoby IV. roty, bez datace i autora.

⁴⁷⁴ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007, s. 133. ISBN 978-80-254-0032-6.

⁴⁷⁵ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 2, zpráva o činnosti I. praporu sepsaná velitelem Kišem dne 21. 5. 1945.

⁴⁷⁶ Tamtéž, sign. 308-71-2, Seznamy osob.

6. 5. 1945. Můžeme se tak domnívat, že dne 4. 5. 1945 se začala rota formovat a oficiální činnost započala od 6. 5. 1945.

4. 5. 1 Významné osoby V. roty

Mnoho informací nemáme ani k jednotlivým členům této roty. Pár řádků snad k jejímu veliteli **Ladislavu Pilařovi**. Ten se narodil dne 23. 11. 1907 v Chrudimi. K PPLS, respektive k jeho nově vznikající rotě zvané Stromovka, vstoupil dne 4. 5. 1945 a stal se jejím velitelem.⁴⁷⁷ Se svou rotou měl na starost zajištění bezpečnosti na předměstí Stromovka v Chrudimi. Osobně se měl zúčastnit destrukce na železnici u Chrudimi. O jakou akci šlo, není jasné. V posledních dnech války se také podílel na organizování strážní služby ve městě, zejména na nádraží.⁴⁷⁸

4. 6 VI. rota

Poslední rotou I. praporu PPLS byla rota VI. Jednalo se o strážní oddíl, jehož velitelem byl, po reorganizaci v květnu 1945, Josef Nepovím.⁴⁷⁹ Předtím nesla tato rota název XI. a byla pod vedením Jaroslava Procházky.⁴⁸⁰

Tento oddíl se skládal hlavně ze členů Svazu mladých KSČ. Spolupráce Svazu mladých a PPLS začala v polovině dubna 1945 na tajné schůzce u Petrásků v Chrudimi. Další dny se nesly v duchu příprav na ozbrojené akce a zejména získávání k tomu potřebných zbraní. Přípravy trvaly až do 3. 5. 1945, kdy byly skupině přivezeny zásoby zbraní z Přelouče. Dne 6. 5. 1945 byl vytvořen samostatný strážní a odzbrojovací oddíl. Ten zajišťoval od následujícího dne hlídky v ulicích města Chrudimi. Další činností příslušníků tohoto oddílu bylo zadržování a odzbrojování německých vojáků. I tato jednotka byla nápomocna v bojích u Miřetic a Žumberku, kam dopravila MUDr. Mlčocha, který pomáhal s ošetřováním zraněných partyzánů. Další dny se nesly ve znamení vyčišťovacích akcí od zbylých německých jednotek či vojáků, kteří se ukrývali v lesích. I po rozpuštění PPLS v červnu 1945 působila část této

⁴⁷⁷ Tamtéž.

⁴⁷⁸ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 31, návrh na vyznamenání ze dne 8. 9. 1945 - vyznamenání nepovoleno.

⁴⁷⁹ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 2, zpráva o činnosti I. praporu sepsaná velitelem Kišem dne 21. 5. 1945.

⁴⁸⁰ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 92, činnost bývalého Svazu mladých (KSČ), později 11. roty partyzánského strážního oddílu Ludvíka Svobody v Chrudimi sepsaná jeho velitelem Jaroslavem Procházkou, bez datace.

skupiny nadále jako pomocná u policejního oddělení Okresního národního výboru v Chrudimi.⁴⁸¹

V posledních dnech války se měli členové tohoto oddílu v šesti případech zapojit také do přerušení telefonního a telegrafního vedení.⁴⁸² Konkrétní informace však nejsou k dispozici. Tento strážní oddíl měl mít na počátku května 1945 47 členů.⁴⁸³

⁴⁸¹ Tamtéž.

⁴⁸² Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 2, zpráva o činnosti I. praporu sepsaná velitelem Kišem dne 21. 5. 1945.

⁴⁸³ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 22, vznik PPLS a přehled jeho činnosti, bez datace i bez autora.

5. Vznik a činnost II. praporu PPLS

II. prapor se skládal z 5 rot. Jednalo se o I. rotu z Miřetic, II. rotu z Vrbatova Kostelce, III. rotu z Rosic u Chrasti, IV. rotu z Chrasti a V. z Nasavrk. Některé z rot významně působily již před květnovými událostmi roku 1945, jiné vznikaly až v této době pro potřeby závěrečných bojů s ustupující německou armádou. Velitelem II. praporu se po jeho vzniku po 10. 5. 1945 stal Rudolf Choutka, jeho zástupcem Jaroslav Šenold.

Dne 16. 5. 1945 měl prapor, podle instrukcí velitelství ruské posádky v Chrasti, odevzdat všechny partyzánské zbraně četnické stanici. Jako důvod bylo stanoveno to, že Němci již v okolí nebyli a tak již nebylo ani zapotřebí nosit zbraně. Nařízení se týkalo všech zbraní, a to i loveckých. Zbraně mohli po tomto datu u sebe nosit jen vojáci ve službě a to jen pokud měli písemné potvrzení.⁴⁸⁴ Předpokládám však, že při plnění rozkazů na propátrávání určených obcí jim byly zbraně vydávány. Šlo tak spíše o to, aby u sebe partyzáni neměli zbraně v době jejich volna či ve chvílích, kdy nebyli ve službě.

Pokračovalo také stále pátrání po okolních oblastech. Od 18. 5. 1945 dostaly rotu II. praporu za úkol propátrat nejdéle do 3 dnů do nejmenších detailů úsek, který jim byl přidělen. Tento rozkaz byl vydán vedením NKVD. Jednalo se o úsek Brčekomly, Synčany, Rosice, Chrast, Žumberk, Lukavička, Lukavice, oblast podle státní silnice na Nasavrky, dále obce Hradiště, Křižanovice, Bojanov, Bezděkov, Hořelec až k Sečské přehradě a od ní na hranici okresu Chrudim.⁴⁸⁵

I v pokračujících květnových dnech po osvobození zůstávali někteří příslušníci praporu stále ve službě. Dne 24. 5. 1945 se velitelství II. praporu přesunulo do Chrasti. Ke dni 23. 5. 1945 čítal II. prapor 194 mužů.⁴⁸⁶

⁴⁸⁴ Tamtéž, sign. 308-72-1, fol. 33, zpráva pro velitele partyzánského praporu od velitelství ruské posádky v Chrasti od pplk. RA Berksteina z 16. 5. 1945.

⁴⁸⁵ Tamtéž, sign. 308-72-3, fol. 9, oběžník z 12. 5. 1945 vydaný Ossendorfem (Žižkou).

⁴⁸⁶ Tamtéž, sign. 308-72-1, fol. 20, dopis od velitele II. praporu z 23. 5. 1945 pro Okresní úřad v Chrudimi, vyživovací oddělení o počtu příslušníků praporu.

5. 1 I. rota

I. rota byla založena 20. 2. 1945 při pobytu velitele pluku V. Kiše v Perku u Miřetic. Do května 1945 byl velitelem Jaroslav Pudil, zástupcem Jaroslav Kučera. Když nebyl ani on k dispozici, zastupoval rotu Antonín Jehlička. V období od února do května 1945 působila pod stejným velitelem Pudilem, avšak s označením III. rota. Při reorganizaci po 10. 5. 1945 se přeměnila na I. rotu a plně se tak zařadila pod velení II. praporu. Jejím velitelem byl stále Jaroslav Pudil, jeho zástupcem se pak stal Alois Blažek. Většina členů, kteří se do působnosti této roty zapojili dříve než v květnu 1945, skládala partyzánskou přísahu 20. 4. 1945. Členy se stali zejména lidé z Miřetic a okolí. Jejich činnost se zaměřila na diverzní a bojové akce. Členové této roty byli hlavními aktéry bojových střetů v závěru války, které se uskutečnily v lesích mezi Žumberkem a Perkem, u Smrčku, Dachova a Včelákova. Tato rota byla pokládána za jednu z nejlepších, co do bojových akcí. Vyznamenala se hlavně v bojích na jednotlivých zásecích.⁴⁸⁷ Bojové akce, kterých se příslušníci této roty zúčastnili, jsou blíže popsány v jejich vzpomínkách.

Při odzbrojování německých vojsk získala 15 aut, 3 sanitní auta, 2 motocykly, 1 dělo, 2 vysílací stanice a 53 koní. Pod zbraněmi členů této roty zemřelo 219 Němců, 14 jich bylo raněno a 704 zajato.⁴⁸⁸

I. rota II. praporu si na svůj účet připsala 3 destrukční akce, které jsou popsány v příloze č. 10. V letákových akcích ani v přerušování vedení nebyla tato rota činná.

Po závěrečných bojích se I. rota dne 13. 5. 1945 přesunula do Vápenného Podola. Tam pátrala v oblasti Vápenného Podola, Zbyslavce, Vyžic a Kostelce u Heřmanova Městce. O dva dny později, tedy 15. 5., se celá skupina přesunula do Chrudimi, kde byla ubytována v budově krajského soudu.⁴⁸⁹

5. 1. 1 Významné osoby I. roty

Jaroslav Pudil se narodil dne 7. 7. 1914 v Miřeticích, okres Chrudim. Vyučil se řezníkem – uzenářem a tuto profesi zastával až do roku 1936, kdy nastoupil vojenskou službu. Tam prošel poddůstojnickou školou a následně byl půl roku umístěn na hranicích v severních

⁴⁸⁷ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 4, vznik a činnost II. praporu PPLS z 21. 5. 1945, bez autora.

⁴⁸⁸ Tamtéž, fol. 5.

⁴⁸⁹ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 493, životopis velitele III. roty Jaroslava Pudila, datum 16. 2. 1945, nejspíše však 16. 5. 1945.

Čechách jako velitel stráže. Poté působil v Českých Budějovicích u protitankového dělostřelectva, kde ho v roce 1938 zastihla mobilizace. Díky ní mu byla služba o půl roku prodloužena. Z vojenské služby byl propuštěn v roce 1939 a ihned byl totálně nasazen do lomu na blíže neurčené místo.⁴⁹⁰ U PPLS působil od února 1945 v roli velitele III., později I. roty. Zúčastnil se bojů u Havlovic a mezi Miřeticemi a Majlantem. Účastnil se také třech destrukčních akcí na železnici.⁴⁹¹ První křest však, jak sám popsál, zažil se svými partyzány v lese u Žumberka v květnu 1945. Ve stejné době bylo hlášeno přepadení obce Havlovice od příslušníků SS. U Perku proběhla přestřelka Pudilovy roty s Němci. Podle jeho slov pod jejich výstřely padlo 6 Němců, 2 koně a 7 cvičených psů. Poté byl i s celou rotou přemístěn do lesa ke Včelákovu. Dne 7. 5. 1945 napadli jeho svěřenci kolonu německých vojáků jedoucích směrem od Hlinska. Při této akci bylo ukořistěno 12 aut a 4 vozy. Jeden automobil byl zapálen. Při přestřelce byli zajati 2 němečtí vojáci, kteří na místo události přijeli až po jejím konci. Padl při ní však i jeden z partyzánů jistý Zach z Hroubovic. Dne 10. 5. 1945 se Pudil účastnil slavnostní přehlídky v Chrudimi. 12. 5. 1945 se i s celou rotou vrátil do Miřetic, kde prováděli čistku v okolních lesích.⁴⁹²

Jaroslav Kučera se narodil dne 24. 4. 1922 v Miřeticích, okres Chrudim. Absolvoval obecnou školu v Miřeticích, měšťanskou školu v Chrasti a roku 1937 nastoupil do učení v zámečnickém závodě v Liberci. Kvůli událostem, které se následujícího roku děly v této části naší země, byl nucen místo svého učení změnit. Přešel do továrny na letecké přístroje bratří Vinopalů v Praze - Modřanech, kde studium úspěšně zakončil. Jako nástrojář u této firmy dále pracoval do poloviny dubna roku 1945. V této době se rozhodl zaměstnání opustit a se vstoupit do řad odboje.⁴⁹³ Ke své partyzánské činnosti uvedl, že započala již 15. 2. 1945, zatím jen při návštěvě rodného kraje. Naplno pak od poloviny dubna 1945. Nejprve působil v pozici spojky a to mezi velitelem I. roty a velitelstvím pluku. Poté se stal zástupce velitele a velitelem I. čety při této rotě. Ve svých vzpomínkách uvedl jako akce, kterých se zúčastnil, zabavení zbraní u p. Slavíka v Havlovicích dne 23. 4. 1945, destrukční akce na železnici nebo odzbrojení četnické hlídky 30. 4. 1945 ve Vrbatově Kostelci. Posledně zmiňovanou akci provedl společně s příslušníky II. roty II. praporu PPLS. V květnových dnech se angažoval při schůzích národního výboru. Z bojových akcí se dostal do bojů u Tisovce, Žumberku a Perku. Dne 8. 5. 1945 velel četě v boji s německým útvarem u Dřeveše, následující den u Včelákova

⁴⁹⁰ Tamtéž.

⁴⁹¹ Tamtéž, fol. 540, návrh na povýšení Jaroslava Pudila, bez datace, podepsán Choutka, další dva podpisy nečitelné. Nejspíše náčelník štábu Ossendorf, komisař Decker.

⁴⁹² Tamtéž, fol. 493, životopis velitele III. roty Jaroslava Pudila, datum 16. 2. 1945, nejspíše však 16. 5. 1945.

⁴⁹³ Tamtéž, fol. 516, životopis Jaroslava Kučery z 13. 5. 1945.

a 10. 5. 1945 u Žumberku. Po konci války se účastnil propátrání úseku lesa mezi Žumberkem, Podlíšťany a Bošovem dne 12. 5. 1945. Přiznal také, že u Včelákova dal rozkaz k zastřelení dvou německých vojáků.⁴⁹⁴ V jeho návrhu na povýšení se v popisu jeho vlastností a bojové činnosti mluví takto: „*Při boji v okolí Perku byla potřena četa německých vojáků, ukořistěny 2 auta a velký podíl na této akci patří J. Kučerovi. Po tomto boji sůčastnil se jako člen obchvatné skupiny boje proti 240 něm. vojáků a smečce psů.*“⁴⁹⁵

Antonín Jehlička z Miřetic se narodil 5. 2. 1912. Byl velitel čety ve III., později I. miřetické rotě. Vyučil se pekařem a pak navštěvoval pokračovací školu v Chrudimi. Vojenskou službu si odsloužil u 303. dělostřeleckého pluku ve Vysokém Mýtě. Po vojenském výcviku tam dále působil jako kuchař. Na tomto místě setrval až do ukončení vojenské služby. Poté přešel k jinému řemeslu a založil si vlastní lomařský podnik v lomu, který si pronajal. Tuto činnost provozoval až do 27. 4. 1942. K tomuto datu mu byl provoz zakázán. Byl v komunistické straně, a tak se hned na začátku německé okupace dostal do zajišťovací vazby. Ještě předtím byl za tuto stranu v obecním zastupitelstvu v Miřeticích. I díky těmto útrapám, které si s Němci zažil, se rozhodl, že pokud to půjde, bude jim škodit. Snažil se tak o spojení s partyzány. Ještě před oficiálním vstupem do PPLS se zapojil do akcí pomoci sovětským uprchlým zajatcům. Pomáhal také při získávání výbušnin pro partyzány. Ve svém životopise popsal, že ačkoliv měl v době války ženu a dvě malé děti, neváhal ani chvíli a se zbraní se účastnil boje proti Němcům. V posledních dnech války se účastnil bojů v lesích v Žumberku, Včelákova i Ležáků.⁴⁹⁶

Jednou z žen, které se zapojily do odbojové činnosti, byla **Eva Dostálová**. Narodila se 27. 5. 1926 v Žumberku. Než začala válka, stačila vychodit jen 4 ročníky měšťanské školy. Chtěla počkat, až skončí válka a bude moci vystudovat nějakou střední školu, která by ji naplňovala. Po dobu války tak zůstala v domácnosti. Starosta v Žumberku ji však zapsal jako přebytečnou sílu v obci, a tak byla totálně nasazena do jedné strojnické dílny v Chrudimi. Po roce se jí podařilo sehnat práci jako pracovní síla v zemědělství v místě bydliště. Za války se stýkala s kamarády, kteří místo aby šli jako totálně nasazení na práci do továren, ukrývali se v lesích. V roce 1945 začala spolupracovat s partyzány PPLS. V květnu 1945 se u nich

⁴⁹⁴ Tamtéž, fol. 516, životopis Jaroslava Kučery z 13. 5. 1945.

⁴⁹⁵ Tamtéž, fol. 544, návrh na povýšení Jaroslava Kučery, bez datace, podepsán velitel - podpis nečitelný, dále náčelník štábu Ossendorf a komisař Decker.

⁴⁹⁶ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 115, životopis Antonína Jehličky z 13. 5. 1945.

přihlásila jako pomocná sestra červeného kříže v Miřeticích. Tam se také účastnila bojových akcí III. roty.⁴⁹⁷

Zajímavé jsou vzpomínky **Libuše Hančlové – Kučerové**, která žila v rodině Kučerových na Perku. Ti se stali významnými pomocníky PPLS. Její strýc byl Jaroslav Cejp, velice činný v odboji. Byl to právě on, kdo zprostředkoval pobyt tří partyzánů u Kučerových na Perku v únoru 1945. Ti tři partyzáni nebyli nikdo jiní než Kiš, Tomiška a Valenta. Rodina Kučerových byla čtyřčlenná. Rodiče a dvě děti - Libuše a její bratr Josef. Trojice partyzánů přebývala u Kučerových ve stodole na půdě. Tam si v seně vytvořili prostor, kde trávili většinu času. Byli však zapojeni i do práce a hospodáři Kučerovi pomáhali na dvoře se všemi možnými pracemi. Často pracovali v kovárně, kde později vyráběli různé nálože. Výhodou bylo, že dvůr byl uzavřený a tak se tam mohli bez větších problémů pohybovat. Pokud hrozilo nějaké nebezpečí, byli na něj všichni v čas upozorněni. Došlo dokonce k situaci, že v tomto stavení na Perku byli naráz ubytováni Němci i partyzáni. To se stalo, když měli Němci v okolních lesích cvičení a Kučerovi požádali, zda by u nich mohli pobýt a dostat jídlo. Tak se nakonec stalo a všichni společně nějakou dobu pobývali pod jednou střechou. Důstojníci jedli v kuchyni u stolu. Otec Kučera byl v té době nemocen a ležel v posteli. Slyšel tak vše, o čem se Němci bavili. Informace pak mohl předávat partyzánům. Pak byla již jen starost o to, aby některá z německých hlídek, co občas projížděla v okolí, nezastavila na prohlídku. To však dopadlo dobře. Bez udání se Němci do podobných akcí nepouštěli. Později se počet partyzánů, kteří u nich pobývali, zvyšoval. Mezi Perkem a Chrudimí dělala spojkou Zdenka Cejpvá, sestřenice Libuše Kučerové. Ta do Chrudimi a z ní přivážela nejen zprávy, ale i různé potřeby. Dalšími, kdo se v Perku zdržovali, byli Miroslav Starý či Jaroslav Žalud. Do odboje byla skutečně zapojena celá rodina Kučerových.⁴⁹⁸ O jejich činnosti věděl také jejich soused - mlynář Ladislav Jakubec. Ten jim často pomáhal zejména se zásobováním moukou. Hlavní zásobování partyzánů vedl Cejp a Rudolf Ferdinand. Sama Libuše Kučerová dostala od Kiše zvláštní úkol. Jednalo se o to, aby sehnala a doručila na hřbitov v Nasavrkách věnec. Ten měl být uložen na hrob Polívky, který zemřel následkem mučení v německém věznění. Věnec byl zhotoven u Bohumila Kudýna v obci Silnice. Byl vyhotoven v národních barvách a na trikolóře stál nápis: „Umučenému – partyzáni L. Svobody“. Věnec na hrob Kučerová skutečně dopravila. Celá akce se odehrála počátkem dubna 1945.⁴⁹⁹ Tuto akci máme popsanou také v hlášení, které sepsal Jan Krnoš z II. roty. Odehrála se 23. 4. 1945 a skutečně

⁴⁹⁷ Tamtéž, fol. 108, životopis Evy Dostálové z 13. 5. 1945.

⁴⁹⁸ Na, Praha, Paměti bojovníků, sign. 2105, fol. 1, vzpomínky Libuše Hančlové – Kučerové z listopadu 1974.

⁴⁹⁹ Tamtéž, fol. 2.

se jednalo o položení věnce na hrob umučeného otce Bohuslava Polívky. Nápis údajně zněl: „Partyzáni oddílu L. Svobody oběti tyranů“.⁵⁰⁰ V době před květnovými dny roku 1945 se činnost na Perku rozjela ještě víc a nacházel se tam již celý štáb PPLS. Dne 6. 5. 1945 se v okolí Perku začalo bojovat a směrem na Perk mířily oddíly Němců. Rodina Kučerových se schovala v lese, jen Libuše zůstala doma. Krmila ještě dobytek a snažila se uklidit vše, co by mohli blízcí se Němci ukrást. Šlo hlavně o potraviny – chléb, maso, vejce, které partyzánům v posledních dnech přinesli lidé z obce Hlína. Libuše byla jediná, kdo se nestačil schovat. Když už viděla, že je pozdě, schovala se alespoň ve sklepě do jednoho výklenku. Slyšela, jak Němci vnikli do domu a drancovali a brali vše, co se dalo. Libuši však ve sklepě našli a navíc našli ve skříni důstojnické čepice příslušníků čs. armády. To byl ještě větší problém. Libuše byla naložena na nákladní auto a ještě se zadrženým sousedem Vaškem je oba odvezli do Chrudimi. V Chrudimi je zavřeli do kasáren, každého do jiné cely.⁵⁰¹ Mezitím partyzáni zjistili, že Libuši odvezli. Rudolf Ferdinand společně s Cejpm vyjednali s Němci dohodu, že zajatce pustí, pokud jim partyzáni umožní volný průjezd. Propuštění byli 7. 5. 1945. Mezitím se lidé na Perku báli, že se Němci vrátí a celé stavení vypálí. Rozhodli se tak odvést alespoň dobytek do Smrčku. Němci však již neměli čas se vracet. Řešili už jiné starosti. Libuše byla také svědkem toho, když málem došlo k vypálení Miřetic. Když kolem projížděli Němci, někdo z místních po nich nejspíše vystřelil. Ti se nato zastavili a začali připravovat palebné postavení proti vesnici. Obec nejspíše zachránil místní krejčí Voda, který najednou křičel, že jedou Rusové. Toho se Němci lekli a dali se na ústup. Velké dělo postavené proti obci ještě dlouho připomínalo tyto kritické chvíle konce války. Samota Perk měla ještě jednou na mále. To když se Němci rozhodovali, zda budou proti stavení střílet. Naštěstí se nakonec nechali umluvit, že z tohoto stavení na ně partyzáni nestříleli a od úmyslu ustoupili.⁵⁰²

5. 2 II. rota

Další složkou II. praporu byla II. rota z Vrbatova Kostelce. Ta začala svou činnost v rámci PPLS dne 6. 4. 1945. Velitelem se stal Rudolf Choutka, který byl později velitelem celého II. praporu. Zástupcem velitele II. roty byl Bedřich Novotný. Tato rota se zaměřila

⁵⁰⁰ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, hlášení o protestní akci na nasavrckém hřbitově sepsané dne 24. 4. 1945 por. Krnošem.

⁵⁰¹ Na, Praha, Paměti bojovníků, sign. 2105, fol. 2, Vzpomínky Libuše Hančlové – Kučerové z listopadu 1974.

⁵⁰² Tamtéž, fol. 3.

hlavně na činnost diverzních akcí na železnici. Podařilo se jí svými akcemi blokovat trať Skuteč – Polička a Havlíčkův Brod – Pardubice. Právě díky jejím destrukčním akcím se podařilo trať, často na dlouhý čas, vyřadit z provozu. Rota se účastnila i závěrečných bojových akcí, na jejichž zdárných průbězích měla velký podíl.⁵⁰³ Před reorganizací 10. 5. 1945 se jednalo o VII. rotu, která vznikla z odbojové skupiny Podskaláci. Následně byla přeměněna na II. rotu II. praporu. Dne 16. 5. 1945 převzal od Rudolfa Choutky velení II. roty Jaroslav Šenold.⁵⁰⁴ Na konci května 1945 pak Jan Krnoš.⁵⁰⁵

Rota měla provést 36 akcí zničení telefonních a telegrafních vedení. Tyto se mi nepodařilo vypátrat. Na své konto si však připsala celkem 18 destrukčních akcí na železničních tratích, které jsou uvedeny v příloze č. 10. Příslušníci této roty se měli také účastnit šesti letákových akcí společně s III. a IV. rotou. Jejich přesný popis však také není znám.

Jako kořist si na konci války připsala 5 automobilů, 6 sanitních vozů, 1 dělo a 118 koní. V bojích s touto rotou padlo 422 Němců, dalších 16 bylo raněno a 833 zajato.⁵⁰⁶

Tato skupina byla jednou z těch, které projevovaly odbojovou činností již před svým sloučením s PPLS. Řekněme si tedy nejdříve něco k její činnosti před začleněním do této partyzánské skupiny.

Původně se nazývala Podskaláci. Toto označení vzniklo nejspíše odvozením od názvů vesnic Podskála či Skála, ze kterých někteří členové pocházeli, a v jejichž okolí skupina působila. První schůzky členů se uskutečnily na podzim 1941 u Rudolfa Choutky ve Skále.⁵⁰⁷ Josef Němeček ve své knize zmiňuje jako počátek působení této skupiny již leden 1941.⁵⁰⁸ Scházeli se Choutka, Karel Novotný z Chacholic, Dr. Kašpar z Chrasti, Oldřich Hofman z Prosetína, Josef Havel z Prosetína a Jaroslav Šenold z Podlažic, kteří se dohodli na založení odbojové skupiny. Ta se měla zaměřovat na oblast Vrbatova Kostelce a Chrasti a hlavním cílem bylo navázat kontakt s dalšími odbojovými skupinami. V této době spolupracovala

⁵⁰³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 4, vznik a činnost II. praporu PPLS z 21. 5. 1945, bez autora.

⁵⁰⁴ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 193, životopis Jaroslava Šenolda z 16. 5. 1945.

⁵⁰⁵ Tamtéž, sign. 308-72-1, fol. 97, žádost velitele II. roty II. praporu Krnoše z 30. 5. 1945 zaslané na velitelství PPLS ve věci propuštění jednoho z příslušníků roty.

⁵⁰⁶ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 5, vznik a činnost II. praporu PPLS z 21. 5. 1945, bez autora.

⁵⁰⁷ Tamtéž, fol. 54, činnost VII. partyzánské roty Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

⁵⁰⁸ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 107. Bez ISBN.

s Josefem Plešingrem z Poděbrad, který byl členem organizace Jindra⁵⁰⁹. Na začátku roku 1942 vstoupil do této skupiny Bořivoj Trunec z Vrbatova Kostelce. Spojení bylo navázáno i s vrchním strážmistrem Karlem Knězem z Vrbatova Kostelce, který se stal spojkou se skupinou Čenda⁵¹⁰ z Ležáků. V roce 1942 se tato skupina napojila přes jistého Frantu na jednotku pod velení organizace Ela (Eliáš). Ten dal skupině pokyn pro vytvoření 3 členných družstev, jejichž členové se navzájem neměli znát. Choutka mu zase předával informace o kolaborantech. Společně rozvíjeli další plány na formování odboje. V červnu 1942 nastalo velké zatýkání ležácké skupiny. Došlo tím i k možnému ohrožení skupiny z Podskály. Tu stihl ještě varovat vrchní strážmistr Kněz, když 22. 6. 1942 navštívil Rudolfa Choutku. Oba se domluvili na tom, že pokud by někoho z nich zatkl nebo se s ním něco stalo, postaral by se ten druhý o jeho rodinu. Karel Kněz Choutkovi také sdělil, že kompromitující materiály byly ukryty v jámě pod Vrběticemi. Další podrobnosti mu měl sdělit Čeněk Bureš, na to však již kvůli jeho zatčení nedošlo. Choutka byl kvůli spojení s Knězem, který předešel 21. 6. 1942 sebevraždou zatčení, vyslýchán gestapem. Byl však propuštěn.⁵¹¹

V kontaktu byl Choutka také s pplk. Svatoněm a nadpor. Kábelem. Ty přivedl v lednu 1943 starosta Dejdar⁵¹² z Chrasti. K jejich další spolupráci však nedošlo. I přesto byl Choutka

⁵⁰⁹ JINDRA byla sokolská odbojová organizace. Jednalo se o nekomunistickou organizaci působící v rámci sokolského odboje v letech 1939-1941. Jejím cílem bylo zformovat ilegální síť a připravit se na závěrečné vystoupení proti nacistickým okupantům. Organizace působila také v oblasti pomoci při odchodu ilegálních pracovníků či nacisty pronásledovaných osob do zahraničí. Rozvíjela také činnost ve zpravodajství a poskytování pomoci rodinám perzekuovaných občanů. Své jméno dostala podle bývalého sokolského náčelníka Jindřicha Vaníčka. Její činnost byla omezena v důsledku zatýkání a zákazu sokolské organizace v říjnu 1941. V důsledku dalšího zatýkání v červnu 1942 její činnost postupně upadala. HUŇÁČEK, Zdeněk et al. *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka, Praha, 1988, s. 430-431. Bez ISBN.

⁵¹⁰ Odbojová skupina ČENDA působila v oblasti Ležáků. Jejím velitelem byl Jaroslav Kotáb, vrchní kriminální inspektor. Byla založena v březnu 1939 a do jejích řad se zapojil vrchní strážmistr Karel Kněz z Vrbatova Kostelce, Čeněk Bureš či bratři Vaškové. Hlavní náplní činnosti skupiny bylo zpravodajství. Dále činnost sabotážní, rozšiřování letáků a přechovávání zbraní a střeliva. Na úplném počátku skupina sledovala činnost gestapa, německé kriminální policie, německého četnictva i ostatních německých úřadů. Později spolupracovala s výsadkovou skupinou Silver A, jejíž členové našli právě v Ležácích a okolí svůj úkryt. V červnu 1942 činnost této skupiny ustala v souvislosti s tragédií odhalení tohoto výsadku a s ním i této odbojové skupiny. V omezené míře pokračovala činnost zbytku skupiny i po roce 1942, kdy se napojila na odbojové pracovníky z četnické pátrací stanice v Chrudimi či kriminální policie v Pardubicích. VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-13-4, fol. 1-7, Odbojová skupina „Čenda“. Viz. KYNCL, Vojtěch. *Ležáky: Obyčejná vesnice, SILVER A a pardubické gestapo v zrcadle heydrichiády*. Pelhřimov, 2008, kap. 2 – Ležácký ČENDA a paravýsadky z Anglie, s. 16-41. ISBN 978-80-86559-96-4.

⁵¹¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 54, činnost VII. partyzánské rotý Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

⁵¹² Stanislav Dejdar byl poměrně významnou osobou v Chrasti. Působil nejprve u čs. drah, později jako starosta města Chrasti. Byl zapojen do odbojové činnosti a v březnu 1943 byl zatčen gestapem. Vyšetřován byl nejprve v Pardubicích, poté v Praze na Pankráci. Následně byl odvezen do Drážďan a několik měsíců před koncem války popraven. NA, Praha, Sběrka staničních kronik, inv. č. 411, kart. 22, fol. 9, 10, Pamětní kniha železniční stanice Chrast u Chrudimě.

zatčen a to společně s Oldřichem Hofmanem.⁵¹³ K zatčení došlo 13. 3. 1943 a byla s nimi zatčena také Choutkova manželka a ředitel školy v Prosetíně Ladislav Faiman. Zatčení byli také Antonín Mandík a Stanislav Dejdar. Po zatčení Choutky, v této době jako velitele skupiny Hofman – Kynych – Bartoš 2⁵¹⁴, převzal organizaci skupiny Stanislav Březina. Choutka byl po 6 týdnech i s manželkou propuštěn. Propuštěn byl po 3 měsících také Faiman. Dejdar a Mandík byli v roce 1944 odsouzeni k trestu smrti a v Drážďanech popraveni.⁵¹⁵ Hofman byl soudem v Drážďanech také odsouzen a na podzim roku 1944 odvezen do koncentračního tábora. Činnost skupiny na chvíli ustala. Ne však na dlouho. Dále docházelo k ustavování úderných - bojových trojic. Do těch byli zapojeni Bohumil Nevole, Josef Trunec, Jan Krnoš, Stanislav Březina, Ladislav Dušek, Jiří Hruška, Stanislav Jandík, Jindřich Kropáček, Stanislav Koudela, Vlastimil Letošník, Alexander Löwit, Jaroslav Mihulka, Jan Motl, František Němec, Ladislav Trpkoš, Rudolf Choutka a Josef Novotný. Došlo tak k vytvoření menších destrukčních skupin.⁵¹⁶ O jejich činnosti v období od března 1943 do dubna 1945 nemáme bližší informace. Lze předpokládat, že v tomto období se skupina připravovala na další činnost v podobě organizace ilegální skupiny. O žádných konkrétních akcích nejsou zmínky. Výčet jmen jsem uvedla proto, že většina těchto členů se později také připojila k PPLS v rámci II. roty. II. praporu.

Na začátku dubna 1945 doslala ještě skupina od velení v podobě osoby pplk. Bartoše nový rozkaz. Tím bylo opatřování a shromažďování prostředků, které by byly později použity pro destrukční práce na železnicích.⁵¹⁷ Choutka obstarával výbušniny - správce družstva Silika František Horák ze Skutče poskytl skupině 15kg dynamitu a knoty. Stanislav Březina obstaral dynamit, rozbušky a knoty. Další prostředky pro destrukční činnost poskytl této skupině František Trpkoš z Prosetína, který měl spojení na Josefa Beneše, střelmistra

⁵¹³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 54, činnost VII. partyzánské roty Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

⁵¹⁴ Skupina Hofman – Kynych – Bartoš byla pozůstatkem místní části organizace Obrany národa, která byla rozbita pardubickým gestapem v průběhu roku 1940. Byla tvořena třemi větvemi s poměrně složitou organizační strukturou. Hlavními představiteli byli okresní soudce JUDr. Stanislav Bartoš z Hlinska v Čechách, Oldřich Hofman, majitel lomu z Prosetína a mjr. Kynych. KYNCL, Vojtěch. *Ležáky: Obyčejná vesnice, SILVER A a pardubické gestapo v zrcadle heydrichiády*. Pelhřimov, 2008, s. 19-20. ISBN 978-80-86559-96-4.

Tato skupina operovala v oblasti Skutče a Prosetína. Zapojeni do ní byli členové skupiny Podskaláků jako například Choutka. Skupina se zaměřovala na činnost organizační, zpravodajskou a špionážní. Rozšiřovala časopis V boj, sbírala zprávy o průjezdu vojenských transportů přes tuto oblast či sháněla zbraně a munici. Na těchto posledních dvou jmenovaných úkolech pracoval hlavně Březina, jako zaměstnanec v muniční továrně v Poličce či Beneš ze Semtína. NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 102-104. Bez ISBN.

⁵¹⁵ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 102, 103, 109. Bez ISBN.

⁵¹⁶ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 54, činnost VII. partyzánské roty Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

⁵¹⁷ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 103. Bez ISBN.

v Explosii Semtín. Ten, společně s několika dalšími zaměstnanci této továrny, odnášel prostřednictvím různých figlů výbušniny z továrny. Ty pak putovaly na uschování právě do Prosetína k Trpkošovi. Tímto způsobem skupina získala 150 kg třaskavin a 200 nábojů do pistolí. Zbraní se členové této skupiny také zmocnili při přepadení několika německých vojáků.⁵¹⁸ To již byl duben 1945 a skupina Podskaláků byla napojena na PPLS. Jejich hlavními úkoly z velitelství pluku bylo provádění akcí na přerušování telefonních a telegrafních linek. To se odehrávalo hlavně v oblasti Skutče a Horky.⁵¹⁹ Záznamy o konkrétních akcích týkajících se přerušování vedení partyzány této roty nemáme k dispozici. Stejně tak nejsou dostupné informace o tom, jak přesně došlo k napojení na PPLS.

Jednou ze skupin, která působila nejprve samostatně a až následně se zapojila do řad PPLS byla tzv. Horecko-chacholická četa. Jak název vypovídá, působila tato skupina v oblasti Horky a Chacholic, odkud byli její členové. Ti se účastnili v rámci II. roty několika destrukčních akcí na železnici. Do května 1945 měla tato skupina 6 členů. Velitelem byl Stanislav Krátký, jeho zástupcem Jan Krnoš. Právě Jan Krnoš stál u vzniku této skupiny. Od roku 1942 byl napojen na skupinu Rudolfa Choutky z Podskalí. Dále to byl Jaroslav Roztočil, učitel z Horky, který se do odbojové činnosti zapojil 7. 11. 1944 pod krycím jménem Josef 532. Posledním, kdo stál u vzniku skupiny, byl Robert Neuhäusl. Ten působil jako učitel v Horce a v odbojové zpravodajské činnosti působil od ledna 1945, kdy pracoval pro Antonína Mikana, velitele I. čety IV. roty partyzánského pluku L. Svobody. Svou činnost započala tato četa v počátku roku 1945. V měsíci lednu až březnu 1945 získávala zpravodajské informace o válečném průmyslu z továren Wiesner v Chrudimi a Trikotex-Weina v Chrasti. Dalšími činnostmi bylo v tomto období opatřování a přechovávání zbraní, třaskavin a pomoc pro sovětské uprchlé válečné zajatce, kteří se ukrývali v okolních lesích. Po konci 2. světové války se členové této čety podíleli na pátracích akcích u obce Horka a v přilehlém.⁵²⁰ Zde názorně vidíme provázanost, které byla, zejména pro roty II. praporu, typická. Členové jednotlivých rot spolu vzájemně úzce spolupracovali.

Vraťme se však zpět k činnosti II. roty II. praporu PPLS jako celku. V počátcích neměla prakticky žádné zbraně. K dispozici byly jen dva revolvery. Získávala je postupně a to

⁵¹⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 54, činnost VII. partyzánské roty Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

⁵¹⁹ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 223, činnost Františka Němce, bez datace.

⁵²⁰ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 93, činnost partyzánského oddílu, skupina Horka, bez datace, podpisy špatně čitelné. Nejspíše Krátký, Neuhäusel a další nečitelný.

například odzbrojením četnické stanice v Žumberku či Vrbatově Kostelci.⁵²¹ Podle hlášení četnické stanice ve Vrbatově Kostelci skutečně došlo 10. 4. 1945 k přepadení místní četnické stanice. Toto přepadení provedli partyzáni a odcizili 4 služební pistole. Několik dní poté žádali četníci o přidělení nových služebních zbraní.⁵²² K dalšímu odzbrojení dvou četníků ze stanice ve Vrbatově Kostelci došlo dne 30. 4. 1945 v 10:30 hod. Partyzáni je přepadli v lese mezi obcemi Smrček a Studená Voda.⁵²³ Vzhledem k tomu, že materiály o této rotě neuvádějí přesné datum, lze se jen domnívat, která z oněch akcí byla provedena právě touto skupinou. Mohlo by se však jednat spíše o akci druhou z 30. 4. 1945. Jak totiž uvedl ve své knize Josef Němeček, akce této skupiny, jako například odzbrojení četníků, se měly odehrávat v období od 15. 4. do 4. 5. 1945.⁵²⁴

Co se týká destrukčních akcí na železnici, byla této skupině svěřena trať Svitavy – Skuteč a Pardubice – Havlíčkův Brod. Konkrétně se jednalo o úseky Chrudim – Skuteč a Chrudim – Vrbatův Kostelec. S destrukčními akcemi začala skupina v polovině dubna 1945. Tato trať byla vybrána proto, že po ní v této době projíždělo velké množství vojenských transportů a její přerušování se stalo zásadním úkolem.⁵²⁵ Vedením a organizací všech destrukčních akcí byl pověřen Bořivoj Trunec.⁵²⁶ Výčet akcí uveden v příloze č. 10.

Dne 4. 5. 1945 došlo k prvnímu odzbrojení německého vojáka, které provedl Krnoš. Ještě před tím, 2. 5. 1945, došlo k odzbrojení příslušníků četnické stanice v Žumberku. Akci provedli Jiří Hruška, František Němec, Alexandr Löwit a další dva sovětsí partyzáni z jiné, blíže neupřesněné, skupiny. Při tomto přepadení byly ukořistěny tři pistole.⁵²⁷

Od 5. 5. 1945 měla rota pohotovost a nastala organizace do bojových jednotek, kontrola výzbroje a výstroje. Dne 8. 5. byla vyslána na pomoc do bojů k Miřeticím. Nejprve se však usadila v lese u obce Hlína. K Miřeticím se přesunula následující den kolem 11 hod. Řízení bojů se ujal velitel roty Choutka. Nakonec však musela jednotka z bojů u Miřetic ustoupit kvůli početní převaze Němců. Na stejném místě se později v ten samý den akce

⁵²¹ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 54, činnost VII. partyzánské roty Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

⁵²² NA, Praha, Zemské četnické velitelství, inv. č. 809, kart. 904, hlášení četnické stanice ve Vrbatově Kostelci ze dne 15. 4. 1945, č. 6292/45.

⁵²³ Tamtéž, inv. č. 809, kart. 903, Hlášení četnických stanic za rok 1944 a 1945, hlášení četnické stanice v Chrudimi z 2. 5. 1945.

⁵²⁴ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 104. Bez ISBN.

⁵²⁵ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 55, činnost VII. partyzánské roty Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

⁵²⁶ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 196, činnost Bořivoje Trunce, bez datace.

⁵²⁷ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 7, zpráva o činnosti PPLS, bez datace a bez autora.

opakovala.⁵²⁸ Dalšími bojovými akcemi II. roty byl boj u Havlovic dne 6. 5. 1945 či u Včelákova o tři dny déle.⁵²⁹

V období od 10. do 14. 5. 1945 konala tato rota hlídkovou a pátrací službu v Chrudimi. Dne 10. 5. se její příslušníci ubytovali v Chrudimi v leteckých kasárnách a rota byla nadále v pohotovosti. Její příslušníci se účastnili pátracích akcí v okolí.⁵³⁰ Dne 14. 5. to bylo v Heřmanově Městci, ve Skále a v Chacholicích. Dalšího dne se rota rozdělila na dvě poloviny, kterým byly přiřazeny úkoly průzkumných akcí v lesích v oblasti Vrbatova Kostelce. Tam byli příslušníci také ubytováni. Dne 16. 5. následoval přesun do Chrasti, kde našli útočiště v místní továrně Abadie a v budově městského úřadu.⁵³¹ Zpět do kasáren v Chrudimi se rota vrátila 24. 5. 1945. Úkoly a místa pátrání se v těchto dnech měnily. Například 24. 5. 1945 pracovali příslušníci roty na odčerpávání vody z lomu ve Vrběticích.⁵³² Tam se měly nacházet ukryté materiály k odbojové skupině Čenda.⁵³³

5. 2. 1 Významné osoby II. roty

Rudolf Choutka se narodil 26. 9. 1895 v Dobrodíně, v okrese Havlíčkův Brod. Tam vystudoval gymnázium a v březnu 1915 narukoval do I. světové války. V řadách rakouské armády získal hodnost poručíka. Po konci I. světové války se v čs. armádě stal tělovýchovným referentem IV. pěší divize v Hradci Králové a Čáslavi. V armádě navázal spolupráci s tehdejší příslušníkem 21. pěšího pluku pplk. Aloisem Eliášem. V roce 1920 z armády odešel a stal se majitelem obchodu, později soukromým úředníkem. Nakonec zakotvil jako majitelem obchodu s látkami a měl drobné hospodářství. Do odboje se zapojil v roce 1941 na popud Josefa Plešingra z Poděbrad, napojeného na organizaci Jindra. V místě svého bydliště vytvořil Choutka ilegální skupinu Podskláci. Ta navázala spojení s vrchním strážmistrem Knězem z Vrbatova Kostelce a došlo ke spolupráci se skupinou Čenda z Ležáků. Po tragedii, ke které došlo v Ležácích v červnu 1942, byl zatčen i Choutka. Stalo se tak až 13. 3. 1943. Byl zatčen a 6 týdnů vyšetřován v Pardubicích. Němci na nic nepřišli.

⁵²⁸ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 55, činnost VII. partyzánské roty Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

⁵²⁹ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 3, životopis Rudolfa Choutky z 10. 5. 1945.

⁵³⁰ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 33, hlášení velitele roty Choutky z 10. 5. 1945.

⁵³¹ Tamtéž, sign. 308-72-1, fol. 42, hlášení velitele II. praporu Choutky o přemístění VII. roty z 16. 5. 1945.

⁵³² Tamtéž, fol. 18, rozkaz vydaný zástupcem velitele II. roty Šenoldem dne 24. 5. 1945 pro velitele II. roty o jejím přemístění.

⁵³³ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 3, životopis Rudolfa Choutky z 10. 5. 1945.

Materiály, které by bývaly Choutku ze spolupráce se skupinou z Ležáků usvědčily, byly schovány Čeněkem Burešem do lomové jámy u Vrbetic.⁵³⁴ Choutka podle všeho další členy skupiny ani jiné kontakty neprozradil, protože další zatýkání se nekonalo. Po válce byl však obviněn z kolaborace s pardubickým gestapem. V roce 1943 byl propuštěn díky tomu, že se přidal ke spolupráci s Němci. Jako konfident pracoval pod krycím jménem Steiner a získané zprávy posílal na gestapo v Pardubicích tajemníku Krögrovi. Jeho jméno se vyskytlo v seznamech agentů gestapa vypracovaných v říjnu 1946 Ministerstvem vnitra.⁵³⁵ O jeho osobě jsem hovořila s Jitkou Měšťanovou z Okresního svazu bojovníků za svobodu v Chrudimi. Na tom, že Choutka ostatní spolupracovníky nevyzradil, se shodla také ona. „*Kdyby on mluvil, celé by to skončilo jinak a bylo by mnoho dalších zatčených.*“⁵³⁶ Do další organizace odboje se zapojil až rok po návratu z výslechů na gestapu. Jak sám uvedl, byl až do 9. 11. 1944 pod policejním dozorem gestapa. V tento den se také konal soud s Hofmanem z Prosetína. Choutka byl předvolán jako svědek a nejspíše na základě jeho výpovědi byl Hofman propuštěn a zproštěn obžaloby. Od podzimu 1944 se začal znovu organizovat v odboji a v dubnu 1944 byla skupina Podskaláků začleněna do PPLS. Choutka byl nejprve určen velitelem VII. roty Podskaláků a později velitelem II. roty Vrbatův Kostelec a také celého II. praporu.⁵³⁷

Stanislav Březina se narodil 5. 11. 1900 ve Vídni. V roce 1905 se s rodiči přestěhoval do Čech, konkrétně do Skutče. Vyučil se obchodníkem a v roce 1918 narukoval do I. světové války v rámci 44. maďarského pěšího pluku. Po jejím ukončení vystudoval obchodní školu v Liberci a poté nastoupil vojenskou službu u 52. dělostřeleckého pluku v Josefově. Po ukončení dvouleté vojenské služby byl zaměstnán jako účetní v továrně ve Skutči. Později se osamostatnil a otevřel si obchod s motorovými vozidly jako obchodní zástupce továrny Ing. Janečka z Prahy.⁵³⁸ Do odbojové činnosti se zapojil v roce 1940, kdy se připojil k Oldřichu Hofmanovi z Prosetína. Od něj dostával časopis *V boj*, který dále rozšiřoval. V roce 1941 navázal spojení se skupinou Vrbatův Kostelec – Chrast v rámci organizace Kynych – Hofman – Bartoš, která je popsána již výše. Tím začala spolupráce s Karlem Novotným, mlynářem z Chacholic, Dr. Kašparem z Chrasti a Rudolfem Choutkou z Podskály. Všichni se scházeli u Hofmana v Prosetíně, u Choutky v Podskále a později také přímo

⁵³⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, fol. 3, Životopis Rudolfa Choutky z 10. 5. 1945.

⁵³⁵ ABS, Praha, Ústředna Státní bezpečnosti, 305-473-3, fol. 74, 75. Viz. Též ABS, Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, 302-1-302, Spis týkající se Ludvíka Schulze či 302-158-4, Seznamy konfidentů gestapa.

⁵³⁶ Rozhovor s Jitkou Měšťanovou, v Chrudimi 6. 2. 2013.

⁵³⁷ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, fol. 3, Životopis Rudolfa Choutky z 10. 5. 1945.

⁵³⁸ Tamtéž, fol. 244, životopis Stanislava Březiny, bez datace.

u Březiny ve Skutči. Březina se zapojoval zejména do činnosti zpravodajské. Obstarával například zprávy z muniční továrny v Poličce, které získával od svého bratra Josefa Březiny, který byl v továrně zaměstnán jako konstruktér. Dále získával zprávy z letiště ve Skutči, kde byla umístěna německá výcviková škola pro piloty. Na letiště se dostal díky tomu, že jako majitel autodílny prováděl menší opravy na jejich motorových vozidlech. Získal informace o tom, co se na letišti dělo, jaká byla síla německé posádky či jak probíhal výcvik pilotů. Později se mu podařilo vytvořit přesný plán letiště, do kterého zakreslil všechny důležité body. Získané zprávy předával Hofmanovi nebo Jaroslavu Kotábovi⁵³⁹. V roce 1942 a 1943 spolupracoval se skupinou Kynych – Bürger – Hofman⁵⁴⁰ či s parašutistou Kindlem⁵⁴¹. Rok 1943 s sebou přinesl zatčení řady jeho spolupracovníků jako Oldřicha Hofmana, Rudolfa Choutky nebo Stanislava Dejgara. Po dobu jejich zatčení se Březina ujal vedení skupiny. Po propuštění Choutky oba pokračovali v organizování destrukční a bojové partyzánské jednotky. Následovalo začlenění do PPLS. Při destrukčních akcích na železnici byl Březina hlavním dodavatelem munice a trhavin pro II. rotu II. praporu. Od února 1945 zaměstnával ve své autodílně Františka Němce. Bylo to zaměstnání tzv. na oko. Němec se tam totiž mohl nerušeně věnovat práci na výrobě destrukčních zařízení. V květnových dnech roku 1945 se Březinovi společně s Scheidlem podařilo odcizit německé posádce ve Skutči motorové vozidlo, které pak mohlo být dáno k dispozici PPLS, zejména spojům a velitelství. Jako příslušník II. (VII.) roty PPLS se účastnil odzbrojovacích akcí na konci války i poválečných vyčišťovacích akcí. Po konci války byl stanoven zástupcem velitele v kasárnách v Chrudimi.⁵⁴² Později působil v administrativních činnostech až do rozpuštění PPLS v červnu 1945.⁵⁴³

Jaroslav Šenold se narodil 1. 4. 1914 v Horní Radouni, okres Jindřichův Hradec, později žil v Podlažicích. Byl důstojník čs. armády v záloze. V této hodnosti zkoušel po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava navázat spojení s odbojovými činiteli z řad bývalé

⁵³⁹ Jaroslav Kotáb působil od roku 1935 na četnické stanici v Chrudimi. Na jeho původní pozici vrchního strážmistra ve Vrbatově Kostelci nastoupil Karel Kněz. Později se stal Kotáb členem kriminální policie v Chrudimi. S Knězem úzce spolupracovali a podíleli se na základech odbojové organizace Čenda v okolí Ležáků. Na podzim 1940 byl zatčen, po několika dnech však propuštěn. Jako zázrakem se vyhnul zatčení v červnu 1942 a v odbojové činnosti pokračoval až do konce války. V posledních měsících také s PPLS. Spolupracoval s Truncem, Březinou i Choutkou. KYNCL, Vojtěch. *Ležáci: Obyčejná vesnice, SILVER A a pardubické gestapo v zrcadle heydrichiády*. Pelhřimov, 2008, s. 18-22. ISBN 978-80-86559-96-4.

Viz. VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-13-4, fol. 1-7, odbojová skupina „Čenda“.

⁵⁴⁰ Podle všeho se jednalo o odbojovou skupinu KYNKYCH – HOFMAN – BARTOŠ. Bürger je tedy uvedeno chybně.

⁵⁴¹ Parašutista Kindl byl součástí výsadku z Anglie pod názvem Intransitive, který byl na území protektorátu vysazen 29. 4. 1942 na Rožmitálsku. http://cs.wikipedia.org/wiki/Operace_Intransitive [cit. 18. 6. 2013]

⁵⁴² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 27, životopis Stanislava Březiny z 8. 9. 1946.

⁵⁴³ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 244, životopis Stanislava Březiny, bez datace.

armády. Do odboje se mu nakonec podařilo zapojit až v září 1942. Tehdy navázal spojení s Choutkou a stal se členem Podskaláků. Účastnil se několika schůzek přímo v bytě u Choutky společně s Dr. Kašparem, Oldřichem Hofmanem a Karlem Novotným. Jeho úkolem bylo vytvořit v oblasti svého bydliště skupinky po třech mužích, kteří by byli v případě potřeby ochotni zasáhnout v pozici akčních jednotek, které měly vzniknout v Chrastí a Podlažicích. Šenold tak vytvořil tři jednotky, které o sobě vzájemně nevěděly. Později se seznámil s Rudolfem Ferdinandem, který působil jako organizátor odboje v Chrastí. Tím došlo ke spolupráci jednotky z Chrastí a Choutkovy z Podskály. Spojkou mezi těmito dvěma skupinami byl právě Šenold. Podílel se i na vytvoření národního výboru, jehož by z počátku také členem. Dne 16. 5. 1945 převzal od Rudolfa Choutky velení II. roty II. praporu PPLS.⁵⁴⁴

Ve službách roty Podskaláků se na konci války ocitl **MUDr. Karel Šilink** z Leštinky společně se svou ženou Marií, také doktorkou. Sami Rudolfu Choutkovi nabídli dne 5. 5. 1945 poskytnutí lékařských služeb. Díky jeho výpovědi máme přehled o zraněných partyzánech.

5. 3 III. rota

III. rota II. praporu PPLS se zaměřila na činnost diverzní, v ní zaznamenala velký úspěch v podobě destrukce vlaku u Brčekol. Na rozdíl od ostatních rot se příliš neúčastnila bojových akcí v prostoru Miřetic. Místo toho se však podílela na odzbrojování německých vojáků v Rosicích a společně s rotou sovětských uprchlých válečných zajatců se účastnila průzkumu v Hrochově Týnci.⁵⁴⁵

Od února 1945 byla tato skupina organizovaná jako IV. rota. Po 10. 5. 1945 se stala součástí II. praporu, kde byla označena jako samostatná III. rota Rosice. K PPLS se připojila dne 22. 2. 1945.⁵⁴⁶

Nejvýznamnější akcí byla událost u Brčekol, která bude popsána v následujících řádcích. Dalšími úspěchy byly akce na přerušení železniční trati v úseku Chrast – Hrochův

⁵⁴⁴ Tamtéž, fol. 193, životopis Jaroslava Šenolda z 16. 5. 1945.

⁵⁴⁵ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 4, vznik a činnost II. praporu PPLS z 21. 5. 1945, bez autora.

⁵⁴⁶ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 6, zpráva o činnosti PPLS, bez datace a bez autora.

Týnec a několik dalších přerušení telefonního spojení, které se odehrály během jednoho týdne počátkem května 1945. Její příslušníci plnily i různé zpravodajské úkoly a podíleli se na dodávkách nejrůznějších věcí pro partyzány.⁵⁴⁷ Podle záznamů se měla rota účastnit na 12 akcích přerušení telegrafního a telefonního vedení, mělo dojít ke zničení 4 kolejových objektů a 2 skladů s benzínem. Provedla také 6 letákových akcí společně s příslušníky II. a IV. roty II. praporu.⁵⁴⁸ Akce, které se mi podařilo dohledat, jsou uvedeny v příloze č. 10. Jedná se o 9 akcí na přerušení vedení a 4 destrukce na železnici. Konkrétní záznamy o letákových akcích se mi, stejně jako u dalších rot II. praporu, dohledat nepodařilo. Je znám jen jeden případ, který je uveden dále v textu.

Odlíšné máme údaje o počtu zajištěných osob na konci války. Některé zdroje uvádí počet 130 osob⁵⁴⁹, jiné však jen 84⁵⁵⁰. Velitelkou III., do května 1945 IV. roty, II. praporu PPLS byla Zdenka Cejpková. Jako zástupce velitele vystupoval Antonín Mikan. Kontakt s velitelstvím obstarával Vladimír Pravda.⁵⁵¹ Od 5. 5. 1945 se stal velitelem Antonín Mikan, jeho zástupcem Vladimír Pravda.⁵⁵²

Skupina z Rosic patřila také k těm, které vznikly již dříve před napojením na PPLS - v září 1940. Vzniku předcházelo setkání Antonína Mikana, Jiřího Špačka a Jana Pravdy (bratr zmiňovaného Vladimíra) s náčelníkem Pecháčkem ve cvičitelské škole České obce sokolské v Praze v srpnu 1940. Pecháček byl ten, na jehož popud došlo v září 1940 k založení sokolské odbojové skupiny v Rosicích u Chrastí. Rozkazy pro jejich činnost měly přicházet od Pecháčka z Prahy. Moc jich však nebylo a tak skupina v Rosicích provedla jen několik drobných letákových akcí a nějaký čas přechovávala zbraně.⁵⁵³ Rok 1941 s sebou přinesl nucené rozpuštění Sokola. V Rosicích tuto situaci vyřešili tak, že založili Hokejový klub Rosice, do kterého přešla většina bývalých příslušníků Sokola a prakticky všechna rosická mládež. Tu tak mohli představitelé klubu dál vést v sokolském duchu. Na jaře 1942 začala skupina spolupracovat s Rudolfem Ferdinandem z Chrastí. Prostřednictvím něho vznikla spolupráce s organizací Hofman – Kynych – Bartoš. Činnost této skupiny byla již popsána v předchozí kapitole. Avšak ani tehdy nedošlo k větším akcím. Prostřednictvím člena

⁵⁴⁷ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 43, vznik a činnost IV. roty PPLS, sepsal Antonín Mikan 14. 5. 1945.

⁵⁴⁸ Tamtéž, fol. 5, vznik a činnost II. praporu PPLS z 21. 5. 1945, bez autora.

⁵⁴⁹ Tamtéž, fol. 43, vznik a činnost IV. roty PPLS, sepsal Antonín Mikan 14. 5. 1945.

⁵⁵⁰ Tamtéž, fol. 5, vznik a činnost II. praporu PPLS z 21. 5. 1945, bez autora.

⁵⁵¹ Tamtéž, fol. 14, činnost I. čtyř IV. roty PPLS, sepsáno jejím velitelem Antonínem Mikanem, bez datace.

⁵⁵² Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 86, životopis Vladimíra Pravdy, bez datace.

⁵⁵³ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 92, dotaz ohledně dotazníků Ústředního svazu národního odboje domácího v Praze zasláný Antonínem Mikanem z 15. 9. 1945 na MNO v Praze.

této skupiny - Stanislava Žemličky - navázala v září 1943 skupina z Rosic spojení a spolupráci s ilegální KSČ v Chrudimi.⁵⁵⁴ V této době plnila skupina hlavně činnost zásobovací, zpravodajskou a sabotážní.⁵⁵⁵ Změna přišla v únoru 1945, kdy byla skupina zařazena jako I. četa IV. roty PPLS. Hlavní podíl na připojení měl Rudolf Ferdinand a Zdenka Cejpková.⁵⁵⁶ Když se stala součástí pluku, přeměnila svou hlavní činnost na akce bojové a diverzní.

V období dubna a května 1945 se práce roty soustředila na získávání zbraní, rozbušek, nábojů a materiálu potřebného k výrobě výbušnin. Získané předměty, většinou odcizené z nějakého vojenského či civilního skladiště, byly odevzdávány na velitelství zbrojnímu důstojníkovi Miroslavu Starému.⁵⁵⁷

V dubnu 1945 se mělo odehrát několik letákových akcí. Záznamy máme jen o jedné z nich. V noci z 29. na 30. 4. 1945 vyvěsila rota pod velením Cejpkové letáky na všech viditelných místech v blíže neurčené oblasti. Letáky byly rozdávány do poštovních schránek, ale i za okna domů. Akce vyvolala vzrušení mezi místním obyvatelstvem, ale přesto však prý lidé mezi sebou obsah letáků příliš nešířili a to kvůli nedůvěře, která mezi lidem panovala.⁵⁵⁸ Konkrétní místo, kam byly letáky rozneseny, není v hlášení určeno. Můžeme se však domnívat, že se jednalo o Rosice u Chrasti, případně okolní vesnice.

Nejvíce činnosti vyvíjela tato rota v období od března do května 1945. Tou nejvýznamnější akcí byla bezesporu destrukce u Brčekol na trati Chrast – Hrochův Týnec. Tato akce byla jednou z největších v celém působení PPLS. Hovoří se o ní dokonce jako o největší akci podobného druhu na Českomoravské vysočině.⁵⁵⁹ Právě proto jsem se rozhodla věnovat jí v této práci větší prostor. Foto k této akci v příloze č. 13.

Jednalo o útok na stojící vlak, který se nacházel na trati Chrast – Hrochův Týnec, u zastávky Brčekoly. Jednalo se o dlouhý nákladní vlak, který prý sahal od Rosic téměř až k Hrochovu Týnci. Jeho součástí byly hlavně cisternové vagóny. Na trať později přibýly

⁵⁵⁴ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 10, příloha o činnosti skupiny k žádosti o přiznání charakter čs. partyzána pro některé členy I. čety IV. roty, sepsal 1. 11. 1946 Antonín Mikan.

⁵⁵⁵ Tamtéž, fol. 12, činnost I. čety IV. roty PPLS, sepsáno jejím velitelem Antonínem Mikanem, bez datace.

⁵⁵⁶ Tamtéž, fol. 10, příloha o činnosti skupiny k žádosti o přiznání charakter čs. partyzána pro některé členy I. čety IV. roty, sepsal 1. 11. 1946 Antonín Mikan.

⁵⁵⁷ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, soubor hlášení „Rachovské“ o činnosti IV. roty, s. 1.

⁵⁵⁸ Tamtéž, s. 2.

⁵⁵⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 15, činnost I. čety IV. roty PPLS, sepsáno jejím velitelem Antonínem Mikanem, bez datace.

zaplombované kryté vozy v celkovém počtu šesti vagónů. Ty byly odstaveny přímo u zastávky Brčekoly. Ostatní cisterny byly střeženy jen železniční hlídkou, ale těchto šest vagónů si žádalo zvláštní pozornost. Střežila je německá vojenská hlídka, která podél trati projížděla z Rosic k Blansku. Němci na tyto vagóny nechtěli upoutat pozornost, tak si jen jakoby prodloužili podél trati svou obvyklou obhlídkovou trasu. Co se ve vagónech skutečně nacházelo? To šel zjistit 14. 4. 1945 jeden z příslušníků rosické roty, která nakonec celou tuto destrukční akci provedla. Podle jeho zjištění se v prvním voze nacházely pancéřové pěsti a v ostatních bedny se střelným prachem. Od železničářů přišla zpráva, že onen vůz s pancéřovými pěstmi měl být v co nejbližší době odsunut dál na frontu. Vagóny blokovaly trať a tak se měly co nejdříve začít přemísťovat dál na východ, aby zde uvolnily železnici běžnému provozu. K vytvoření plánu na provedení akce došlo 16. 4. 1945, samotná akce proběhla o dva dny déle. Vypukla před půlnocí a nejdříve bylo zapotřebí zmocnit se alespoň několika pancéřových pěstí. Na výbuch byla použita asi 12 kg vážící mina se zápalnicí na 70 vteřin. Akci provedli Antonín Mikan, Vladimír Pravda, Stanislav Žemlička a Bohumil Srnský. Další část skupiny ve složení Jaroslav Mikan, Jan Pravda a Jiří Špaček celou skupinu jistili a sledovali okolí. Sraz všech těchto účastníků byl ve 21:30 hod. v úvoze za Burešovým špýcharem v Rosicích. Úkoly měli všichni již rozdělené. Noc onoho dne byla jasná, což nebylo pro jakékoliv odbojové či sabotážní akce dobré. Byl totiž větší rozhled i pro případné pronásledovatele. Později se obloha víc zatáhla a podmínky se zdály příhodnější. Všichni ti, kdo tuto akci prováděli, se znali již od dětství. Byli skoro stejného věku. Společně vyrůstali, hráli si a za války také společně působili v odboji. Když se dostali k místu určeného výbuchu, soustředila se hlavní skupinka v příkopě asi 600 m od vagónů. Po přezkoušení a kontrole potřebného materiálu se však objevilo nebezpečí a málem došlo k jejich prozrazení. Ve směru od Rosic se přiblížily čtyři postavy. Jednalo se o tzv. petrolejáře, tedy o osoby, které odebíraly pohonné hmoty z cisteren. Ti skupinu zpozorovali, ale po chvíli váhání se dali dále na cestu a pokračovali směrem na Synčany. Čtveřice se pak rozdělila a každý přišel k danému vagónu z jiné strany.⁵⁶⁰ Jejich dalším úkolem bylo postupně u jednotlivých vlaků odstranit plomby, kterými byly zajištěné. Po otevření těžkých dveří se vyšplhala vždy dvojice partyzánů do vozu. Uvnitř se nacházely v mnoha vrstvách na sobě narovnané bedny. Po otevření jedné z nich objevili, že jsou plné zrnitého prachu, ze kterého vzali vzorek. Beden mohlo být podle odhadu asi tak 500 kusů, zhruba po 50 kg střelného prachu. Do vozu následně umístili minu se zápalnicí. Po otevření dalších vagónů zjistili, že i v těch bylo mnoho beden se střelným

⁵⁶⁰ Tamtéž, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu, inv. č. 363, kart. 21, fol 6, sepsáno k výročí této akce, bez datace a bez autora.

prachem. Podle odhadu mohlo být ve všech vagónech zhruba 1 200 q střelného prachu, tedy asi 120 t. Další vůz byl plný podlouhlých bedniček s pancéřovými pěstmi. Z tohoto vagonu jich několik ukořistili. Z vagonu je vyndávali přímo do příkopu na straně trati směrem k Přestavlkům. V tom uslyšeli hluk směrem od Hrochova Týnce, zrovna ve chvíli, kdy se to nejméně hodilo. Po zapálení náloží se měla skupina přemístit na bezpečné místo k rybníku, aby jim detonace nezpůsobila žádná zranění. Na to však nebyl čas. K destrukci muselo dojít co nejdříve. Vladimír Pravda zapálil doutnák a dal se na útěk. Když doběhl ke zbytku skupinky, která byla již poměrně daleko v poli, byl zklamán. Bylo to již více než 70 vteřin a výbuch se nedostavil. Pravda se chtěl vrátit na místo, aby zjistil, co se stalo. V tom však hovor skupinky přerušil mohutný výbuch, který všechny odhodil k zemi. Onen výbuch popsali jeho přímí účastníci a strůjci takto: „*Naskýtá se mi úžasný pohled, jako kdy se otevře peklo. Ohnivý sloup na místě výbuchu, pohádkový ohňostroj, před námi ohnivá zář, mezi nás dopadají trosky z rozbitých vagonů, kusy rour, kamení a hlína.*“⁵⁶¹ K úrazu přišel jen Stanislav Žemlička. Poranil si ruku a silně z ní krváčet. Střepina mu roztrhla ukazováček pravé ruky. Další dva z této skupiny byli také zraněni, naštěstí však jen lehce. Zranění Žemličky bylo však vážnější. Každý měl z vagonu odnést dvě pancéřové pěsti. Ty jeho však musela skupina nechat na místě. Důležité bylo posbírat všechny věci, které jim tlaková vlna odnesla či odhodila. Když se to podařilo, posbírali všechny pancéřové pěsti, které unesli a opustili místo činu. Pancéřové pěsti ukryli u mostu přes řeku mezi Brčekoľy a Blížňovicemi. Úkol byl splněn a skupinka ustoupila oklikou směrem k Rosicím. V té době ještě netušili, že destrukce způsobila mnoho materiálních škod. Na střeších i na skleněných výplních oken. Po příchodu do Rosic se skupinka rozdělila a přes zahrady se každý ze členů dostal domů.⁵⁶² K ukrytým pancéřovým pěstím se 21. 4. 1945 vydali Pravda s Žemličkou. Dříve to nešlo kvůli vyšetřování a odstraňování škod. Jednu pancéřovou pěst, kterou nechali ukrytou v potoce, však již nenalezli. Další vyzvedli a dopravili do Chrasti.⁵⁶³ Jak jsem již zmiňovala výše, byl při této akci vážně zraněn Stanislav Žemlička. Ještě téže noci byl ošetřen Dr. Františkem Buršem z Rosic a později také primářem chrudimské nemocnice Dr. Bartůnkem. Přesto se jeho zranění na pravém ukazováku stala trvalými a onen prst měl již ochrnutý. Následky si tak nesl po celý život.⁵⁶⁴

⁵⁶¹ Tamtéž, fol. 7.

⁵⁶² Tamtéž.

⁵⁶³ Tamtéž, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 40, vznik a činnost IV. roty PPLS, sepsal Antonín Mikan 14. 5. 1945.

⁵⁶⁴ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 90, zpráva o úrazu Stanislava Žemličky z 18. 4. 1945, sepsal Mikan 15. 9. 1945 pro MNO v Praze, partyzánské oddělení.

Výsledky akce u Brčekol potvrdil ve svém hlášení také Krnoš, který o této akci poslal zprávu komisaři Ossendorfovi. K podrobnostem tak lze uvést, že akce byla provedena na trati Chrast – Hrochův Týnec u zastávky Brčekoly konkrétně v místě u lípy. Následky v okolních obcích byly značné. Mělo dokonce dojít k částečnému poboření jednoho domu přímo v Brčekolech. V okolních vesnicích došlo k poničení střech a oken v okruhu 10 km. Zraněno bylo, naštěstí však jen lehce, několik místních obyvatel v důsledku vysypaných okenních tabulek.⁵⁶⁵ Pátrání po pachatelích tohoto činu bylo velké a Němci tuto akci důkladně vyšetřovali. Nalézt pachatele se jim však nepodařilo. Železniční trať zůstala až do konce války nesjízdná.⁵⁶⁶ Zajímavá je skutečnost, že trať u Brčekol byla již zrušena.⁵⁶⁷ To jsem zjistila, když jsem se snažila vypátrat původní místo výbuchu.

Podle hlášení četnické stanice v Chrasti u Chrudimi nastal výbuch 18. 4. 1945 ve 23:10. Došlo k explozi vlaku o 6 vagoněch. Exploze byla tak silná, že poškodila skleněné výplně oken, střešní krytinu i zdivo na domech v okolních vesnicích. Týkalo se to obcí Rosice, Synčany, Brčekoly, Chrast, Podlažice, Chacholice a Dobrkov. Již četníci při vyšetřování této akce konstatovali, že původci na ní museli dlouho pracovat. Zbytky vagonů se rozlétly do vzdálenosti 1 a půl kilometru po okolí. Na místě po výbuchu zůstal kráter dlouhý 90 m, hluboký 6 m a široký 8 m. Nikdo v okolí však nebyl v důsledku této exploze zraněn. Drobná zranění způsobila jen vysypaná skla z okenních tabulí. Materiální škody na majetku v okolních vesnicích, zejména na nemovitostech, však byly značné. Na místě našli příslušníci četnictva 4 pancéřové pěsti, které byly později zneškodněny příslušníky stanice v Rosicích u Chrasti. O pachatelích se uvádí toto: „In diesem Falle handelt es sich um unbekannte Banditen.“⁵⁶⁸ Mnoho představ o tom, kdo tuto akci provedl, úřady neměly. Tolik k této akci.

⁵⁶⁵ Archiv Národního muzea, Praha, Pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, záznam o akci na trati u Rosic od Stanislava Březiny ze Skutče - hlášení sepsal Jan Krnoš dne 18. 4. 1945 pro potřeby komisaře oddílu Ossendorfa.

⁵⁶⁶ SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava: Nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944-1945*. Praha, 1991, s. 343.

⁵⁶⁷ Jednalo se o železniční trať Hrochův Týnec - Chrasti u Chrudimi, která byla dána do provozu v roce 1899, částečně omezena byla již v roce 1934, plně pak znovu obnovena v listopadu 1941. Provoz na trati byl ukončen k 31. 1. 1978. Pro nákladní dopravu byl dále v provozu pouze úsek Chrast – Chrast město. Ten byl v roce 2005 však také zrušen. http://cs.wikipedia.org/wiki/Železniční_trať_Hrochův_Týnec_-_Chrast_u_Chrudimi [cit. 2013-05-25]

⁵⁶⁸ NA, Praha, Zemské četnické velitelství, inv. č. 809, kart. 904, hlášení o explozi u Brčekol sepsané četnickou stanicí v Chrasti u Chrudimi 20. 4. 1945, č. 7199/45. Viz též NA, Praha, Sběrka staničních kronik, Pamětní kniha železniční stanice Chrast u Chrudimě, inv. č. 411, kart. 22. Také Pamětní kniha železniční stanice Hrochův Týnec, inv. č. 372, kart. 20.

Již na jaře 1945 se plánoval také postup pro případ, že by bylo nutné vojensky zasáhnout. Byla připravena desetičlenná družstva z vojáků pod vedením poddůstojníků. Takovýto systém byl vytvořen v březnu 1945, zdokonalen pak 29. 4. 1945.⁵⁶⁹ Družstva byla utvořena podle kmenových listů uložených na Obecním úřadě v Rosicích. Zásahu na tom měl Antonín Mikan společně s Vladimírem Pravdou. K použití takto vytvořených skupin skutečně došlo a to 5. 5. 1945. Vojáci byli přiděleni ke strážní službě a jejich velení se ujal Mikan.⁵⁷⁰ Mělo se jednat až o 60 vojáků.⁵⁷¹ Přípravný výbor při národním výboru dal podnět k ustavení úderných ozbrojených hlídek rozestavených po městě. Vytvořit tyto hlídky bylo důležité zejména proto, že se v místním cukrovaru a cihelně nacházely zásoby válečného a průmyslového materiálu v celkové hodnotě několika milionu korun. Zejména na tato místa byly umístěny hlídky. Bylo tím zabráněno v rabování ze strany místních i Němcům, aby neměli možnost odvést narychlo zásoby, které se tam nacházely.⁵⁷²

Věci, které se skupině podařilo Němcům při jejich odzbrojování zabavit, se shromažďovaly v Chrudimi. Rosické rotě se takto podařilo ukořistit například rozmnožovací či telefonní stroj. Dne 8. 5. 1945 se členům rosické rotě podařilo, doslova před zraky Němců, přepravit raněného sovětského partyzána do chrudimské nemocnice. Ten byl v bojích 6. 5. 1945 těžce raněn. Pomáhal jim při tom primář z chrudimské nemocnice Dr. Bartůněk. Do nemocnice se dostali sanitním ozem z Chrasti a cestu maskovali tím, že převážejí nemocnou ženu, která v sanitce skutečně také byla.⁵⁷³

V těchto dnech sehnali příslušníci rotě několik sudů pohonných hmot. Zabránili Němcům v úplném odvezení pohonných hmot z rosické cihelny a v odvezení sovětských zajatců, kteří tam byli na práci. I přesto, že se v souhrnné zprávě k činnosti této rotě psalo o tom, že se příliš závěrečných bojů neúčastnila, podařilo se mi najít alespoň nějakou zmínku o opaku. Lze však předpokládat, že jejich nasazení v závěrečných bojích nepatřilo mezi největší. Její příslušníci byli většinou rozděleni na pomoc ostatním bojujícím jednotkám. Boje s Němci pro ně nastaly 9. 5. 1945 u Smrčku, kde se připojili ke skupince partyzánů, která tam působila. Postupně se dostávali blíže k Miřeticím a po cestě se jim podařilo odzbrojit mnoho

⁵⁶⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 40, vznik a činnost IV. rotě PPLS, sepsal Antonín Mikan 14. 5. 1945.

⁵⁷⁰ Tamtéž, fol. 15, činnost I. čety IV. rotě PPLS, sepsáno jejím velitelem Antonínem Mikánem, bez datace.

⁵⁷¹ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 79, životopis Antonína Mikána, bez datace.

⁵⁷² VÚA – VHA, Praha, Domácí odboj, sign. 46-1-6, fol. 5, dopis zasláný z NV v Rosicích u Chrasti 9. 3. 1946 na Okresní osvětovou radu v Chrudimi, sepsal Antonín Jeníček.

⁵⁷³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 16, činnost I. čety IV. rotě PPLS, sepsáno jejím velitelem Antonínem Mikánem, bez datace.

německých vojáků. Když dorazili na Perk, do hlavního štábu pluku, byli příslušníci této roty přiděleni jako posila levého křídla jednotky, která nedaleko bojovala.⁵⁷⁴ Při jejím nasazení přebral velení nad rotou místo Zdenky Cejповé Antonín Mikan.⁵⁷⁵ Bojové akce se účastnili všichni příslušníci roty, kromě Františka Kopice, který zůstal jako hlavní koordinátor prací v Rosicích. Právě on zorganizoval a vyzbrojil sovětské uprchlé válečné zajatce, kteří v noci téhož dne strážili okolí obce. Následující den působila rota při odzbrojovacích akcích u Hrochova Týnce.⁵⁷⁶

Dne 10. 5. 1945 byla celá rota, společně s ostatními celky PPLS, slavnostně přivítána v Chrudimi. Po přehlídce na místním náměstí byli její příslušníci umístěni v internátu místní zahradnické školy.⁵⁷⁷

Dne 11. 5. 1945 odjela III. rota do Rosic, kde plnila další úkoly. K těm patřil dohled nad oblastmi obcí Rosice, Synčany, Přestavky, Řestoky, Zájezdec a Podlažice, kde pod jejich kompetence náleželo střežení civilního i vojenského materiálu a zabezpečení klidu a pořádku v těchto obcích. Další dny se nesly v podobném duchu. Hlídalo se v obcích a příslušníci roty se střídali ve strážní službě. Dne 13. 5. 1945 zasahovala rota při civilním rabování v zámku v Přestavkách. V dalších dnech byla nápomocna Rudé armádě a dále plnila úkoly stejné jako v předchozích dnech.⁵⁷⁸

5. 3. 1 Významné osoby III. roty

Zdenka Cejповá se narodila 30. 5. 1926 v Rachově, Podkarpatská Rus. Tam žila do 7 let. V dubnu 1939 se rodina, při evakuaci Čechů žijících v této oblasti, dostala do Chrudimi. Ještě v místě svého bývalého bydliště studovala na reálném gymnáziu, které dokončila v Chrudimi. V srpnu 1944 byla jejich gymnaziální třída zařazena do výroby v rámci válečného průmyslu a ona byla zaměstnána ve Wiesnerově továrně v Chrudimi. Tam pracovala na výrobě granátů a společně s dalšími lidmi z podniku prováděla při výrobě drobné sabotáže. K partyzánům se připojila v únoru 1945. Nejprve působila jako spojka,

⁵⁷⁴ VÚA – VHA, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 16, činnost I. čety IV. roty PPLS, sepsáno jejím velitelem Antonínem Mikanem, bez datace.

⁵⁷⁵ Tamtéž, fol. 42, vznik a činnost IV. roty PPLS, sepsal Antonín Mikan 14. 5. 1945.

⁵⁷⁶ Tamtéž, fol. 16, činnost I. čety IV. roty PPLS, sepsáno jejím velitelem Antonínem Mikanem, bez datace.

⁵⁷⁷ Tamtéž, fol. 42, vznik a činnost IV. roty PPLS, sepsal Antonín Mikan 14. 5. 1945.

⁵⁷⁸ Tamtéž.

později byla jmenována velitelkou IV. roty, později přejmenované na III. rotu.⁵⁷⁹ Podle návrhu na povýšení byla schopnou organizátorkou a nebojácnou ženou s rychlým a bystrým úsudkem. Jejím úkolem byl v počátku převoz vojenského materiálu jednotlivým rotám, který vykonávala za bílého dne. I přesto, že se jednalo o ženu, byla u svých spolubojovníků oblíbená a respektovaná. Zúčastnila se i závěrečných bojů u Miřetic.⁵⁸⁰ Pro odbojovou činnost nejspíše používala jméno Rachovská.⁵⁸¹

Antonín Mikan, narozený 13. 6. 1914 ve Slatiňanech, byl velitelem I. čety této roty. Mikan byl z početné rodiny - měl celkem 10 sourozenců. Vystudoval učitelský ústav v Chrudimi a po jeho ukončení sám požádal o umístění do jednotřídní školy na Litoměřicku. Tam působil v několika vesnicích a snažil se, jak uvedl ve svém životopisu, „*zachránit českému národu co nejvíce duší*“⁵⁸². V roce 1936 až 1938 plnil vojenskou službu. Po jejím ukončení získal hodnost podporučíka pěchoty. Prodělal také zvláštní výcvik s pěchotními kanóny a minomety. V září 1938 se ještě vrátil na učitelskou pozici do pohraničí, kde ale dlouho nepobyl. Díky událostem této doby musel z pohraničí odejít do vnitrozemí. Od mládí působil v Sokole, v žádné politické straně organizován nebyl. V roce 1939 si doplnil vzdělání o odborné zkoušky v předmětech čeština, němčina a tělesná výchova. Od 1. 2. 1940 nastoupil jako učitel na měšťanské chlapecké škole v Chrasti. Veškerý svůj volný čas tam věnoval tělesné výchově mládeže. V roce 1940 se dokonce stal náčelníkem Sokola v Rosicích. Po ukončení činnosti Sokola se zasadil o vytvoření Hokejového klubu Rosice. Jako učitel němčiny také vedl kurs tohoto jazyka pro železničáře, četníky a cestáře. Tyto kurzy si trochu upravil ke svému obrazu. Kdo nechtěl chodit, tomu vystavil potvrzení jako by kurz navštěvoval. S těmi, co do kurzu chodili, studoval spíš mapy. Závěrečné zkoušky si všichni dopředu připravili a poté opsali. Podobně působil i ve škole. S dětmi probíral úseky z českých dějin, přednášel zakázané Nerudovy básně a při tělocviku jim k pochodu zpíval písně ve slovanských jazycích, které znal ze sjezdů Sokola. Od listopadu 1944 byl totálně nasazen ve Fantových závodech v Pardubicích, kde sabotoval výrobu. Od 18. 4. 1945 již do práce nedocházel a naplno se zapojil do partyzánské činnosti. Již v Sokole začal soustřeďovat skupinky schopných a národně uvědomělých chlapců, kteří by byli v případě potřeby ochotní zapojit se do bojových či jiných akcí. Kontakty na ilegální pracovníky navázal za svého

⁵⁷⁹ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 532, životopis Zdenky Cejповé, bez datace.

⁵⁸⁰ Tamtéž, fol. 531, návrh na povýšení Zdenky Cejповé, podepsán velitelem - podpis nečitelný, náčelníkem štábu Ossendorffem, komisařem Deckerem, bez datace.

⁵⁸¹ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, soubor hlášení „Rachovské“ o činnosti IV. roty ze vzpomínek Stanislava Březiny ze Skutče.

⁵⁸² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, fol. 79, životopis Antonína Mikana, bez datace.

působení v továrně v Pardubicích na konci roku 1944. Větší intenzitu nabrala spolupráce od března 1945. Snažil se navázat spojení s partyzány, což se však ještě asi měsíc nedařilo. To se stalo až 16. 4. 1945 s partyzány PPLS, kdy byl přes rosickou skupinu zapojen do přípravy destrukční akce u Brčekol. Dne 20. 4. 1945 byl Mikan na schůzce s Kišem a Cejpovou, kde byl jmenován velitelem I. čety v rámci IV. roty. Další dny se nesly ve znamení schůzek a plánování dalších sabotážních akcí.⁵⁸³ Již 1. 5. 1945 jednal Mikan s Cejpovou o možnosti vytvoření zátaras na silnicích. Další dny se domlouvaly destrukční akce na železnici a přerušování telefonních kabelů. Dne 8. 5. 1945 se Mikan ujal vedení strážní služby vytvořené z bývalých vojáků v Rosicích. V tento den zajistil také převoz zraněného sovětského partyzána z Horky do nemocnice v Chrudimi, jak bylo již popsáno výše. V Chrudimi se ještě setkal s Cejpovou, která mu dala k dalšímu šíření partyzánskou píseň. Mikan byl velitel jednoho z prvních bojů této skupiny u Smrčku. Po dosažení štábu PPLS na Perku přejal velení celé roty, která byla nasazena jako posila. Dne 10. 5. 1945 se společně se svou rotou účastnil přehlídky v Chrudimi.⁵⁸⁴

Vladimír Pravda se narodil 30. 3. 1917 v České Skalici. V rámci PPLS působil po reorganizaci v květnu 1945 jako zástupce velitele III. roty. Měl dva bratry. Jeden z nich, Jan, se také zapojil do PPLS. Do Rosic se všichni dostali po smrti otce v roce 1918. Vladimír Pravda vystudoval reálku v Pardubicích a v roce 1936 nastoupil na ČVUT do Prahy, obor lesní inženýrství. Politicky organizovaný nebyl. Od dětství cvičil v Sokole. Po uzavření vysokých škol byl zatčen, podařilo se mu však utéct. Vrátil se domů a nastoupil do správy velkostatku jako pomocný úředník. Po roce a půl přešel na několik měsíců do zaměstnání v továrně, až se dostal na vyživovací oddělení obce Rosice u Chrastí. To bylo v listopadu 1941. Tam pracoval společně s Františkem Kopicem a společně na tomto úřadě prováděli sabotování německého válečného hospodářství. V tomto úřadě se přes Kopice seznámil s Rudolfem Ferdinandem a později se Zdenkou Cejpovou. Byl to právě Vladimír Pravda, kdo při destrukci u Brčekol 18. 4. 1945 zapálil doutnák a běžel se schovat, v duchu odpočítávaje oněch 70 vteřin.⁵⁸⁵ V následujícím období spolupracoval s dalšími skupinami PPLS, zejména s Podskaláky. Dne 5. 5. 1945 se stal zástupcem velitele roty, kterým se stal Antonín Mikan. V květnových dnech se účastnil obsazení místní cihelny a cukrovaru, v jejíchž prostorách se

⁵⁸³ Tamtéž.

⁵⁸⁴ Tamtéž, fol. 80.

⁵⁸⁵ Tamtéž, fol. 86, životopis Vladimíra Pravdy, bez datace.

nacházely velké zásobami vojenského materiálu.⁵⁸⁶ V posledních dnech války se podílel na odzbrojování německých vojáků přímo v Rosicích.⁵⁸⁷

5. 4 IV. rota

V Chrasti vznikla další a to již IV. rota II. praporu. Sama před květnem 1945 nevyvíjela žádné větší akce, podílela se jen společně s II. a III. rotou na letákové akci.⁵⁸⁸ O této zmiňované letákové akci však nemáme bližších informací, stejně jako u předchozích dvou rot. Jejím velitelem byl Josef David, krycím jménem Václav, zástupcem František Pelikán. V posledních dnech války se tato rota starala především o zajištění bezpečnosti obyvatelstva Chrasti, protože se ve městě nacházela poměrně početná posádka německého vojska. Dalším úkolem této skupiny bylo sledovat činnost Němců a jejich pohyb ve skladištích zbraní a munice.⁵⁸⁹ Účastnila se bojových akcí a následného pátrání po osobách, které se po konci války ukrývaly v okolí.⁵⁹⁰ Tato rota zabránila před koncem války plánu na přepadení německé posádky v Chrasti. Tuto operaci chtěla provést skupina asi 60 špatně ozbrojených místních lidí. Ta by tak stála proti přesile asi 2 800 německých vojáků, kteří byli samozřejmě ozbrojeni mnohem lépe. Bylo tak zabráněno neštěstí, které se mohlo stát.⁵⁹¹ O této akci trochu podrobněji ještě v životopise R. Ferdinanda v této kapitole. O činnosti roty z Chrasti nemáme mnoho informací. Je to zapříčiněno tím, že činnost skupiny jako takové se vyvíjela až v období května 1945 a následně po konci války. Můžeme si však nastítnit činnost některých jejich členů, kteří byli v odboji zapojeni již před vstupem do PPLS.

U této IV. chrastecké roty se setkáváme s určitým prolínáním činností s III. rotou z Rosic i II. rotou z Vrbatova Kostelce. Jedná se zejména o působení členů, kteří byli zapojeni do těchto rot. To si můžeme vysvětlit propojením těchto skupin a spoluprací všech ještě před zapojením do PPLS. Také tím, že po reorganizaci pluku v květnu 1945 bylo nutné skupiny rozdělit. Proto se můžeme s některými jmény členů této IV. roty setkat i u popisu činnosti jiných rot II. praporu. Někdy opravdu nebylo jednoduché přesně vymezit působnost

⁵⁸⁶ Tamtéž, fol. 87.

⁵⁸⁷ Tamtéž, fol. 88.

⁵⁸⁸ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 5, vznik a činnost II. praporu PPLS, bez autora, 21. 5. 1945.

⁵⁸⁹ Tamtéž, sign. 308-72-8, fol. 22, zpráva o činnosti partyzánského oddílu Chrast, sepsal Josef David, 14. 5. 1945.

⁵⁹⁰ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 4, vznik a činnost II. praporu PPLS, bez autora, 21. 5. 1945.

⁵⁹¹ Tamtéž, sign. 308-72-8, fol. 22, zpráva o činnosti partyzánského oddílu Chrast, sepsal Josef David, 14. 5. 1945.

všech členů, zejména pokud vezmeme v úvahu možnosti jak komunikační, tak i do určité míry organizační v této nelehké době II. světové války.⁵⁹²

Základ této skupiny můžeme hledat na počátku roku 1941 v souvislosti se skupinou Kynych – Hofman - Bartoš, která již byla popsána v předchozích kapitolách. Došlo k utvoření jednotlivých bojových skupin, kterých bylo pět a vedli je Novotný, Šenold, Kašpar, David a Ferdinand.⁵⁹³ Zde se setkáváme právě s prolínáním jednotlivých osob, které později spolupracovali s PPLS, většinou však v rozdílných rotách. Činnost příslušníků této roty před zapojením do PPLS, zejména Josefa Davida, se shoduje s popisem, který je uveden v části týkající se II. a III. roty tohoto praporu.

V únoru 1945 došlo k navázání spojení se skupinou por. Kiše. IV. rota vznikla jako samostatná až po reorganizaci PPLS po 10. 5. 1945. Činnost jejích členů před květnem 1945 můžeme přiřadit k působení II. či III. roty PPLS. Provázanost si můžeme ukázat na následujícím případě. Vyjednávání s místním velením německé posádky dne 5. 5. 1945 se účastnili Ferdinand IV. rota Chrast, Šenold II. rota Vrbatův Kostelec – Podskaláci, Seibert, David IV. rota Chrast a Košťál II. rota Podskaláci.⁵⁹⁴

Hlavní rozvoj práce IV. roty II. praporu PPLS můžeme skutečně hledat až v poválečném období, tedy po 10. 5. 1945. V této době se rota účastnila pátracích a vyčišťovacích akcí. Plnila také strážní službu. Například od 15. 5. 1945 převzala kontrolu nad skladištěm vojenského materiálu, který byl umístěn v prostorách cukrovaru v Rosicích. Na stráž byla dvoučlenná služba složená z jednoho Čecha a jednoho příslušníka Rudé armády. Tento sklad byl důležitý tím, že se do něho svážel vojenský materiál po Němcích z širokého okolí i z mnoha okolních skladišť, ve snaze zamezit jeho rozkrádání.⁵⁹⁵

Z pátracích akcí, kterých se účastnili její členové, máme doložené propátrání oblasti Zaječic, Bítovan, Smrčku, Žumberku, Horky, Podlažic a Synčan z 20. a 21. 5. 1945. Obecně lze říct, že IV. rotě byl přidělen pátrací okruh v oblasti Brčekoly – Žumberk a Zájezdec – Přestavky.⁵⁹⁶

⁵⁹² NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 107. Bez ISBN.

⁵⁹³ Tamtéž.

⁵⁹⁴ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 110, 111. Bez ISBN.

⁵⁹⁵ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-11, fol. 72, hlášení velitele IV. roty Mikana z 16. 5. 1945.

⁵⁹⁶ Tamtéž, sign. 308-72-1, fol. 53, hlášení velitelství II. praporu pro velitelství PPLS z 21. 5. 1945, bez autora.

5. 4. 1 Významné osoby IV. roty

Josef David se narodil 2. 7. 1898 v Dobrnících, okres Havlíčkův Brod. V odbojové skupině v Chrasti pracoval od roku 1943. Od 5. 5. 1945 působil jako člen Národního výboru v Chrasti. Byl to právě on, kdo se dostal jako rukojmí do zajetí Němců. Ti ho naložili dne 8. 5. 1945 na auto a vezli v prvním autě kolony na silniční překážku u Tisovce. Tam ho vyložili a pod pohrůzkou smrti nutili k tomu, aby zařídil do jedné hodiny odstranění záatarasu ze silnice. Mezitím si Němci vzali dalších 20 rukojmích z vesnic Tisovec a Hlína. I ti měli Němcům zajistit průjezd touto oblastí.⁵⁹⁷ Po vyjednávání jim byl umožněn volný průjezd a rukojmí byli propuštěni. Když ustupovali po silnici směrem k Hlinsku, došlo ze strany příslušníků PPLS k zahájení palby. Přesto byly zachráněny obce Hlína a Louka včetně jejich obyvatel. Němci totiž vyhrožovali, že pokud se přes zátaras nedostanou, zastřelí jak rukojmí, tak i obyvatele obou vesnic. Vyhrožovali i vypálením obou zmíněných obcí.⁵⁹⁸

Zajímavá je také odbojová činnost **Rudolfa Ferdinanda**, vystupujícího pod krycím jménem Martin. Narodil se 3. 2. 1903 v Chrasti a působil jako obchodník.⁵⁹⁹ K odbojové činnosti převedl Ferdinanda jistým způsobem jeho přítel Miroslav Vápeník, který se v červnu 1939 rozhodl odejít do Polska. Jako poručík čs. armády tušil, že by zde jeho osud nebyl příliš šťastný. Při loučení mu Ferdinand slíbil, že se postará o jeho rodiče a také to, že zde bude bojovat za osvobození republiky. Ferdinand se tohoto slibu nevzdal a působil jako jedna z hlavních osob odbojové jednotky v Chrasti. Jeho činnost začala již v roce 1939. V této době, kdy se přecházelo na vázané hospodářství, se snažil svým vlivem působit na kontrolní orgány, aby při revizích sabotovaly své výkony. To se zdařilo a u Ferdinanda se konaly porady kontrolorů o tom, kdo z daných obchodníků měl být potrestán. On sám provedl první, jistým způsobem sabotážní, akci tak, že se mu povedlo jako pekaři odvést jedny potravinové lístky dvakrát. Podařilo se to díky městskému strážníku Vítkovi, který mu umožnil to, že když lístky odevzdával, mohl si je nepozorovaně vzít a použít je tak ještě jednou. Další lístky, které mohl odvést znovu, dostával od kontrolorů. Tímto způsobem získal velké množství chleba pro občany v Chrasti a okolí. Potraviny pak rozprodával a ziskem kryl potřeby chudých, kteří ho žádali o pomoc. Postupně však přišlo větší zpřísnění kontroly lístků a akce se omezovaly. Další velká spolupráce nastala s Jaroslavem Cejpm, tajemníkem Okresního úřadu

⁵⁹⁷ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 90, zpráva o činnosti partyzánského oddílu Chrast sepsaná Josefem Davidem 14. 5. 1945.

⁵⁹⁸ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 111. Bez ISBN.

⁵⁹⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, 116, návrh na udělení vyznamenání čs. válečný kříž 1939, seznam osob.

v Chrudimi. Společně spřádali a uskutečňovali větší i menší sabotáže.⁶⁰⁰ Spolupracoval také s Františkem Kopicem, tajemníkem obce Rosice u Chrasti, v oblasti získávání potravin pro rodiny vězněných. Tuto zásobovací práci s nimi prováděl i Jiří Česenek ze Zaječic. V roce 1942 se stal členem Národního výboru v Chrasti.⁶⁰¹ Ferdinand působil jako spojka mezi jednotlivými členy národních výborů. V této době navázal také spolupráci s Rudolfem Choutkou. Na jaře 1945 se na Perku, kam ho přivedl nejspíše právě Choutka, seznámil s dalšími členy PPLS včetně velitele Kiše. Tak začala jeho spolupráci s touto partyzánskou skupinou.⁶⁰² Závěr války s sebou přinesl některé nejasnosti a rozpory mezi jednotlivými partyzánskými a odbojovými jednotkami. Do sporu se dostal i Ferdinand, a to když dne 5. 5. 1945 vystoupil proti rozkazu partyzána Arnošta z oblasti Luže. Ten se chtěl pokusit o odzbrojení jednotky asi 60 maďarských vojáků v Podlažicích. Zbraně, které by získal, chtěl dál nevyučeným místním obyvatelům a následně odzbrojit německou posádku v Chrasti. Proti tomu se však Ferdinand ohradil s tím, že posádka v Chrasti čítala na 2 800 osob. Velice dobře a moderně vyzbrojených.⁶⁰³

5. 5 V. rota

Poslední rotou, která tvořila II. prapor PPLS, byla V. rota z Nasavrky. Byla sestavena 24. 4. 1945 a jejím velitelem se stal Václav Štufka. Měla šest členů a jejich hlavním úkolem bylo prozkoumat okolí obce Nasavrky. Tam zjistit situaci v ubikacích německých jednotek, vypracovat plán města s vyznačením vojenských objektů, vytvořit zprávu o počtu policie a příslušníků SS, jejich výzbroji, zásobách, rozestavení hlídek a dalších důležitých informacích. Zpráva byla i s vyhotoveným plánkem dopravena na velitelství PPLS.⁶⁰⁴ Na základě těchto podkladů mělo dojít k přepadení kasáren ve městě.⁶⁰⁵ K této akci však již kvůli blížícímu se konci války nedošlo.

⁶⁰⁰ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 95, zpráva o činnosti Rudolfa Ferdinanda z 14. 5. 1945.

⁶⁰¹ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 46, životopis Rudolfa Ferdinanda ze 17. 5. 1945.

⁶⁰² Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 96, zpráva o činnosti Rudolfa Ferdinanda z 14. 5. 1945.

⁶⁰³ Tamtéž, fol. 97.

⁶⁰⁴ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 534, činnost V. partyzánské rotý PPLS, sepsáno Štufkou 14. 5. 1945.

⁶⁰⁵ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 4, vznik a činnost II. praporu PPLS, bez autora, 21. 5. 1945.

V období od 28. 4. do 4. 5. 1945 provedla tato rota dvě letákové akce, které jsou uvedeny v příloze č. 10. Dalším úkolem bylo sestavení místního národního výboru, který se poprvé sešel 5. 5. 1945 v budově Berního úřadu v Nasavrkách.⁶⁰⁶

V posledních válečných dnech se rota zúčastnila odzbrojování německých vojsk, které procházely Nasavrkami. S tím souviselo také zajištění silnic v okruhu města.⁶⁰⁷ Prostřednictvím spojek zařizovali její příslušníci spojení s okolními národními výbory. Přímých bojů se neúčastnila. Její příslušníci se zapojili jen do odzbrojování ustupující německé armády. Při těchto akcích bylo například zabaveno 52 koní, 11 různých vozidel či 1 granátomet.⁶⁰⁸

5. 5. 1 Významné osoby V. roty

Václav Štufka se narodil dne 12. 11. 1898. U PPLS byl zařazen od konce března 1945. Podle charakteristiky uvedené v návrhu na povýšení se projevil jako schopný organizátor roty a jako velitel, kterému nechybělo rychlé rozhodování. Organizoval obranu Nasavrk v závěru války. Německé armádě, která přes město ustupovala, odebíral vojenský materiál.⁶⁰⁹

⁶⁰⁶ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 534, činnost V. partyzánské roty PPLS, sepsáno Štufkou 14. 5. 1945.

⁶⁰⁷ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 5, vznik a činnost II. praporu PPLS, bez autora, 21. 5. 1945.

⁶⁰⁸ Tamtéž, sign. 308-70-2, fol. 534, činnost V. partyzánské roty PPLS, sepsáno Štufkou 14. 5. 1945.

⁶⁰⁹ Tamtéž, fol. 533, návrh na povýšení Václava Štufky, podepsán náčelník štábu Ossendorf, komisař Decker a velitel, bez datace.

6. Vznik a činnost III. praporu PPLS

Oproti předešlým praporům byl tento III. prapor PPLS odlišný. Hlavní rozdíl vycházel z toho, že byl složen převážně z uprchlých sovětských válečných zajatců, kteří se dostali nejprve do oblasti Pardubicka a později Chrudimska. Jejich prvním stanovištěm se stalo okolí Holic v Čechách. Později byli postupně převáženi do měst a obcí na pomezí Českomoravské vrchoviny, kde působili v posledních měsících války v boji proti nacistům.

Nutné je podotknout provázanost tohoto III. praporu s praporem IV., kterému bude věnována další kapitola. IV. prapor působil v Luži a okolí a právě tam byli z Holicka nejčastěji dopravováni sovětský uprchlí váleční zajatci, kteří se v této oblasti zapojovali do odbojové činnosti. Navíc velitel IV. praporu PPLS František Janiš se ve velké míře podílel na jejich přepravě z míst původního úkrytu do oblasti kolem Luže. Podle zjištění se mělo nejprve jednat o jednu spojenou skupinu, která byla sestavena z místních Čechů i nově příchozích Sovětů. Až poválečná reorganizace celého PPLS na čtyři prapory utvořila z této jedné společné formace dva prapory.

Vraťme se však na začátek. Postupné formování tohoto pozdějšího partyzánského praporu probíhalo postupně nejprve v oblasti Pardubic. Právě tam se objevili první Sověti, kteří uprchli z transportu projíždějícího touto oblastí. Hlavními organizátory jejich útěku byli Vasil Andrejevič Gorjačev a Ivan Vasiljevič Krikun. Útěk z transportu se zdařil a uprchlíci našli svůj úkryt ve vesnici Vysoká⁶¹⁰. Tam navázali spojení s Čechem Františkem Šemvelem⁶¹¹. Ten se již staral o několik uprchlíků a byl to právě on, kdo byl v okrese Pardubice jedním z hlavních iniciátorů jistých neoficiálních „uprchlických sběrných táborů“. Takováto místa, kde se nacházelo větší množství sovětských uprchlých zajatců, byla jednak v již zmiňované Vysoké, kde se mělo nacházet 28 uprchlíků. Dále pak v Bukovině⁶¹², kde mělo být umístěno 14 mužů, v Borku 17 mužů, v Bělčí⁶¹³ 13 mužů, v Rokytně 8 mužů a ve Chvojně⁶¹⁴ 103 mužů. Celkem se mělo jednat o 183 uprchlíků.⁶¹⁵ Podle uvedených míst se jedná o oblast v okolí Holic v Čechách s největší základnou ve Vysokém Chvojně.

⁶¹⁰ Nejspíše Vysoká nad Labem, okres Hradec Králové.

⁶¹¹ V jiných dokumentech uváděn jako František Ševlt. Podle všeho by se však mělo jednat o stejnou osobu.

⁶¹² Nejspíše Bukovina nad Labem, okres Pardubice.

⁶¹³ Nejspíše Běleč nad Orlicí, okres Hradec Králové.

⁶¹⁴ Nejspíše Vysoké Chvojno, okres Pardubice.

⁶¹⁵ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 59, činnost partyzánského praporu Rudoarmějců, bez autora a bez datace.

Do oblasti Luže se začaly tyto osoby dostávat v období kolem poloviny února roku 1945. Činnost a organizaci této skupiny řídil kapitán Gorjačev. Jednotliví uprchlíci se ukrývali v rodinách v menších obcích v okolí Luže. Umístění byli například v Jenišovicích, Hroubovicích, Vraclavi či Nových Hradech, ale také v mnoha dalších obcích v okolí Luže. V těchto místech pobývali u spolehlivých českých rodin, kde bylo postaráno o jejich stravování, ubytování a například i lékařskou pomoc. Tu poskytoval dr. Novotný z Luže. Jedním z příkladů lidí, kteří se starali o tyto zajatce byl František Král, obuvník z Luže. Jeho chalupa sloužila jako místo, kde se potkávali příslušníci odboje v této oblasti.⁶¹⁶ Důležitým místem soustřeďování uprchlíků se stalo také obydlí rodiny Petrasů ve Rvasicích.⁶¹⁷ Spojkou mezi Sověty, kteří se zhruba od počátku dubna 1945 ukrývali u Petrasů a ve vybudovaných zemljankách v okolí, a velitelem pluku Vasilem Kišem byl Bohuslav Zástěra.⁶¹⁸ Zapojení sovětských uprchlíků do partyzánských řad vneslo do této odbojové činnosti nové impulsy. Výhodou bylo hlavně to, že se jednalo o vojáky, kteří měli válečné zkušenosti. Ty většine partyzánů, alespoň těm z řad místních obyvatel, scházely.⁶¹⁹

V polovině března 1945 došlo k navázání spojení s partyzánskou skupinou v České Rybné. Mělo se jednat o ruské parašutisty⁶²⁰. Podle vzájemné dohody se měli sovětsí uprchlíci z okolí Luže sjednotit a poté přesunout do prostoru Poličky. Takovýto přesun byl však nebezpečný vzhledem k velké koncentraci německých jednotek v této oblasti Českomoravské vrchoviny a od tohoto plánu bylo nakonec upuštěno.⁶²¹

Menší skupinky partyzánů bylo také nutné vyzbrojit. Jednotlivým partyzánům se nejprve dostaly do ruky bodné zbraně a pistole. Právě pro získání výzbroje docházelo k přepadání jednotlivců i malých skupin německých vojáků. Dalšími úkoly, do kterých se nově vytvářené skupiny sovětských partyzánů pouštěly, bylo rušení dopravních cest, zejména železničních, které Němci v této oblasti Čech hojně využívali.⁶²²

⁶¹⁶ Tamtéž, fol. 50, odboj proti německým okupantům – kraj Luže, okres Vysoké Mýto, sepsáno v Luži dne 22. 5. 1945, podepsáni zástupce velitele praporu Šandera, výcvikový důstojník Hozíka a velitel IV. praporu Janiš.

⁶¹⁷ ČSBS Ústí nad Orlicí, Historická činnost odbojových skupin v Luži a okolí za doby fašistické okupace, s. 3. Sepsal v srpnu 1971 Jaroslav Überhuber.

⁶¹⁸ Tamtéž s. 5.

⁶¹⁹ FRAJDL, Jiří. *Květnové povstání ve východních Čechách 1945*. Hradec Králové, 1975, s. 105. Bez ISBN.

⁶²⁰ Podle všeho se mělo jednat o partyzánskou jednotku Vpřed. Více informací k této skupině je uvedeno v kapitole týkající se porovnání partyzánských skupin v oblasti Chrudimska.

⁶²¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 50, odboj proti německým okupantům – kraj Luže, okres Vysoké Mýto, sepsáno v Luži dne 22. 5. 1945, podepsáni zástupce velitele praporu Šandera, výcvikový důstojník Hozíka a velitel IV. praporu Janiš.

⁶²² Tamtéž.

Dne 17. 3. 1945 došlo k přímému navázání spojení se štábem PPLS. Bylo rozhodnuto o tom, že sovětští partyzáni budou pracovat raději v menších skupinkách. Ty pracovaly pod vedením pluku, ovšem do jisté míry samostatně. Ze štábu dostávaly tyto skupiny úkoly. Hlavními byly destrukce na železnici, ničení kolejnic, mostů, silnic či vypouštění benzínu z cisteren. Dále pak přerušování telefonního vedení, odzbrojování německých vojáků či vykrádání skladišť se zbraněmi a výbušninami. Na pokyn štábu pluku tak došlo k zorganizování tzv. východní skupiny pod velením Čechů Emila Tomka⁶²³ a Františka Janiše.⁶²⁴ S nimi se na práci aktivně podílel zejména již zmiňovaný Vasil Gorjačev, známý pod krycím jménem kapitán Orlov.⁶²⁵

Hlavním úkolem bylo získávání výbušnin přes spojení navázané se skupinou Vpřed z České Rybné do Poličky. Takto docházelo k obstarávání výbušnin a rozbušek. Když množství nestačilo, uskutečnilo se přepadení skladiště traskavin v žulovém lomu ve Zderazi u firmy Šplíchal. Ze získaných materiálů byly pak v lékárně u pana Selingera v Luži připravovány výbušniny, které byly následně používány při destrukcích na železnicích úsecích Havlíčkův Brod – Skuteč – Chrast a Skuteč – Polička.⁶²⁶ Nálože, které byly vyrobené v Luži, se předávaly i jiným partyzánským skupinám mimo hranice chrudimského okresu. Posloužily například při akcích jiných skupin ve Stéblové, Pardubicích či Hradci Králové.⁶²⁷ Kterých konkrétních však archivní materiály neuvádějí. O konkrétních datech, kdy mělo k destrukcím či jiným sabotážním akcím dojít, také nemáme bližší informace. Často k nim však docházelo ve spolupráci s jinými částmi PPLS či jinými odbojovými skupinami v okolí.

Akce této skupiny probíhaly často v převlečení, zvláště pokud šlo o získání určitého nedostatkového zboží. Například Emil Tomek převlečen v uniformě německého majora, získal ve skladech pohonných hmot pod zástěrkou žádosti o vydání pro německou brannou moc mnoho litrů benzínu. Další akcí bylo například přepadení a odcizení munice z lomu na Prosečsku. Skupina tak získala 9 kg dynamitu a 30 m zápalnice.⁶²⁸

⁶²³ Tato kontroverzní postava odbojové činnosti na Lužsku je blíže popsána v kapitole týkající se IV. praporu PPLS.

⁶²⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, fol. 59, činnost partyzánského praporu Rudoarmějců, bez autora a bez datace.

⁶²⁵ Tamtéž, fol. 60.

⁶²⁶ Tamtéž, fol. 51, odboj proti německým okupantům – kraj Luže, okres Vysoké Mýto, sepsáno v Luži dne 22. 5. 1945, podepsáni zástupce velitele praporu Šandera, výcvikový důstojník Hozíka velitel praporu Janiš.

⁶²⁷ Tamtéž, fol. 49, činnost partyzánské skupiny v Luži a okolí, bez autora a bez datace.

⁶²⁸ Tamtéž, fol. 60, činnost partyzánského praporu Rudoarmějců, bez autora a bez datace.

Příslušníci III. praporu se na konci války sjednotili a to v situaci, kdy bylo jejich jednotné síly potřeba k boji proti ustupujícím německým vojenským skupinám. Oddíl se postupně rozrostl na velikost 300 až 350 mužů, kteří se soustřeďovali v oblasti Bukoviny. Jen část z nich však byla vyzbrojena.⁶²⁹ V noci ze 4. na 5. 5. 1945 nastala situace, kdy se všechny drobné skupinky III. praporu soustředily do jedné velké skupiny, která odjela na pomoc partyzánům do bojů u Miřetic. Skupina se tam společně s dalšími rotami PPLS zapojila do posledních válečných bojů v regionu.⁶³⁰

Dne 5. 5. 1945 došlo v Luži k odzbrojení maďarské posádky, která měla v tomto městě svou základnu. Odzbrojení proběhlo bez větších problémů a bylo při něm získáno velké množství ručních granátů, pancéřových pěstí a několik desítek zbraní jako automatické zbraně, pušky či pistole. Stejně tak proběhlo odzbrojení dalšího maďarského praporu ubytovaného v Leštině. Tam bylo získáno větší množství zbraní a další výzbroje a výstroje, která pak mohla být použita pro stávající i nově příchozí členy praporu v Luži či Nových Hradech.⁶³¹ Akce na odzbrojení posádky v Luži proběhla ve spolupráci se IV. praporem PPLS pod velením Františka Janiše.

Další den střetů s německými vojáky, tedy 6. květen 1945, nebyl pro prapor Sovětů zrovna příznivý. Jeho členové se stáhli z Luže a pokusili se provést akci v obci Hlína. Byli však obklíčeni silnější německou skupinou a pomoc jim poskytly až další partyzánské jednotky. V tento den došlo také k odzbrojení 4 německých nákladních aut. Při těchto akcích bylo zajato mnoho německých vojáků včetně jedné uniformované ženy. Zajištění Němci byli odvezeni do Luže.⁶³²

Dne 7. 5. 1945 se také příslušníci tohoto praporu účastnili akce přepadení 3 nákladních aut s německými vojáky. Po střetu zůstalo na místě 10 mrtvých Němců a 3 ranění, dalším se podařilo utéct. Podobná akce se udála také následujícího dne, tedy 8. 5. 1945. Při střetu Němců s partyzány bylo zajato 14 německých vojáků a další 2 byli zabití. Zbytek dne byl věnován odzbrojovacím akcím, při nichž bylo ukořistěno mnoho nákladních aut a motocyklů, dále zbraní a oděvů.⁶³³ Všechny tyto akce se odehrávaly v okolí Luže, často na silnici mezi Luží a Skutčí. Tento den si s sebou také přinesl mnoho obětí na životech ze strany německých

⁶²⁹ Tamtéž, fol. 49, činnost partyzánské skupiny v Luži a okolí, bez autora a bez datace.

⁶³⁰ Tamtéž, fol. 60, činnost partyzánského praporu Rudoarmějců, bez autora a bez datace.

⁶³¹ Tamtéž, fol. 51, odboj proti německým okupantům – kraj Luže, okres Vysoké Mýto, sepsáno v Luži dne 22. 5. 1945, podepsáni zástupce velitele praporu Šandera, výcvikový důstojník Hozíka velitel praporu Janiš.

⁶³² Tamtéž.

⁶³³ Tamtéž, fol. 61, činnost partyzánského praporu Rudoarmějců, bez autora a bez datace.

vojáků. Prakticky všichni, kteří byli v tento den partyzány zajištěni, byli také zabiti. Mohlo se jednat až o několik desítek osob.⁶³⁴

I další den se nesl ve stejném duchu. Boje stále probíhaly a na úseku silnice Skuteč-Luže došlo k přepadení silně ozbrojené německé autokolony. Při této akci bylo zabito 60 německých vojáků, jejich těla byla ponechána na místě. Ranění byli svými německými spolubojovníky odvezeni. Právě při této akci došlo i ke ztrátám na životech partyzánů. Byli zabiti 4 sovětské partyzány a 7 Čechů, většinou obyvatel obce Bělá, dalších 9 partyzánů bylo zraněno. Při pokračujícím odzbrojování Němců jich bylo 9 zajato. Všichni byli odvedeni na stanoviště praporu na Bukovinu a tam zastřeleni.⁶³⁵ Zde tedy jasně vidíme provázanost III. praporu Sovětů se IV. praporem, který byl tvořen místními obyvateli. I jejich dosavadní působení v rámci jedné skupiny, tedy až po ukončení války rozdělené do dvou samostatných praporů.

Boje nepolevily ani 10. 5. 1945. Příslušníci praporu byli rozmístěni na okresní silnice v okolí Luže. Jednalo se o úseky silnic Štěpánov-Zdislav, Doly-Brdo, Bílý Kůň-Střemošice a Voletice-Štěnec. Němečtí vojáci odzbrojení v těchto místech byli odvedeni do Luže.⁶³⁶ V tento den bylo po celodenním boji s ustupujícími německými jednotkami zabaveno 63 aut, ukořistěno velké množství zbraní a zásob potravin i dalšího materiálu. 10. květen byl ale také velkým dnem vítězství. Partyzáni, kteří bojovali v této oblasti, přijeli vítězně do Chrudimi. V 17 hod. se i příslušníci III. praporu s ostatními partyzány sešli na místním náměstí.⁶³⁷

Po 10. 5. 1945 dostával tento prapor nové rozkazy, které se týkaly nejčastěji pročišťování lesů a pátrání po rozprchlých německých vojácích a příslušnících gestapa. Tento prapor dostal k prohledávání oblast Slatiňan, Lhoty, Pohledu, Čejkovic a Rabštejna. Mezi Lhotou a Pohledem v severozápadním směru bylo v lese při těchto akcích zajato 12 německých vojáků, 4 příslušníci gestapa byli zastřeleni. Dne 11. 5. 1945 proběhla vyčišťovací akce v okolí vesnice Svobodné Hamry. Při ní bylo zajato 25 německých vojáků, mezi nimi byli také 3 důstojníci a 3 poddůstojníci. Další tři byli zastřeleni v boji s partyzány.⁶³⁸

⁶³⁴ Tamtéž, fol. 52, odboj proti německým okupantům – kraj Luže, okres Vysoké Mýto, sepsáno v Luži dne 22. 5. 1945, podepsáni zástupce velitele praporu Šandera, výcvikový důstojník Hozíka velitel praporu Janiš.

⁶³⁵ Tamtéž.

⁶³⁶ Tamtéž.

⁶³⁷ Tamtéž, fol. 61, činnost partyzánského praporu Rudoarmějců, bez autora a bez datace.

⁶³⁸ Tamtéž, fol. 62.

V období od 6. do 14. 5. 1945 měla tato skupina partyzánů zabít na 160 Němců, 49 jich bylo raněno a 189 zajato. Jako kořist této skupině padlo 74 automobilů, 43 motocyklů a 137 koní. Dále pak velké množství kulometů, automatů, pušek, pancéřových pěstí, nábojů všeho druhu, oděvů a také 3 radiopřijímače. Kořist byla předána národním výborům, posádkovému velitelství nebo byla poskytnuta pro Rudou armádu. Všichni zajatí Němci, pokud nebyli hned zastřeleni, byli převezeni do sběrného tábora.⁶³⁹ Z této oblasti nejspíše do Vysokého Mýta.

K jednotlivým osobám, které působily v rámci III. partyzánského praporu, se nedochovalo mnoho informací ani bližších osobních vzpomínek. To je dáno tím, že prapor tvořili zejména sovětské státní příslušníci, kteří po ukončení hlavních úkolů, které v této oblasti měli, odjeli zpět do své vlasti. Informace k dalším sovětským partyzánům by bylo možné získat ve fondech týkajících se činnosti Ukrajinského štábu partyzánského hnutí, které jsou uloženy v Kyjevě či v Moskvě, to jsem v rámci svých studijních možností však zkoumat nemohla.

6. 1 Významné osoby III. praporu

Gorjačev Vasilij Andrejevič⁶⁴⁰ se narodil 25. 10. 1917 v Tombově⁶⁴¹, bydlištěm v Moskvě. Navštěvoval školu v Moskvě a poté se stal řidičem. Roku 1941 byl odveden do armády, přímo na frontu. V září téhož roku byl raněn, přesto i se zraněním utekl před Němci a skrýval se. Dostal se však přece do rukou Němců, jimiž byl odsouzen k trestu smrti. Těsně před vykonáním rozsudku se mu z vězení podařilo uprchnout. Byl však znovu chycen a nakonec se přes několik dalších míst dostal až na práci do továrny do Mariánského Údolí u Olomouce. Tam začala jeho spolupráce s partyzány. Navázal spojení s velitelem místního, blíže neurčeného, partyzánského oddílu, který organizoval partyzánský odboj v lesích u Bystřice u Olomouce. Gorjačev z tábora při továrně znovu uprchl a to při jeho stěhování do Frývaldova. Byl zadržen ve Svitavách a převezen do Pardubic. Při tomto převozu se mu opět podařilo utéct a společně s dalšími sovětskými uprchlíky utvořil partyzánskou skupinu. Její členové se za pomoci místních obyvatel dostali do oblasti Hlinska, Havlíčkova Brodu či Luže. On sám se pak usídlil v Luži, kde hledal další spojení na místní partyzánské skupiny.

⁶³⁹ Tamtéž, fol. 62.

⁶⁴⁰ Někde psáno též Horačev. Jako například v jeho životopise viz tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 26.

⁶⁴¹ Nejspíše Tambov, město ve středním Rusku necelých 500 km jihovýchodně od Moskvy. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Tambov>, [cit. 2013-05-10]

Spolupracoval s různými skupinami, kterých bylo vícero. Jim obstarával zbraně, výbušniny, benzin nebo materiál na výrobu výbušnin. Dne 17. 3. 1945 navázal spojení s PPLS. S touto partyzánskou skupinou se podílel na destrukčních akcích na železnici a také na přerušování telefonního vedení. Dne 29. 4. 1945 ve 21 hod. zastřelil, na blíže neupřesněném místě, dva německé četníky, kteří ho chtěli kontrolovat. Zapojil se také do bojů v posledních dnech války. Dne 5. 5. 1945 se podílel na odzbrojení německých vojáků v Luži. Jejich výzbroj poskytl následujícího rána partyzánům v Miřeticích. Jako velitel skupiny se účastnil všech bojů s ustupujícími německými jednotkami.⁶⁴²

⁶⁴² VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 26, životopis Horačeva Vasila Andrejeviče, bez datace, nejspíše psán třetí osobou.

7. Vznik a činnosti IV. praporu PPLS

Velitelem IV. praporu PPLS byl František Janiš⁶⁴³. Tato součást pluku byla zorganizována v lednu 1945. Velitel Janiš byl v odboji v okolí Luže činný již během předchozích válečných let a právě Luže se stala základnou tohoto praporu.⁶⁴⁴ Jak jsem již zmiňovala v kapitole týkající se III. praporu PPLS, je nutné brát v úvahu propojenost III. a IV. praporu. Proto se jisté pasáže, týkající se zejména činnosti obou praporů, mohou prolínat.

Jak bylo již uvedeno výše, velitelem IV. praporu byl F. Janiš. Jeho zástupcem se stal Oldřich Šandera a pobočником Vladislav Bubák. Pomocné družstvo bylo tvořeno Adolfem Dostálem, Janem Kazdou, Stanislavem Petrasem a Zdeňkem Selingerem v pozici spojek a zpravodajců. Zdravotní hlídku plnil Jiří Malý a zbrojířem praporu byl Eduard Beneš.⁶⁴⁵ IV. prapor se, po reorganizaci PPLS po 10. 5. 1945, skládal ze 4 rot a každá z rot měla 3 čety. K činnostem jednotlivých rot nemáme bližší informace, jako tomu bylo u I. a II. praporu. Popíšme si tedy činnost IV. praporu jako celku.

Hlavním úkolem příslušníků tohoto praporu bylo získávání zbraní a výbušnin. Zbraně získávali nejčastěji při přepadání četnických stanic či německých vojáků. Již v lednu 1945, konkrétně 15. 1. 1945, byla prý zničena dvě osobní auta plně obsazena Němci. Právě při této akci došlo k získání několika zbraní. Auta měla být rozebrána a později rozprodána. Posádky obou aut byly údajně ubity v lesích, kde byli mrtví vojáci zakopáni. Janiš byl kvůli této akci vyšetřován gestapem, avšak nic mu nebylo prokázáno a byl propuštěn.⁶⁴⁶ Zmínka o podobné akci však nebyla zachycena v žádných jiných materiálech, než ve vzpomínkách Jaroslava Ůberhubera. Nemůžeme proto pokládat za prokázané, že se skutečně stala.

Hlavním distributorem výbušnin byl od dubna 1945 Oldřich Ůberhuber, který je rozvážel na všechna potřebná místa. Automobil k tomu získal z léčebny v Košumberku, kde byl zaměstnán.⁶⁴⁷ Právě v otázce získávání zbraní a výbušnin narážíme na souvislost

⁶⁴³ V knize Josefa Němečka jeho jméno uváděno jako František Janysch. Souhlasí ovšem datum narození 9. 1. 1901, proto lze předpokládat, že se jedná o stejnou osobu. NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 344. Bez ISBN.

⁶⁴⁴ NA, Praha, Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, sepsal Jaroslav Ůberhuber 30. 12. 1971, s. 7.

⁶⁴⁵ VŮA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, fol. 6, denní rozkaz pro IV. prapor v Luži ze dne 5. 5. 1945.

⁶⁴⁶ NA, Praha, Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, sepsal Jaroslav Ůberhuber 30. 12. 1971, s. 7.

⁶⁴⁷ Tamtéž, s. 8.

s III. praporem PPLS. Tuto činnost prováděli také sovětští uprchlí váleční zajatci, kteří se do okolí Luže dostali prostřednictvím Janiše z obcí z okolí Holic, kde do té doby pobývali.

Hlavní bojová činnost praporu z Luže nastala v květnových dnech roku 1945, tedy na samém konci války. Příslušníci praporu přepadávali německé posádky, se kterými se občas strhly i boje a potyčky. V této době se jejich působištěm stalo hlavně okolí Luže. Takovéto přepadové akce se odehrály u Nových Hradů u Polánky⁶⁴⁸, Boru u Proseče, Zbožnova, Rychmburku a také u Předhradí. V květnových dnech konce války se i tento prapor účastnil, společně s dalšími skupinami PPLS, bojů s ustupujícími Němci v prostoru Miřetic. Příslušníků IV. praporu z Luže bylo do těchto bojů nasazeno na 100 a na místo bojů byli dopraveni nákladními auty místního autodopravce Kubíka.⁶⁴⁹

V Luži došlo dne 5. 5. 1945 k odzbrojení místní maďarské vojenské posádky⁶⁵⁰, které se odehrálo bez větších komplikací.⁶⁵¹ Obecně lze říci, že vypuknutím Květnového povstání došlo k narušení bojové morálky příslušníků wehrmachtu a to především u jednotek jiných národností.⁶⁵² Povstání v Luži se zúčastnily i další odbojové skupiny, které v okolí působily. Vyjednávání o jejich kapitulaci a složení zbraní se zúčastnili i příslušníci lužského praporu PPLS. Byl mezi nimi velitel IV. praporu Janiš a několik dalších členů. Úplné kapitulace posádky bylo dosaženo bez použití zbraní. Naopak mnoho zbraní bylo do nadcházejících bojů získáno.⁶⁵³ Došlo ještě k odzbrojení zbytku této posádky o počtu asi 80 mužů, kteří byli umístěni v nedaleké obci Radim.⁶⁵⁴ Zbraně, které byly při této akci získány, byly následně rozděleny partyzánům PPLS z Luže i občanům okolních obcí.⁶⁵⁵

Dne 5. 5. 1945 došlo také k podstatnému navýšení počtu členů IV. praporu. S podobným scénářem se již počítalo, takže bylo možné použít zálohy z předem vybraných

⁶⁴⁸ Přepadová akce u Polánky se měla odehrát 4. 4. 1945. Došlo k zastřelení německého velitele a dalších asi 20 německých vojáků. Tuto akci provedl František Janiš z IV. praporu společně s příslušníky partyzánské skupiny Vpřed pod velením mjr. Šubína. ČSBS Ústí nad Orlicí, Letopis a průběh událostí protifašistického národně – osvobozenického boje na Vysokomýtsku a v bývalém okrese Vysoké Mýto, s. 7. Sepsal v březnu 1982 Jaroslav Überhuber.

⁶⁴⁹ NA, Praha, Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, sepsal Jaroslav Überhuber 30. 12. 1971, s. 7.

⁶⁵⁰ V Luži se střídaly různé vojenské posádky. Po heydrichiádě byla v místní škole umístěna posádka SS. Od konce roku 1944 až do května 1945 byla v Luži umístěna ona posádka z Maďarska. Tamtéž, s. 2.

⁶⁵¹ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939-1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 279. Bez ISBN.

⁶⁵² NOVÁK, Oldřich – SLÁDEK, Oldřich – ŽIŽKA, Jaroslav. *KSČ proti nacismu: KSČ v dokumentech nacistických bezpečnostních a zpravodajských orgánů*. Praha, 1971, s. 310.

⁶⁵³ NA, Praha, Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, sepsal Jaroslav Überhuber 30. 12. 1971, s. 7.

⁶⁵⁴ Tamtéž, s. 8.

⁶⁵⁵ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939-1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 279. Bez ISBN.

obyvatel Luže, Bílého Koně a obce Doly. V období od 5. do 9. 5. 1945 probíhaly boje s ustupující německou armádou v okolí Luže, většinou mimo město či okolní vesnice. Spíše na volných prostranstvích v okolí silnic ve směru na Skuteč, Rychmburk, Předhradí a Nové Hradky.⁶⁵⁶ Někteří obyvatelé Luže se společně s příslušníky IV. praporu a dalšími jednotkami PPLS účastnili 6. 5. 1945 také bojů u Miřetic. Právě při této bojové akci přišel o život zahradník z Hroubovic Josef Pazdera.⁶⁵⁷

Hlavní velitelské stanoviště tohoto praporu bylo v lesích zvaných Bukovina u Zdislavy, mezi Luží a Skutčí. Právě v tomto sídle velení IV. praporu PPLS měla působit také tzv. popravčí četa. Tu tvořili sovětští partyzáni, kteří vykonávali rozsudky trestu smrti zastřelením. Takto dopadli většinou zajatí Němci, zejména příslušníci SS. Ti si museli nejdříve sami vykopat hromadné hroby a následně byli usmrceni.⁶⁵⁸ Kolik jich bylo na takovém místě popraveno, není nikde uvedeno, popravdě o existenci takovéto popravčí skupiny se ani další materiály týkající se pluku, jednotlivých praporů či rot nezmiňují. Není tak ani jasné, kolik německých příslušníků mohlo být takto zabito. Není vlastně ani jisté, zda tyto praktiky prováděli právě partyzáni příslušní k PPLS. V okolí Luže měly totiž působit dvě skupiny partyzánů, jak ve svých vzpomínkách uvedla dcera velitele praporu Janiše Marie Hudáková. Podle domněnek Josefa Němečka, regionálního badatele, mělo na Bukovině dojít v květnu roku 1945 k likvidaci dokonce několika stovek německých vojáků, ale snad i žen a dětí a dokonce i českých občanů. Podle slov dcery Františka Janiše dal její otec příslušníkům skupiny rozkaz, aby se zajatci takto nezacházeli. Musel však prý odjet pryč a právě v době jeho nepřítomnosti mělo k masakru dojít.⁶⁵⁹ Podle vyšetřovacího spisu s Karlem Ferinou mělo být v lese Bukovina za obcí Zdislav zastřeleno a bez bližšího zjišťování popraveno celkem 300 osob.⁶⁶⁰

O jedné popravě, kterou měla vykonat právě popravčí četa IV. praporu PPLS, zmínku máme. Ve dnech 5. až 6. 5. 1945 se tento prapor zúčastnil, společně s dalšími odbojovými skupinami z okolí, boje s Němci, kteří ustupovali od Nových Hradů. Ke střetu došlo

⁶⁵⁶ NA, Praha, Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, sepsal Jaroslav Ůberhuber 30. 12. 1971, s. 8.

⁶⁵⁷ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 279. Bez ISBN.

⁶⁵⁸ NA, Praha, Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, sepsal Jaroslav Ůberhuber 30. 12. 1971, s. 8.

⁶⁵⁹ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 288-289. Bez ISBN.

⁶⁶⁰ Tamtéž, s. 355.

u Radkovce u Bílého Koně a Němci byli partyzány poraženi.⁶⁶¹ Ze strany partyzánů mělo dojít k zastřelení bývalého důstojníka čs. armády škpt. Havlíčka, který se dal za protektorátu do služeb Němců. Tento rozsudek smrti, který si prý sám za takovou zradu určil, byl vykonán na Bukovině, tedy v hlavním stanu IV. praporu.⁶⁶²

Tento příběh má své pokračování. V květnových dnech přišel na Revoluční národní výbor v Luži neznámý muž v uniformě čs. armády. Tuto uniformu onen muž získal právě od zastřeleného škpt. Havlíčka. V ní se pak procházel po městě a vydával se za čs. důstojníka z výsadku vyslaného z Anglie. V této pozici vyzýval příslušníky výboru k přerušení jednání a nastoupení do přímého boje. Těm se však zdál podezřelý a po jisté výměně názorů odešel. V této uniformě se pak účastnil bojů s Němci v lesích u obce Bílý Kůň. Tam měl také zajmout kromě jiných Němců také dvě Němky. Ty pak měly být umístěny v hlavním sídle na Bukovině, kde se měly na konci války otrávit. Podle vzpomínek Überhubera měl být oním mužem v uniformě čs. armády Milan Tomek⁶⁶³. Ten měl za války působit jako konfident gestapa na Choceňsku. Byl mu však po válce přiznán charakter partyzána a působil dokonce na partyzánském sekretariátě v Hradci Králové. Potvrzení jeho dobré partyzánské činnosti žádal od Überhubera, který na to však nepřistoupil.⁶⁶⁴

Byl to právě Tomek, který spolupracoval s osobou Karla Feriny. I jeho osoba vzbuzuje pochybnosti. Také on měl být jednou z vedoucích postav odboje v okolí Luže. Místní badatel Josef Němeček však jeho osobu silně zpochybnil. Popsal ho jako prvorepublikového zlodějíčka, který snad mohl být zapojen také jako konfident gestapa. To vysvětlil právě tím, že i přesto, že byl v dubnu 1943 zatčen gestapem v Pardubicích pro útěk z práce v Říši, byl přiřazen jako zaměstnanec na velice strategické místo a to na letiště v Pardubicích. Dost nepravděpodobná byla také jeho činnost v jiné odbojové skupině působící v okolí Luže a to sice ve skupině Vpřed. Ve spojitosti měl být i s PPLS a to při akci vyhození vlaku u Brčekol v dubnu 1945. To je však velice nepravděpodobné. Tato akce byla ve vzpomínkách i hlášeních celkem dobře zaznamenána a zmínka o žádném Ferinovi se v nich neobjevila. Jak dobře podotkl Němeček ve své práci: „*V žádných z dostupných materiálech a ve vzpomínkách*

⁶⁶¹ NA, Praha, Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, sepsal Jaroslav Überhuber 30. 12. 1971, s. 8.

⁶⁶² Tamtéž, s. 9.

⁶⁶³ V jiných materiálech, jako například v knize Josefa Němečka je Tomkovo křestní jméno Emil. Lze však předpokládat, že se jedná o jednu a tu samou osobu. Např. NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939-1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 340. Bez ISBN.

⁶⁶⁴ NA, Praha, Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, sepsal Jaroslav Überhuber 30. 12. 1971, s. 9.

přímých účastníků není nikde zmínka o tom, že by se akce v Brčenkolech někdo z partyzánského oddílu v Luži zúčastnil, zvláště ne sám Karel Ferina.“⁶⁶⁵ Byla to skutečně rozporuplná osoba. Hlásil se i k tomu, že když dne 27. 4. 1945 uprchl z práce u Krajského soudu v Chrudimi, kde by vyšetřován pro sabotáž, měl se přidat k partyzánskému oddílu v Luži, kterému velel právě Janiš.⁶⁶⁶ To se však v seznamech příslušníků PPLS, i když nejsou úplné, nepotvrdilo. Spolupráci Feriny s touto skupinou nepředpokládám.

Jisté však je, že mrtvých v květnu 1945 bylo v Luži a okolí více než jen škpt. Havlíček. Za vraždu Josefa Vomáčky-Chvojky, Františka Kysilky, Jana Husche, škpt. Havlíčka a pohlavní zneužití dvou Němek byl souzen právě Tomek a Ferina společně s jistým Oldřichem Chmelíkem, Karlem Benešem a Karlem Janyšem. Výsledkem však bylo, že hlavní obviněný Tomek byl nakonec shledán jako duševně nezpůsobilý a byl odvezen do Ústavu choromyslných v Praze, později do Havlíčkova Brodu. Stíhání proti dalším z nich bylo zastaveno.⁶⁶⁷ I Tomek svému trestu nakonec unikl a v březnu 1947 byl propuštěn na svobodu.⁶⁶⁸ Propuštěn byl podle zákona o beztrestnosti takovýchto činů č. 115/1946 Sb.⁶⁶⁹

Pokud budeme po situaci v posledních dnech války v Luži pátrat dále, zjistíme, že ve městě a okolí měly působit dvě partyzánské skupiny. To uvedla ve svých vzpomínkách dcera Františka Janíše Marie Hudáková. Jednu měl vést Janiš, druhou již zmiňovaný Ferina. Marie Hudáková k tomu ještě uvedla: „*Před tátou a dalšími z první skupiny Ferina dělal, jaký je „partyzán“, jak je uvědomělej... Otec tušil, že je konfidentem gestapa a tak vznikaly mezi partyzány rozbroje a hádky.*“⁶⁷⁰

Vraťme se však k závěrečným dnům 2. světové války do Luže. Situace ve městě nebyla bezproblémová. Přimo do města přijely německé oddíly z Vysokého Mýta, obsadily náměstí a zablokovaly všechny východy. Na radnici namířili němečtí vojáci těžký kulomet a čekali. Členům výboru, který se tam v tu chvíli nacházel, se podařilo po dvojicích z budovy

⁶⁶⁵ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 287. Bez ISBN.

⁶⁶⁶ Tamtéž, s. 287-288.

⁶⁶⁷ Tamtéž, s. 339-341.

⁶⁶⁸ Tamtéž, s. 356. Více k jeho osobě také ABS, Praha, Sbírká dokumentů z prověřování skupin II. domácího odboje, 308-8-4, Partyzánská divize „Václavík“.

⁶⁶⁹ Jednalo se o kontroverzní zákon, jímž byla na období od 30. 10 1938 do 28. 10. 1945 vztažena beztrestnost na činy vedoucí k osvobození země za okupace a 2. světové války, i na činy vedenou touhou jistě odplaty prováděné na Němcích, Maďarech i předpokládaných kolaborantech. Na základě tohoto zákona došlo k vyvinění mnoha činů páchaných Čechy a Slováky. Mnoho z pachatelů svévolných aktů tak bylo osvobozeno nebo odešlo od soudu se sníženou sazbou. <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/zakon-c-115-1946-sb-o-pravnosti-jednani-souvisejicich-s-bojem-o-znovunabyti-svobody-cechu-a-slovaku-8-5-1946/> [cit. 2013-06-21]

⁶⁷⁰ NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939- 1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007, s. 288. Bez ISBN.

odejít a pak se snažili varovat místní obyvatele, aby se šli raději schovat do lesů. Němci stačili ještě zadržet několik rukojmích a přerušit na poště veškeré telefonní spojení. Nakonec se však zalekli blížící se Rudé armády a z města, i bez rukojmích, odjeli směrem ke Skutči.⁶⁷¹

Město nakonec osvobodily dne 9. 5. 1945 jednotky Rudé armády pod velením maršála Malinovského. Členové IV. praporu PPLS se poté účastnili vyčišťovacích akcí v okolí Luže.⁶⁷² Pátrání pokračovalo celý měsíc květen.⁶⁷³ K propátrání byla určena oblast mezi Luží-Vysokým Mýtem, Luží-Rychmburkem a Luží-Leštinou.⁶⁷⁴

7. 1 Významné osoby IV. praporu

Vojín v záloze **František Janiš** byl velitelem IV. praporu PPLS. Narodil se 9. 1. 1909 v Radimi a pracoval v Luži jako autodopravce.⁶⁷⁵ Do odbojové činnosti v PPLS byl zapojen od samého začátku působení skupiny v této oblasti, tedy již od listopadu 1944. Jeho úkolem bylo postarat se o ubytování, stravu a vyzbrojení uprchlých sovětských válečných zajatců, kteří později tvořili samostatný III. prapor. V březnu 1945 se uskutečnila akce přepadení cementárny ve Zderazi a kamenolomu u Proseče. Na této akci se společně s Janišem podílel velitel sovětských partyzánů Vasil Gorjačev, dále František Menc z František a František Ševlt⁶⁷⁶ z Vysokého Chvojna. Jejich hlavním cílem se stalo získat velké množství výbušnin a rozbušek, které byly později použity k poškození trati mezi Poličkou a Chrastí u Chrudimi. U Janíše nebo u lékárníka Selingera v Luži se nálože také vyráběly. Materiál na jejich výrobu se sem dostával od zaměstnanců muniční továrny v Poličce. Tyto vyrobené nálože byly předávány Františku Ševltovi z Vysokého Chvojna. Ten je měl následně použít pro blíže neurčenou destrukci na železnici u Stéblové. Při jednom převážení třaskavin byla jejich skupina zastavena na mostě v Pardubicích vojenskou hlídkou, podařilo se jim jí však ujet. Další akce, do které se Janiš zapojil, bylo přepadení četnické stanice v Rychmburku a Nových Hradech v dubnu 1945. Této akce se účastnil společně s Alexandrem Borisem, Nikolajem a Vasilem⁶⁷⁷. Následovalo několik dalších přepadení německých vojáků či menších

⁶⁷¹ NA, Praha, Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, sepsal Jaroslav Überhuber 30. 12. 1971, s. 9.

⁶⁷² Tamtéž, s. 10.

⁶⁷³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-3, fol. 11, rozkaz pro velitele skupiny Luže z 18. 5. 1945.

⁶⁷⁴ Tamtéž, sign. 308-72-11, fol. 60, rozkaz velitelství PPLS z 19. 5. 1945.

⁶⁷⁵ Tamtéž, sign. 308-71-2, tabulky členů vypracované k jednotlivým rotám.

⁶⁷⁶ Je uváděno jméno František Ševlt, v jiných dokumentech jako František Šemvelt. Podle všeho by se mělo jednat o stejnou osobu z Vysokého Chvojna.

⁶⁷⁷ Snad další ze sovětských partyzánů, ovšem bez bližších údajů o nich a o jejich příjmeních.

německých vojenských skupin s cílem získání zbraní. Účastnil se také akce u Boru u Proseče, kde došlo k přepadení autobusu s německými vojáky. Při přestřelce bylo zastřeleno 14 Němců. Další akce se odehrála v Nových Hradech Na Polance, kde skupina přepadla a zastřelila německého důstojníka, který tam řídil opevňovací práce. Následovala destrukce na trati u Borové u Poličky. Dne 5. 5. 1945 se Janiš jako velitel partyzánského oddílu společně s ostatními partyzány podílel na odzbrojení maďarské posádky. Celá ukořistěná výbava těchto jednotek byla použita pro závěrečné květnové boje proti ustupujícímu německému vojsku. Jako velitel praporu řídil Janiš veškeré bojové akce, kterých se jeho příslušníci účastnili. V pozici velitele byl tvrdý a neúprosný k sobě, svým spolubojovníkům i protivníkům. K jeho dalším charakteristikám patřila přímost, zkušenost, statečnost v boji, důvěra a přátelství ostatních.⁶⁷⁸

⁶⁷⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, fol. 623, vložka Františka Janiše k návrhu na udělení čs. vyznamenání čj. 45/46.

8. Závěr

Partyzánské hnutí odporu bylo, zejména v posledním válečném roce, důležitým prvkem odporu proti nacistickým okupantům naší země. Právě problematiku tohoto druhu odboje jsem se snažila na příkladu PPLS v této práci nastínit. V této závěrečné kapitole nezbyvá než shrnout dosud získané informace, které tato práce přinesla a poskytnout tak nový pohled na činnost této partyzánské skupiny.

Ještě dříve, než jsem se dostala k samotné činnosti pluku v období posledního půl roku trvání 2. světové války, věnovala jsem se určitému porovnání podobných partyzánských skupin působících v oblasti Českomoravské vrchoviny a obecnému nastínění formování partyzánského způsobu odbojové činnosti.

Následovaly informace o výsadku paraskupiny Jana Koziny, který byl nacisty rozbit hned po jeho vysazení v oblasti Loun. Jeho přeživší členové se vypravili na dlouhou a strastiplnou cestu směrem na východ. Nějakou dobu zůstali v oblasti Chrudimska, kde se skupina rozdělila. Mjr. Melnik pokračoval dále směrem na Moravu a Vasil Kiš, velitel výsadku, zůstal v této oblasti. Zde zorganizoval vlastní partyzánskou skupinu PPLS.

Dále jsem popsala formování samotného PPLS v oblasti Chrudimska. Kiš se na konci listopadu dostal do spojení s příslušníky ilegální KSČ v Chrudimi a také s místní odbojovou skupinou Revolučního odboje mládeže (ROM). Ve spolupráci s nimi vytvořil nejprve Partyzánský oddíl (později pluk) Ludvíka Svobody. Postupně se k této skupině přidávaly další, často již organizované odbojové útvary působící v této oblasti Českomoravské vrchoviny. Hlavní oblast působení byla v regionu Chrudimska. Postupně se však připojily také skupiny z Pardubic či Přelouče.

Následoval vznik a činnost jednotlivých praporů a rot. Při psaní jsem se tak držela rozdělení PPLS, které se uskutečnilo po 10. 5. 1945. Jednalo se o rozdělení na 4 prapory s celkovým počtem 18 rot.

Činnost rot se skládala zejména ze získávání zbraní, provádění nejrůznějších sabotážních akcí, jakými byly hlavně destrukce na železnici, ve výrobních závodech či různé letákové a propagační akce. Tyto činnosti prováděly roty rozdělené na menší skupinky podle náročnosti úkolů. Ty jim byly dávány z velitelství štábu, který měl po většinu svého působení od jara 1945 stanoviště v Perku u Miřetic. Mezi nejvýznamnější akce, které partyzáni PPLS

provedli, můžeme v dubnu 1945 řadit výbuch muničního vlaku u Brčekol či přerušení potrubí v továrně v Semtíně u Pardubic, díky níž došlo k přerušení výroby i v okolních továrnách zdejšího průmyslového areálu na dlouhou dobu. Další menší akce se zaměřovaly zejména na destrukce na železnicích. Časté byly na železniční trati Chrudim – Heřmanův Městec, Chrudim – Hlinsko, Chrudim – Vrbatův Kostelec či Pardubice – Česká Třebová. Dalším druhem sabotážních akcí se stalo přerušování telefonního a telegrafického vedení. To se, zejména v posledním měsíci války, odehrávalo na různých místech prakticky každou noc. Neméně důležité byly také letákové akce. Ty prováděli příslušníci PPLS se zaměřením na místní obyvatelstvo, ale i na německé vojáky umístěné v této oblasti.

Výbušniny pro provádění destruktivních akcí získávali příslušníci PPLS buď domácí výrobou z materiálů, které získávali od osob zaměstnaných v podnicích, kde se třaskaviny používaly, například z místních lomů. Dále také od těch, kteří k nim měli přístup. Často od Františka Zajíčka, který pracoval na pardubickém nádraží, kde společně s několika dalšími železničáři odcizoval výbušniny a také zbraně z vlakových transportů, které nádražím projížděly. Dalším důležitým prostředkem k jejich práci byly právě zbraně, kterých byl hlavně v počátku velký nedostatek. Často se k nim příslušníci PPLS dostali pomocí přepadávání menších skupinek německých vojáků či četníků.

Na jednotlivých činnostech se některé roty podílely více, některé méně. To podle jejich početního složení, možností a také doby, ve které začaly fungovat. Jednou z nejvýznamnějších byla I. rota I. praporu, která tvořila základ celého pluku. Ta podnikla velké množství akcí a její členové byli také povětšinou u zrodu celé této partyzánské skupiny. Další roty vznikaly postupně často až na samém konci války. Od počátku května se jejich hlavní činností stala příprava na ozbrojené střety s německou armádou. Od 5. 5. 1945 se jednotlivé roty účastnily závěrečných bojů s ustupujícími německými jednotkami, které se odehrávaly většinou v okolí Miřetic. K nejvýznamnějšímu střetu došlo 9. 5. 1945 u Včelákova. Po osvobození, konkrétně po 10. 5. 1945, se jejich hlavními úkoly stalo prohledávání vymezených oblastí regionu, ve kterých hledali ukryté příslušníky německé armády, kolaboranty i lidi bez dokumentů. Dále zajišťovali bezpečnost místních obyvatel i nově vznikajících státních institucí.

Od konce května 1945 se vraceli členové jednotlivých rot do svých původních zaměstnání či zpět na přerušená studia. Činnost PPLS byla ukončena počátkem června 1945.

V otázce počtu příslušníků PPLS jsem se přiklonila k počtu 604 osob, který archivní materiály nejčastěji uvádějí.

9. Resumé

Partisan movement became an important military as well as political factor, which intervened in the events of World War II both in the territory of The Protectorate of Bohemia and Moravia and the whole of Europe.

This diploma paper deals with partisan group called The Ludvík Svoboda's Partisan Regiment (LSPR), which was active in Chrudimsko region between the end of 1944 and summer 1945.

This partisan group had been developing from the Revolutionary Resistance Movement of Youth based in Wiesner's factory in Chrudim since the summer of 1944. The members of this resistance movement formed the foundations of the LSPR, while other resistance groups based in Chrudimsko region gradually joined. To name some of them, it was Podskaláci group or Soviet runaway prisoners of war, who aligned. Particularly in May 1945, the group expanded with the local residents during the last days of the war. The LSPR was operating mainly in Chrudimsko region, however, the groups from Přelouč or Pardubice joined later on as well.

The leading figure of the LSPR was Commander Vasil Kiš, who landed on the territory of The Protectorate Bohemia and Moravia with the partisan paratroops Jan Kozina in the night of the 16th October, 1944. Later on, he left this group in the territory of Chrudimsko region and by November 1944, he had started to establish his own resistance movement.

Until May, 1945, his partisan group was operating in distribution into individual companies. After reorganization taking place after the 10th May, 1945, the group consisted of four battalions with the total of 18 companies. The exact number of the LSPR members is unknown, which is due to great numbers of those, who joined the group during the last days of the war. The most commonly reported number of those operating within the LSPR is 604 members.

The main activities of the LSPR consisted of railway destruction operations, cutting of the telephone and telegraph wires, or promotional leaflet distribution. It was also important to get the explosives in order to carry out the destructions and to get the weapons to be used in the ultimate fight against the enemy. The explosives were home-made from materials

provided by collaborators, who had free access to such materials within their jobs. The other possibility was to steal from the places where explosives were used, such as from the local stone quarries in Chrudimsko region, for instance. The situation concerning getting weapons was similar. In this respect, the group of railwayman Zajíček was quite important, as he was one of the main weapon suppliers for the LSPR. He worked in Pardubice railway station, thus he could get the weapons from the railway carriages passing by. It was also common to assault small groups of German soldiers or police officers.

One of the major operations was the destruction of the train carrying explosives at Brčkelo, which was carried out in April, 1945. It was the time when there was an explosion in Semtín factory near Pardubice as well, which cut off the operation of several plants in this industrial area for a few weeks.

Since the first days of May, individual companies of the LSPR have been preparing for the battle alert. The battles with retreating German troops had been taking place since the 5th May, 1945. Most of the groups of the LSPR were taking part and these were the days of the rapid increase in the number of members belonging to the regiment. The main place of conflicts was the surroundings of Miřetice. The greatest fight conflict happened on the 9th May, 1945 at Včelákov. The fights lasted until 10th May, 1945. On that day, there was a parade and welcome ceremony for the partisans in the square in the city of Chrudim.

The partisans' job was not done by that though. The LSPR was operating until the 6th July, 1945. Until that day, the members of the regiment were on tasks involving the citizens' security, guarding the important offices or industrial premises and last, but not least, searching for German soldiers, people without documents, or collaborationists hiding in forests of Chrudimsko region.

10. Prameny a literatura

Prameny

Archiv bezpečnostních složek Praha

Fond Zemský odbor bezpečnosti Praha, sign. 300-46-2, Ilegální činnost za protektorátu.

Fond Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-1-302, Spis Ludvíka Schulze.

Fond Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-158-4, Seznamy konfidentů gestapa.

Fond Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-410-23, Osobní spis – Vasil Kiš.

Fond Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-533-8, Prověřování činností jednotlivých partyzánských skupin v době okupace.

Fond Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-473-3, Vyšetřování Rudolfa Choutky.

Fond Sběrka dokumentů z prověřování skupin II. domácího odboje, sign. 308-8-4, Partyzánská divize „Václavík“.

Fond Sběrka dokumentů z prověřování skupin II. domácího odboje, sign. 308-69-1-8, Odbojová skupiny „plk. Ludvíka Svobody“

Fond Mapy zpracované Studijním ústavem MV, sign. Z-6-232-19, Zpráva o činnosti partyzánské organizace Pluk Ludvíka Svobody.

Fond Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem MV, sign. Z-10-2, Poznatky vypracované na jednotlivé osoby (akce Klatovy).

Fond Krajská správa MV Pardubice, B 5-6, inv. č. 33, Pluk Ludvíka Svobody.

Svazek a. č. 891954 MV, Spis k Vasilu Kišovi.

Vyšetřovací spis V-889 Ústí nad Labem, Spis k Vasilu Kišovi.

Národní archiv Praha

Fond Paměti bojovníků, sign. 1653, Paměti odboje a historických revolučních dnů včetně osvobození Rudou armádou v Luži a okolí, Jaroslav Überhuber.

Fond Paměti bojovníků, sign. 2105, Vzpomínky Libuše Hančlové – Kučerové.

Fond Sběrka staničních kronik, inv. č. 372, kart. 20, Pamětní kniha železniční stanice Hrochův Týnec.

Fond Sběrka staničních kronik, inv. č. 411, kart. 22, Pamětní kniha železniční stanice Chrast u Chrudimě.

Fond Sběrka staničních kronik, inv. č. 419, kart. 22, Pamětní kniha železniční stanice Chrudim.

Fond Sběrka staničních kronik, inv. č. 856, kart. 40, Pamětní kniha železniční stanice Pardubice.

Fond Zemské četnické velitelství, inv. č. 809, kart. 903, Hlášení četnických stanic za rok 1944 a 1945.

Fond Zemské četnické velitelství, inv. č. 809, kart. 904, Hlášení četnických stanic za rok 1944 a 1945.

Archiv Národního muzea Praha

Pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 6 – nezpracovaný fond.

Pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212 – nezpracovaný fond.

Státní oblastní archiv Zámorsk

Fond Archiv KV KSČ Hradec Králové, kart. 40, fotografie z okupace a II. světové války, 1939-1945.

Státní okresní archiv Chrudim

Četnická stanice Slatiňany, Památník - nezpracovaný fond.

Státní okresní archiv Pardubice

Fond Okresní četnické velitelství Pardubice, Památník, inv. č. 778.

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický ústav Praha

Fond Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v ČSR, inv. č. 363, kart. 21, Pluk L. Svobody.

Fond Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v ČSR, inv. č. 364, kart. 21, Pluk L. Svobody.

Fond Domácí odboj, sign. 46-1-6, Zpráva o činnosti Kameničky, okr. Chrudim.

Prověřovací spis Svoboda Ludvík partyzánský pluk, 117/a.

Osvědčení Bohuslava Komárka od komise MNO vydávající osvědčení podle zákona 255/1946 Sb., čj. 181766-38/77.

Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-13-4, Odbojová skupina „Čenda“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-69-1, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-69-4, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-69-5, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-69-6, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-70-1, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-71-2, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-72-1, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-72-2, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-72-3, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-72-6, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-72-7, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-72-8, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-72-11, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.
Fond Druhý domácí odboj, sign. 308-72-12, Odbojová skupina „Plk. Ludvíka Svobody“.

Literatura

DARLINGTON, Roger. *Noční jestřáb*. Praha, 1993. ISBN 80-85280-16-7.

FRAJDL, Jiří. *Květnové povstání ve východních Čechách 1945*. Hradec Králové, 1975. Bez ISBN.

GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XV. a, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-582-0.

GEBHART, Jan - KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XV. b, 1938-1945. Praha, Litomyšl, 2006. ISBN 978-80-7185-835-5.

GEBHART, Jan - ŠIMOVČEK, Ján. *Partyzáni v Československu 1944-1945*. Praha, 1984. Bez ISBN.

HUŇÁČEK, Zdeněk et al. *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka. Praha, 1988. Bez ISBN.

CHMELA, Miloslav. *Naplňený čas života: K historii partyzánské brigády Mistra Jana Husa*. Praha, 1986. ISBN 80-206-0055-8.

JELÍNEK, Zdeněk. *Partyzánské organizátorské desanty v českých zemích v letech 1944-45*. Roztoky u Prahy, 1984. Bez ISBN.

JELÍNEK, Zdeněk. *Partyzánský oddíl zvláštního určení Zarevo*. Kolín, 1988. Bez ISBN.

KYNCL, Vojtěch. *Ležáky: Obyčejná vesnice, SILVER A a pardubické gestapo v zrcadle heydrichiády*. Pelhřimov, 2008. ISBN 978-80-86559-96-4.

MOTL, Stanislav. *Cesty za oponu času: Ozvěny lidické noci*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7281-426-8.

NĚMEČEK, Josef. *II. odboj 1939-1945 v okrese Chrudim*. Chrudim, 2007. Bez ISBN.

NOVÁK, Oldřich – SLÁDEK, Oldřich – ŽIŽKA, Jaroslav. *KSČ proti nacismu: KSČ v dokumentech nacistických bezpečnostních a zpravodajských orgánů*. Praha, 1971. Bez ISBN.

Partyzánské hnutí v českých zemích 1944-1945. Český svaz protifašistických bojovníků. Praha, 1975. Bez ISBN.

Protifašistický odboj na Chrudimsku 1939-1945. Vydal OV SPB, okresní muzeum Chrudim a ONV Chrudim. Bez data vydání i ISBN.

SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava: Nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944-1945*. Praha. ISBN 80-206-0145-7.

SLÁDEK, Oldřich. *Zločinná role gestapa: Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938-1945*. Praha, 1986. Bez ISBN.

ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě: Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941-1945)*. Praha, 2003. ISBN 80-85280-93-0.

TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče*. Díl IV., 1918-1989. Přelouč, 2007. ISBN 978-80-254-0032-6.

ŽAMPACH, Vojtěch. *Partyzánské portréty*. Brno, 1980. Bez ISBN.

Nepublikované práce

ÜBERHUBER, Jaroslav. *Historická činnost odbojových skupin v Luži a okolí za doby fašistické okupace*. 1971. Nepublikováno, uloženo v ČSBS Ústí nad Orlicí.

ÜBERHUBER, Jaroslav. *Letopis a průběh událostí protifašistického národně – osvobozenického boje na Vysokomytsku a v bývalém okrese Vysoké Mýto. 1982.* Nepublikováno, uloženo v ČSBS Ústí nad Orlicí.

Tomáš Richter. *Činnost Obrany národa ve východních Čechách v době nacistické okupace.* Pardubice, 2010. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta.

Články

FRAJDL, Jiří. Východočeský květen 1945. In *Květnové dokumenty.* Pardubice, 1970, s. 2- 22. Bez ISBN.

GEBHART, Jan. Obecné předpoklady a podmínky geneze partyzánského hnutí v českých zemích. In *Publikace vydaná k příležitosti pořádání regionálního semináře Partyzánské hnutí na Českomoravské vysočině.* Havlíčkův Brod, 1989, s. 1-47. Bez ISBN.

NĚMEČEK, Jan. Protifašistický odboj na Pardubicku (7). Partyzánská pluk Ludvíka Svobody. In *Zář, List pardubického okresu,* 1990, č. 48, s. 3.

TESAŘ, Jan. Partyzánské destrukce na železnicích ve východních Čechách a na západní Moravě. In *Historie a vojenství,* 1959, č. 2, s. 209-245.

Sborník Vojenské akademie Antonína Zápotockého, řada A, zvláštní číslo, svazek 13, č. 113, 1965, s. 179-183.

JENÍČEK, Jaroslav. Národní výbory na Pardubicku v květnu 1945. In *Květnové dokumenty.* Pardubice, 1945, s. 23-36.

Pamětníci

Rozhovor s Jitkou Měšťanovou, Chrudim 6. 2. 2013.

Rozhovor s Oldřichem Říhou, Chrudim 14. 3. 2013.

Internet

<http://www.antikomplex.cz/mistopisny-slovník/search/> [cit. 2013-06-12]

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pluk> [cit. 2013-02-28]

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Perečyn> [cit. 14. 5. 2013]

<http://cs.wikipedia.org/wiki/NKVD> [2013-06-25]

http://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_Holub [cit. 2013-05-17]

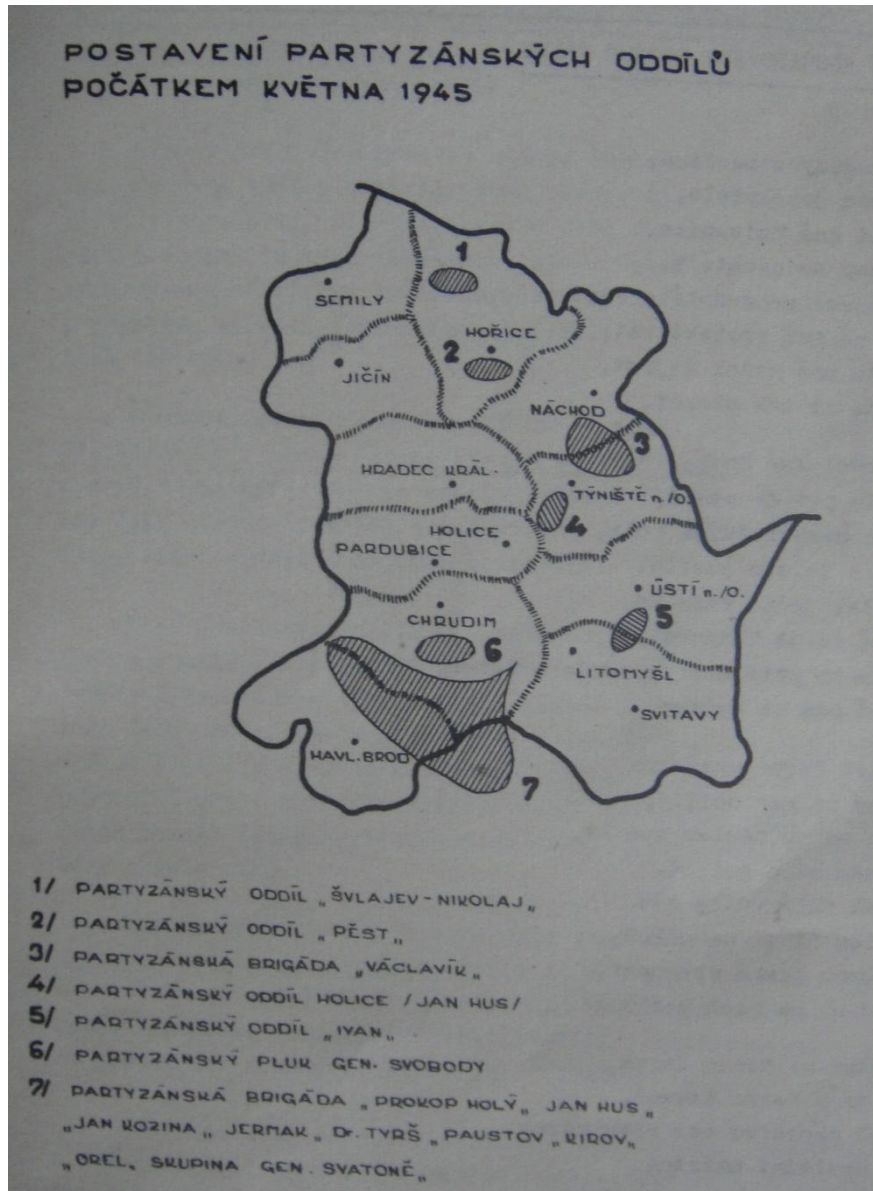
http://www.lezaky-memorial.cz/history4243_cz.aspx [cit. 2013-06-03]
<http://www.ustrcr.cz/cs/zajicek-frantisek-5-2-1896>, [cit. 2013-05-14]
<http://www.ustrcr.cz/cs/zajicek-frantisek-a-spol>, [cit. 2013-05-14]
<http://www.ustrcr.cz/cs/zajicek-frantisek-5-2-1896>, [cit. 2013-05-14]
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekrazit> [cit. 2013-06-23]
http://cs.wikipedia.org/wiki/Operace_Intransitive [cit. 18. 6. 2013]
http://www.mapy.cz/#t=s&x=15.776178&y=49.939385&z=13&d=ward_10135_1 [cit. 2013-03-04]
http://cs.wikipedia.org/wiki/Vlasta_Burian [cit. 2013-05-20]
http://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_Majer [cit. 2013-06-02]
http://cs.wikipedia.org/wiki/Západní_Německo [cit. 2013-06-02]
http://cs.wikipedia.org/wiki/Železniční_trat'_Hrochův_Týnec_-_Chrast_u_Chrudimi
[cit. 2013-05-25]
http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Kuttelwascher [cit. 2013-06-26]
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Tambov>, [cit. 2013-05-10]
<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/zakon-c-115-1946-sb-o-pravnosti-jednani-souvisejicich-s-bojem-o-znovunabyti-svobody-cechu-a-slovaku-8-5-1946/> [cit. 2013-06-21]

11. Přílohy

Příloha č. 1.

Partyzánské oddíly ve východních Čechách

(převzato z Dokumenty. In *Květnové dokumenty*. Pardubice, 1970, s. 72. Bez ISBN.)

Příloha č. 2

Text výstrahy týkající se dopadení skupiny Jana Koziny

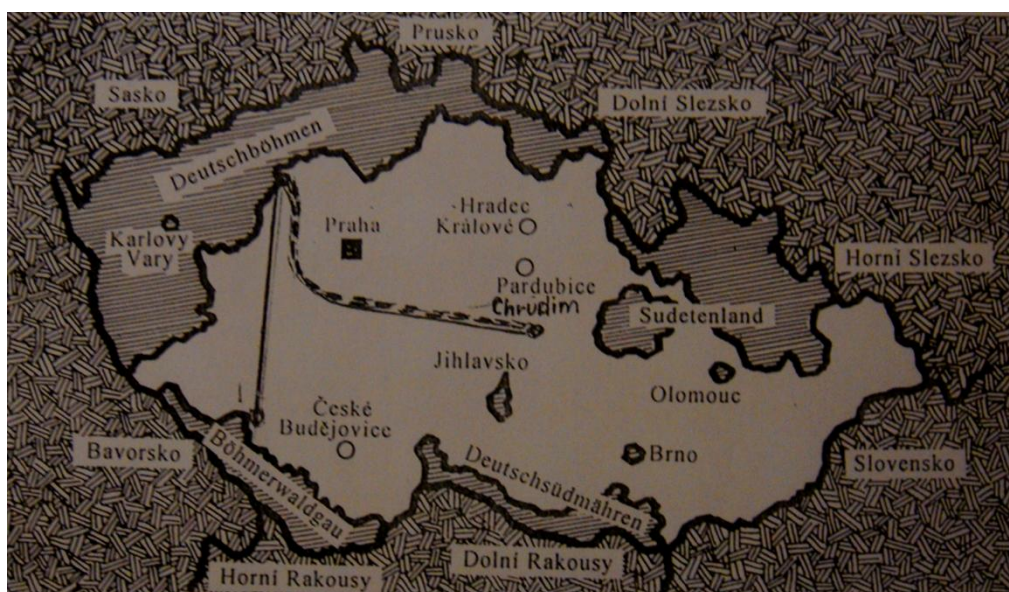
(Převzato z osobních materiálů Oldřicha Říhy.)

<h2 style="text-align: center;">Warnung</h2> <p>In der Nacht zum 17. Oktober 1944 wurden durch ein sowjetrussisches Flugzeug in der Gegend zwischen Saaz und Laun sowjetische Fallschirmagenten abgesetzt. Der überwiegende Teil von ihnen wurde auf der Flucht erschossen oder ergriffen. Ein Restteil befindet sich noch auf freiem Fuss. Es ist damit zu rechnen, dass diese sich an die Bevölkerung mit der Bitte um Unterschlupf oder sonstige Hilfeleistung, insbesondere um Überlassung von Lebensmitteln wenden.</p> <p>Die Bevölkerung wird mit Nachdruck gewarnt, diesen Fallschirmagenten in irgendeiner Form Unterstützung zu gewähren. Die Bevölkerung hat die Pflicht, jede Spur und jedes Auftauchen eines Fallschirmagenten oder verdächtig aussehender Personen sofort dem nächsten Polizeiorgan oder der Gemeindebehörde zu melden. Die Anzeigen werden streng vertraulich behandelt.</p> <p>Wer zur Ergreifung der Agenten beiträgt, erhält eine angemessene Belohnung bis zur Höhe von</p> <p style="text-align: center;">K 100 000.</p> <p>Jede Person, die einen Fallschirmagenten unterstützt, beherbergt oder irgendeine Wahrnehmung über das Vorhandensein von Fallschirmagenten nicht anzeigt, wird nach den geltenden gesetzlichen Bestimmungen</p> <p style="text-align: center;">mit dem Tode bestraft.</p> <p style="font-size: small;">Prag, den 18. Oktober 1944.</p>	<h2 style="text-align: center;">Výstraha</h2> <p>V noci na 17. října 1944 byli v kraji mezi Žatcem a Louny v sazení ze sovětského letadla sovětské padákové agenty. Většina jich byla na útěku zastřelena nebo pochytna. Zbytek je ještě na svobodě. Lze očekávat, že se tyto agenti obrátí na obyvatelstvo s prosbou o úkryt nebo o jinou pomoc a zvláště s prosbou o potraviny.</p> <p>Obyvatelstvo se důrazně varuje, aby neposkytovalo těmto padákovým agentům žádnou podporu. Obyvatelstvo je povinno ohlásit ihned každou stopu a každé objevení těchto agentů nebo podezřelých vypadajících osob nejbližšímu policejnímu orgánu nebo obecnímu úřadu. Udání budou považována za přísně důvěrná.</p> <p>Kdo přispěje k dopadení agentů, dostane přiměřenou odměnu až do výše</p> <p style="text-align: center;">K 100 000.</p> <p>Každý, kdo poskytne padákovému agentu podporu, ukryje jej nebo neudá jakékoliv pozorování o přítomnosti padákových agentů, bude podle platných zákonných ustanovení</p> <p style="text-align: center;">potrestán smrtí.</p> <p style="font-size: small;">V Praze dne 18. října 1944.</p>
---	---

Der Höhere SS- und Polizeiführer in Böhmen und Mähren und im Reichsgau Sudetenland.
K. H. Frank,
SS-Obergruppenführer.

Příloha č. 3 Mapa cesty výsadku Jan Kozina do oblasti Chrudimska

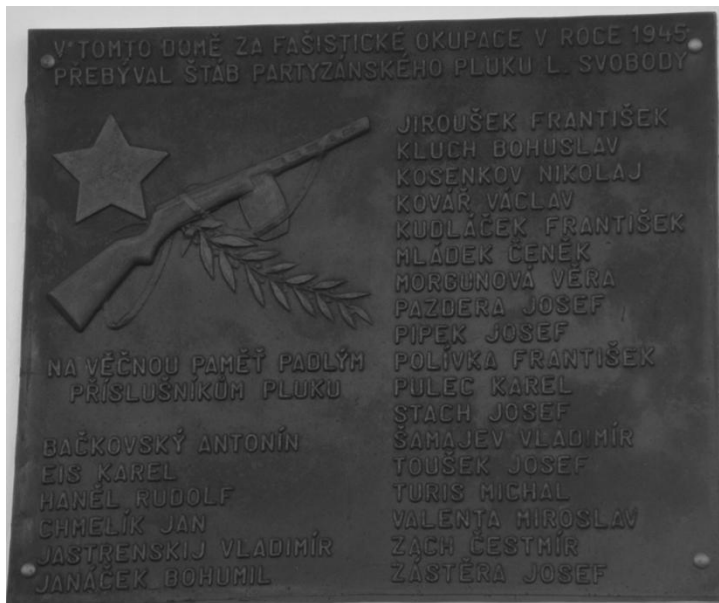
(Převzato z osobních materiálů Oldřicha Říhy.)

Příloha č. 4

Perk u Miřetic

(vlastní foto)

Příloha č. 5

Místo květnových bojů s ustupující německou armádou u Ležáků

(převzato ze SOA Zámorsk, Archiv KV KSČ Hradec Králové, kart. 40, fotografie z okupace a II. světové války, 1939-1945.)

Příloha č. 6

Přivítání PPLS na náměstí v Chrudimi 10. 5. 1945

(převzato z VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-1, fotografie.)

Příjezd partyzánů PPLS do Chrudimi 10. 5. 1945

(převzato ze SOA Zámorsk, Archiv KV KSČ Hradec Králové, kart. 40, Fotografie z okupace a II. světové války, 1939 – 1945.)

Příloha č. 7

Nemocní a zranění

Většina zraněných byla ošetřována na chirurgickém oddělení Léčebného ústavu v Košumberku. Ošetřující lékaři byli: přednosta chirurgického oddělení primář Dr. Hoppe, Dr. Adamec, Dr. Neradová, Dr. Kotina a Dr. Stolín. Ošetřeno bylo 14 sovětských a 4 čeští partyzáni.⁶⁷⁹

Zranění sovětských partyzánů:

1. Partyzán Ivan Kežmerko. Utrpěl úraz nalomení levé kosti patní. Ošetřován ve dnech 7. až 9. 5. 1945.
2. Anatol Šubín, námořník z Leningradu, dopraven z Libeciny. Ošetřován ve dnech 7. až 9. 5. 1945 se zraněním kolena. Po ošetření převezen do nemocnice ve Vysokém Mýtě.
3. Polykarp Žemcov. Na ošetření dopraven z Pěšic s těžkým poraněním způsobeným průstřelem obou hýždí. V Košumberku ošetřován ve dnech 8. až 9. 5., poté převezen do nemocnice ve Vysokém Mýtě.
4. Ivan Alexejevič Bělovol byl zraněn u Zdislavy. Jednalo se o těžké zranění - průstřel břicha s poraněním na několika místech. Zemřel v Košumberku dne 10. 5. Pohřben v Bělé.
5. Afanazij Filosofenko. Utrpěl průstřel břicha, které vedlo k rozdrčení tlustého a tenkého střeva a dále průstřel kyčelní kosti. Zemřel 10. 5. 1945. Pohřben taktéž na hřbitově v Bělé.
6. Fedorovič Valentin byl do Košumberku přepraven s průstřelem a zlomeninou pravé ruky. Léčen byl ve dnech 9. až 12. 5. 1945.
7. Vasil Bezveršuk utrpěl při bojích průstřel lokte a poranění kosti. Léčen byl do 9. 5. 1945.
8. Vladimír Procenko byl do Košumberku dopraven z Libeciny. Při převrácení auta v Dolech utrpěl otevřenou zlomeninu pravého bérce. V Košumberku léčen 10. až 12. 5. 1945.

⁶⁷⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-7, fol. 3, Seznam zraněných partyzánů ošetřených v ústavu na Košumberku, datum uvedeno jako 3. 5. 1945, spíše asi 3. 6. 1945. Sepsali MUDr. Hoppe, MUDr. Vojtek, za PPLS F. Janiš.

9. Jakop Limesko byl, stejně jako jeho spolubojovník Procenko, zraněn při autonehodě v Dolech. Utrpěl nalomení levé ruky a pohmoždění pravé poloviny hrudníku. Na Košumberku byl léčen 10. až 14. 5. 1945.

10. Kalašnikov byl na ošetření dopraven se záchvatem ledvinových kamenů. Léčen byl od 10. do 14. 5. 1945.

11. Nikolaj Hudzovati byl ošetřován se střelnou ránou do levé dlaně. Léčen byl od 12. do 14. 5. 1945.

12. Mirzachmet Mirachmetov z Taškentu. Byl ve dnech 11. až 14. 5. 1945 léčen v ústavu na Košumberku s malárií.

13. Štěpán Nikolajev byl přijat s problémem bronchitidy a se svalovým revmatismem. Léčen byl od 11. do 14. 5. 1945.

14. Vladimír Prosimjak byl léčen s problémy v okolí nosu a to od 12. do 16. 5. 1945.⁶⁸⁰

Zranění čeští partyzáni:

1. Jan Klesa ze Střemošic byl ošetřován ve dnech 8. až 9. 5. 1945 s průstřelem horní třetiny levého stehna. Později přeložen do nemocnice ve Vysokém Mýtě.

2. Jaroslav Klesal byl ošetřen s průstřelem břišní stěny. Došlo u něho k poranění tlustého střeva na třech místech. Na léčení byl od 8. 5. 1945.

3. Josef Toušek z Bělé byl poraněn při přestřelce u hájovny v Bělé. Utrpěl průstřel břicha s mnohonásobným poraněním střev. Dále rozdrčení pravého kolena a bérce. Zemřel při operaci 10. 5. 1945. Pohřben v Bělé.

4. Josef Rožek byl poraněn při přestřelce u Bělé. Utrpěl zlomeninu pravé pažní kosti, průstřel tří prstů pravé ruky a tří prstů pravé nohy. Jeho stav se i přes všechna jeho poranění zlepšil a 28. 5. 1945 byl propuštěn.

Někteří zranění partyzáni byli ošetřováni přímo na místech bojů. O to se staral, mimo jiných, také dr. Šilink, kterým byli ošetřeni následující partyzáni:⁶⁸¹

⁶⁸⁰ Tamtéž.

⁶⁸¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, fol. 41, Činnost Dr. Karla a Marie Šilinkových z Leštinky, bez datace.

1. Dimitrij Susarin byl ošetřen 6. 5. 1945 pro zranění, která utrpěl v bojích u Havlovic. Tam byl postřelen. Utrpěl průstřel horní části hrudníku, levé ruky a pravého stehna. Následně byl umístěn v jedné rodině v Leštince.

2. Boris J., ošetřen 7. 5. 1945 ve Vyhnánově s průstřelem levého stehna.

3. Simeon Kulagin ošetřen 7. 5. 1945 ve Vyhnánově s dvěma průstřely pravého stehna a hýždě.

4. Kolbaba, rolník z Dřeveše, ošetřen 8. 5. 1945. Utrpěl dva průstřely. Jednalo se o zranění levého ramene a levé dolní poloviny břicha. Zachránit se ho však již nepodařilo.

Ošetřeno bylo ještě mnoho partyzánů, o kterých však nemáme bližších informací. Dr. Šilink se v dalších dnech přesunul přímo do štábu pluku na Perk, kde byl k dispozici. Společně s ním tam působili i další lékaři, např. dr. Bureš ze Skály či dr. Scheidl. Postupně se situace lepšila tím, že při zadržování německých vojáků přibývalo také zabaveného zdravotnického materiálu. Uklidnění nastalo 10. 5. 1945 a následujícího dne byla většina zraněných převezena do nemocnice v Chrudimi.⁶⁸²

⁶⁸² Tamtéž.

Příloha č. 8

Padlí příslušníci PPLS

1. František Jiroušek, narozen 4. 4. 1904 ve Stradouni, bytem Bělá 92. Povoláním učitel, ženatý, dvě děti.
 2. Josef Stach, narozen 9. 3. 1924 v Leštině, bytem Bělá 2. Povoláním zámečnick, svobodný.
 3. Josef Novák, narozen 10. 3. 1906 ve Všeradově, bytem Bělá 37. Povoláním kameník, ženatý, dvě děti.
 4. Josef Toušek, narozen 3. 11. 1909 v Bělé, bytem Bělá 53. Povoláním rolník, svobodný.
 5. Josef Zástřera, narozen 16. 1. 1897 v Chlumětině, bytem Bělá 25. Povoláním dělník, ženatý.
 6. Jan Chmelík, narozen 13. 6. 1914 v Bělé, bytem Bělá 20. Povoláním zřízenec čs. drah, svobodný.
 7. Bohumil Janáček, narozen 4. 11. 1913 v Bělé, bytem Bělá 71. Povoláním dělník, svobodný.
 8. Jistý Kafka, bez bližších informací. Mělo se jednat o uprchlíka z Německa, kde byl pravděpodobně totálně nasazen. Při vstupu do PPLS měl prohlásit, že vstupuje do odboje proto, aby pomstil svého otce. Padl půl hodiny po tom, co do PPLS vstoupil.
- Všech těchto osm osob padlo dne 9. 5. 1945 v boji proti německým vojákům v lokalitě u hájovny, lesní správa Zdislav, na silnici Luže – Skuteč. Jediný, kdo z dané skupiny navzdory těžkým zraněním přežil, byl Josef Rožek z Bělé. Při této akci padlo ještě několik ruských partyzánů, jejichž jména však nebyla známa.
9. Václav Kváš, narozen 16. 9. 1902 v Záhoří, bytem Doly. Povoláním mlynář, ženatý, jedno dítě. Padl dne 8. 5. 1945 u Radkovce.
 10. Rudolf Háněl, narozen 17. 1. 1900 v Hluboké, bytem Hluboká. Povoláním obuvník, ženatý, dvě děti. Padl dne 8. 5. 1945 u Radkovce.
 11. František Kudláček, narozen 30. 7. 1904 ve Zbožnově, bytem Rychmburk. Povoláním zahradník, ženatý, jedno dítě. Padl 8. 5. 1945 u České Rybné.

12. Čeněk Mládek, narozen 4. 11. 1894 v Horním Holetíně, bytem Česká Rybná. Povoláním zemědělský dělník. Padl 8. 5. 1945 u České Rybné.

13. Josef Pazdera, narozen 22. 2. 1898 v Chrudimi, bytem Hroubovice. Povoláním zahradník, ženatý, dvě děti. Padl v boji u obce Horka dne 7. 5. 1945.⁶⁸³

⁶⁸³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-7, fol. 22, 23, Návrh na vyznamenání a pochvalné uznání z 5. 6. 1945, pro MNO sepsal F. Janiš.

Příloha č. 9

Příjmy a výdaje PPLS za měsíce květen a červen 1945⁶⁸⁴

Květen 1945	
Příjmy⁶⁸⁵	Výdaje⁶⁸⁶
95 935, 60 Kčs	69 475, 70 Kčs
Zůstatek: 26 459,90 Kčs	
Červen 1945	
Příjmy	Výdaje
146 277, 60 Kčs	145 917,95 Kčs.
Zůstatek: 359,65 Kčs⁶⁸⁷	

⁶⁸⁴ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-4, fol. 5, 6, Účetní výdaje PPLS.

⁶⁸⁵ Příjmových položek bylo méně než výdajových. Většinou se jednalo o vklady částek, které poskytlo partyzánské velitelství či Národní výbor v Chrudimi.

⁶⁸⁶ Výdajů bylo oproti příjmům mnohem více. Většinou se jednalo o položky za nákup obuvi, látek, šatů či opravu dopravních prostředků. Nechyběly ale ani zaplacené položky za pivo v pivovaru v Pardubicích či Medlešicích. Další velkou část výdajů tvořily částky na výplatu pro mužstvo.

⁶⁸⁷ Zůstatek na účtu PPLS ke dni jeho zrušení k 6. 6. 1945.

Příloha č. 10

Destrukční a propagační akce PPLS

I. PRAPOR					
I. ROTA					
POŘ. ČÍSLO	DATUM A ČAS	MÍSTO PROVEDENÍ	ZPŮSOB PROVEDENÍ	AKCI PROVEDLI	POZNÁMKA
DESTRUKCE NA ŽELEZNICI					
1. ⁶⁸⁸	28. 11. 1944	trať Pardubice – Hradec Králové	položení klínu na trati	Říha, Beran, Cejp	I. četa, počátek vzniku PPLS
2. ⁶⁸⁹	leden 1945	trať Chrast – Zaječice, zaječická zatáčka	položení klínu na trati	Říha, Cejp, Zelený, Alinger	akce byla zmařena železničářem, který připravené klína našel při obchůzce trati
3. ⁶⁹⁰	9. 2. 1945	trať Česká Třebová – Pardubice, zastávka Černá za Bory	položení klínu na trati, došlo k vykolejení nákladního vlaku	Solnička, Bláha, Bříza, Zbořil, Podzemský	mohlo se jednat o akci provedenou záměrně jinde než na Chrudimsku pro odvedení pozornosti gestapa v období zatýkání
4. ⁶⁹¹	?, nejspíše podobné období	trať Pardubice – Praha, zastávka Valy u Přelouče	nejspíše položena klínu na trati	Krejčí, Víšek, Koubek,	vykolejení se nezdařilo, jen strojvedoucí a

⁶⁸⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-6, fol. 3, hlášení o činnosti I. čety I. roty, bez datace a uvedení autora.

⁶⁸⁹ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 7, zpráva o činnosti PPLS, bez autora a bez datace.

⁶⁹⁰ Tamtéž.

⁶⁹¹ Tamtéž.

	jako akce předchozí			Hájek	topič byli poranění
5. ⁶⁹²	?, nejspíše podobné období jako akce předchozí	trať Pardubice – Hradec Králové		Cejp, Beran, Zelený, Alinger	akce se záměrně uskutečnila mimo region Chrudimska, aby odvedla pozornost gestapa
6. ⁶⁹³	12. 3. 1945	trať Chrudim – Chrast	položení klínu na trati, očekáván příjezd muničního vlaku	Zelený, Cejp, Alinger	I. četa, akce se nezdařila, chvíli před příjezdem vlaku byl klín nalezen pochůzkářem Legátem ze Zaječic
7. ⁶⁹⁴	časně z jara 1945	trať Pardubice – Praha u zastávky Valy u Přelouče	položení klínu na trati	Solnička, Podzemský	II. četa, akce se nezdařila, došlo k chybě při položení klínů kvůli chybnému návodu
8. ⁶⁹⁵	16. 4. 1945	trať Slatiňany – Zaječice	výbušniny, zohýbání kolejnic a poškození čtyř nákladních vagonů	příslušníci II., III. a IV. čety	jedna z prvních destruktivních akcí na železnici provedená za pomoci výbušnin

⁶⁹² Tamtéž.

⁶⁹³ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 3, hlášení o činnosti I. čety I. roty, bez datace a uvedení autora.

⁶⁹⁴ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 65, vzpomínky na podzemní odboj, sepsal Solnička, bez datace.

⁶⁹⁵ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 37, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945, bez uvedení autora.

9 ⁶⁹⁶	16. 4. 1945, 2:30 h ⁶⁹⁷	zastávka Bítovany	poškození výhybky	Alinger, Cejp, Zelený	I. četa, hluk při akci však zpozoroval traťový hlídač, ten se snažil přijíždějící vlak zastavit, to se nezdařilo a několik vagonů skončilo mimo trať
9. ⁶⁹⁸	20. 4. 1945, 22:55 h	nádraží Chrudim	destrukce vagonu cisterny s lihem	příslušníci II. čety	na tuto destrukci použito 1,5 kg trhaviny, akce se však plně nezdařila, místo plné cisterny došlo k výbuchu prázdné, škody tak nebyly vysoké ⁶⁹⁹
10. ⁷⁰⁰	23. 4. 1945	železniční stanice Zaječice	vyhození výhybky	příslušníci III. čety	
11. ⁷⁰¹	29. 4. 1945, 22 h	trať Chrudim - Medlešice	destrukce náloží, zničeny kolejnice	příslušníci III. čety	destrukce na dvou místech pomocí pěti náloží

⁶⁹⁶ ABS, Praha, Sběrka dokumentů z prověřování skupin II. domácího odboje, sign. 308-69-1-8, s. 5, protokol ze 17. 2. 1956 (1946) s Karlem Alingerem sepsaný na služebně SNB v Chrudimi. Přesné datum akce u Bítovan není k dispozici, ani v dalších výpovědích. Například v dalším protokolu od Vladimíra Zeleného, taktéž ze 17. 2. 1946, také není zmínka o přesném datu akce u Bítovan.

⁶⁹⁷ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-6, fol. 12, hlášení o akci, bez datace i bez uvedení autora.

⁶⁹⁸ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 37, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945.

⁶⁹⁹ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 9, hlášení o akci sepsané 21. 4. 1945.

⁷⁰⁰ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 38, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945.

⁷⁰¹ Tamtéž.

			v délce 100 až 150 m, jejich nadzdvížení a zohýbání včetně pražců, další kolejnice popraskaly ⁷⁰²		
12. ⁷⁰³	5. 5. 1945, 2 h	trať Pardubice – Česká Třebová, zastávka Kostěnice, místo u viaduktu	nastražení náloží na kolejnice	Bříza, Podzemský, Zbořil a Solnička	II. četa, Zbořil zraněn
13. ⁷⁰⁴	6. 5. 1945, 3:20 h	trať Chrudim – Medlešice		Říha, Cejp, Kramařík; Alinger, Zelený, Beran ⁷⁰⁵	I. četa, snaha o zadržení pancéřového vlaku v cestě do Prahy
PŘERUŠENÍ TELEFONNÍHO A TELEEGRAFNÍHO VEDENÍ					
1. ⁷⁰⁶	2. 1. 1945, 23h	silnice Chrudim – Slatiňany	přestřížení drátů	Cejp, Říha	
2. ⁷⁰⁷	4. 1. 1945	Chrudim, Na Kateřině	přerušování kabelu	Beran, Cejp	I. četa
3. ⁷⁰⁸	6. 1. 1945	silnice Chrudim - Bylany	zničení kabelu	Šípek, Rulíšek, Fučík	

⁷⁰² Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 6, hlášení sepsané dne 2. 5. 1945, bez autora.

⁷⁰³ Tamtéž, fol. 26, hlášení o akci z 13. 5. 1945 sepsal za II. četou I. roty Solnička.

⁷⁰⁴ Tamtéž, sign. 308-69-3, fol. 39, vzpomínka Oldřicha Říhy, bez datace.

⁷⁰⁵ ABS, Praha, Sběrka dokumentů z prověřování skupin II. domácího odboje, sign. 308-69-1-8, s. 5, protokol ze 17. 2. 1956 s Karlem Alingerem sepsaný na služebně SNB v Chrudimi. Zde je uveden rok 1956, ovšem všechny další protokoly, podobné, jsou z roku 1946. Domnívám se proto, že i tento pochází z roku 1946 a došlo jen k překlepu.

⁷⁰⁶ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-6, fol. 3, hlášení o činnosti I. čety I. roty, bez datace a uvedení autora.

⁷⁰⁷ Tamtéž.

⁷⁰⁸ Tamtéž.

4. ⁷⁰⁹	22. 1. 1945	dvě místa v Chrudimi na silnici vedoucí na Pardubice	přerušeni kabelu v délce 200m	Říha, Alinger	I. četa
5. ⁷¹⁰	7. 2. 1945	silnice u Kočí	přerušeni telefonního kabelu	Zelený	I. četa, první větší akce mimo samotnou Chrudim
6. ⁷¹¹	16. 3. 1945	silnice Chrudim – Slatiňany	přerušeni kabelu na šesti místech	členové I. čety	
7. ⁷¹²	2. 4. 1945	silnice Chrudim – Slatiňany	přerušeni telefonního vedení	členové II. čety	
8. ⁷¹³	2. 4. 1945	silnice Chrudim - Slatiňany	přerušeni vedení	příslušníci IV. čety	
9. ⁷¹⁴	8. 4. 1945, 21:30 h	místo u řeky ve směru z Chrudimi do Slatiňan u cukrovaru	přerušeni telefonního vedení	příslušníci IV. čety	vedení přerušeno na dvou místech zároveň
10. ⁷¹⁵	9. 4. 1945	silnice Chrudim – Slatiňany, slatiňanský cukrovar	přerušeni kabelů vojenského centrálního vedení	Procházka, Fučík, Šípek	III. četa, při akci použita sekera a to kvůli velké tloušťce kabelů
11. ⁷¹⁶	9. 4. 1945	silnice Chrudim - Slatiňany	přerušeni vedení	příslušníci IV. čety	

⁷⁰⁹ Tamtéž.

⁷¹⁰ Tamtéž.

⁷¹¹ Tamtéž.

⁷¹² Tamtéž, fol. 15, hlášení velitele II. čety I. roty, bez datace, podepsán Kladař.

⁷¹³ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 37, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945, bez autora.

⁷¹⁴ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 13, hlášení o akci IV. čety sepsané Torbenem (Šípkem) dne 9. 4. 1945.

⁷¹⁵ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 34, 35, činnost III. čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

⁷¹⁶ Tamtéž, fol. 37, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945.

12. ⁷¹⁷	11. 4. 1945	silnice do Slatiňan	přerušeni telefonního kabelu	Zelený, Cejp	I. četa, kabely přerušeny na dvou místech
13. ⁷¹⁸	13. 4. 1945	Chrudim	přeseknutí kabelu	Rulíšek, Hudeček	III. četa, po této akci bylo Ossendorfovi odevzdáno hned 20m kabelu ⁷¹⁹
14. ⁷²⁰	13. 4. 1945, 23h	silnice Chrudim – Slatiňany u cukrovaru	přeříznutí kabelu vojenského centrálního telefonního vedení	dva příslušníci IV. čety	kabel přeříznut na dvou místech
15. ⁷²¹	13. 4. 1945	Chrudim Resslova ulice	na dvou místech přeříznutý kabel telefonního vedení mezi německými důstojníky v Chrudimi	dva příslušníci IV. čety a jejich velitel	akce byla těžší v tom, že musela být provedena velice rychle a to kvůli těžkému přístupu k drátům a neustálému pohybu lidí v této ulici
16. ⁷²²	15. 4. 1945	u řeky ve Slatiňanech	přerušeni telefonních drátů vojenského spojovacího	Rulíšek, Kostkan	III. četa

⁷¹⁷ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 3, hlášení o činnosti I. čety I. roty, bez datace a uvedení autora.

⁷¹⁸ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 34, činnost III. čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

⁷¹⁹ Tamtéž, fol. 27, činnost III. čety I. roty Partyzánského pluku sepsal Šípek, bez datace.

⁷²⁰ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 16, hlášení o akci IV. čety I. roty sepsaná Torbenem (Šípkem) dne 13. 4. 1945.

⁷²¹ Tamtéž, fol. 16, 17, hlášení o akci IV. čety I. roty sepsaná Torbenem (Šípkem) dne 13. 4. 1945.

⁷²² Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 34, činnost III. čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

			vedení		
17. ⁷²³	15. 4. 1945	Chrudim, Široká ulice	přerušení telefonních drátů vojenského spojovacího vedení	Rulíšek, Kostkan	III. četa
18. ⁷²⁴	18. 4. 1945	silnice Chrudim – Presy	přesečnutí vojenského centrálního vedení	Rulíšek, Kostkan	III. četa, jako potvrzení úspěchu akce bylo 8m kabelů odevdáno Ossendorfovi. Při této akci zpozoroval oba partyzány německý voják. Byl však sám, zalekl se, nasedl na kolo a ujel. ⁷²⁵
19. ⁷²⁶	23. 4. 1945	silnice Chrudim – Slatiňany	zničení kabelu	příslušníci IV. čety	při akci překvapil partyzány německý voják, který šel kolem po silnici. Když si sebe navzájem všimli, sáhl jeden z partyzánů do kapsy pro zbraň. Němec byl sám,

⁷²³ Tamtéž.

⁷²⁴ Tamtéž, fol. 35, činnost III. čety I. roty sepsal Šípek, bez datace.

⁷²⁵ Tamtéž, fol. 26, činnost III. čety I. roty Partyzánského pluku sepsal Šípek, bez datace.

⁷²⁶ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 1, 2, hlášení o akci IV. čety sepsané Torbenem (Šípkem) dne 22. 4. 1945.

					zalekl se a utekl.
20. ⁷²⁷	28. 4. 1945	Chrudim u pivovaru	přerušeni kabelu	Říha, Beran	I. četa
21. ⁷²⁸	1. 5. 1945	nádraží v Chrudimi	přerušeni kabelu	Alinger	I. četa
22. ⁷²⁹	4. 5. 1945	Chrudim	přerušeni telefonního vedení	příslušníci III. čety	přerušen kabel v délce 15 m ⁷³⁰
LETÁKOVÉ AKCE					
1. ⁷³¹	10. 3. 1945	kasárny v Chrudimi, Pardubicích a Slatiňanech	rozhození letáků	příslušníci I., II. a III. čety	
2. ⁷³²	29. 4. 1945	blíže neurčené obce okresu Chrudim	vyvěšení letáků	příslušníci II., III. a IV. čety	
3. ⁷³³	3. 5. 1945	mnoho míst přímo v Chrudimi, například u nádraží, kasáren, hotelu Bída, hotelu Alfa, cukrovaru a na mnoha dalších	vyvěšení letáků	příslušníci III. čety	
4. ⁷³⁴	neznáme	Heřmanův Městec	vyvěšení letáků	nejspíše	

⁷²⁷ Tamtéž, fol. 3, hlášení o činnosti I. čety I. roty, bez datace a uvedení autora.

⁷²⁸ Tamtéž.

⁷²⁹ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 38, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945, bez autora.

⁷³⁰ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 28, hlášení o akci III. čety sepsané Torbenem (Šípkem) 5. 5. 1945.

⁷³¹ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 37, přehled činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945.

⁷³² Tamtéž, fol. 38, hlášení o činnosti I. roty sepsaný 14. 5. 1945.

⁷³³ Tamtéž, sign. 308-72-6, fol. 27, hlášení o letákové akci ze dne 4. 5. 1945, podepsán Torben (Šípek), III. četa.

⁷³⁴ Tamtéž. Dále také tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 25, činnost III. čety I. roty Partyzánského pluku sepsal Šípek, bez datace.

	přesné datum, snad kolem 3. 5. 1945			příslušníci III. čety Fučík a Procházka	
5. ⁷³⁵	z 5. na 6. 5. 1945	Chrudim, Medlešice, Dřenice, Třebřichy, Vestec, Tuněchody, Habrov, Topol, Pumberky, Kočí, Píšťovy, Sobětuchy, Stolany, Markovice, Bylany, Lhota Rabštejsnká, Čejkovice, Pohled a Zbyhněvice.		příslušníci všech čet I. roty	nutná zvýšená opatrnost před možnostmi zpozorování ze strany německé policie, celkový počet letáků 250 kusů

⁷³⁵ VÚA – VHA, Praha, Prověřovací spis Svoboda Ludvík partyzánský pluk, 117/a, rozkaz pro velitele I. roty sepsaný dne 4. 5. 1945 na velitelství, přesný podpis nečitelný, bez uvedení folia.

II. ROTA					
POŘ. ČÍSLO	DATUM A ČAS	MÍSTO PROVEDENÍ	POŠKOZENÍ	AKCI PROVEDLI	POZNÁMKA
DESTRUKCE NA ŽELEZNICI					
1. ⁷³⁶	1. 5. 1944	trať Pardubice – Česká Třebová, zastávka Černá za Bory	destrukce za pomoci výbušniny	Zajíček, Kysilka, Novák	Zajíčková skupina, před přistoupení k PPLS
2. ⁷³⁷	17. 9. 1944	trať Pardubice – Česká Třebová, úsek trati Lhotka – Česká Třebová	destrukce za pomoci výbušniny	Zajíček, Kysilka, Novák	Zajíčková skupina, před přistoupením k PPLS
3. ⁷³⁸	počátek dubna 1945	trať Pardubice – Česká Třebová, zastávka Dašice	destrukce za pomoci výbušniny	Zajíček, Kysilka, Novák	Zajíčková skupina, před přistoupením k PPLS
4. ⁷³⁹	1. 5. 1945	trať Pardubice – Česká Třebová, zastávka Černá za Bory	destrukce pomoci výbušniny, výbuch vlaku s municí	Kysilka	
5. ⁷⁴⁰	?	trať Chrudim – Slatiňany, u Slatiňan	destrukce mostu na trati	Krejčí	při připevňování nálože překvapila Krejčího stráž, která na most přišla, musel počkat schovaný, resp. přivázaný pod mostem, než odejdou

⁷³⁶ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-3, fol. 64, seznam členů sdružených kolem osoby Františka Zajíčka, sepsal Zajíček 27. 7. 1946 v Ústí nad Labem.

⁷³⁷ Tamtéž.

⁷³⁸ Tamtéž.

⁷³⁹ NA, Praha, Sbírká staničních kronik, inv. č. 856, kart. 40, Pamětní kniha železniční stanice Pardubice, fol. 55.

⁷⁴⁰ Rozhovor s Oldřichem Říhou, v Chrudimi 14. 3. 2013.

III. ROTA					
POŘ. ČÍSLO	DATUM A ČAS	MÍSTO PROVEDENÍ	POŠKOZENÍ	AKCI PROVEDLI	POZNÁMKA
DESTRUKCE NA ŽELEZNICI					
1. ⁷⁴¹	konec dubna 1945	úsek trati mezi zastávkami Skuteč – Chrast	destrukce za pomoci výbušniny	Starý, Jirout, Míka	na akci použity dvě nálože, k zastavení provozu na trati došlo na několik hodin
2. ⁷⁴²	4. 5. 1945, 21:55 h	vlečka do kasáren bývalého Železničního pluku v Pardubicích	destrukce za pomoci výbušniny, došlo k poškození levé kolejnice ⁷⁴³	Šimek, Hrdý	akce se zdařila a trať již nebyla do konce války v provozu, nepodařilo se tak vyvést tolik vojenského materiálu do závěrečných válečných bojů ⁷⁴⁴

⁷⁴¹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-6, fol. 63, protokol sepsaný 23. 2. 1946 s Miroslavem Starým na SNB v Chrudimi.

⁷⁴² Tamtéž, fol. 59, Vzpomínky Komárka, bez datace.

⁷⁴³ NA, Praha, Sběrka staničních kronik, inv. č. 856, kart. 40, Pamětní kniha železniční stanice Pardubice, fol. 58.

⁷⁴⁴ VÚA - VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-5, fol. 15, moje partyzánská činnost, sepsal Hrdý 1. 10. 1945.

II. PRAPOR					
I. ROTA					
POŘ. ČÍSLO	DATUM A ČAS	MÍSTO PROVEDENÍ	POŠKOZENÍ	AKCI PROVEDLI	POZNÁMKA
DESTRUKCE NA ŽELEZNICI					
1. ⁷⁴⁵	28. 4. 1945, 0:30 h	trať Chrudim – Vrbatův Kostelec, úsek mezi obcí Silnice a Vrbatovým Kostelcem	destrukce za pomoci výbušniny	účast 12 až 14 osob, mimo jiné Pudil, Kučera, několik příslušníků III. roty a několik sovětských zajatců, tedy příslušníků pluku z III. praporu	na daný úsek trati bylo položeno 8 náloží, jedna z nich údajně nevybuchla, tuto akci vedl Miroslav Starý a sloužila hlavně jako zaškolovací akce pro Sověty náležející k III. Praporu
2. ⁷⁴⁶	3. 5. 1945	trať Chrudim – Vrbatův Kostelec, konkrétně za Vrbatovým Kostelcem u vesnice Cejřov	destrukce za pomoci výbušniny dodané ze štábu PPLS	nezjištěný počet osob, jako instruktor Ladislav Kopecký z Dubové	akce údajně provedena ve spolupráci s místními železničáři
3. ⁷⁴⁷	5. 5. 1945	trať Chrudim – Vrbatův Kostelec, konkrétně mezi obcemi Mezihoří a	destrukce pomocí výbušniny	Eduard Bureš, Jaroslav Kučera a 3	akce provedena úspěšně, trať byla na několik hodin vyřazena z

⁷⁴⁵ Tamtéž, sign. 308-69-6, fol. 63, protokol sepsaný 23. 2. 1946 s Miroslavem Starým na SNB v Chrudimi.

⁷⁴⁶ Tamtéž, fol. 64, protokol sepsaný 23. 2. 1946 s Miroslavem Starým na SNB v Chrudimi.

⁷⁴⁷ Tamtéž, fol. 64, protokol sepsaný 23. 2. 1946 s Miroslavem Starým na SNB v Chrudimi.

		Skála		sovětští uprchlíci	provozu
--	--	-------	--	-----------------------	---------

II. ROTA					
POŘ. ČÍSLO	DATUM A ČAS	MÍSTO PROVEDENÍ	POŠKOZENÍ	AKCI PROVEDLI	POZNÁMKA
DESTRUKCE NA ŽELEZNICI					
1. ⁷⁴⁸	15. 4. 1945	blíže neurčené místo na trati Pardubice – Havlíčkův Brod či Skuteč – Svitavy	destrukce za pomoci dvou náloží výbušnin	Roztočil, Benda, Nevole	
2. ⁷⁴⁹	16. 4. 1945	blíže neurčené místo na úseku trati Chrast – Vrbatův Kostelec	destrukce za pomoci výbušniny	příslušníci horeckochacholické čety	
3. ⁷⁵⁰	23. 4. 1945	blíže neurčené místo na úseku trati Chrast – Vrbatův Kostelec	destrukce za pomoci výbušniny	příslušníci horeckochacholické čety	
4. ⁷⁵¹	26. 4. 1945	Lány, nejspíše na železniční trati Chrudim – Heřmanův Městec	destrukce za pomoci čtyř náloží	Choutka, Trunec, Trpkoš	
5. ⁷⁵²	26. 4. 1945	trať Chrudim – Hlinsko, u Pokřikova	destrukce za pomoci výbušniny		doprava obnovena až druhý den kolem 17h odpolední
6. ⁷⁵³	27. 4.	trať Chrudim –	destrukce za	Choutka,	

⁷⁴⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-8, fol. 196, činnost Bořivoje Trunce, bez datace.

⁷⁴⁹ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 93, činnost partyzánského oddílu, skupina Horka, bez datace, podpisy špatně čitelné. Nejspíše Krátký, Neuhäusel a další nečitelný.

⁷⁵⁰ Tamtéž.

⁷⁵¹ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 196, činnost Bořivoje Trunce, bez datace.

⁷⁵² Tamtéž.

	1945	Skuteč, u Vrbatova Kostelce	pomoci dvou náloží výbušnin	Nevole, Paulus	
7. ⁷⁵⁴	28. 4. 1945	trať Chrudim – Skuteč, Podskála	destrukce za pomoci dvou náloží výbušnin	Choutka, Trunec, Kropáček	
8. ⁷⁵⁵	28. 4. 19445	trať Chrudim – Hlinsko, u Pokřikova	destrukce za pomoci výbušniny	Němec, Novotný, Hruška	
9. ⁷⁵⁶	28. 4. 1945	trať Chrudim – Skuteč, u Horky	destrukce za pomoci výbušniny	Roztočil, Benda, Krátký, Teller	
10. ⁷⁵⁷	29. 4. 1945	trať Chrudim – Hlinsko, u Pokřikova	destrukce za pomoci dvou náloží	Hruška, Němec, Löwit, Letošník	
11. ⁷⁵⁸	29. 4. 1945	trať Chrudim – Skuteč, u Prosetína	destrukce za pomoci tři náloží	Choutka, Nevole, Trunec	
12. ⁷⁵⁹	29. 4. 1945	blíže neurčené místo na úseku trati Chrast – Vrbatův Kostelec	destrukce za pomoci výbušniny	příslušníci horecko- chacholické čety	
13. ⁷⁶⁰	30. 4.	trať Chrudim –	destrukce za	Benda,	

⁷⁵³ Tamtéž.

⁷⁵⁴ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 55, činnost VII. partyzánské rotý Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

⁷⁵⁵ Tamtéž.

⁷⁵⁶ Tamtéž.

⁷⁵⁷ Tamtéž.

⁷⁵⁸ Tamtéž.

⁷⁵⁹ Tamtéž, sign. 308-69-1, fol. 93, činnost partyzánské oddílu, skupina Horka, bez datace, podpisy špatně čitelné. Nejspíše Krátký, Neuhäusel a další nečitelný.

⁷⁶⁰ Tamtéž, sign. 308-69-2, fol. 55, činnost VII. partyzánské rotý Podskaláci, sepsáno dne 15. 5. 1945 velitelem, nejspíše Choutkou.

	1945	Skuteč, u Horky	pomoci tři náloží	Roztočil, Krátký	
14. ⁷⁶¹	1. 5. 1945	trať Chrudim – Vrbatův Kostelec, u Mezihoří	destrukce za pomoci výbušniny	Letošník, Hruška, Löwit, Němec, Novotný, Nevole, Trunec	
15. ⁷⁶²	2. 5. 1945	Lány, nejspíše na železniční trati Chrudim – Heřmanův Městec	destrukce za pomoci tři náloží	Trunec, Trpkoš, Jandík	původně se tento den měla akce odehrát u Pokřikova, nakonec však došlo k jejímu přesunu
16. ⁷⁶³	3. 5. 1945	trať Chrudim – Vrbatův Kostelec, u Mezihoří	destrukce za pomoci tři náloží	Roztočil, Benda, Krátký	účast příslušníků horecko-chacholické čety
17. ⁷⁶⁴	4. 5. 1945	trať Chrudim – Vrbatův Kostelec, u Vrbatova Kostelce	destrukce za pomoci dvou náloží	Hruška, Němec, Letošník, Löwit	
18. ⁷⁶⁵	4. 5. 1945	trať Chrudim – Vrbatův Kostelec, u Podskály	destrukce za pomoci čtyř náloží	Jandík, Kropáček, Trpkoš, Choutka, Nevole, Trunec, Mikulka	

⁷⁶¹ Tamtéž.

⁷⁶² Tamtéž.

⁷⁶³ Tamtéž.

⁷⁶⁴ Tamtéž.

⁷⁶⁵ Tamtéž.

III. ROTA					
POŘ. ČÍSLO	DATUM A ČAS	MÍSTO PROVEDENÍ	POŠKOZENÍ	AKCI PROVEDLI	POZNÁMKA
DESTRUKCE NA ŽELEZNICI					
1. ⁷⁶⁶	30. 4. 1945, 1:45h	trať Chrudim – Havlíčkův Brod, mezi stanicemi Slatiňany a Zaječice	destrukce za pomoci dvou náloží výbušnin, došlo ke zničení kolejnic v délce 20 až 25m	Cejpová se svou četou	po této akci muselo být vyměněno 56 pražců, trať nebyla v provozu 10h
2. ⁷⁶⁷	4. 5. 1945, 0:50h	trať Chrudim – Havlíčkův Brod, u zastávky Mezihoří	destrukce za pomoci tří náloží	Cejpová se svou četou	ze tří náloží vybuchly jen dvě, ty poničily trať v délce 40 až 60m
3. ⁷⁶⁸	2. 5. 1945	trať Chrudim – Heřmanův Městec, u Lánů	destrukce za pomoci náloží	Novotný a další	akce se nezdařila, nálož nevybuchla pro závadu doutnáku nevybuchlá munice se dostala na četnickou stanici v Chrasti, díky místnímu vrchnímu strážmistřovi

⁷⁶⁶ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, Soubor hlášení „Rachovské“ o činnosti IV. roty, s. 2.

⁷⁶⁷ Tamtéž, s. 4.

⁷⁶⁸ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 17, činnost I. čety IV. roty, sepsal Mikan, bez datace. Viz. Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, Soubor hlášení „Rachovské“ o činnosti IV. roty, s. 2, 4.

					Pleskotovi se nedostala do rukou Němců, stihl ji s Cejpovou vyměnit za nefunkční, naplněnou pískem
PŘERUŠENÍ VEDENÍ TELEFONNÍHO A TELEGRAFNÍHO VEDENÍ					
1. ⁷⁶⁹	20. 4. 1945	úsek Chrast – Skuteč a Chrast – Zaječice	přerušení kabelu vojenského vedení	příslušníci III. roty	
2. - 7. ⁷⁷⁰	3. 5., 4. 5., 5. 5., 6. 5., 7. 5., 8. 5. 1945	úsek Podlažice – Chrast; Podlažice - Skuteč	přerušení kabelu	bratři Mikanovi, Pravda, Špaček	kabely uschovány v řece
8. ⁷⁷¹	3. 5. 1945, 20h	úsek Orel – Zaječice	přerušení kabelu na čtyřech místech	četa Cejpové	
9. ⁷⁷²	5. 5. 1945	úsek Slatiňany - Zaječice	přerušení kabelu	četa Cejpové	

⁷⁶⁹ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-69-2, fol. 15, činnost I. čety IV. roty, sepsal Mikan, bez datace.

⁷⁷⁰ Tamtéž, sign. 308-69-8, fol. 80, životopis Antonína Mikana, bez datace. Též sign. 308-69-2, fol. 40, vznik a činnost IV. roty PPLS, sepsal Antonín Mikan 14. 5. 1945.

⁷⁷¹ Archiv Národního muzea, Praha, pozůstalost Zdeňka Jelínka, kart. 212, Soubor hlášení „Rachovské“ o činnosti IV. roty, s. 3.

⁷⁷² Tamtéž, s. 4.

V. ROTA					
POŘ. ČÍSLO	DATUM A ČAS	MÍSTO PROVEDENÍ	POŠKOZENÍ	AKCI PROVEDLI	POZNÁMKA
LETÁKOVÉ AKCE					
1. ⁷⁷³	z 28. na 29. 4. 1945	Ochoz, České Lhotice, Křižanovice, Licibořice, Libkov, Hodonín, Rohozná, Ctětín, Trhová Kamenice, Podlíšťany, Švihov	letáky pro české obyvatelstvo	příslušníci V. roty	
2. ⁷⁷⁴	z 3. na 4. 5. 1945	Trhová Kamenice, Nasavrky	letáky pro německé vojáky	příslušníci V. roty	

⁷⁷³ VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-2, fol. 534, činnost V. partyzánské roty PPLS, sepsáno Štufkou 14. 5. 1945.

⁷⁷⁴ Tamtéž.

Příloha č. 11

I. prapor, III. rota Pardubice

(převzato z VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-70-1, fotografie)

Lubor Šimek

Otta Jirout

Antonín Fikejs

**Príslušníci III. roty Pardubice, partyzánské vozidlo před pardubickým nádražím 9.
nebo 10. 5. 1945⁷⁷⁵**

(převzato ze soukromé foto Jan Němeček)

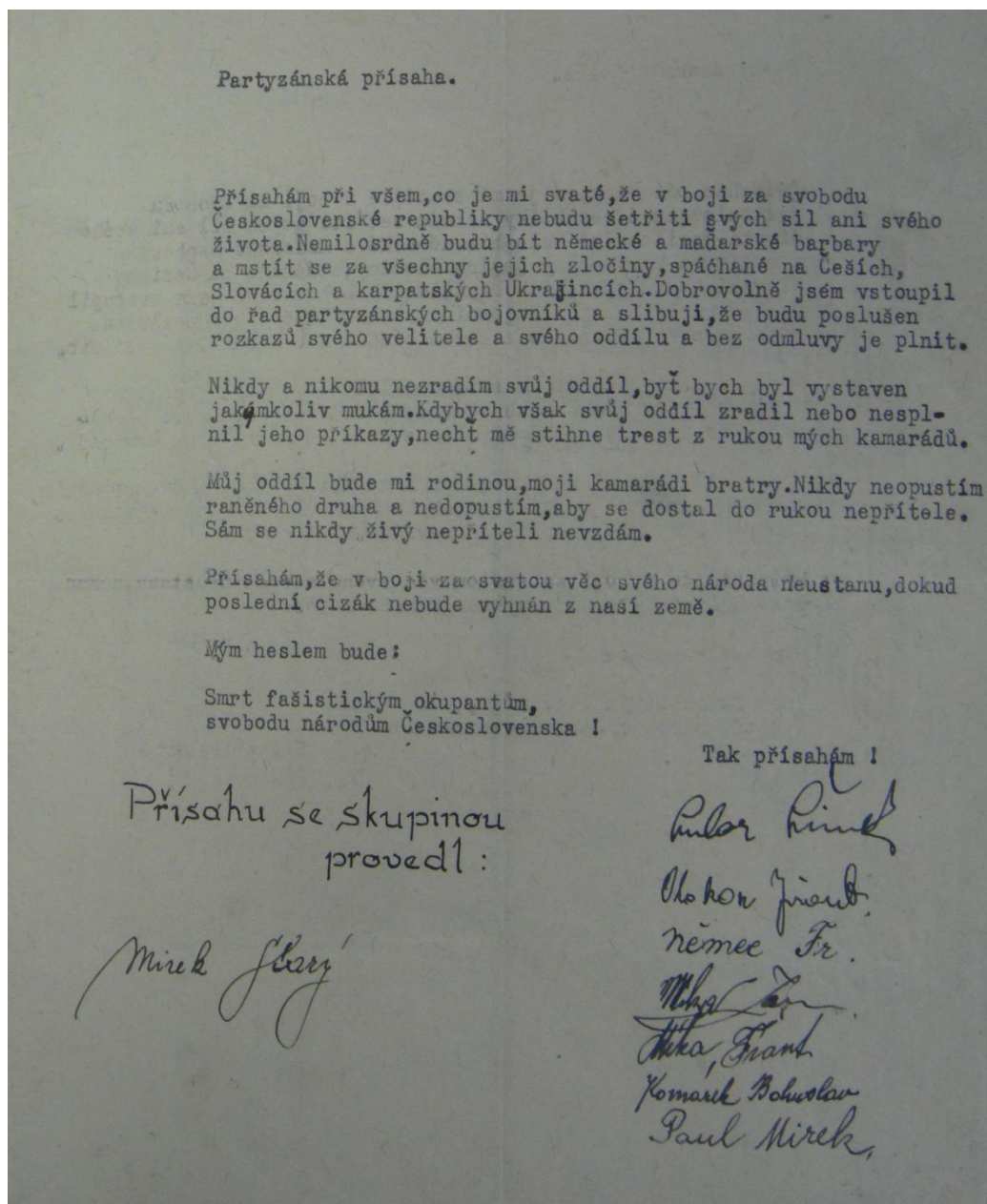

⁷⁷⁵ Vpředu sedící na autě Otta Jirout, František Mika a František Němec. Další Antonín Fikejs, Josef Hrdý, Jiří Vávra, Oldřich Nepil, Miroslav Paul, Josef Novák, Přibík Ossendorf, Miroslav Starý, Jarmila Stará, Jiřina Stará a Bohuslav Komárek. Přesné pořadí dalších není určeno. B. Komárek druhý stojící zprava.

Příloha č. 12

Partyzánská přísaha pardubické roty

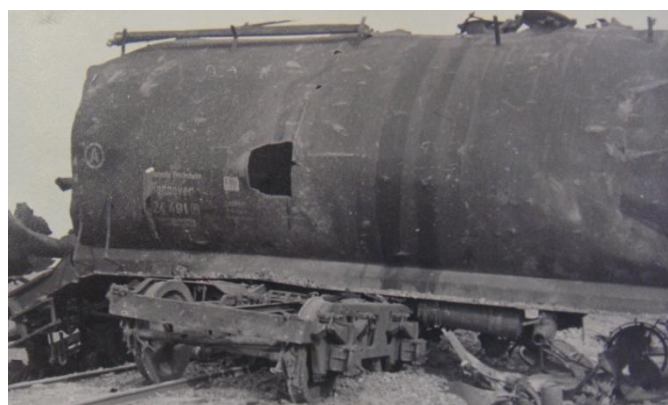
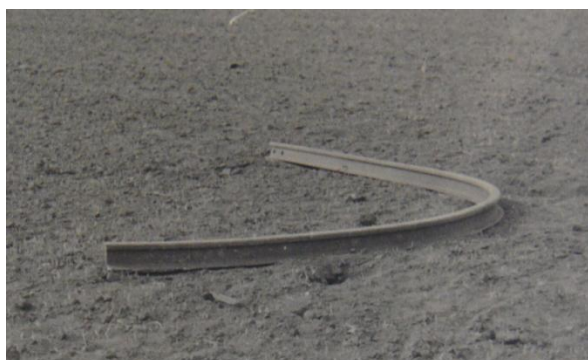
(převzato z VÚA – VHA, Praha, Druhý domácí odboj, sign. 308-72-1, fol. 9)

Příloha č. 13

Destrukce u Brčkol

(převzato z VÚA – VHA, Praha, Domácí odboj, 46-1-6, Zprávy o činnosti Kameničky, okr. Chrudim)

Příloha č. 14

Fotografie příslušníků PPLS

(převzato z VÚA – VHA, Praha, Sbírká dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v
ČSR, inv. č. 364, kart. 21, Pluk L. Svobody)

Velitel PPLS Vasil Kiš

Štáb, nejspíše v pořadí zleva Ossendorf,
Kiš, Decker

Další členové: 1) Miroslav Starý, 2) Josef David

